De leeuw van Vlaenderen

Hendrik Conscience

bron
Hendrik Conscience, *De leeuw van Vlaenderen*. L.J. De Cort, Antwerpen 1838

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/cons001leeu01_01/colofon.php

DE LEEUW VAN VLAENDREN.

[Eerste deel]

Aen den heere Ridder Gustaf Wappers
's Konings schilder.

Wel edele heer,
Nu de gunst myner landgenoten, mynen arbeid bekroonende, my eene plaets tusschen onze vaderlandsche schryvers gegeven heeft, nu ik eenigzins

met vryere stappen in de letterbaen mag voortgaen behaeg ik my in het herdenken aen wie ik dit verschuldigd ben; - wie my, nog ongekend, aenmoedigde en my een deel zyns vernufts indrukte, onder wiens blik, onder wiens stem ik myne ziel in kunstdorst en in vaderlandliefde voelde ontsteken, wie voor myn welzyn als voor dit eens broeders zich bekommerde en my, in het verdriet, in de stonden van bittere onttoovering, een vriend en een weldoener was. - Die naem zoo heilig voor my, die naem is de uwe, ô Gustaf!

Ik kon U voor zoo veel goedheid niets dan dankbaerheid en liefde terugkeeren, niets dan bewondering voor uw edel hart. - Ook, wie zal zeggen wat ik geleden heb, wat verontweerdiging my getroffen heeft wanneer ik U, mynen weldoener, aen de schichten des nyds en der lasteraers zag blootgesteld, wanneer ik zag dat zy, uwe kunst niet durvende raken, dit hart en die inborst wilde te na spreken. - Uwe vyanden hebben zich zelven eene vlek, een kenmerk an lasteraer op het voorhoofd gedrukt, en de schande nogmaels ontvluchtende zyn zy weder in het duister gedoken. - Vergeef hun, Gustaf, zy kennen U niet.

Gedenk, met medelyden voor hen, dat indien gy geboren waert om groot onder uwe tydgenoten, en Kunsttolk te zyn, zy tot kunstadders geschapen waren; en daer by, - is het niet in de vergelyking uwer schitterende gewrochten met de hunnen, zoo gering, dat zy hunne nietigheid zien? - En moeten zy U dan niet haten omdat uw vernuft zoo zwaer op hen weegt? Ho ja, dit is de gang der wereld: - de slangen woonen in aenzienlyker getal aen den voet der reuzeneiken. -
Laet ze begaen, Gustaf, uw naem zal ondanks dit gif, met die van Rubens en van Vandyck, leven; en indien er één blad van myn boek tot de nakomelingen moet overgaen zal het gewis dit zyn waer op uw naem geprent staet.

Antwerpen, den 18 *December* 1838.

Hendrik Conscience.

I

Voorwoord.

Wanneer men met eenen zucht naer vaderlanschen roem de kronyken doorbladert komt eene aendoening van spyt en schaemte ons treffen, by de overtuiging dat wy onzen Vaderen zoo weinig gelyken. Zy roemden op den naem van Vlaming als

op den grootsten eeretitel welke hun kon toegevoegd worden, en dankten God dat het Hem beliefd had hen op dien heldenbodem te laten geboren worden. - En dit was geene ydele waen, geene overdrevene liefde tot het Vaderland. Die zelfde mannen, die aldus op hunnen naem roemden, hadden denzelven groot en heerlyk voor alle de volken der wereld gemaekt. Zy droegen hunnen zegeryken zwarten Leeuw van Vlaenderen in de vertste streken, - in Palestina, in Griekenland, in Italië, in Afrika: Vlamingen waren het die tot Keizer van Constantinopelen werden verheven, een Vlaming was het (Robrecht van Bethune) welke achttien jaer oud zynde het fransch leger als opperveldheer in Sicilië aenvoerde. - Wee den vyand die zulke mannen op eigen grond dorst aentasten, het was moeielyk de Leeuwenzonen te temmen; - en indien het den vreemden eens gelukte hen te overwinnen, kon hy doch niet lang op de zege roemen, want dan knaegden zy met spyt aen de keten en verstaelden zich den moed by de heugenis hunner voorledene grootheid. Dan liep alles te wapen, mannen, vrouwen, kinderen, het werd al in heldenvuer ontstoken en de vryheid weder herwonnen. - Het boek dat wy onzen lezeren voorstellen getuigt hunner *nationaliteit* en onversaegdheid.

Het is gemakkelyk na te speuren waerom wy dus van onzen ouden roem vervallen zyn. Sedert ettelyke eeuwen is het bewind onzes lands door erfrecht in handen van vreemde Vorsten overgegaen, dezen waren, by hunne inbezitneming, verplicht de voorrechten der Steden en Gemeenten, in de tegenwoordigheid des Volks, op eene openbare markt met eede te bevestigen, waer in uitdrukkelyk stond dat al wat de vlaemschsprekende Belgen aenging in de vlaemsche tael moest behandeld worden. De Vorst mocht zich in geener wyze met het bestuer der steden bemoeien, elke gemeente benoemde hare eigene wethouders en ambtenaren; in dier voege was de macht der beheerschers in ons land zeer gering, het geen hun voorzeker niet behaegde. Ook stelden zy alles te werk om onzen vaderen hunne vryheden en hunnen volksgeest te ontrooven, zy gebruikten daer toe de

macht om te dwingen, het geld en de gunsten om te verleiden, de staetkunde om te bedriegen: maer de grootste hoop, moedig en doof voor het lokaes blyvende, waren die poogingen vruchteloos, zoo lang de letterkunde en de volksschriften in de moedertael hunnen vryen gang hadden.

Dan bracht *Luther* den hervormden godsdienst in zwang; zyne talryke aenhangers en de leeraers welke in ons land kwamen, stelden hunne boeken en schriften in de vlaemsche tael op. De kennis welke het volk van zyne moedertael algemeen bezat, en de leeszucht die onder hetzelve heerschte werd den leeraren eenen gunstigen middel om hunne leering te verspreiden. Karel V, onze Keizer, gaf by deze gelegenheid edikten uit, die der *Censuer* of boekkeuring eene dwingende, eene alles omvattende macht gaven; geen schrift mocht het licht zien zonder het oorlof der boekkeurders, en wie slechts een twyfelachtig woord, zelfs zonder inzicht, geschreven had, mocht zich op geene kleine straf verwachten, want die ging zelden verder dan gepynigd, gehangen, gerabraekt of verbraud te worden. Men zag in alles kettery, lutheraensche gedachten, of oproerige aenslagen. Alle schriften, welke niet stellig onder den invloed der spaensche denkwys geschreven waren, werden als misdadig aenzien en men vervolgde de onnoozele schryvers of Dichters vóór de bloedige *Inquisitie*, van gevloekter gedachtenis, als of zy het tegen God of zyne dienaren gemunt hadden, terwyl zy slechts de dwingelandy der *Spaenjaerden* wilden tegen gaen.

Er is weinig begryp noodig om te verstaen dat de letterkunde by die vervolging haest in den grond geboord werd, er kwamen nog wel kerk- en gebedeboekskens uit, maer daer by bleef het al; behalven nochtans die flaeuwe kindervertelsels van *Duymken, Jacke met zyn fluytje, Uylenspiegel* enz, welke *verbeterd en gezuiverd!* met het oorlof der *Censuer* bleven gedrukt worden. Met die beuzelingen moest de vlaemsche lezer zich vergenoegen. Kon de letterkunde dan in stand blyven? Neen, zy verging geheel, en dit is wel merkbaer wanneer men na-

gaet dat wy, vóór dit tydstip, zoo veel en betere Dichters dan de *Franschen* bezaten, daer er geen enkele verdienstelyke onder die dwingelandy gebloeid heeft.

Philippus II, de zoon van Karel V, zynen vader opvolgende, bracht den willekeur tot den hoogsten top, duizende Belgen werden door beuls handen op eigen grond vermoord, bespieders werden tot in den schoot der huisgezinnen gezonden, men ontrukte den vader aen zyne zonen, de moeder aen hare kinderen, - en de gevangenissen werden te naeuw voor zoo veel slagoffers, wiens bloed van het schavot op de straet moest vlieten. Niemand dorst, over iets dat's Landszaken aenging, spreken, veel min schryven; de beul was de *librorum censor!*

Die verdrukking voortdurende gaven de Belgen den moed op, de volksgeest verging en van dit oogenblik werd het mogelyk hen door allen vreemden invloed van hun eigenaerdig karakter te doen afwyken. Dit geschiedde ook, men leerde fransch, niet slechts om eene uitheemsche tael te kennen, maer om eene weerde, die het vlaemsch nu niet meer geven kon, te verkrygen; men liet de kleeding der vaderen daer, om den vreemden in alles na te apen, men zwoer de ernstige en ware beleefdheid af, om zich aen de bedriegende *politesse* en de gemaekte houding der *Franschen* over te geven; - en op die wyze plaetste zich de *Belg* voor den *vreemden* gelyk een leerling voor zynen meester. Wie eenen druppel echt vlaemsch bloed in de aderen heeft zal bekennen dat dit eene schandelyke plaets is, en dat een Volk niet lager zinken kan. Veel mannen, van de voorledene eeuwen, en wel byzonder *Pieter Hein*, van Antwerpen, van denwelken *Guiccardini*, een Italiaen, met lof spreekt, hebben dit gevoeld, zy hebben zich tegen de verbastering verzet en gepoogd de moedertael haren luister weder te geven; - maer wat kon hunne eenzame stem, terwyl de *Natie* in eenen laffen slaep vervallen was?

Heden is de stand van zaken veranderd; er weegt geene spaensche verdrukking meer op ons, er staet geene galg, geen schavot meer opgericht voor de tael- en vryheidminna-

ren; maer iets anders belet de herwinning van onze oude weerde; dit is iets dat de *Vlamingen* niet genoeg bemerken en waer van zy het slagoffer zyn zullen indien er niet opgelet wordt. - Het is voor een Staetsbestuer lastig twee onderscheidene volken onder eenen scepter met dezelfde wetten, dezelfde voordeelen te verschaffen. Elke mael dat er iets in het belang van een der verschillende deelen gedaen wordt, baert dit opspraek in het andere gedeelte; wy hebben dit ten tyde van Koning Willem zien gebeuren en dit heeft zich onder het tegenwoordig Ryk reeds menigmael opgedaen; men herinnere zich slechts het vraegpunt der vreemde suikers, wanneer er in Antwerpen gansche hoopen volks rondliepen en schreeuwden: - *Weg met de Walen!* - Dit weet het Staetsbestuer wel, en diensvolgens poogt het dit verschil tusschen de twee deelen onzes lands te niet te doen. Die poogingen zyn:

Walen in de vlaemsche provintien als bewindhebbers te sturen, op dat men zich verbastere om hun te believen, het zy om een ambt, of iets anders dat zy geven kunnen, te verkrygen: - het fransch verplichtend te maken in het Leger, in het Landsbestuer, in 's Ryks-scholen, in de Rechten, in alle *examen*, ja zelfs tot de geringste ambten, - Poortier van een gevangenhuis by voorbeeld! - De wetten in het fransch zyn alleen *officieel*, in het vlaemsch overgezet gelden zy niet voor het Recht; de vonnissen worden ook steeds in het fransch uitgesproken, en het is onlangs te Gent gebeurd dat een man ter dood veroordeeld werd, zonder een enkel woord der beschuldiging of van het doodvonnis te hebben verstaen. Mag men wel aldus met het leven der menschen spelen? De rechtveerdigheid zou ons ten minste moeten aendryven om niet te lyden, dat men zoo willekeurig met onze landgenoten te werk ga; want een beschuldigde is, voor dat zyn vonnis uitgesproken wordt, een Burger als een ander en verdient dat men hem de middelen geve om zich te verontschuldigen indien hy niet misdadig is. - De opschriften onzer openbare gebouwen zyn in het fransch; om eene proef van die belachelyke doen wys te geven, zal ik hier

zeggen dat in Antwerpen het vlaemsch opschrift van het Gasthuis, in hetwelk de arme lieden, die niet dan vlaemsch verstaen, moeten ontvangen worden, door een ander opschrift in vergulde letteren en in het fransch onlangs is vervangen. Dit is zeker om de Franschen van Parys of de Walen van Luik het Gasthuis aen te wyzen indien zy het noodig hebben! Ik laet het den redelyken menschen over, te oordeelen of men het verstand niet moet verloren hebben om zulke ongerymdheden te begaen. - Sommige vlaemsche steden houden hunne raedsvergaderingen in het fransch; hier uit volgt dat Raedsheeren, wys en ervaren in de belangen der Gemeente, maer niet zoo goed als de *verfranschten* ter tong in eene uitheemsche spraek, niet spreken of niet aenhoord worden, en dus vele gelegenheden om voordeelige dingen voor te stellen moeten laten voorbygaen. - Oneindig andere ondeugden in de regering zou ik kunnen aenwyzen, maer het dunkt my dat dit ruim genoeg is.

Zoo wil men ons, Vlamingen, allen tot Walen of liever tot Franschen maken om de smelting, welke het Bestuer zich voorstelt, te bereiken. - Dit doel is verachtlyk en onrechtveerdig. Wy Vlamingen hebben eene geschiedenis, eenen voorledenen tyd *als Land en als volk* terwyl de Walen (Luik alleen) slechts eene geschiedenis van *afzonderlyke Steden* hebben. - Men zie hier de opgave der Vlaemschsprekende en Waelschsprekende Belgen, door den Edelheere *Blommaert* van Gent, in zyn werk over de moedertael uitgegeven.

Provintien, waer de volkstael vlaemsch is.	
	Bevolking:
West-Vlaenderen.	542,000
Oost-Vlaenderen.	661,000
Antwerpen.	380,000
Brabant(Nyvel uitgezonderd)	377,000
	307,000
Een gedeelte v. Luxemburg.	127,500
	2,394,500

Provintien, waer de volkstael waelsch is.	
	Bevolking:
Arrondissement Nyvel.	97,000
Henegauwen	530,000
Namen.	180,000
Luik.	314,000
Gedeelte van Luxemburg	127,500
	1,248,500

Er zyn tweemael zoo veel Vlamingen als Walen; wy betalen in de lasten meer dan tweemael zoo veel als zy! En men zou ons Walen maken, ons opofferen met onzen ouden roem, onze tael, - onze luisterryke geschiedenis, en alles wat wy van onze vaderen geërfd hebben? Neen, er is nog te veel echt vlaemsch bloed in de wereld om dat dit mogelyk zy, wat booze staetkunde men ook gebruike. - Dit zal, dit kan niet zyn. - Ik bezweer u, myne landgenoten, legt de hand op uw hart en vraegt uw-zelven:

- Zal ik den naem myner vaderen Verloochenen, den naem van Vlaming voor eenen anderen verwisselen? En als een nieuw aengekomene my laten herdoopen als of myn stem geene wortelen in de wieg der volken had? -

Ho! ik gevoel het, uw boezem klopt voor het Vaderland, en de ontkenning: - Neen! rolt met verontweerdiging van uwe lippen. Ja gy zyt Vlaming en zult Vlaming blyven. - En zoo worde de roemryke naem tot het einde der wereld voortgezet, ondank de aenslagen der volkbedervers.

Indien het Staetsbestuer eene smelting wil poogen, dat men dan de meerderheid der Natie ten grondslag neme of dat men elk het zyne late, en dat is billyk en rechtveerdig; de Walen welke in ons vlaemsch Land geene ambten bezitten zullen dit niet ontkennen. Ik vraeg het den *Luikenaren*: indien men hun, kwam voorstellen hunnen ouden en beruchten naem voor eenen anderen te verlaten, indien zy gewaer werden dat men het kenmerk dat hen onderscheidt wilde te niet doen, of zy dit gedoogen zouden? Ik ken het karakter der *Luikenaers*, daer ik lang genoeg in hunne stad gewoond heb, en we et dat zy zich uit alle hunne macht daer tegen verzetten zouden, want zy zyn met eenen vurigen volksgeest bezield. Als broeders dan zullen zy de stem eens Vlamings niet miskennen, en in hun eigen hart de verrechtveerdiging zyner woorden vinden.

Voor de welvaert myns Vaderlands, voor den bloei des koophandels en der nyverheid is my niets duerbarer dan de staetkundige rust; daerom heb ik het op my genomen, voor zoo

veel het in myne macht is, de oogen van het Staetsbestuer te openen over de onmogelykheid van het willekeurig doel dat het zich voorstelt te bereiken, ik heb willen bewyzen dat het veel beter ware dit zaed van oneenigheid en van haet onder het volk niet te storten, opdat het tegenwoordig Bestuer zich de verantwoordelykheid van eene kwaedvoorspellende toekomst niet op den hals hale. Het is nog tyd om recht te doen aen wie het behoort; later wordt toegeving, zwakheid en vrees; men weet by ondervinding hoe snel de gramschap des volks groeit en wat gevolgen dezelve *altyd* heeft.

Men merke hier aen dat ik door *Staetsbestuer* geenzins den doorluchtigen persoon **ZYNER MAJESTEIT, DEN KONING,** versta, reeds menigmael heeft onze Vorst betoond dat het hem meer behaegt over een Volk dat zich eerbiedigt, dan over eene weifelende Natie te heerschen. Terzelfder tyd wete men dat ik de Walen, als volksgedeelte beschouwd, niet wil te na spreken; zy hebben hunne weerde als wy en zyn onze staetkundige broeders, maer mogen in geen geval onze beheerschers worden. Dit recht hebben zy nooit gehad en zullen het nooit verkrygen.

Het moet zyn dat veel Vlamingen deze aenmerkingen met my gedaen hebben want uit alle steden, uit alle gemeenten hoort men heden den roep om onze schoone moedertael weder te krygen aenheffen; veel letterkundigen, aen het hoofd der welke de heer Willems met zyne hooge verdiensten prykt, spannen te saem om het volk uit den slaep te wekken en hebben hunne poogingen ten deele reeds zien gelukken. Alle dagen komen nieuwe kampers zich by de vaderlandsche schaer voegen en men hoort raer of zelden nog een *bastaerd* het vlaemsch, zyne moedertael, verachten, het zy hy, door staetzucht of om ergens van eenen hooggezeten Wael een ambt te verkrygen zynen naem en zynen oorsprong verloochent. - Maer zulken maken het volk niet uit, en zyn slechts bedorvene takken van den grooten boom.

Zie hier tot eene proef van de vermeerdering der taelminnaren het getal der inschryvers welke ik voor myne drie

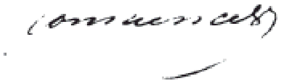
werken bekwam: Het Wonderjaer 241, de Phantazy 279, en De Leeuw van Vlaenderen, alhoewel op eenen hoogen prys gesteld, 480. In twee jaer tyds is het eerste getal verdubbeld. Er zyn vlaemsche uitgaven die wellicht nog meer inschyveren hebben, zoo als het Belgisch Museum van den heere Willems. - Ik dank myne Landgenoten om de gunstige aenmoediging welke zy my by voortduring laten genieten, en verbly my in de overtuiging dat wy sedert weinig jaren van het pad der dwaling zyn teruggekeerd om eene eerlykere baen in te slaen.

Dit voorwoord zal om zynen inhoud aen eenige gezindheden niet bevallen, misschien zal ik er sommige bytende artikeltjes, aen verschuldigd zyn, en men zal het boek zelf om zyne voorrede, aen vallen en lasteren, dit zal ieder met my denken; echter mag zulke overweging my nooit wederhouden wanneer de waerheid uit myne pen vloeit: men opene de geschiedboeken en men oordeele er over. - Er is wel eene oude spreuk, die wil dat het niet altyd goed zy de waerheid te zeggen, maer die spreuk is eene drogrede welke ten dekmantel der schyndeugd of der lafheid is uitgevonden. Ik - ik zeg de waerheid wanneer dezelve myn Vaderland ten nutte kan zyn.

De Leeuw van Vlaenderen, welke ik heden mynen inschryveren aenbiedt, is een werk dat meer historisch is dan er voor de schriften van dien aerd vereischt wordt, de aenteekeningen welke onder de bladzyden gevoegd zyn, geven de getuigenissen onzer Kronyken, onder dewelke ik de *Excellente Cronike*, in de boekzael van Antwerpen berustende, tot richtsnoer heb genomen. De kennis der plaetsen waer de voorvallen gebeuren ben ik aen de inlichtingen myner letterkundige vrienden, den heere Snellaert van Kortryk, Doctor te Gent, en den heere Octave Delepierre, Bibliothecaris te Brugge, verschuldigd. Men zal aenmerken dat het werk van den heere Auguste Voisin, Bibliothecaris te Gent, my voor de beschryving van den slag der Gulden Sporen van groot nut is geweest, die schryver heeft my met eene goedheid, waer voor ik hem myne dankbaerheid betuig de kaert van den slag bezorgd.

Om dat het getal der inschryveren myne hoop is te boven gegaen heb ik den lezer iets boven de voorwaerden willen geven; men zal voor ieder boekdeel eene titelplaet vindan, die door's Konings schilder Gustaf Wappers op hout geteekend is, en door den bekenden kunstenaer Brown, by de koninglyke graveerschool van Brussel, is gesneden.

De Schryver,

I.

> Standvastig was de trouw der vad'ren als de muren,
> Die hoe begruisd, gescheurd, en wild met groen omgroeid,
> Der eeuwen went'ling nog tot op deez dag, verduren,
> Schoon regen plast en stormwind loeit. -
> *Petronella Moens.*

De roode morgenzon blonk twyfelachtig in het oosten, en was nog met een kleed van nachtwolken omgeven, terwyl haer zevenkleurig beeld zich glinsterend in elken dauwdruppel herhaelde; de blaeuwe dampen der

aerde hingen als een onvatbaer weefsel aen de toppen der boomen, en de kelken der ontwelkende bloemen openden zich met liefde om de jongste strael van het daglicht te ontvangen. De nachtegael had zyne zoete liederen reeds meermalen gedurende de schemering herhaeld, maer nu verdoofde het verwarde geschater van mindere zangers zyne verleidende toonen.

Een hoop ridderen rende stilzwygend door de velden van Rousselare.(1) Het gerammel hunner uitrusting en de zware stappen hunner dravers, verschrikten de vreedzame bewooners der wouden; want van tyd tot tyd wierp een hert zich uit het kreupelbosch, en vluchtte sneller dan de wind voor dit nakend gevaer.

De kleeding en de wapens dezer ridderen waren zoo kostelyk dat men, by den eersten oogslag, Graven en nog hoogere heeren er onder gissen kon. Een zyden kolder(2) hing hun met zwierige vouwen om het lichaem, terwyl een verzilverde helm hun het hoofd met purpere en lazure vederen bekroonde. Hunne handschoenen, met yzeren schelpen bedekt, en hunne met goud doorwrochte knieplaten blonken ook niet weinig by het morgenlicht. De schuimende en onrustige peerden wrongen het gebit met drift tusschen de tanden, en dan bewogen de zilveren knoopen en de zyden trossen huns tuigs zich liefelyk.

(1) Eene kleine stad in Westvlaenderen.

(2) De ridders droegen dit kleed over hun harnas. Het daelde slechts tot by de kniën en was zonder mouwen, van zyde of van gouden laken gemaekt. De wapenteekens en zinspreuken der ridderen waren op het zelve, voor de borst, gewrocht.

Alhoewel de uitrusting dezer reizigers niet ten oorloge geschikt was, mits zy geene harnassen droegen, kon men echter genoeg bemerken, dat zy zich tegen vyanden voorzien hadden; want de mouwen van hunne pantsieren[1] kwamen met hunne armen door de kolders. Groote slagzweerden hingen ook aen hunne zadels, en de schildknapen voerden groote beukelaers achter hunne meesters. Elk ridder had zyne wapenteekenen op de borst geborduerd, in zulker wyze dat men den stem van ieder erkennen mocht. - De koude des morgens had hun den lust tot spreken benomen, de klemmende nachtlucht bezwaerde hunne oogleden; zy weêrstonden den lastigen vaek met moeite en bleven in eene sluimerige ongevoeligheid verzonken.

Een jonge man ging te voet voor hen in de baen. Lange golvende haren rolden op zyne breede schouders: blaeuwe glinsterende oogen stonden vlammend onder zyne blonde wenkbraeuwen, en een jonge baerd krulde op zyne kin. - Een wollen kolder met eenen gordel was zyn kleedsel, en een kruismes[2] in eene lederen

(1) Een ridder van dien tyd had de volgende wapenrusting: - Een yzeren helm of stormhoed, met of zonder vederbos, een yzeren harnas, handschoenen van dassenleèr, op het bovenste gedeelte met yzeren schelpen bedekt, yzeren platen op beenen en billen, een schild of beukelaer waer op het wapen geschilderd was, eene lange speer of lans en een groot slagzweerd of een degen. Onder het harnas droeg hy een pantsier of wapenrok, zynde een hemd uit yzeren ringen of malien gevormd. Het peerd was ingelyks met breede platen op het lichaem gewapend.

(2) Een korte dolk aen twee zyden scherp zynde, en hebbende by het gevest eene dwarse steng welke denzelven aen een kruis deed gelyken. De lieden der goede steden of vrye burgers vermochten alleen dit wapen te dragen.

scheede zyn wapen. Zichtbaer was het op zyn gelaet, dat het gezelschap, aen hetwelk hy ten leidsman diende, hem niet aengenaem was. Er schuilde voorzeker iets geheims in zynen boezem, want hy wendde dikwyls de oogen met linkschen blik naer de ridders. Lang van gestalte en buitengewoon sterk van leden, stapte de jongeling zoo snel voort, dat de peerden moeite hadden, om hem op eenen tred by te houden.

Na de stoet alzoo eenigen tyd was voortgereden, strunkelde het peerd van een' der ridderen, tegen den stronk van eenen afgehakten boom en bukte onvoorziens tot by den grond. Hierdoor viel de ridder met de borst op den nek van zynen draver en geraekte by kans uit den zadel. ‘By de Maegd!’ riep hy in de fransche spraek ‘zoo helpe my God! myn peerd slaept onder my.’

‘Mynheer De Chatillon’[(1)] antwoordde zyn gezel, lachende ‘dat er een van u beiden sliep - dit geloof ik voorzeker.’

‘De tong moet u branden, spotter!’ viel De Chatillon uit. ‘Ik sliep niet. Twee uren vestig ik myne oogen op die betooverde torens, die zich hoe langer hoe meer verwyderen. Maer men zou zich eer aen de galg zien, dan een goed woord uit uwen mond te krygen.’

Terwyl de twee ridders, zich dus schertsend toespraken, lachten de anderen lustig om het ongeval en de gansche stoet ontwaekte op eens uit de stille sluimering.

(1) Men bemerke dat ik de spelling der namen van fransche Heeren onveranderd heb gelaten. Dit is om de verwarring met de namen der vlaemsche Edelen te vermyden.

De Chatillon, die nu zyn peerd weder op de been gebracht had, ziende dat men niet ophield met lachen, werd door zulke innige gramschap vervoerd, dat hy het beest ysselyk met de scherpe spoor[(1)] in den buik stampte. Hier door steigerde het verwoed in de hoogte, en vloog eindelyk als een javelyn tusschen de boomen heen. Geen honderd treden van daer liep het tegen den stam van eenen zwaren eik, en stortte deerlyk gewond ter aerde.

Gelukkig was het voor De Chatillon dat hy by den schok ter zyde uit den zadel gevallen of gesprongen was. Niettegenstaende moest hy zich genoeg in de lenden bezeerd hebben, want hy bleef een oogenblik als gevoelloos liggen.

Zoohaest de anderen by hem gekomen waren, stegen zy allen van hunne peerden en lichtten hem met medelyden van den grond. Die hem eerst boertig had toegesproken scheen nu het meest voor hem bezorgd; want eene ware droefheid had zyn gelaet betrokken.

‘Myn duerbare Chatillon’ zuchtte hy ‘ik beklaeg u uiterharten. Vergeef my myne losse woorden; ik wilde u niet hoonen.’

‘Laet my gerust!’ riep De Chatillon zich uit de armen zyner makkers rukkende ‘ik ben nog niet dood Myne heeren! Denkt gy dat de Sarracenen my gespaerd hebben, om my in een bosch, als eenen hond te laten sterven? Neen ik leef nog, God dank! Zie De St. Pol ik

(1) De ridders droegen in dien tyd slechts eene spoor.

zweer u, dat gy my deze spotterny op staenden voet betelen zoudt, indien ik my op u wreken mocht.'

'Bedaer toch, ik bid u' hernam De St. Pol, 'ho! gy zyt gewond, myn broeder, er komt bloed uit uw maliehemd.'

De Chatillon trok de mouw van zynen rechter arm wat omhoog, en bemerkte dat een tak hem de huid opgekrabt had.

'Daer, zie!' sprak hy half getroost 'het is niets - eene schrem. Maer by den Hemel! ik geloof dat die Vlaming ons met inzicht in deze behekste wegen brengt. Dit wil ik weten, - en zoo weinig kryge ik genade om myne zonden, indien ik hem niet aen den vervloekten eik doe ophangen.

De Vlaming die by dit gezegde tegenwoordig was, geliet zich als of hy de fransche tael niet verstond, en zag De Chatillon met stout gelaet in de oogen.

'Myne heeren' riep de ridder 'ziet dien Laet[1] my aenzien..... Kom eens hier lomperd! Nader hier voor my.'

De jongeling naderde langzaem en hield zyne oogen gedurig op den ridder gevestigd. Er zweefde iets zonderlings over zyne wezenstrekken, - eene uitdrukking

(1) Zoo hiet men de landlieden die van eenen Heer afhanglyk waren. De vrylaten betaelden zekere tollen en hadden vryheden en eigene wethouders. Leenlaten, die eene pachthoeve van den heer kregen, hem hiervoor als onderdanen moesten gehoorzamen, en zich tot leenarbeid en tot het opbrengen van zekere gelden moesten verplichten. Lyflaten, die met lyf en have den heere toehoorden, en met de landeryen verkocht en verhandeld werden. Men ziet dat deze den laegsten stand des volks uitmaekten.

waer in toorn en list te saem gesmolten waren: iets zoo dreigend en zoo geheim dat De Chatillon met eene aendoening van benaeuwdheid werd bevangen.

Een der bywezende ridders wendde zich om en verliet de plaets waer dit gebeurde; hy week eenige stappen tusschen het geboomte en deed genoeg bemerken dat dit tooneel hem niet behaegde.

‘Wilt gy my zeggen’ vroeg De Chatillon aen den gids ‘waerom gy ons door zulke wegen leidt, en waerom gy ons niet gewaerschouwd hebt dat er een afgehakte boom in de baen lag?’

‘Heer!’ antwoordde de Vlaming in slecht fransch ‘Ik ken geenen anderen weg naer het slot Wynendael en wist niet dat het UEdele geliefde op dit uer te slapen.’

By dit gezegde kwam er een bitsige grimlach op zyn gelaet; het scheen dat hy den ridder tergen wilde.

‘By God!’ riep De Chatillon hem toe ‘gy lacht - gy spot met my..... Hola! myne knapen, dat men dien Laet in de lucht hange! en dat hy der raven ten spyze worde!’

Nu grimlachte de jongeling nog meer: de hoeken van zynen mond trokken zich achteruit, en eene bleeke of purpere kleur verwde beurtelings zyne wangen.

‘Een Vlaming ophangen?’ morde hy. ‘Wacht een weinig!’

Hier op ging hy eenige treden achterwaerts, plaetste zich met den rug tegen eenen boom, stroopte de mouwen van zynen kolder tot aen de schouders op, en toog zyn blikkerend kruismes uit de scheede. De ronde spieren van zyne bloote armen waren gespannen, en zyn gelaet kreeg iets in zich dat den leeuwen eigen is.

‘Wee dengenen die my raekt!’ riep hy met kracht ‘De raven van Vlaenderen zullen my niet eten; zy vreten liever fransch vleesch!’

‘Val aen laffaerds!’ riep De Chatillon tegen zyne knapen ‘val aen dan! Zie die bloodaerts! - Zyt gy bang van een mes? Mocht ik myne handen aen dien Laet vuil maken; maer ik ben edel. Graeuw tegen graeuw, het is uwe taek. Loopt hem dan over 't lyf.’

Eenigen der omstaende ridderen poogden De Chatillon te bedaren, doch de meeste stemden in deze daed en hadden den Vlaming geerne aen eene strop gezien. Ongetwyfeld zouden de knapen, door hunnen meester opgehitst, den jongeling overvallen en verwonnen hebben; maer nu naderde de ridder die eenige stappen van daer in diepe gepeinzen had gewandeld. Zyne kleeding en uitrusting ging die der andere ridders verre in pracht te boven; het schild dat op zyne borst gewrocht was, droeg drie gulden leliën op een blaeuw veld, onder eene graeflyke kroon. Dit beduidde dat hy van koningsbloede was.

‘Hou op!’ riep hy met streng gelaet tegen de knapen, en zich tot De Chatillon keerende sprak hy:

‘Mynheer!........... Gy schynt te vergeten, dat ik Vlaenderen van mynen broeder en koning Philippe ten leen heb. Die Vlaming is myn vassael. - Gy hebt geen recht Op zyn leven, mits hy my alleen toebehoort.’

‘Zal ik my dan door eenen slechten boer bespotten laten?’ vroeg De Chatillon met spyt. ‘Waerlyk Graef, ik versta niet waerom gy altyd het geringe volk tegen de Edelen voorstaet. Zal die Vlaming zich beroemen dat hy eenen franschen ridder ongestraft gehoond heeft?

En zegt gy het, Myne heeren, heeft hy de dood niet verdiend?'

'Mynheer De Valois,[1]' antwoordde De St. Pol, 'verleen myn' broeder de kleine vertroosting, dien Vlaming te zien hangen. Wat geeft het leven van dien koppigen Laet aen uwe prinselyke Hoogheid?'

'Hoort Myne heeren!' riep Charles De Valois met toorn 'my is uwe losse tael ten hoogste onaengenaem. Het leven van een' onderdaen is my van groot gewicht, en ik begeer dat men den jongeling ongehinderd late. Te peerd Myne heeren! Te veel tyds is dit verspild.'

'Kom aen De Chatillon' morde de St. Pol, tegen zynen broeder, 'styg op het ros van uwen schildknaep en laet ons gaen, want Mynheer De Valois is eenen ongeloovigen volksgezinden.'

Intusschen hadden de schildknapen hunne wapens in de scheede gestoken, en waren nu bezig met de peerden hunner meesters vooruit te brengen.

'Zyt gy klaer Myne heeren?' vroeg De Valois 'nu dan, - spoedig voort, bid ik u; want anders komen wy de jacht te spade. Gy, vassael, ga ter zyde; waerschouw ons wanneer wy moeten draeien. - Hoe verre zyn wy nog van Wynendael?'

De jongeling nam zyne kap heuschelyk van het hoofd, boog zich voor zynen redder en antwoordde:

'Nog eene korte myl, myn Heerschap.'

(1) Karel, de tweede zoon van Philippe le Hardi, was Graef van Valois, van Alençon en van Perche. Hy ontving van zynen broeder, Philippe le Bel, koning van Frankryk, het opperbevel over het fransch leger en veroverde het land van Vlaenderen.

‘By myn' ziel!’ sprak St. Pol ‘Ik geloof dat dit een wolf in een schapenvel is.’

‘Dit heb ik reeds overlang gedacht’ antwoordde de Kanselier Pierre Flotte ‘want hy beziet ons als een wolf en luistert als een haes.’

‘Ha! ha! nu weet ik wie het is’ riep De Chatillon ‘Hebt gy nooit hooren spreken van eenen wever met name Pieter Deconinck die te Brugge woont?’

‘Myne heeren gy bedriegt u voorwaer’ bemerkte Raoul De Nesle ‘ik heb den beruchten wever te Brugge zelf gesproken, en alhoewel hy dezen in schalkheid te boven gaet, heeft hy slechts een oog en onzen leidsman heeft er twee allergrootste. Ongetwyfeld bemint hy den ouden Graef van Vlaenderen, en beschouwt onze komst als overwinnaers met een kwaed oog; dit is de zaek. Vergeeft hem de trouw die hy zynen ongelukkigen Vorst bewaert.’

‘Het is lang genoeg hier over gesproken, Myne heeren’ viel De Chatillon in. ‘Laet ons van voorwerp veranderen. Ter goeder ure! weet gy wat onze genadige Koning Philippe met dit land van Vlaenderen doen zal? want op myn woord, indien onze Vorst zyne schatkisten zoo dicht hield, als De Valois zynen mond gesloten houdt, zou het arm leven aen het Hof zyn.’

‘Dit zegt gy wel’ antwoordde Pierre Flotte ‘maer hy zwygt niet met iedereen. Vertraegt den gang uwer peerden een weinig, Myne heeren, en ik zal u dingen zeggen die gy niet weet.’

De ridders kwamen met nieuwsgierigheid dichter by elkander, en lieten den Graef De Valois een weinig vooruit gaen. Wanneer hy genoeg van hen verwyderd

was, om hunne woorden niet te kunnen verstaen, sprak de Kanselier:

'Luistert - onze genadige koning Philippe le Bel heeft geen geld meer. Enguerrand De Marigny heeft hem doen gelooven dat Vlaenderen eene goudmyn is, en dit is niet slecht gezegd; want in het land waer wy nu zyn, is meer goud en zilver dan in geheel Frankryk.'

De ridders grimlachten en bogen meermalen hunne hoofden ten teeken van toestemming.

'Luistert nog' hernam Pierre Flotte, 'onze koningin Johanna, is ten hoogste op de Vlamingen verbitterd; zy haet dit hoogmoedig volk dat het niet te zeggen is. Ik heb uit haren mond geboord, dat zy den laetsten Vlaming aen de galg zien wilde.'

'Dit heet spreken als eene Koningin,' riep De Chatillon! 'Indien ik eens meester over dit land worde, gelyk myne genadige nichte het my heeft toegezegd zal ik hare schatkisten wel voeden; en Pieter Deconinck met ambachten en gilden en heel die volksregering te niet doen. - Maer wat luistert die vermetele Laet op onze rede!!'

De Vlaming was onmerkbaer genaderd en had de woorden der ridderen met een vlytig oor gevat. Zoodra men hem bemerkte, liep hy met eenen onverstaenbaren grimlach tusschen de boomen van het woud, bleef op eenen afstand staen en toog zyn mes uit de scheede.

'Mynheer De Chatillon!' riep hy dreigend 'beziedit mes wel, op dat gy het herkennen moogt wanneer het u tusschen hals en nek zal glyden!'

‘Is er dan geen myner dienaren die my wreken zal?’ schreeuwde De Chatillon met woede.

Eer hy deze woorden gesproken had steeg er een zware lyfknecht van zyn peerd en liep met blooten degen op den jongeling aen. Deze in plaets van zich met zyn mes te willen verdedigen, stak het in de scheede en wachte met geslotene vuisten op zynen vyand.

‘Gy gaet sterven vervloekte Vlaming!’ riep de lyfknecht, zyn wapen op hem sturende.

De jongeling antwoorde niet, maer hechtte zyne groote oogen als twee vlammende schichten op den lyfknecht. Deze, door de kracht van dien blik tot in de ziel geraekt, bleef eenen oogenblik staen als of hem de moed ontzonk.

‘Toe, steek dood! steek dood!’ riep De Chatillon tot hem. Maer de Vlaming wachtte niet tot dat zyn vyand hem naderde: hy sprong in eene vlucht voor den degen om, greep den lyfknecht met zyne twee sterke handen om den middel, en sloeg hem zoo onbarmhartiglyk met het hoofd tegen eenen boom dat hy zonder gevoel op den grond nederstortte. Een laetste doodkreet klonk door het woud en de Franschman sloot de oogen voor eeuwig toe, terwyl zyne leden stuiptrekkend beefden. Met eenen nydigen lach bracht de Vlaming zynen mond by het oor van het levenlooze lichaem, en sprak spottend:

‘Ga, en zeg uwen meester, dat het vleesch van Jan Breydel[1] voor geeneraven is-het vleesch der Vreemden is beter aes voor hen.’

(1) Breydel was Hoofddeken der Beenhouwers in Brugge.

En hier mede liep hy tusschen de heesters en verdween in het diepste van het woud.

De ridders die in de baen stonden en dit schouwspel met angst aenzagen, hadden geen tyd gehad om elkander eenige woorden toe te sturen; doch zoodra zy van hunne verbaesdheid waren teruggekomen, sprak De St. Pol:

'In der waerheid, ik geloof, myn broeder, dat gy met eenen toovenaer te doen hebt, want zoo zegene my God! dit is niet natuerlyk.'

'Behekst land!' antwoordde De Chatillon mistroostig 'Myn peerd breekt den nek, myn trouwe lyfknecht bekoopt het met zyn leven - het is een ongelukkige dag....... Knapen, neemt het lichaem van uwen genoot; draegt het zoo gy best kunt naer het eerste dorp; dat men hem geneze of begrave...... Ik bid u, Myne heeren; dat de Graef De Valois niets van den voorval wete.'

'Ho dit verstaen wy!' viel Pierre Flotte in 'Maer Myne heeren geeft uwen draveren de spoor en haest u voort - want ginds zie ik Mynheer De Valois tusschen de boomen verdwynen.'

Zy losten hunnen draveren den toom en kwamen weldra by den Graef hunnen Veldheer. Deze rende zachtjes voort zonder op hunne nadering te letten. Zyn hoofd, met den verzilverden helm, hing nadenkend voorover, en zyn yzeren handschoen rustte achteloos met den teugel op de maen zyns dravers: zyne andere hand omvatte het gevest van het slagzweerd dat aen den zadel hing.

Terwyl hy dus in diep gepeins verzonken was, en dat

de andere ridders met oogwenken over zyne droefgeestigheid schertsten, ontvouwde het slot Wynendael zich voor hen met zyne hemelhooge torens en reuzenstaltige wallen.

'Noël!' riep Raoul De Nesle met blydschap 'ginds is het einde onzer reis. Wy zien Wynendael in weêrwil des duivels en der toovery.'

'Ik wilde het wel in brand zien' morde De Chatillon 'het kost my een peerd en een' trouwe dienaer.'

Nu wendde de ridder die de leliën op de borst droeg zich om, en sprak:

'Myne heeren, dit slot is het verblyf van den ongelukkigen Landheer Gwyde van Vlaenderen-een vader wien men zyn kind ontrukt heeft, en wiens land wy door het geluk der wapenen gewonnen hebben. Ik bid u, toont hem niet dat gy als overwinnaers komt en vergroot zyn lyden niet door hoogmoedige woorden.'

'Maer, Graef De Valois' viel De Chatillon bitsig uit 'denkt gy, dat wy de wetten des ridderschaps niet kennen? Weet ik niet dat het eenen franschen ridder betaemt, zich na den zegenprael edelmoedig te gedragen?'

'Ik hoor wel dat gy het weet' antwoordde De Valois met nadruk 'ik verzoek u, het dan ook zoo te doen. De eer bestaet niet in ydele woorden, Mynheer De Chatillon! - Wat geeft het dat de wetten van het ridderschap op de tong liggen, wanneer zy niet in het hart geschreven staen? Wie met zyne minderen niet edelmoedig is, kan het niet met zyne gelyken zyn. Gy verstaet my, Mynheer De Chatillon!'

De Chatillon ontstak op dit verwyt in eene spytige

woede, en zou voorzeker in onstuimige woorden uitgevallen zyn; maer zyn broeder De St. Pol weêrhield hem en morde zachtjes:

‘Zwyg, De Chatillon, zwyg toch; want onze Veldheer heeft gelyk. Het is immers redelyk dat wy den ouden Graef van Vlaenderen niet meer lyden toebrengen? - hy is rampzalig genoeg.’

‘Die ontrouwe Leenheer heeft onzen Koning den oorlog durven aenzeggen en onze nichte Johanna van Navarre zoodanig getergd dat zy er byna ziek van werd. En wy zouden hem dan nog moeten sparen?’

‘Myne heeren!’ riep De Valois nogmaels ‘gy kent myne bede. Ik geloof niet dat het u aen edelmoedigheid ontbreken zal. - Nu vooruit! ik hoor de honden blaffen, men heeft ons reeds in 't gezicht; want de brug valt en de stormegge[(1)] gaet omhoog.’

Het slot Wynendael,[(2)] door den edelen Graef Gwyde van Vlaenderen gesticht, was een der fraeiste en sterkste lusthoven die er in dien tyd bestonden. Uit de breede grachten, met dewelke het omringd was, klommen dikke muren in de hoogte; menigvuldige uitstekende waekhuisjes hingen aen dezelve. Voor de stormgaten kon men de oogen der kruishoogschutters met de punten der yzeren schichten zien. Binnen de wallen verhieven zich de daken van het grafelyk huis, met hunne zwaeiende windhanen. Zes ronde torens stonden zoo op de hoeken

(1) De stormegge was eene tweede poort, welke in eene groef of schuif voor de eerste nederzakte. Zy was met lange yzeren punten voorzien.

(2) Het slot Wynendael is nu vervallen en ligt by het dorp van dien naem, in de nabyheid van Thourout, Westvlaenderen.

der muren als in het midden van den voorhof, uit dezelve kon men met allerlei werptuig den vyand in het veld treffen en hem de nadering tot het slot beletten. Eene enkele valbrug vereenigde dit sterke eiland met de omliggende dalen.

Zoodra de ridders aenkwamen gaf de waker van de poort het teeken aen de binnenwacht, en weldra kryschten de zware deuren op hunne hangsels. Terwyl dreunden de stappen der peerden weêrgalmend op de brug, en de fransche ridders gingen tusschen twee reien vlaemsche voetknechten in het kasteel. De deuren werden achter hen gesloten, de egge met hare yzeren punten viel neder, en de brug ging langzaem in de hoogte.

II.

> Hebt ghy ghezien de dunne strenen van goude die in Arabien ghesponnen worden? 't hayr dat haer op de verschen hanght is noch zuyverder ende 't en blinct niet min. De oogen blaeuw, de wynbrauwen dunne ende verheven, eenen kleynen mondt, witte en kleyne tanden, blozende lippen.- De rondicheydt ende maeksel van hare kleyne borstkens wie zoudet u konnen ghefigureren! Ten waer gheen wonder dattet de menschen dede veranderen in steenen.
> *Calisto ende Melibea. Oud treurspel*.

De lucht was met zulk een zuiver blaeuw gekleurd dat het oog derzelver diepte niet meten kon. De zon klom glansryk op de kim en de verliefde tortelduif dronk de laetste daeuwdruppels van de groene bladen der

boomen. Uit het slot Wynendael ging het geblaf der honden onophoudelyk in de hoogte. Het brieschen der peerden mengde zich met het zoete geluid der jachthorens; echter hing de valbrug nog in de hoogte en de voorbygaende landlieden mochten alleenlyk raden wat er gaende was. Talryke wachten met kruisboog en schild wandelden op de buitenste wallen; men kon door de stormgaten bemerken dat veel wapenknechten heen en weêr binnen de muren liepen.

Eindelyk kwamen eenige mannen boven de poort en lieten de brug neêr: terzelver tyd werden de slagdeuren opengedraeid om den jagerstrein uit te laten. De treffelyke stoet die langzaem over de brug kwam, bestond uit de volgende heeren en vrouwen.

Vooraen reed de tachentigjarige Gwyde[(1)] Graef van Vlaenderen op eenen bruinen draver. Zyn gelaet droeg het kenmerk eener zalige onderwerping en stille droefheid; door ouderdom en rampspoed neêrgedrukt, hing zyn hoofd zwaer voorover, zyne wangen waren door lange rimpels verdiept. Een purpere kolder daelde van zyne schouders tot op den zadel en zyne sneeuwitte haren waren door eenen gelen zyden doek omvangen; dit hulsel scheen om zyn hoofd als een gulden band om een zilveren vat. Op zyne borst stond, in een hartvormig schild, de zwarte leeuw van Vlaenderen, klimmende in een gulden veld.

(1) ‘Guy van Dampyere, die sone van den houden Willem van Dampyere, die was die XXIIII Grave van Vlaenderen.’

Dits die excellente Cronike van Vlaenderen, f.º 41.

De ongelukkige Vorst zag zich nu, op het einde zyns levens, wanneer de rust als eene belooning des arbeids komen moet, van zyne kroon beroofd. Zyne kinderen waren door het lot der wapenen van al erfdeel verstoken en de armoede wachtte hen; zy die de ryksten der Europasche Vorsten zyn moesten. Zegenpralende vyanden omringden den rampzaligen Landheer, en echter kon de wanhoop in zyn hart geene plaets vinden.

Nevens hem stapte Charles De Valois, de broeder des franschen Konings. Hy redeneerde driftig met den ouden Gwyde, doch het scheen dat deze in zyne gezegden niet stemde. Nu hing er geen slagzweerd meer aen den zadel van den franschen Veldheer, een lange degen had dit zwaer wapen vervangen: de yzeren platen blikkerden ook niet meer op zyne beenen.

Achter hen reed een ridder die een ongemeen spytig en stuer voorkomen had. Zyne oogen draeiden halstarrig in het rond, en wanneer zyn blik op eenen Franschman viel, kwamen zyne lippen met zoo veel ongenoegen over elkander dat hy zichtbaer de tanden te zamen knarste. Om de vyftig jaren oud, maer nog in de volle kracht des levens, met breede borst en zware leden, kon men hem als de sterkste ridder aenzien. Ook was het peerd dat hy bereed veel grooter dan de anderen, invoege dat hy met het hoofd boven den stoet uitstak. Een blinkende helm met blaeuwe en gele vederen, een zware wapenrok en een gebogen zweerd, waren de stukken zyner uitrusting; de kolder, die achter zynen rug op het peerd nederhing, droeg ook den vlaemschen leeuw op een gulden veld. De ridders die in dien tyd leefden zouden onder duizend anderen,

dezen sturen ruiter voor Robrecht Van Bethune,[(1)] den oudsten zoon van Gwyde, herkend hebben.

Sedert ettelyke jaren was hy door den Graef zynen vader, met de binnenlandsche heerschappy over Vlaenderen belast geweest. By alle veldtochten had hy de vlaemsche benden aengevoerd, en eenen ontzachelyken naem onder de vreemden verkregen. In den oorlog van Sicilië, waer hy met zyn volk in het leger der Franschen was, bedreef hy zulke verwonderlyke wapendaden,

(1) Eerst Robrecht van Nyvers (ook van Bethune) die welcke die heleghe kercke vele profyts dede, in eenen wych in Apoelgen, daer hy doot slouch den fellen viant van der helegher kercke Meinfroot.
Die excellente Cronike.
Om de inborst dezes edelen ridders te doen kennen is het noodig eenige aenhalingen te doen. Charles d'Anjou koning van Sicilië, willende ten oorloge trekken tegen Manfried, die dit koningryk tegen den wille van den Paus bezat, vormde een leger van by de twintig duizend uitgelezene mannen, en *gaf het opperbevel over dit heir aen Robrecht van Bethune*, welke alsdan slechts achtien jaren oud was. Eenigen tyd hierna verwon Charles d'Anjou de jonge Conradyn, kleinzoon van den duitschen keizer Frederik. Charles willende zich van zulk eenen doorluchtigen vyand verlossen, besloot hem tot de dood te doen verwyzen. Simonde de Sismondi, *Histoire desrépubliques italiennes*, zegt, ‘Een enkel rechter dorst het doodvonnis uitspreken, en de jonge Conradyn werd op een schavot gebracht om het hoofd afgehouwen te worden. De rechter die Conradyn tot de dood veroordeeld had, las het vonnis tegen hem, als verrader der Kroon en vyand der Kerk. Hy eindigde juist en sprak het doodvonnis uit, wanneer Robrecht van Vlaenderen, de eigene zwager van Charles d'Anjou, zich op dien valschen rechter wierp en hem met zynen degen door de borst stootende, riep: Het behoort u niet, ellendeling, zulken edelen en schoonen heer ter dood te verwyzen! De rechter viel dood in de tegenwoordigheid des konings, en deze dorst zynen begunstigden niet wreken.’ Meer andere feiten van Robrecht, bewyzen dat hy met eenen verwonderlyken moed bezield was, en dat men van hem zeggen mocht: hy had een leeuwenhart in een yzeren lichaem.

dat men hem van dan af, de Leeuw van Vlaenderen begon te noemen. Het volk dat altyd de helden bemint en bewondert, bezong de onversaegdheid van den Leeuw in zyne sagen, en verhooveerdigde zich, over dengenen die eens de kroon van Vlaenderen moest dragen. Daer Gwyde, om zynen hoogen ouderdom, het slot Wynendael zelden verliet en niet zeer door de Vlamingen bemind was, kreeg Robrecht mede den naem van Graef, en was hy door het gansche land als heer en meester aenzien en gehoorzaemd.

Aen zyne rechter zyde reed Willem zyn jongste broeder, wiens bleeke wangen en droefgeestig gelaet, tegen het bruine aenzicht van Robrecht, als het wezen eener kranke maegd schenen te zyn. Zyne kleeding verschilde niet van die zyns broeder, ten zy het krom zweerd dat men by niemand dan by Robrecht bemerkte.

Hierop volgden veel andere Heeren; zoo wel franschen als vlaemschen. De voornaemsten onder deze laetsten waren:

Wouter heer van Maldegem, Karel heer van Knesselare, Roegaert heer van Akxpoele, Jan heer van Gavere, Rase Mulaert, Diederik die Vos en Geeraert die Moor.

De ridders Jacques De Chatillon, Gui De St. Pol, Raoul De Nesle en hunne makkers, reden zonder orde tusschen de vlaemsche heeren, en spraken heuschelyk met degene die om hen waren.

De laetste was Adolf van Nieuwland,[(1)] een jonge

(1) De geschiedkundige en heraldische byzonderheden over dien jongen ridder, zyn my door mynen geleerden kunstvriend, den Heer Octave Delepierre van Brugge, medegedeeld.

ridder uit een der edelste stammen der ryke stad Brugge. Zyn aenzicht bekoorde niet door verwyfde schoonheid, hy was niet van die mannen met roozenkleurige wang en lachenden mond, wien niets behoeft dan een samaer om zich tot vrouw te herscheppen, en die wel als een speeltuig der vrouwen geliefkoosd, maer nimmer als heer en meester geëerbiedigd worden. - Neen, de natuer had in hem zoo niet gedwaeld. De zon had zyne wangen een weinig gezengd en met eenen ernstigen toon geverwd, zyn voorhoofd droeg reeds die twee rimpels welke het denkvermogen vroegtydig aenkondigen. Zyn aenzicht was treffend en manlyk - en de hoekige lynen die hetzelve afteekenden, gaven hem het voorkomen van een grieksch gebyteld beeld. Zyne oogen die half onder de wenkbraeuwen gedoken waren, droegen het kenmerk eener warme en eenzame ziel. Alhoewel hy, in doorluchtigheid voor de andere ridders niet wyken moest, bleef hy nochtans achteruit en liet zyne minderen voorgaen. Meermalen had men de plaels geruimd om hem door te laten, doch hy gaf geene acht op deze beleefdheid en draeide gedurig het hoofd naer den vrouwenstoet om. Zeker was er onder haer een lieve beeld dat zyn hart aen eenen leiband hield en tot zich trok, want men zag op zyn gelaet een' zuiveren grimlach verschynen, zoodra hy het hoofd tot de vrouwen gewend had.

By het eerste gezicht, zou men dezen Adolf voor eenen zoon van Robrecht van Bethune kunnen aenzien hebben, want uitgenomen den ouderdom die zeer verschillend was, geleek hy verwonderlyk aen Robrecht: - dezelfde gestalte, dezelfde houding, de

zelfde trekken in het gelaet. De kleeding verschilde ook in kleur en het wapen dat op de borst van Adolf gewrocht stond, was drie maegden met gulden hair op een rood veld. Boven het schild las men deze kenspreuk: *Pulchrum pro patriá mori*.(1)

Kort na hem volgden de Vrouwen, zoo prachtig dat de oogen op het goud en zilver harer kleeding schemerden en verdwaelden. Allen waren zy op lichte hakkenyen(2) gezeten, een lang rykleed viel over hare voeten langs de zyde der hakkeny, tot by de aerde. Keurslyven van gouden laken drukten haer de borst en hooge kappen met peerlen versierd, lieten zwierige linten van haer hoofd daelen. De meesten hadden eenen roofvogel op de hand.

Tusschen alle deze Edelvrouwen was er eene die door pracht en schoonheid de anderen verduisterde. Hare naem was Machteld, en Robrecht noemde haer zyne jongere dochter.

Onmogelyk is het de lieflykheden dezer jonge maegd te beschryven. Hare wangen waeren zoo zachtjes door ontellyke purpere adertjes gekleurd, dat het fynste roozenblad op haer aenzicht eene vale vlek ware geworden; de oogen zoo blaeuw als de hemel en de lippen zoo rood als twee boordjes van scharlaken fluweel.

(1) Het is schoon voor het Vaderland te sterven.

(2) Eene hakkeny is een klein peerd dat zachtjes rent en uitsluitelyk voor vrouwen bestemd was. Zoo waren de dravers ook lichte peerden, maer snel in de vlucht (Palefroi). De slagpeerden die men in den oorlog gebruikte, (destrier) waren groot en zwaer, gelyk de brouwerspeerden in België nog zyn.

Wanneer hare grimlach, zoo zoet en zoo zalig als de hoop der menschen, haren engellyken mond bewegen deed, kwamen sneeuwwitte tanden tusschen hare lippen heen glinsteren, en twee kleine putjes vormden op hare wangen de kelken der roozen die er op blonken.

Er zyn vrouwen wier gelaet het harte der mannen als een toonkundig snarenspel vervoert en betoovert: wier gelaet zoo veel zoete vrede en onbegrypelyke schoonheid vereenigt, dat men hetzelve lang in stille verrukking beziet, zonder dat een enkel gedacht onze bespiegeling komt stomen. - Want de ziel zit gansch in de oogen, wanneer wy alzoo met jagend hart op het bekoorlykste werk des Scheppers staren en rusten mogen. - Zoo was Machteld. Wanneer een ridder haren blik ontvangen had, en haer engelenwezen eenmael had mogen aenschouwen, scheen het hem dat meer geluk hem toekwam. Dan voelde hy de zahge streeling die zyn hart met een onbekend gevoel kwam vervullen. Nochtans boezemde Machteld geene liefde in; alhoewel zy als een kind mocht aenzien worden, hadden hare wezenstrekken die statigheid in zich, welke den eerbied der mannen dwingend afeischt en nimmer toelaet dat eene vermetele liefde zich in hunnen boezem wortele.

De jonge maegd hing lieflyk als een droom, met haer tenger lichaem nevens de zyde harer hakkeny en hief het hoofd statig in de hoogte. Terwyl hare linker hand den teugel met lossen zwier vast hield, rustte een havik met roode kap en gulden belletjes op hare rechter hand. By poozen veranderde het purper harer wangen in brandend rood, en dan liep eene gelyke

kleur over gansch haer aenzicht, als of zy om iets beschaemd werd. Nochtans was het door dit gevoelen niet dat de maegd bloosde; want het was merkbaer dat het rood op hare wangen niet kwam, dan op het oogenblik dat Adolf van Nieuwland, met zyne liefdevolle blikken, haer zyne aenbidding smeekend toedroeg.

Onmiddelyk na deze heerlyke Landvrouwen kwamen menigvuldige schild- en hofknapen allen halflyfs in zyde van verschillende kleuren gekleed. De knechten die tot het Huis van Graef Gwyde behoorden kon men gemakkelyk uit de anderen kennen, want hunne rechter zyde was gewaterd zwart en hunne linker zyde goudgeel. Eenigen waren purper en groen, anderen rood en blaeuw, volgens de wapenkleuren hunner meesters.

Eindelyk volgden de jagers en valkeniers. Voor de eersten liep een vyftigtal honden aen lederen leibanden; er waren winden, brakken en rekels van alle slach.

Verwonderlyk was de drift dezer ongeduldige dieren; zy trokken zoodanig op de leibanden dat de jagers zich achterover aen dezelve moesten laten hangen.

De valkeniers droegen op dwarsstokken allerlei valken en jachtvogels, als havikken, steenvalken, gieren, sperwers. Deze vogels hadden allen roode kappen met belletjes op het hoofd en eene zachtlederen broek aen de beenen. Dan nog droegen de valkeniers valsche lokvogels van scharlaken met vleugels, om de valken tydens de jacht terug te roepen.

Zoodra de stoet op eenen zekeren afstand der brug en in eene breedere baen was, mengden zich de heeren zonder onderscheid van staet onder elkander. Ieder

zocht een' vriend of een' makker om de reis door samenspraek en hoertery te verkorten; zelfs waren veel Vrouwen tot by de ridders genaderd.

Niet tegenstaende was Gwyde van Vlaenderen met Charles De Valois nog voor aen, want niemand zou onbeleefd genoeg geweest zyn om hen voorby te rennen. Robrecht van Bethune en Willem zyn broeder hadden hunne dravers by de zyde huns vaders gebracht; Raoul de Nesle en De Chatillon waren insgelyks nevens Charles De Valois, hunnen Veldheer, genaderd. Deze sloeg de oogen met medelyden op de witte haren van Gwyde en op het neêrslachtig gelaet van zynen zoon Willem, - en sprak:

‘Ik bid u, edele Graef, geloof dat uw smartlyk lot my pynt. Ik gevoel uwe droefheyd als of uwe rampen my getroffen hadden. Alle hoop is niet verloren; myn koninglyke broeder zal, op myne bede, het verleden vergeven en vergeten.’

‘Mynheer De Valois’ antwoordde Gwyde ‘gy bedriegt u. Uw Vorst heeft getoond dat Vlaenderens ondergang zyn hoogste wensch is. Heeft hy myne onderdanen niet tegen my opgestookt? - Heeft hy myne dochter Philippa niet onmenschelyk van my gerukt en in eenen kerker gezet? - En wat wilt gy dan, dat hy het gebouw, het welk hy ten koste van zoo veel bloeds omvergeworpen heeft, weder opbouwe? Voorwaer gy bedriegt u; Philippe le Bel, uw broeder en Koning, zal my het land, dat hy my ontnomen heeft, nooit wedergeven. Uwe edelmoedigheid, Mynheer, zal tot het einde myns levens in myn' boezem geschreven blyven; maer ik hen te oud om my nog met eene bedriegelyke

hoop te streelen. - Myn ryk is uit - zoo wil het God!' 'Gy kent myn koningly ken broeder Philippe niet' hernam De Valois. 'Het is waer, zyne daden getuigen tegen hem; maer ik verzeker u dat zyn hart zoo edelmoedig is, als dat van den besten ridder.'

Robrecht van Bethune viel De Valois in zyne rede, en riep met ongeduld:

'Wat zegt gy - edelmoedig als de beste ridder! Breekt een ridder ooit zyn gegeven woord - zyne trouw? Wanneer wy met onze armzalige Philippa zonder argwaen te Corbeil kwamen, heeft uw Koning de gastvryheid geschonden en ons allen gekerkerd.(1) Betaemde deze verraderlyke daed eenen rechtzinnigen ridder - zeg?' 'Mynheer van Bethune' antwoord De Valois met spyt 'uwe woorden zyn zeer driftig. Ik denk niet dat gy het inzicht hebt my te hoonen of te bedroeven?'

'Ho neen, op myne eer!' sprak Robrecht, 'uwe grootmoedigheid heeft my uw vriend gemaekt; maer gy kunt immers toch niet met overtuiging zeggen, dat uw koning een trouwe ridder is?'

'Luister' hernam De Valois 'ik zeg u dat Philippe le Bel de beste inborst der wereld heeft; maer laffe vleiers

(1) 'Daeromme, die Grave Guy meenende den coninc te gelievene, ten bevele van den coninc van Vranckerycke, sandt Phelippa zyne dochter eerlicke te Parys waert met XXX camerieren, en Rohrecht huer houdste broeder voer mede met XXX oude rudders en joncheers, en Robrecht huer broeder bi avontuere bleef buten Parys. Doen syn sustre Phelippa quam te Parys, omme te gane tot den coninc voorseyt, ende si ten pallaeyse comende, die coninghinne deedtse vanghen met alle huere cameryeren, en sciltcnapen; ende Phelippa bleef in des conincs ghevanghenesse.'
Die excellente Cronike.

omringen en raden hem. Enguerrand De Marigny[1] is een gevleeschde duivel die hem tot kwaed dryft, en een ander persoon doet hem alle ongehoorde euveldaden bedryven. De eerbied belet my u dezelve te noemen, zy alleen is de schuld uwer rampen.'

'Wie is dit toch?' vroeg De Chatillon met inzicht.

'Gy vraegt naer eene bekende zaek Mynheer De Chatillon!' riep Robrecht van Bethune. 'Let op myne woorden, ik ga het u zeggen. - Uwe nichte Johanna van Navarre[2] is het, die myne ongelukkige zuster gevangen houdt: uwe nichte Johanna is het die de munt van Frankryk doet vervalschen: uwe nichte Johanna is het, die den ondergang van Vlaenderen gezworen heeft!....'

De Chatillon werd rood van toorn, hy bracht zyn peerd driftiglyk voor Robrecht, en schreeuwde hem in het aengezicht:

'Gy liegt valschelyk!'

Door dien hoon in zyne eer geraekt, deed Robrecht met haest zyn peerd achteruit gaen en toog zyn gebogen slagzweerd uit de scheede. Op het oogenblik dat hy tegen De Chatillon meende in te loopen, bemerkte hy dat zyn vyand geene wapens had. Hy stak met een merkbaer

(1) Enguerrand de Marigny, een Edelman uit Normandië, werd onder Philippe le Bel kapitein van het paleis de Louver, Minister der financiën en gebouwen. Hy gebruikte zyne macht tot slechte daden, verkwistte 's Ryks gelden, vervalschte de munten en verarmde het volk door willekeurige lasten.

(2) Johanna, eenige dochter van Henri I, koning van Navarre, beërfde dit koningryk van haren vader en werd een der rykste vorstinnen hares tyds. Zy trouwde Philippe le Bel en vereenigde door dit huwelyk twee kroonen op haer hoofd.

ongenoegen zyn zweerd weder in, kwam te rug by De Chatillon en sprak met verdoofde stem:

'Ik denk het niet noodig, Mynheer, u mynen handschoen toe te werpen.[1] Gy weet dat uwe beloochening my eene vlek is, die door bloed alleen kan herkocht worden. Ik zal u vóór het dalen der zon rekenschap uwer lastering vragen.'

'Het zy zoo' antwoorde de Chatillon; 'ik ben bereid de eer myner koninglyke nichte tegen al de ridders der wereld te verdedigen.'

Hier op zwegen zy en hernamen hunne vorige plaetsen. Gedurende dien korten twist hadden de andere ridders met verschillende gevoelens op de stoute woorvan Robrecht geluisterd; velen der Franschen werden gram om des Vlamings woorden, doch de wetten der eer beletteden hun zich met de twee vyanden te bemoeien. Charles de Valois schudde het hoofd met ongeduld en deed op zyne gelaetstrekken lezen dat deze twist hem grootelyks mishaegde. Een blyde grimlach zweefde op het aenzicht van Graef Gwyde; - hy sprak zachtjes tot De Valois:

'Myn zoon Robrecht is een moedig ridder. Dit heeft uw koning Philippe ondervonden toen hy Ryssel belegerde, want dan is menig dapper Franschman voor het zweerd van Robrecht gevallen. De Bruggelingen die hem meer dan my beminnen heeten hem de Leeuw van Vlaen-

(1) Om eenen ridder tot den stryd te dagen wierp men hem eenen handschoen toe: indien hy denzelven opnam aenveerde hy het gevecht, anders hechtte men den handschoen op de deur zyner wooning of aen eenen pael; op dat ieder mochte zien; dat hy uit lafheid het gevecht geweigerd had.

deren, - en dien eernaem heeft hy in den slag van Benevent[1] tegen Manfried wel verdiend.'

'Ik ken Mynheer Robrecht overlang,' was het antwoord. 'Weet iedereen niet met welke onversaegdheid hy dit damaszweerd uit de handen van den dwingeland Manfried rukte? Zyne wapenfeiten worden onder de ridderen myns lands hoog geroemd. De Leeuw van Vlaenderen staet by ons als onverwinbaer te boek - en dit verdient hy.'

De oude vader grimlachte eerst van genoegen, maer eensklaps verduisterde zyn gelaet; zyn hoofd zonk neêr en hy zuchtte weemoediglyk:

'Mynheer De Valois, is het niet ongelukkig dat ik zulken zoon geen erfdeel mag nalaten? Hy die het Huis van Vlaenderen zoo veel roem en luister moest bybrengen. Ho! dit en de gevangenis van myn ongelukkig kind Philippa zyn de twee spooken die my ten grave stooten.'

Charles De Valois antwoordde niet op Gwyde's klachten. Langen tyd bleef hy in diepe nadenking verzonken en liet den toom van zynen draver op den kop van den zadel hangen. Gwyde bezag hem in deze houding en verwonderde zich over den edelen moed van De Valois, want hy bemerkte dat de rampen die het Huis van Vlaenderen getroffen hadden, den goeden Franschman bedroefden.

Op eens rees Charles De Valois met een bly gelaet

(1) Die slag werd des vrydags 26 february, 1266, geleverd; Manfried verloor er de kroon en het leven.
Simonde de Sismondi:

recht in den zadel, legde zyne hand op de hand van Gwyde, en sprak:

'Eene ingeving des Heeren!'

Gwyde bezag hem met nieuwsgierigheid.

'Ja' hernam De Valois 'ik wil dat myn koninglyke broeder u weder op den troon uwer vaderen plaetse!' 'En welken middel dunkt u krachtig genoeg om dit wonderwerk te wrochten, daer hy u myn land gegeven heeft?'

'Luister, edele Graef, uwe dochter zit troosteloos in de kerkers van den Louver(1) - uw erfdeel is verbeurd en uwe kinderen hebben geene leenen(2) meer. Ik weet eenen middel om uwe dochter te verlossen en uw graefschap weder te krygen'

'Ja?' riep Gwyde met twyfel 'ik geloof het niet, Mynheer De Valois, ten zy uwe Koninginne, Johanna van Navarre, overleden ware.'

'Neen dit niet. Onze Koning, Philippe le Bel, houdt open Hof te Compiegne. Myne schoonzuster Johanna is te Parys en Enguerrand De Marigny met haer. Kom te Compiegne met my, doe u door de beste Edelen uws lands vergezellen en val voor de voeten van mynen broeder, om hem als een boetveerdige leenheer hulde te doen.'

'En dan?' vroeg Gwyde met verwondering.

'Hy zal u genadiglyk ontvangen en het land van Vlaen-

(1) Een koninglyk paleis te Parys dat zeer sterk was en ook tot bewaerplaets der staetsgevangenen diende.

(2) Een leen was het heerlyk goed dat een Edelman in bezit hield, daer van Leenheer, Leenman, leengoed enz:

deren en uwe dochter doen verlossen, wees zeker van myne woorden, want myn broeder is in de afwezenheid der Koninginne de grootmoedigste Vorst.'

'Gedankt zy uwe goede Engel om die gelukkige ingeving; en gy, Mynheer De Valois, om uwen edelen moed!' sprak Gwyde met blydschap. 'ô God, mocht ik door dezen middel, de tranen van myn armzalig kind zien opdroogen. Maer wie weet of de banden des kerkers my ook niet wachten in dit gevaerlyk Frankryk!'

'Vrees niet, Graef, vrees niet' hernam De Valois 'ik zelf zal u verdedigen en bystaen. Een vrygeleide met mynen zegel en op myne eer bekrachtigd zal u te Rupelmonde terugbrengen, indien onze poogingen vruchteloos waren.[(1)]'

Gwyde liet den toom van zynen draver los, vatte de hand van den franschen ridder en drukte dezelve met diepe dankbaerheid.

'Gy zyt een edele vyand' zuchtte hy.

Terwyl zy in hunne samenspraek voortgingen kwam de gansche stoel in eene vlakte van wonderbare grootte, door dewelke de Krekelbeek kronkelend stroomde. Ieder maekte zich tot de jacht veerdig.

(1) Ende die coninc sandt sinen broedere Kaerle van Valloys omme Vlaenderen met vulder macht te regierene, ende comende te Brugge hy seyde hy soude wel eenen soeten paeys maken, tusschen den coninc sine broeder ende den lande van Vlaenderen. Kaerle de Valloys hy beloefde bi sinen rudderschepe, den Grave Guy paeys te vercrygene, up condicien dat hi wilde gaen tot den coninc met vyftich van sinen edelen en Guy beloefdet te doen en hi deit. *Die excellente Cronike*.

Elke vlaemsche ridder kreeg zynen valk op de vuist[1] De honden werden in verscheidene hoopen verdeeld en de leibandjes van de valken losgemaekt.

De Vrouwen waren nu tusschen de ridders gekomen en het geviel dat Charles De Valois, zich nevens de schoone Machteld bevond.

'Ik geloof behaeglyke Edelvrouwe' sprak hy 'dat de prys der jacht voor u zyn zal; want nooit zag ik schooner vogel dan dezen. Zoo gelykelyk gevederd, zoo sterken zwing, - zoo geel geschubden klaeuw! Weegt hy ook zwaer op de vuist?'

'Ho ja! - zeer zwaer, Mynheer' antwoordde Machteld 'en alhoewel hy alleenelyk tot de lage vlucht is afgericht zou hy ook wel reigers en kranen in de lucht najagen.'

'Het schynt my' bemerkte De Valois, 'dat uwe Edelheid hem te veel in vleesch laet groeien. Het ware beter zyn eten wat te laten wyken.'

'Neen, neen. Verschoon my Heer De Valois' riep het meisje met hoogmoed, 'maer gy bedriegt u grootelyks: myn valk is juist goed. Ik ben in de valkery niet onkundig. Zelf heb ik dezen fraeien havik opgevoed, tot de jacht afgericht, en des nachts by keerslicht bewaekt...... Uit den weg heer De Valois, uit den weg! - Want boven gindsche beek vliegt eene snep!'

Terwyl De Valois de oogen naer de aengewezene

(1) De byzonderheden over de valkery welke hier voorkomen, zyn uit desaengaende werken getrokken.

plaets wendde, trok Machteld de kap van het hoofd des haviks, en wierp hem uit.

De vogel deed vier of vyf vleugelstreken en dreef kunstiglyk voor zyne meestersse op de lucht.

'Ga dan myn lieve havik!' riep Machteld.

Op dit bevel steeg de vogel als een pyl hemelwaerts; het gezicht kon hem niet volgen. Eenigen tyd bleef hy als beweegloos op zyne vlerken hangen en zocht met zyne doordringende oogen naer het bedoelde wild. Weldra zag hy de snep in de verte vliegen. Sneller dan een steen die valt daelde de valk op den armen vogel en neep hem in zyne scherpe klaeuwen te pletten.

'Ziet gy Mynheer de Valois?' riep Machteld met vreugde 'ziet gy dat de hand eener vrouw ook wel valken kan africhten? - Daer komt myn trouwe vogel zoo lieflyk met zyne vangst terug!'

Deze woorden waren haren mond nog niet gansch ontgaen of de havik viel reeds met de snep op hare hand.

Adolf van Nieuwland bevond zich sedert weinig oogenblikken in de nabyheid der schoone Machteld. Zyne blikken stuerde hy met bange liefde op haer; niet in haer aenzicht, maer op hare kleederen, op hare hakkeny - op al wat haer omringde. In de oogen dorst hy ze niet bezien. Andere ridderen spraken en lachten vryëlyk met haer; de verliefde Adolf alleen was voor haer zoo bevreesd dat hy zelden een woord in hare tegenwoordigheid dorst wagen. Terwyl zy de snep aen haren havik ontnam naderde Adolf haestiglyk voor haer, en vroeg met smeekend gelaet om het wild uit hare aengebeden handen te mogen ontvangen. Zoodra de

oogen van Machteld op Adolfs aenzicht vielen, werden hare wangen met schaemrood gekleurd.

'Mynheer van Nieuwland' sprak zy stamerend 'ik acht Uwe Edelheid te hoog en mag zulken dienaer niet hebben......... En hier mede gaf zy de snep aen eenen schildknaep.

Aen deze woorden had zy eenen zonderlingen nadruk gegeven, als of de bede van Adolf lastig en vervelend voor haer geweest ware. De Jonker wendde zyn peerd langzaem om en rende ver van den stoet. Wie hem nu gevolgd had, zon bemerkt hebben dat hy twee minnetranen van zyne wangen vaegde, en dat de twee rimpels op zyn voorhoofd dieper werden.

'Gaeuw, Mynheer van Bethune!' riep de Hoofdvalkenier, 'maek de kap van uwen giervalk los, en werp hem uit! want ginds loopt een haes.'

Eenen oogenblik hierna zweefde de vogel reeds boven de wolken en viel loodrecht op het vluchtende dier. Zonderling was dit om zien; want daer de valk zyne klaeuwen in den rug van den loopenden haes geslagen had, bleef hy er op staen en zy dreven te gelyk als de wind voort. Nochtans duerde deze vaert niet lang want zoodra zy voorby een boompje vluchtten sloeg de valk zynen eenen klaeuw er aen en hield met de anderen het wild zoo vast, dat het ondanks het spartelen en wringen niet meer voort kon. Hierop werden er eenige honden van den leiband gelaten. Dezen liepen recht op den haes en ontvingen hem van den valk. De moedige vogel dreef zegenpralend boven de honden en verzelde hen tot by de jachtknechten; dan vloog hy hoog in de lucht

en gaf door zeldzame wendingen zyne blydschap te kennen.

‘Mynheer van Bethune’ riep De Valois, ‘dit is een vogel die zyne zaken dapper aflegt: het is een schoone giervalk’

‘Ja, heer, en een allerschoonste’ antwoordde Robrecht, ‘ik zal u zyne arendsklaeuwen aenstonds laten bewonderen.’

By deze woorden hief hy den lokvogel in de hoogte. De valk dit ziende daelde onmiddelyk op de vuist van zynen meester terug.

‘Ziet gy?’ hernam Robrecht terwyl hy den vogel aen De Valois toonde ‘ziet gy wat schoone blonde vederen, wat zuivere witte borst en wat hooge blaeuwverwige pooten?’

‘Ja heer Robrecht’ antwoordde De Valois ‘het is inderdaed een vogel die voor eenen adelaer niet wyken moet; maer het schynt my dat er bloed op zynen bil druipt.’

Robrecht de beenen van den giervalk bezien hebbende riep met ongeduld:

‘Komt gaeuw hier valkeniers! Myn vogel heeft zyne broek gescheurd en is deerlyk gekwetst. Och God, het arme dier heeft te veel geweld met zyne klaeuwen gedaen! Dat men hem wel bezorge. Gy, myn africhter Steven, genees hem; want zyne dood zou my zeer spyten?’

Hy Gaf den gekwetsten valk aen Steven die schier om den voorval weende; want daer zyn ambt het onderwyzen en africhten der valken was, lagen deze dieren hem als kinderen aen het hart.

Zoodra de voornaemste heeren hunne valken uitge-

worpen hadden begon de jacht in het algemeen. Men ving nog gedurende twee uren allerlei wild van hooge vlucht, als eenden, wouwen, reigers, kranen, en ook veel wild van lage vlucht, waeronder patryzen, lysters en wulpen waren. De zon op haer hoogste zynde, galmden de jachthorens met heldere toonen door de vlakte. De gansche stoet kwam by een, en men spoedde zich op eenen matigen tred naer Wynendael terug.

Onderwegen hernam Charles De Valois zyn gesprek met den ouden Gwyde. Alhoewel de Graef van Vlaenderen niet zonder mistrouwen aen zyne reis naer Frankryk dacht, wilde hy echter uit liefde tot zyne kinderen dien gevaerlyken tocht aennemen, Hy besloot op het aendringen van den franschen Veldheer, zich met al de Edelen die hem bygebleven waren, voor de voeten van Philippe le Bel te gaen werpen, en hem door deze ootmoedige hulde tot medelyden te brengen. De afwezenheid der Koningin Johanna streelde hem met de hlyde hoop dat Philippe le Bel niet overbiddelyk zyn zou.

Robrecht van Bethune en De Chatillon kwamen niet meer by elkander; zy ontweken alle wegen die hen mochten vereenigen en geen van beide sprak nog een woord. Adolf van Nieuwland rende vooraen met gebogen hoofde; droefheid en smart verbleekten zyne wangen en zwarte droomen vervulden zyn gemoed. - Machteld had hem verstooten! Machteld minde hem niet - en hy, wiens ziel geen ander gevoel dan liefde tot haer voeden kon, hy mocht niet spreken.......

'Ja,' morde hy in zich-zelven,' ten tyde dat Gwyde nog Graef van Vlaenderen was, had ik het wel durven

wagen haer myne liefde te betoonen, alhoewel ik haer onweerdig ben. Maer nu - nu haer Vader geene kroon meer draegt, zou die uitdrukking haer als eene kleinachting voorkomen. Wist zy nochtans wat eerbied, wat aenbidding voor haer in mynen boezem woont! Maer wat helpt dit! ziet zy in myne ziel? - ô Valsche droomen, streelt my niet meer met logenachtige schimmen; nooit zal de Leeuw van Vlaenderen op het schild van Nieuwland blinken....... En dan glinsterde eene droeve traen onder de oogleden van den edelen jongeling. Hy bleef zoo lang in bedenking verzonken tot dat de voeten der peerden op de brug van Wynendael galmende, hem uit zyne mymering deden opstaen.

De gansche stoet ging in het slot. Men haelde de brug achter hen niet omhoog en de egge viel ook niet neêr. Eenige oogenblikken later kwamen de franschen heeren met hunne wapens aengetogen uit het kasteel. Over de brug rydende sprak De Chatillon tot zynen Broeder: ‘Gy weet dat ik de eer onzer nichte dezen avond te verdedigen heb; ik maek staet op u om myn wapenmakker te zyn.’

‘Tegen dien barschen Robrecht van Bethune?’ vroeg De St.-Pol. ‘Ik weet niet; maer my dunkt dat gy er slecht zult van afkomen; - want de Leeuw van Vlaenderen is geene kat, die men zonder handschoen mag aenpakken. Dit weet gy ook wel.’

‘Wat doet dit?’ viel De Chatillon spytig uit, ‘een ridder betrouwt zich op behendigheid en moed, en niet op zyn lichaem.’

‘Gy hebt gelyk, myn broeder: een ridder mag voor niemand wyken; maer het is beter zich niet onbezon-

nen bloot te stellen. Ik zou in uwe plaets den grammoedigen Robrecht hebben laten zeggen. Wat geven zyne woorden, nu hy zonder leen en onze gevangen is?'

'Zwyg De St.-Pol gy spreekt onbetamelyk. Feilt het u aen moed?'

Terwyl hy deze woorden eindigde verdwenen zy met de andere ridders achter de boomen.

De wapenknechten meenden de valbrug op te halen; maer zy bemerkten dat er nog iemand uit wilde.

Daer kwam Adolf van Nieuwland alleen en geheel mistroostig aengestapt. Het scheen dat zyn draver in zyne smart deelde; want het dier liet onachtzaem het hoofd hangen.

Ongetwyfeld hebt gy in de vurigste jaren uws levens eene vrouw bemind, - uwe oogen hebben op het wezen van een schoon beeld gerust, en uw hart heeft aen het gevoel der min meer kracht ontleend om sneller te jagen en inniger te aenbidden. Lang hebt gy eene geheime vlam gekoesterd - lang hebt gy gezucht en gebeden; uwe ziel was in eene begeerte ontsteken die met eenen oogslag kon voldaen worden: een woord kon u op aerde zalig maken. - Wanneer gy, na lange pynen dit woord, ik min u - uit den mond der engelinne hoordet, en dan uwe lippen op haer brandend voorhoofd eene bron van nog onbekende zielsvreugde mochten vinden - dan hebt gy geweten wat geluk en zaligheid in de wereld is.......

Maer, indien dit afgodinnenbeeld uwer ziel, waer van het aendenken alle de oogenblikken uws levens, zelfs in den slaep vervulde - indien die vrouw, die

gy zoo teder en zoo minnend droomde, uwe blakendeliefde met verachting of hoonende onverschilligheid betaeld heeft - dan hebt gy gelyk den treurigen Adolf de slang des nayvers in uwen boezem voelen wroeten; dan zyn misschien ook voor de eerste mael twee twyfelachtige rimpels op uw voorhoofd gekomen.

Het hart van den wanhopigen minnaer Adolf, was door somber wee benepen; want hy herhaelde gedurig de woorden van Machteld. Nochtans zoodra zyn peerd over de brug geraekt was, sprong het als een hert vooruit; want hy had het grammoedig met de spoor in de zyde gestampt.

Nu lieten de wapenknechten de egge vallen; haelden de brug op, en verdwenen.

III.

Ik noem de goden tot getuigen van myn trachten,
Om myner kindren lot en 't uwe te verzachten.
Jan ten Brink. Medea.

De ridder of de Spreker[(1)] die door de bewooners van Wynendael uit beleefdheid of medelyden ingelaten werd, bevond zich eerst in eene vierkante plaets onder

(1) Zoo noemde men de oude zwervende dichters. *De Abt Mussieu, Histoire de la poésie française* zegt: 'de eerste dichters hadden een zwervend leven; wanneer zy een huisgezin hadden, namen zy hunne vrouwen en kinderen met zich; dewelke zich ook somtyds met het dichten bemoeiden; want dikwyls rymde het gansche huis, goed of slecht. Zy hadden in hun gevolg lieden met goede stemmen en met speeltuigen om hunne opstellen te zingen. Dier wyze aenhoord, waren zy welkom in kasteelen en paleizen, vervrolykten de maeltyden en vereerden de gezelschappen; maer bovenal konden zy loftuitingen uitgalmen.'

den blaeuwen hemel. Op de rechter zyde zag hy de stallen waerin honderd peerden zonder hinder mochten staen; hierby de mesthoopen met ontellyke azende duiven en eenden overdekt. Op de linkerzyde het gebouw waer in de wapenlieden en trosknapen hunne huizing hadden, verder in het verschiet lagen de stormtuigen die men in den kryg voerde: eerst de groote rammen[(1)] en bokken met hunne schragen en wagens, dan de springhalen om schichten in de belegerde steden te smyten, en de werprustingen waermede men groote steenen op torens en wallen zenden kon; verder nog allerlei stormbruggen, voetangels, vuertonnen en oneindig ander oorlogstuig.

Recht voor den inkomenden reiziger verhief het graef-

(1) Eer het buskruid uitgevonden was, bestormde men de steden met reuzenstaltige werktuigen. Men beukte tegen de muren met eenen bok of ram. Dit was een allergrootste eiken balk welkers einde met een yzeren ramshoofd beslagen was; men hing dien balk in evenwicht aen ketens of touwen, en denzelven achteruit gehaeld hebbende, liet men hem tegen den muer aenstooten; en zoo verdelgde men allengskens de vestingswerken der steden. Ook had men hooge torens op wielen en met valbruggen voorzien; dezen voerde men tot tegen de muren en liet de brug van boven op de wal vallen om over dezelve in de stad te loopen. Springhalen waren werktuigen met dewelke men somtyds vyftig lange pylen in eens, op eene verwonderlyke verte werpen kon (*balistes*). Ook wierp men met een bykans dergelyk werktuig zware steenen in de steden (*catapulta*).

lyk paleis zich statig met zyne torentjes boven de lagere gebouwen die het omringden. Een steenen trap aen welkers voet twee zwarte leeuwen rustten, ging tot het eerste verdiep op en gaf ingang tot eene lange reeks vierkante zalen. Veel derzelver waren met een bed voorzien om de gevallyke gasten te ontfangen: anderen waren met oude wapens van de voorledene Graven of met gewonnen banieren en wimpels versierd.

Op de rechterzyde, in den hoek van dit ruim gebouw was eene kleinere zael die van de overigen in alles verschilde. Op het tapyt waermede den wand behangen was, kon men het gansche verhael der zesde kruisvaert als door levende persoonen afgebeeld zien. Op de eene zyde stond Gwyde[(1)] van het hoofd tot de voeten in yzer gekleed en omringd van ridders, aen dewelke hy het kruis toereikte. In de diepte bemerkte men eene bende krygsknechten die zich reeds op weg begeven had. De tweede zyde verbeeldde den slag van Massura, welke in 1250 voorviel, en waer de kristenen den zege behaelden. De Heilige Lodewyk, Koning van Frankryk, en de Graef Gwyde waren uit de anderen aen hunne banieren kenlyk. De derde zyde was een afgryzelyk tooneel. Menigvuldige kristene Ridders, door de pest geraekt, lagen op een dor veld, tusschen nare lyken en krengen van peerden te sterven: zwarte raven vlogen boven dit

(1) Die Grave Guy was met S[te] Lodewyc, coninc van Vranckerycke, in Barbarye yegen die sarasynen, als Thunes, Cartagen, Bourghe, te Massoire, daer hi hem vromelic hadde in fayten van wapenen.'
Die excellente Cronike.

rampzalig leger en wachtten dat er een stierf, om zich met zyn vleesch te verzadigen. De vierde zyde verbeeldde de blyde terugkomst van den Graef van Vlaenderen. Zyne eerste vrouw, Fogaets van Bethune, lag weenend tegen zyne borst, terwyl hare zonen Robrecht en Boudewyn zyne handen met liefde in de hunnen drukten. Dit was het laetste tafereel.

By den marmeren schoorsteen, in denwelken een klein houtvuer blaekte, zatden ouden Graef van Vlaenderen in eenen zwaren armstoel. Met diep aendenken vervuld zynde, rustte hy met het hoofd op zyne rechter hand, en bezag zonder aendacht zynen zoon Willem die in een boek met zilveren sloten, bezig was met gebeden te lezen. Machteld, de jonge dochter van Robrecht van Bethune, stond met haren valk aen deandere zyde der kamer. Zy streelde den vogel zonder op den ouden Gwyden of zynen zoon te letten. Terwyl de Graef met een donker vooruitzicht aen zyne voorledene rampen dacht, en Willem den hemel om genade smeekte, speelde Machteld met haren geliefden valk en dacht niet eens dat het erfdeel haers vaders door de Franschen gewonnen en verbeurd was. Nochtans was de kindsche maegd niet ongevoelig; maer hare droefheid duerde nooit langer dan den voorval die haer het hart schokte. Wanneer men haer aengekondigd had, dat alle de steden van Vlaenderen door den vyand ingenomen waren, borst zy in overvloedige tranen uit en weende bitter; maer reeds des avonds van den zelfden dag, was de valk op nieuw geliefkoosd en 's meisjes tranen opgedroogd en vergeten.

Na dat Gwyde lang en met onzekere blikken, zynen

zoon had aengestaerd, liet hy eensklaps de hand van onder zyn hoofd gaen en vroeg:

'Willem, myn zoon, maer wat vraegt gy altyd zoo vurig van God?'

'Ik bid voor myne arme zuster Philippa' was des jongelings antwoord. 'God weet, ô myn vader, of de Koningin Johanna haer niet alreeds in het graf gestooten heeft...... maer dan zyn myne gebeden voor hare ziel!'

Hy boog zyn hoofd diep by dit gezegde, als of hy de twee tranen die hem ontvielen verbergen wilde.

De oude vader zuchtte met doffe pyn; hy gevoelde dat de aeklige voorzegging van Willem zich kon bewaerheden; want Johanna van Navarre was eene booze vrouw; echter liet hy zyne mistroostigheid niet blyken en sprak:

'Het is niet redelyk, Willem, dat men zich bedroeve met smartelyke vooruitzichten. De hoop is den sterveling op aerde ten troost gegeven, en waerom dan zoudt gy niet hopen? Sedert de gevangenis uwer zuster treurt en kwynt gy, zonder dat ooit een grimlach over uw gelaet ryze. Het is loffelyk dat gy het lot uwer zuster niet gevoelloos aenziet; maer in Gods naem, styg uit uwe duistere wanhoop!'

'Grimlachen zegt gy vader? grimlachen, terwyl onze arme Philippa in eenen kerker zit? Neen dit kan ik niet. Hare tranen vloeien in stilte op den kouden grond harer gevangenis: zy klaegt den Hemel hare droefheid: zy roept u, myn vader, zy roept ons allen om lafenis - en wie antwoordt haer? De sombre weêrgalm der onderaerdsche kuilen van den Louver! ziet gy ze niet, bleek als den dood - zwak en mager als eene stervende bloem,

met hare armen tot God - hoort gy ze niet, die roept: ô myn vader, myne broeders! Verlost my, ik sterf aen de keten!....... Dit zien en hoor ik in myn hart - dit voel ik in myne ziel - en zou ik grimlachen? Neen, dan straffe my de Heer!'

Machteld, die op deze droeve rede half geluisterd had, plaetste haren valk haestelyk op den rug van eenen zetel, en viel met onstuimigen tranenvloed en droeve snikken, voor de voeten van haren grootvader. Zy legde haer hoofd op zyne knie en riep pynlyk:

'Is myne lieve moei dood? ô God wat droefheid! Is zy dood? Zal ik ze nimmer wederzien? Och vader! ondersteun my - ik bezwyk.......'

De Graef hief ze tederlyk van den grond en sprak met goedheid:

'Bedaer myne lieve Machteld - ween niet; Philippa is niet dood.'

'Niet dood?' vroeg het meisje met verwondering.

'Waerom spreekt Mynheer Willem dan van sterven?'

'Gy hebt hem niet wel verstaen' antwoordde de Graef 'de toestand van Philippa is niet veranderd.'

Terwylde jonge Machteld hare tranen met eenen doek afdroogde, smeet zy eenen verwytenden blik op Willem en sprak snikkend;

'Gy bedroeft my steeds nutteloos Mynheer! Men zou welhaest denken dat gy alle troostende woorden zyt vergeten, want gy spreekt altyd zoo vervaerlyk dat uwe rede my doet sidderen - myn valk is bang voor uwe stem, zy klinkt zoo hol! Dit is van uwentwege niet beleefd, Mynheer! en het belgt my grootelyks!'

Willem bezag het meisje met oogen die om mede-

lyden voor zyne smart schenen te smeeken. Zoodra Machteld dien droeven blik ontvangen had, liep zy tot hem, en vatte eene zyner handen tederlyk in de hare: ‘O verschoon my, myn lieve Willem’ sprak zy, ‘ik bemin u zeer, maer dan moogt gy my ook niet meer plagen met dat leelyke woord, sterven, dat gy altyd in myne ooren doet klinken, Vergeef het my, ik bid U.’

Eer Willen haer kon antwoorden liep zy reeds terug naer den valk en begon op nieuw haer tydverdryf, alhoewel zy nog niet ophield met weenen.

‘Myn Zoon’ sprak Gwyde ‘laet u de woorden der Jonkvrouw Machteld niet stooren. Gy weet dat ergwaen in haer niet schuilt.’

‘Ik vergeef haer uiterharte, Mynheer Vader, want ik bemin haer als eene zuster. De droefheid die zy om Philippa's gewaende dood betoond heeft is my troostend geweest’

By deze woorden opende Willem op nieuw zyn boek en las met luider stemme:

‘Jesu Christus, zaligmaker, ontferm u myner zuster - Door uw bitter lyden, verlos haer ô Heere!

Sancta Maria, Moeder Gods, ik bid u aenhoor my; vertroost haer in den donkeren kerker, ò Heylige Maegd!’

Gwyde wachtte tot dat het gebed ten einde was, en dan vroeg hy:

‘Maer zeg my eens Willem, dunkt het u niet, dat wy Mynheer De Valois eene groote dankbaerheid schuldig zyn?’

‘Mynheer De Valois is de weerdigste ridder die ik ken’ antwoordde de jongeling. ‘Heeft hy ons niet met edelmoedigheid behandelt? Hy heeft uwe gryze haren geëer-

biedigd en heeft zelf u getroost. Ik weet wel, dat onze rampen en de gevangenis myner zuster eindigen zouden indien het in zyne macht ware. God geve hem de eeuwige zaligheid om zyne edele gevoelens!'

'Ja, God zy hem in zyn laetst uer genadig!' hernam de Graef Gwyde. 'Kunt gy begrypen myn zoon dat hy, onze vyand, edelmoedig genoeg zy, om zich-zelven voor ons in gevaer te stellen, en zich den haet van Johanna van Navarre op den hals te halen?'

'Ja, dit begryp ik, heer vader, zoodra gy van Charles De Valois spreekt. Maer wat kan hy toch voor ons en onze zuster doen?'

'Luister Willem! Dezen morgen met hem ter jacht rydende heeft hy my eenen middel aengewezen, by denwelken wy met Gods hulp den Koning Philippe le Bel verzoenen mogen.'

De Jongeling sloeg met blyde opgetogenheid de handen te samen en riep:

'O Hemel - zyn goede engel heeft uit zynen mond gesproken! En wat moet gy daer toe doen, myn vader?'

'Den Koning met myne Edelen te Compiegne[(1)] gaen vinden en eenen voetval voor hem doen.'

'En de Koningin Johanna?'

'De ongenadige Johanna van Navarre is te Parys met Enguerrand De Marigny. Nooit was er gunstiger oogenblik dan dit.'

(1) Eene stad in Frankryk, op 18 mylen ten noorden Parys en waer de koningen hun Hof hielden. Zy bezat een sterk en prachtig kasteel, en was by een overgroot woud gelegen. De maegd van Orleans werd aldaer door de Engelschen in 1430 gevangen.

‘Geve de Heer dat uwe hoop niet worde te leur gesteld! wanneer wilt gy dien gevaerlyken tocht aennemen, myn vader?’

‘Overmorgen, zal Mynheer De Valois met zyn gevolg naer Wynendael komen om ons te geleiden. Ik heb de Edelen, die my nog in myn ongeluk getrouw blyven, doen ontbieden om hun kennis hiervan te geven. Maer uw broeder Robrecht komt niet - waerom zou hy zoo lang uit het slot blyven?’

‘Is u zyn twist van dezen morgen reeds vergeten, heer vader? Hy heeft zich van eene beloochening te zuiveren; nu is hy gewis met De Chatillon.’

‘Gy hebt gelyk Willem, het was my ontgaen. Deze twist kan ons schadelyk zyn, want Mynheer De Chatillon is machtig aen het hof van Philippe le Bel.’

In die tyden waren eer en faem de kostelykste panden des ridders. Ook mocht hy zich door geenen schyn van laster laten raken zonder er rekening over te vragen. Derhalve waren de tweegevechten dagelyksche bezigheden en men gaf op dezelve weinig acht.

Gwyde stond op en sprak:

‘Daer hoor ik de brug vallen. Zeker zyn myne Leenmannen reeds daer. Kom, wy gaen in de groote zael.’

Zy gingen uit het vertrek en lieten de jonge Machteld alleen.

Weldra kwamen de heeren van Maldeghem, van Roode, van Kortryk, van Audenaerde, van Heyle, van Nevele, van Roubais, de heer Wouter van Lovendeghem met zyne twee broeders en meer anderen, ten getalle van twee-en-vyftig beurtelings in de zael

by den ouden Graef.[(1)]. Eenigen derzelve waren in het slot tydelyk gehuisvest anderen hadden hunne heerlykheden in de nabyliggende vlakte.

Zy wachtten allen nieuwsgieriglyk op de tyding of het bevel dat de Graef hun zou mededeelen, en stonden met ontdekten hoofde voor hunnen Heer.

Deze begon eenigen tyd hierna zyne redevoering en sprak:

'Myne heeren, het is UE. bekend dat de getrouwheid,

(1) 'Dyt zyn die namen van den edelen mannen, tot vyftich toe, dye met den Grave Guy naer Vrankerycke toghen: eerst

Guy Grave van Vlaenderen.
Robrecht Grave van Nyvers.
Willem Here van Nevele.
Joffroit Here van Croysieres.
Wouter Here van Maldeghem.
Boudin Here van Knesselare.
Dye Here van Steenhuyse.
Dye Here van Mortaengnen.
Here Willem Everbaert.
Here Zegher van Cortrycke.
Dye Here van Nyeneve.
Heer Wouter van Houdenaerde.
Heer Jan van Heyne.
Here Wouter van Nevele.
Heer Jan van Heyle.
Here Roegaert van Ghistele.
Heer Phelips van Acxpoele.
Here Ryckaert Standaert.
Heer Boudin die jonge Here van Huytkercke.
Heer Diederick dye Vos.
Dye Here van Ryveel.
Heer Boudin van Passchendale.
Here van Roubais.
Here Rase Mulaert.
Here van Bernaerdge.
Die Heere van Baudonnes.
Heer Guy van den Poele.
Here Jan van Thourout
Heer Willem van Huusen.
Heer Jan van Valenchyenes.
Heer Jan van Vlamerbeke.
Heer Wouter van Lovendeghem en sine twee broeders.
Heere Gheraert die Moor.
Heere van Lanbois.
Here van Morteloy.
Heere Jan Thoudebois.
Heere van Belle.
Heere van Beukemare.
Jan van Ghendt.
Twee poorters van Brugghe.
Alle dit waren die voorxcrevene vyftich personen.'
Dits die excellente Cronike.

die ik mynen Heer en Koning Philippe had toegewyd, de oorzaek myner ongelukken is. Toen hy my oplegde de rekeningen van de besturen der Gemeenten te vragen, heb ik, als een trouw Leenheer, aen zynen eisch willen voldoen. Brugge heeft geweigerd my te gehoorzamen en myne onderdanen zyn tegen my opgestaen. Wanneer ik met myne dochter in Frankryk gegaen ben om den Koning hulde te bewyzen, heeft hy ons allen gevangen genomen; myn ongelukkig kind treurt nog in de kerkers van den Louver. Dit alles weet gy; want gy waert de trouwe gezellen van uwen Vorst. Ik heb, gelyk het myner weerdigheid betaemde, myn recht door de wapens willen bevechten, maer het lot was tegen ons; de meineedige Edward van Engeland verbrak het verbond dat wy gemaekt hadden, en verliet ons in den nood. - Nu is myn land verbeurd - ik ben de geringste onder UE. geworden en myne gryze hairen mogen de Graeflyke kroon niet meer dragen. Gy hebt eenen anderen Heer!'

'Nog niet!' riep Wouter Van Lovendeghem 'want dan breek ik voor altyd myn degen. Ik ken geenen anderen Heer dan den edelen Gwyde van Dampierre!'

'Mynheer Van Lovendeghem uwe trouwe liefde is my hoogst aengenaem; maer hoor my tot het einde met koelen bloede. Mynheer De Valois heeft Vlaenderen door de wapenen gewonnen en van zynen koninglyken broeder Philippe ten leen gekregen. Indien hy zoo edelmoedig niet ware zou ik hier in Wynendael met UE niet zyn; want hy zelf is het, die my uit Rupelmonde in dit aengenaem verblyf geroepen heeft. Nog meer, hy heeft be-

sloten het Huis van Vlaenderen weder op te bouwen en my nogmaels op den Grafelyken zetel te plaetsen. Dit is de zaek waer over ik met UE te handelen heb - want uwe hulp heb ik noodig.'

De verwondering der heeren die met aendacht luisterden vergrootte zichtbaer by dit laetste gezegde Dat Charles De Valois het land dat hy gewonnen had wilde wedergeven kwam hun ongeloofelyk voor. Zy bezagen den Graef met verbaesdheid. Deze hernam na eene korte rust:

'Myne heeren, ik twyfel geenzins aen uwe liefde voor my, derhalve spreek ik met de volle hoop dat gy my deze laetste bede zult toestaen, en die bestaet hier in: overmorgen vertrek ik naer Frankryk om den Koning te voet te vallen, en ik begeer door UE vergezeld te zyn.'

De heeren antwoordden de eene na den anderen dat zy tot de reis bereid waren en hunuen Graef overal vergezellen en bystaen wilden. Een was er die niet sprak, en dit was Diederik die Vos.

'Mynheer Diederik' vroeg de Graef 'gy zult met ons niet gaen!'

'Ja, ja, by myne eer!' riep Diederik 'de Vos gaet mede al ware het in den mond der hel. Maer ik zeg u, edelen Graef, en vergeef het my - ik zeg u dat men hier geen vos zyn moet, om te merken waer den strop ligt Men heeft uw' Hoogheid al eenmael gevangen, en zy loopt wederom in het zelfde spoor. God geve dat het wel uitvalle! maer ik verzeker u dat Philippe le Bel den vos niet vangen zal.'

'Gy oordeelt en spreekt te lichtveerdig, Mynheer!'

hernam Gwyde 'Charles De Valois schryft ons eene vrygeleide, en belooft ons op zyne eer, dat hy ons weder ongehinderd in Vlaenderen zal terug brengen.'

De heeren die de rechtzinnigheid van De Valois kenden betrouwden zich op die belofte, en gingen voort met hunnen Graef te redeneren. Terwyl sloop Diederik die Vos ongemerkt uit de zael en ging op den voorhof wandelen en nadenken.

Na eenige oogenblikken werd de brug neêrgelaten en Robrecht van Bethune trad in het slot. Diederik naderde hem, na hy van zyn peerd gestegen was, en sprak: 'Het is niet noodig, Mynheer Robrecht, te vragen hoe gy uwen vyand bejegend hebt: het zweerd van den Leeuw heeft nooit gelogen. Gewis is Mynheer De Chatillon op reis naer de andere wereld?'

'Neen,' antwoordde Robrecht 'myn zweerd is met zoo veel kracht op zynen helm gevallen dat hy in geen drie dagen spreken zal; nochtans is hy niet dood. God zy geloofd! Maer een ander ongeluk is ons heden overkomen. Adolf van Nieuwland, myn wapenmakker zynde, vocht tegen De St.-Pol. Adolf had De St.-Pol reeds aen het hoofd gekwetst, wanneer het harnas van den rampzaligen Jonkheer gefeild heeft, en het vyandlyk wapen heeft hem doodelyk gewond. Binnen eenige oogenblikken zult gy hem zien; want myne knapen brengen hem naer het slot.'

'Maer Mynheer van Bethune' vroeg Diederik 'denkt gy niet dat die reis naer Frankryk eene roekelooze daed is?'

'Welke reis? gy verwondert my!'

'Weet gy er nog niets van?'

‘Geen woord!’

‘Wel, wy vertrekken overmorgen met onzen Graef Gwyde naer Frankryk.’

Wat is dit Diederik, myn vriend? Gy schertst - hoe naer Frankryk?’

‘Ja, ja, heer Robrecht, om den franschen Koning te voet te vallen en vergiffenis te vragen. Ik heb nooit gezien dat eene kat van zelf in den zak kruipt, maer by den duivel, ik zal het eer weinig te Compiegne kunnen zien, of het feilt my aen gezond verstand.’

‘Zyt gy heel zeker van het geen gy zegt Diederik? spot niet, gy bedroeft my.’

‘Zeker? Gelief in de zael te gaen. Gy zult al de heeren by onzen Graef uwen Vader zien. Overmorgen reizen wy naer de gevangenis; geloof my en maek een kruis op de poort van Wynendael.’

Robrecht kon zich by het hooren dezer nieuwmare van toorn niet inhouden.

‘Diederik myn vriend’ riep hy ‘ik bid u doe den gewonden Adolf in myne kamer op het linker bed dragen en bezorg hem tot dat ik weder kom. Doe meester Rogaert roepen, dat hy de wonde verbinde.’

Terwyl hy dit zegde liep hy met ongeduld naer de zael waer de heeren met den Graef waren, en drong met geweld door hen tot voor zynen vader.

De ridders verwonderden zich grootelyks; want Robrecht was nog in volle harnas en gansch met yzer overdekt.

‘ô Mynen heer en Vader’ sprak hy ‘wat zegt men? Gaet gy u in de handen uwer vyanden leveren, opdat zy uwe gryze haren met smaed mogen beladen;

- op dat de snoode Johanna u in de boeien werpe?' 'Ja myn zoon' antwoordde Gwyde met statigheid, 'ja, ik ga naer Frankryk en gy met my; - dit is de wil uws vaders.'

'Wel aen het zy zoo' hernam Robrecht 'ik zal met u gaen. Maer de voetval, de schandelyke voetval?'

'Den voetval zal ik doen, en gy met my' was het onverbiddelyk antwoord.

'Ik?' riep Robrecht met woede, 'Ik den voetval doen? Neen, nog liever sterf ik eene onzalige dood; God vergeve my. Ik, Robrecht van Bethune, onzen vyand te voet vallen? Wat, zal de Leeuw van Vlaenderen het hoofd bukken voor een' Franschman, voor een' valschemunter,[(1)] voor een' meineedigen? Dan opene zich de grond onder myne voeten!'

De Graef liet eenige oogenblikken voorby gaen. Wanneer hy dacht dat Robrecht wat bedaerd was hernam hy:

'En gy zult het ook doen myn zoon!'

'Neen, nooit' riep Robrecht, 'nooit komt die laster, over myne wapenen. Voor eenen vreemdeling bukken - ik? Gy kent uwen zoon niet, myn Vader.'

'Robrecht' hernam Gwyde koelbloedig, 'de wil uws vaders is eene wet die gy niet verbreken moogt. - Ik wil het!'

'Neen,' riep Robrecht nogmaels 'de Leeuw van Vlaen-

(1) 'En in der waerheid, de morringen werden algemeen; dezelve waren veroorzaekt door de menigvuldige lasten en bovenal door de vervalsching der munten; hetgeen den Koning den naem van valschemunter onder het volk deed geven.'
Anquetil. *Histoire de France*.

deren byt, maer streelt niet. God alleen, en gy Vader, hebt myn hoofd gebogen gezien - en ik bid den Heere dat hy, onder zyn' bliksem my verplette, in dien ik voor een' anderen mensch op aerde buig.'

'Maer Robrecht' hernam de vader 'hebt gy geen medelyden met my, met uwe rampzalige zuster Philippa, met uw Vaderland, dat gy den eenigsten middel, die ons nog redden kan, verwerpt?'

Robrecht door pyn en woede aengedaen wrong zyne vuisten met onstuimige drift.

'Wat eischt gy nu, ô heer en vader' antwoordde hy 'dat een Franschman op my als op eenen slaef nederzie? Het gedacht alleen zou my van schaemte doen sterven. Neen, neen - nooit! uw bevel, uw gebed zelfs is nutteloos - ik zal het niet doen.'

Twee tranen blonken op de holle wangen van den ouden Graef. De zonderlinge uitdrukking zyns gelaets deed de byzynde ridders twyfelen, of het de vreugde of de smart was die hem geraekt had; want een troostvolle grimlach scheen over zyn aenzicht te zweven.

Robrecht werd door de tranen zyns vaders diep getroffen: hy voelde de hel en hare martelpynen in zyn hart. Zyne vervoerdheid vergrootte nog; hy riep als uitzinnig:

'Vermaledyd - vervloek my, ô myn Vorsten Vader! maer ik zweer u by den almachtigen God, dat ik nooit voor eenen Franschman kruipen of bukken zal, en ik zal uw gebod niet gehoorzamen!'

Robrecht van Bethune verschrikte op zyne eigene woorden. Hy werd bleek en beefde in al zyne lidmaten; zyne vingeren wrongen zich stuiptrekkend in de palmen

zyner handen, en men hoorde de yzeren schulpen zyner handschoenen kryschend over elkander schuiven. Hy voelde den moed hem ontzinken, en zag den vloek zyns vaders met doodelyken angst te gemoet.

Terwyl de ridderen in de grootste verbaesdheid op het antwoord van den Graef wachtten, sloeg deze zyne zwakke armen om den hals van Robrecht, en riep met tranen van vreugde en liefde:

'ô Myn edele zoon! Myn bloed - het bloed der Graven van Vlaenderen vliet zuiver in uwe aderen. Uwe ongehoorzaemheid heeft my den blydsten dag myns levens gegeven. Nu mag ik sterven! Omhels my nog, ô myn zoon; - want ik gevoel een onuitsprekelyk geluk.'

Bewondering en medelyden was er in de harten van al de byzynde heeren. Met een plechtig stilzwygen aenzagen zy deze omhelzing. De oude Graef liet zynen zoon los en keerde zich vol geestdrift naer zyne Leenmannen.

'Ziet, myne Heeren' sprak hy, 'zoo was ik ook in myne jongere jaren - zoo waren altyd de Dampierres. Oordeelt by het geen gy gehoord en gezien hebt, of Robrecht de Graeflyke kroon niet verdient. - ô Vlaenderen zoo zyn uwe mannen! Ja Robrecht, gy hebt gelyk. Een Graef van Vlaenderen mag zyn hoofd voor geenen vreemdling bukken. Maer ik ben oud - ik ben vader der gevangene Philippa en van u, myn dappere zoon; ik zal myne knie voor Philippe le Bel buigen - zoo beveelt het God! - Gy zult met my gaen. Buk uw hoofd niet - houd het recht, op dat de Graef die na my komen kan, vry van blaem en schande zy!'

Hier na werd de voorbereiding tot de reis wydloopiger besproken, men redeneerde over meer dan een staetkundig punt. Robrecht van Bethune bedaerd en koel geworden zynde, verliet de zael en ging in het kleinere vertrek waer Machteld zich bevond. Hy nam de jonge maegd by de hand en plaetste ze in eenen leuningstoel: dan zonder hare hand los te laten, trok hy eenen anderen zetel by, en zette zich nevens haer.

'Myne lieve Machteld' sprak hy 'gy bemint uwen vader, niet waer?'

'ò Ja, dit weet gy immers wel' riep het meisje, terwyl zy hare zachte handen over de ruwe wang van den ridder deed gaen.

'Maer' hernam Robrecht 'indien een man, om my te verdedigen, zyn leven waegde, zoudt gy dien ook niet beminnen?'

'Zeker ja' was het antwoord 'en ik zou hem daer voor eeuwig dankbaer blyven.'

'Wel nu, myne dochter, een ridder heeft uwen vader tegen eenen vyand verdedigd en is doodelyk gewond.' 'Och God!' galmde Machteld uit 'ik zal veertig dagen voor hem bidden - en dan nog, op dat hy geneze.'

'Ja doe dit; maer ik verzoek nog iets van u.'

'Spreek heer vader - ik ben uwe gehoorzame dienaresse.'

'Versta my wel Machteld, ik ga voor eenige dagen op reis - en uw Grootvader en al de edellieden die gy kent vertrekken insgelyks. Wie zal den armen gewonden ridder dan te drinken geven als hy dorst heeft?'

'Wie? Ik, heer Vader: ik zal hem nooit verlaten tot dat gy wederkomt. Ik zal mynen valk in zyne kamer

nemen en hem altyd gezelschap houden. Vrees niet dat ik hem aen de dienstboden zal overlaten: myne eigene hand zal hem de drinkschael aen de lippen honden. Ho! het zal my eene groote vreugde zyn indien hy geneest.'

'Dit is zeer wel, myne dochter, ik ken uw liefderyk hart; maer gy moet my nog beloven, dat gy in de eerste dagen zyner ziekte geen gerucht in de kamer maken zult, of den dienstboden zulks niet zult toelaten.'

'ô Neen, vrees daer niet voor, heer Vader, ik zal mynen valk heel zachtjes toespreken, dat de kranke ridder het niet hoore.'

Robrecht nam de jonge Machteld by de hand en bracht ze uit de kamer.

'Ik zal u den zieken laten zien' zegde hy, 'maer spreek niet luid in zyne tegenwoordigheid.'

Adolf van Nieuwland was door de knapen in eene zael van Robrechts wooning gedragen en op een bed gelegd.

Twee heelmeesters hadden de wonde vermaekt, en stonden met Diederik die Vos by het ledikant. De lydende gaf geen teeken van leven, zyn aengezicht was bleek, en zyne oogen waren gesloten.

'Wel, Meester Rogaert' vroeg Robrecht aen eenen der heelmeesters, 'hoe gaet het met onzen ongelukkigen vriend?'

'Slecht' antwoordde Rogaert, 'maer slecht Mynheer van Bethune. Ik kan nog niet zeggen wat er te hopen staet; echter is myn eigen gevoelen dat hy niet sterven zal.'

'Is de wonde niet doodelyk?'

'Ja wel, doodelyk en niet doodelyk: de natuer is de

beste heelmeester; zy wrocht dikwyls hetgeen kruiden noch gesteenten doen kunnen.[1] Ik heb op zyne borst eenen doorn van de waerachtige Kroon gelegd, - dit heilig overblyfsel zal ons helpen.'

Gedurende deze samenspraek was Machteld allengkens by den zieken genaderd. Door nieuwsgierigheid aengedreven poogde zy het aenzicht van den lydenden ridder te zien.

Eensklaps herkende zy Adolf van Nieuwland, en zy week met eenen schreeuw van verbaesdheid achteruit. 'Kom, myn Heer Vader!' riep zy 'kom aen, laet ons hier niet blyven, ik bid u! ô kom aen!'

Robrecht verwonderde zich over de vrees die zyne dochter zoo schielyk bevangen had. Hy dacht dat het bleeke aenzicht van den gewonden de oorzaek dezer aendoening was en antwoordde:

'ô Kind, zyt gy bang van eenen zieken mensch die uwe hulp noodig heeft? - wat zult gy dan doen als gy alleen met hem zult zyn?'

'ô Neen, Vader, ik vrees hem niet - maer ik weet niet - ik ben niet geerne hier. Kom, of geef my oorlof om te vertrekken; want ik gevoel my niet wel.'

'Ga myn kind' sprak Robrecht 'dit zal wel vergaen.' Hy bleef by de gedachte dat de nare uitdrukking van des jonkers wezenstrekken zyne dochter verschrikt hadden, doch hy bedroog zich grootelyks.

(1) Eertyds gebruikte men veel gesteenten in de arsteny kunde; men kende aen dezelve eene bovennatuerlyke kracht toe. De steen in het nest des adelaers gevonden, werd onder anderen als een onfeilbaer geneesmiddel voor vele kwalen aenzien.

Machteld was eene eenvoudige maegd van zestien jaer. Nooit had zy de liefde gekend en wist nog niet recht wat dit woord beteekende. Nochtans elkemael dat Adolf van Nieuwland haer bezien had, was zy tot op het voorhoofd rood geworden: elkemael dat zy de stem of den naem van Adolf hoorde, ontstak haer hart in eenen onbekenden gloed en joeg hevig. Het beeld van den jongeling zweefde, tegen haren dank, zonder ophouden voor haer gezicht, en geen droom ontrustte haren slaep of hy was er in gemengd. Zy wist niet dat zy des Jonkers liefde voor haer, door eene geheime en sterkere liefde beantwoordde. Dit innig gevoel woonde onbekend in haren boezem. De schaemte die haer in zyne tegenwoordigheid altyd trof was de oorzaek harer vrees voor hem, en dit was ook de oorzaek van den schreeuw die zy by het ziekbed had laten hooren.

Nu moest zy met dezen vyand harer rust, alleen in hare kamer blyven; zy moest met hem spreken - zyn hoofd en zyne handen raken. Het is te begrypen hoe het arme kind door dit aendenken gefolterd werd. Ook zoodra zy in hare kamer was, borsten de tranen uit hare oogen, en zy weende lang; niettegenstaende besloot zy hare menschlievende taek te volbrengen en zich volgens den wil haers vaders te gedragen.

Robrecht van Bethune bleef tot in den nacht by het bed van Adolf, hopende dat hy het gehoor en de spraek zou terug gekregen hebben; doch deze hoop werd te leur gesteld. De gewondene ademde flaeuw en langzaem: er was geen de minste beweging in zyn lichaem merkelyk. Meester Rogaert begon ernstig voor zyn leven te

vreezen, want eene lichte koorts, openbaerde zich en gloeide reeds op de slapen van den lydenden.

De edele heeren, die niet in Wynendael gehuisvest waren, verlieten het slot met genoegen: als getrouwe ridders verblydden zy zich dat zy hunnen ouden Vorst nog eens mochten believen en dienen. Die in het graeflyke slot verbleven begaven zich in hunne slaepvertrekken. Twee uren later hoorde men niets meer in Wynendael dan den roep der wachten, het geblaf der honden en het geblaes der nachtuilen.

IV.

Men seght diekwils dat opt velt
't Serpent sigh onder bloemen stelt
En soo verrast die wandelen gaen
En comen by de bloemen aen
'k Weet iets tot meer verraed bekwaem
Serpent en bloem ist altesaem
Vraegt ghy my wat in rechter trouw
Ick segh dat dinck dat is een vrouw.
Coes. Liedekens.

De reis welke Graef Gwyde op het aenraden van Mynheer De Valois ging ondernemen, was voor hem en voor het Land van Vlaenderen zeer gevaerlyk: er bestonden voor Frankryk te belangvolle reden om het

ryke Vlaenderen zoo lang mogelyk in bezit te houden.

Philippe le Bel en zyne gemalin Johanna van Navarre hadden, om in hunne losse verkwistingen te voorzien, al het geld des Ryks in hunne schatkisten getrokken, en nochtans waren de overgroote sommen, die hun door het volk werden toegestaen, nooit toereikend geweest om hunne onverzadelyke begeerten te voldoen. Geenen anderen middel om zich geld te verschaffen kunnende vinden, vervalschte Philippe de munten van het Ryk, bracht ondragelyke lasten op de drie staten des Lands - en echter had hy nog niet genoeg. Zyne hebzuchtige Ministers en bovenal Enguerrand De Marigny, dreven hem dagelyks aen tot het opleggen van schattingen en gabellen,[1] ondanks het gemor des volks en de voorteekenen eener omwenteling. Onbegrypelyk is het dat Philippe le Bel, die ook de Joden zoo menigmael uit Frankryk dreef om hun het verlof van weder te komen, tegen groote sommen te kunnen verkoopen, niettegenstaende zyne strooperyen altyd zoo groot gebrek aen geld had.

De vervalsching der munten was eene verderfelyke daed; want de kooplieden hunne waren voor ongangbaer geld niet willende verkoopen, verlieten Frankryk: het volk werd arm, de lasten werden niet betaeld en de Koning bevond zich in den hachelyksten toestand. Vlaenderen integendeel bloeide door de nyverheid zyner inwooners. Al de natiën der bekende wereld aenzagen het als hun tweede Vaderland, en vormden op onzen

(1) Schattingen (*tailles*) werden op het gemeene volk alleen geheven; Gàbellen waren belastingen op het zout.

bodem den algemeenen stapel hunner goederen. Te Brugge alleen werd meer geld en goed verhandeld dan in gansch Frankryk, en deze stad was waerlyk eene goudmyn. Dit wist Philippe le Bel. Ook had hy sedert eenige jaren alles in het werk gesteld om het land van Vlaenderen onder zyne macht te krygen. Eerst had hy van den Graef Gwyde onmogelyke dingen geëischt, om hem tot ongehoorzaemheid te dwingen; dan had hy zyne dochter Philippa in hechtenis gehouden en eindelyk het land van Vlaenderen door het geweld der wapenen ingenomen en verbeurd.

De oude Graef had dit alles overwogen en verborg zich de waerschynlyke gevolgen zyner reis niet; maer de droefheid die hy over de gevangenis zyner jongere dochter gevoelde, liet hem niet toe dezen middel, die haer kon verlossen, te verzuimen. De vrygeleide, welke hem door Charles De Valois gegeven was, mocht hem ook wel eenigzins verzekeren.

Hy begaf zich dan op weg met zyne twee zonen, Robrecht en Willem, en vyftig vlaemsche Edellieden. Charles De Valois, met een groot getal fransche ridders, vergezelde hem op de reis.

De Graef met zyne Edelen te Compiegne gekomen zynde, werd door toedoen van Mynheer De Valois, in afwachting dat een koninglyk bevel hem ten Hove zou roepen, heerlyk geherbergd. De edelmoedige Franschman deed zoo veel by den Koning zynen broeder dat deze tot de genade overhelde, en Gwyde alleen ten Hove ontbood.

De oude Graef, vol streelende hoop, begaf zich met betrouwen naer het koninglyk paleis.

Hier werd hy in eene groote en prachtige zael geleid. In de diepte van dit vertrek stond de koninglyke troon: behangsels van lazuer fluweel met gulden lelien doorwrocht, daelden van denzelven aen beide zyden tot op den grond, en een tapyt met goud- en zilverdraed doorweven lag voor de trappen van dien ryken zetel. Philippe le Bel wandelde heen en weêr door de zael met zynen zoon Louis Hutin.[1] Achter hen volgden veel fransche heeren, onder dewelke er een was, die dikwyls in de samenspraek des konings deelde. Deze gunsteling was Mynheer De Nogaret, die den Paus Bonifacius, op bevel van Philippe, dorst vangen en mishandelen[2]

Zoodra Gwyde aengekondigd werd week de Koning tot by den troon, maer klom er niet op. Zyn zoon Louis bleef aen zyne zyde: de andere heeren schaerden zich in twee reien langs den wand. Dan naderde de oude Graef van Vlaenderen met langzamen tred en boog zyne eene knie voor den Koning.

'Vassael!' sprak deze 'U betaemt die ootmoedige houding, na al het verdriet dat gy ons veroorzoekt hebt. Gy hebt de dood verdient en zyt veroordeeld; echter belieft het ons in onze koninglyke genade u te hooren. Sta op en spreek!'

De oude Graef richtte zich op en antwoordde:

(1) De bynaem *hutin* beteekent twister, oproerige; zoo veel als *mutin*. Lodewyk was volgens de geschiedenis een edelmoedig en goed Vorst, die zich de liefde zyner ouderdanen weerdig maekte.

(2) Sciarra Colonne, die met Mynheer de Nogaret te Anagni was, sloeg den Paus met den handschoen in het aenzicht.

'Myn Heer en Vorst! met vertrouwen in uwe koninglyke rechtveerdigheid heb ik my voor de voeten uwer Majesteit begeven, op dat zy met my na haer welgevallen handele.'

'Die onderwerping' hernam de Koning 'komt laet; gy hebt u met Edward van Engeland, mynen vyand, tegen my verbonden: gy zyt als een ontrouwe Vassael tegen uwen Heer opgestaen - en gy zyt hoogmoedig genoeg geweest om hem den oorlog te verklaren: uw land is om uwe ongehoorzaemheid verbeurd.'

'ô Vorst' sprak Gwyde 'laet my genade voor u vinden. Dat uwe Majesteit bedenke wat pyn en wat lyden een vader gevoeld heeft, wanneer men hem zyn kind ontrukte. - Heb ik niet met diepen weedom gebeden? heb ik niet gesmeekt om haer weder te krygen? ô Koning! indien men uwen zoon, mynen toekomenden Heer Louis, die nu zoo manlyk aen uwe zyde staet; indien men dezen u ontrukte en in een vreemd land kerkerde, zou de smart uwe Majesteit dan niet tot alles doen overgaen, om dit bloed, dat uit U gesproten is, te wreken en te verlossen? Ho ja, uw vaderhart verstaet my - ik zal genade voor uwe voeten vinden.'

Philippe le Bel bezag zynen zoon met tederheid; op dit oogenblik overwoog hy de rampen van Gwyde en gevoelde een innig medelyden voor den ongelukkigen Graef.'

'Sire' riep Louis met ontroering 'ô wees hem genadig om mynentwille! Heb toch deernis met hem en zyn kind - ik smeek u.'

De Koning herstelde zich en hernam eene strenge uitdrukking:

‘Laet u door de woorden eens ongehoorzamen Vassaels zoo licht niet verleiden, myn zoon’ sprak hy ‘ik wil echter niet onverbiddelyk zyn; indien men my bewyzen kan dat hy slechts door vaderliefde en niet door trotschheid gedreven werd.’

‘Heer’ hernam Gwyde ‘het is Uwe Majesteit bekend, dat ik, om myn kind weder te krygen, alles wat mogelyk was in het werk gesteld heb. Geene myner poogingen kon gelukken; myn smeeken, myn bidden werd verworpen en alles, ook de tusschenkomst van den Paus, was vruchteloos. Wat kon ik dan doen? Ik heb my met de hoop gestreeld dat de wapenen de verlossing myner dochter mochten bewerken, maer het lot was my niet gunstig, Uwe Majesteit behaelde de zege.’

‘Maer’ viel de Koning in ‘wat kunnen wy voor u? Gy hebt een verderfelyk voorbeeld aen onze Vassalen gegeven: indien wy u genadig zyn, zullen zy allen tegen ons opstaen, en gy zult u misschien op nieuw met onze vyanden vereenigen?’

‘ô Myn Vorst’ antwoordde Gwyde ‘het believe Uwe Majesteit de ongelukkige Philippa aen haren vader weder te geven - en ik zweer u, by de eer myns Huizes, dat eene onverbrekelyke trouw my aen uwe Kroon hechten zal.’

‘En zal Vlaenderen de geeischte sommen opbrengen, en zult gy ons het noodige geld bezorgen, om de kosten die uwe ongehoorzaemheid ons veroorzaekt heeft te vergoeden?’

‘De genade die Uwe Majesteit my kan bewyzen zal my nooit te duer staen. Uwe bevelen zal ik eerbiediglyk volbrengen. Maer myn kind, ô Koning, - myn kind!’

‘Uw kind?’ herhaelde Philippe le Bel twyfelachtig. Nu dacht hy aen Johanna van Navarre, die de dochter des Graefs van Vlaenderen niet gewillig zou loslaten. Hy dorst de goede ingeving zyns harten niet volgen; want hy vreesde den toorn der trotsche Koningin Johanna te zeer. Willende derhalve aengaende deze zaek aen Gwyde niets stelligs beloven, sprak hy:

‘Wel nu, de goede woorden van onzen beminden broeder hebben veel voor u gedaen. Heb goede hoop; want uw lot treft my. Gy waert schuldig; maer uwe straf is bitter; ik zal dezelve trachten te verzoeten. Nochtans belieft het ons heden niet, u in genade te ontvangen: verdere navorsching moet deze gewichtige zaek voorgaen. Wy begeeren ook dat gy, in de tegenwoordigheid van al de heeren, onze Vassalen, uwe onderwerping doe; op dat zy aen u een voorbeeld nemen zouden. Ga en verlaet ons nu, dat wy overwegen mogen wat wy voor een' ontrouwen Leenheer doen kunnen.’

Op dit bevel ging de Graef van Vlaenderen uit de zael. Hy had het Paleis nog niet verlaten of het gerucht liep reeds onder al de fransche heeren, dat de Koning hem zyn land en zyne dochter zou wedergeven. Velen wenschten hem hartelyk geluk; anderen, die op de inneming van Vlaenderen hunne vooruitzichten van eerzucht gebouwd hadden, gevoelden hier over een' inni ge spyt. Echter, mits zy tegen den wil des Konings niet op konden, lieten zy niets daer van blyken.

Blydschap en vertrouwen kwam onder de vlaemsche Heeren: zy streelden zich met eene zoete hoop en verheugden zich, op voorhand, in de verlossing des Vaderlands. Het scheen hun dat niets den goeden uitval hun-

ner pooging kon verhinderen, mits de Koning, boven de goede onthaling die hy den Graef gedaen had, aen Mynheer be Valois de verzekering had gegeven, dat hy Gwyde met grootmoedigheid wilde behandelen.

Gy, die tegen het lot geworsteld en by dien stryd geleden en geweend hebt, hoe gemakkelyk komt de vreugde in uw langbenepen hart! Hoe licht vergeet gy uwe pynen, om een onzeker geluk te omhelzen; als of de kelk des rampspoeds voor u geledigd ware - terwyl het bitterste, de grond U overblyft. Gy vindt een' grimlach op alle wezens, en drukt de hand van allen die zich in uwen voorspoed schynen te verblyden. - Maer betrouw u niet op het wentelrad der bedriegelyke Lukvrouw, noch op de uitdrukking der genen, die in het ongeluk uwe vyanden waren. Want de nyd en het verraed schuilen onder die dubbele aenzichten, - gelyk de adder onder de bloemen, en de schorpioen onder de gulden Annanas[1] zich verbergen. Te vergeefs zoekt men het spoor der slang op het veld; men gevoelt haren vergiftigen beet, en weet niet langs waer zy tot ons gekomen is. - Zoo ook werken afgunstige en nydige menschen in het duistere; want zy kennen hunne eigene boosheid en schamen zich over hunne daden. Hunne schichten raken ons in het hart, en wy gelooven hen onze vrienden; om dat wy hunne zwarte zielen op hun streelend gelaet niet zien kunnen. Het geheim en de dubbelzinnigheid is hun eenen ondoordringbar en man-

(1) Eene goudgele vrucht uit het Oosten.

tel; ja, het venynig ongediert wandelt wel eens onder de stralen der zon, maer zy nooit.

De Graef Gwyde maekte reeds de noodige schikkingen, om by zyne terugkomst in Vlaenderen, de bevelen des Konings uit te voeren en zyne onderdanen, door eenen langen vrede, den oorlog te doen vergeten. Robrecht van Bethune zelf twyfelde geenzins aen de beloofde genade; want sedert zyn vader aen het Hof geweest was, waren al de fransche Heeren ten uiterste minzaem en eerbiedig met de Vlamingen? Dit was, als zy geloofden, een bewys van des Konings goedwilligheid: zy wisten dat de inzichten en gedachten der Vorsten, altyd op het ongestadig gelaet der hovelingen te vinden zyn.

De Chatillon had den Graef ook menigmael bezocht en met gelukwenschingen begroet, maer er schuilde een duivelsch geheim in zyn hart, en hy grimlach te om het te verbergen. Johanna van Navarre, zyne nichte, had hem het Land van Vlaenderen ten leen beloofd: Al zyne eerzuchtige ontwerpen hadden het verkrygen van dit ryke graefschap voor doel gehad, en nu verging dit vooruitzicht als een droom.

Er is geene drift die den mensch meer tot boosheid bekwaem maekt dan de staetzucht: zy verplet onbarmhartiglyk al wat hare loopbaen belemmert, en ziet niet om naer de reeds begane gruwels; want hare oogen blyven steeds met hardnekkigheid op het nagejaegde doel gevestigd. De Chatillon van die drift bezeten zynde, besloot eene verraderlyke daed, door eigenbelang hem ingegeven; en verbloemde dezelve voor zyn geweten met den naem van plicht.

Denzelfden dag dat hy uit Vlaenderen met de an-

dere heeren by het Hof aenkwam, riep hy een' zyner trouwste dienaren, gaf hem zyn beste peerd en zond hem in allerhaest naer Parys. Een brief dien hy dezen bode mede gaf, moest de Koningin en Enguerrand De Marigny van alles berichten en hen naer Compiegne roepen.

Hy gelukte ten volle in zyn verraderlyk inzicht. Johanna van Navarre, onstak in eene hevige woede by het lezen des briefs. De Vlamingen in genade ontvangen! zy die hun eenen eeuwigen haet had toegezworen, zou hare prooi dus laten ontsnappen! En Enguerrand De Marigny, die het geld dat men uit Vlaenderen met geweld lichten moest, reeds op voorhand verspild of besteed had! Deze twee persoonen hadden een al te groot belang in het verderf van Vlaenderen, om deszelfs verlossing te gedoogen. Zoodra zy de tyding ontvangen hadden, vertrokken zy met snelle vaert naer Compiegne, en vielen, als de bliksem in de kamer des Konings. ‘Sire!’ riep Johanna ‘ben ik u dan niets meer, dat gy myne vyanden dus in genade, zonder myn oorlof ontvangt? Of heeft het verstand u begeven dat gy deze vlaemsche slangen ten uwen verderve wilt koesteren?’ ‘Mevrouw’ antwoordde Philippe le Bel met bedaerdheid, ‘het zou u betamen uwen gemael en Koning wat meer te eerbiedigen. Indien het my belieft den ouden Grave van Vlaenderen genade te verleenen, zal myn wil geschieden.’

‘Neen’ riep Johanna, rood van toorn; ‘dit zal niet geschieden. Ik wil het niet - hoort gy Sire! Ik wil het niet. Wat! zullen die muitelingen, welke myne oomen

onthalsd hebben,[1] ongestraft blyven? - Zullen zy zich beroemen ongestraft de Koningin van Navarre in haer bloed gehoond te hebben?'

'De gramschap vervoert u Mevrouw!' antwoordde de Koning, 'bedenk met bedaerdheid, en zeg my, is het niet billyk dat Philippa aen haren vader wedergegeven worde?'

Nu werd de woede van Johanna nog heviger.'Philippa wedergeven?' viel zy uit, 'Maer Sire gy denkt er niet aen. Dan trouwt zy Edward van Engelands zone, dan is uw eigen kind van die hoop verstoken. Neen, neen, het zal nooit geschieden - dit zweer ik u. En wat meer is Philippa is myne gevangene; het zal u aen macht ontbreken om ze uit myne handen te krygen.' 'Maer Mevrouw' riep Philippe 'gy gaet u te buiten, denk dat die hoogmoedige tael my zeer mishaegt, en dat het my vry staet, u blyken myner gramschap te geven. Myn wil is de wil van uwen Vorst?'

'En gy wilt Vlaenderen aen den trotschen Gwyde wedergeven - gy wilt hem in staet stellen om u nogmaels den oorlog, aen te doen? Deze onbezonne daed zal u een droevig naberouw verwekken, ik verzeker het u Sire. Wat my aengaet, mits ik zie dat men my zoo klein acht, dat eene zaek, die my zoo zeer belangt, zonder myn

(1) 'Ende ooc omme der coninginnen wille, die de Vlamingen seere leedt hadde, omme dat haer grootheere ende twee van haren ooms, in Vlaenderen ghevanghen waren; ende Phelips van Elsaten hadde twee van haren bastaerden ooms, in Vlaenderen ghedaen onthoofden, up den seecant, ende up raden stellen.'
Die excellente Cronike.

toedoen is besloten, zal ik my in myn Koningryk van Navarre vertrekken en Philippa zal my volgen.!'[1]

Dit laetste gezegde werkte krachtdadiglyk op het gemoed des Konings. Navarre was het beste deel van Frankryk en Philippe le Bel zou er zich niet geern van beroofd gezien hebben. Daer Johanna hem meermalen met dit vertrek bedreigd had, vreesde hy dat zy het wel eens mocht uitvoeren. Na eenig bedenken sprak hy:

'Gy belgt u zonder rede, Mevrouw. Wie zegt u dat ik Vlaenderen wil wedergeven; ik heb nog niets aengaende deze zaek besloten.'

'Uwe woorden geven uw inzicht genoeg te kennen' antwoordde Johanna. 'Maer het zy zoo het wil, ik zeg u dat, indien gy my genoeg miskent om mynen raed te verwerpen, ik u verlaten zal; - want ik wil aen de gevolgen uwer onvoorzichtigheid niet blootgesteld zyn. De oorlog tegen Vlaenderen heeft 's Ryks schatkisten uitgeput, en nu gy den middel hebt om in alles weder te voorzien, nu wilt gy die muitelingen in genade ontvangen! nooit hebben onze geldmiddelen in eenen slechteren staet geweest, Mynheer De Marigny kan u dit bewyzen.'

Enguerrand De Marigny kwam op deze woorden voor den Koning:

'Sire, het is my onmogelyk,' sprak hy 'de soldeniers

(1) Frankryk en Navarre waren alsdan nog twee van elkander onafhangelyke Ryken. De Koning van Frankryk had op Navarre geen recht, en mocht over deszelfs bestuerzaken niet beschikken. De inkomsten en andere voordeelen kwamen Johanna alleen toe, en deze stond als Vorstin van Navarre geenzins onder haren gemael.

langer te betalen. Het volk wil de lasten niet meer opbrengen. De Provoost der kooplieden van Parys heeft de toelaeg geweigerd, en welhaest zal ik in de uitgaven van het Huis des Konings niet meer kunnen voorzien. De verandering der munten mag ook niet meer geschieden: Vlaenderen alleen kan ons behulpzaem zyn. De Tolheeren die ik derwaerts gezonden heb zyn bezig met het heffen der gelden, die ons uit dien toestand redden zullen. - Overweeg toch, ô Sire, dat het verlaten van dit land u aen groote onheilen blootstelt'

'Is al het geld dat men op den derden staet gelicht heeft reeds verdwenen?' vroeg Philippe mistroostiglyk 'Sire' antwoordde Enguerrand, 'ik heb aen Etienne Barbette de gelden die de Tolpachters van Parys, uwer Majesteit geleend hadden, wedergegeven. Er blyft niets of zeer weinig in 's Ryksschat.'

De Koningin Johanna zag met blydschap dat deze tyding den Koning zeer bedroefde. Nu dacht zy dat het vonnis van Gwyde niet moeielyk zou te verkrygen zyn. Zy naderde haren gemael met listigheid en sprak:

'Gy ziet wel, Sire, dat myn raed belangryk voor u is. Hoe kunt gy toch, om opstandelingen te begunstigen, het heil van Frankryk uit het oog verliezen? Zy hebben u en my gehoond, onze vyanden geholpen, onze bevelen durven misachten. Het geld dat zy bezitten maekt hen trotsch en opgeblazen. Niets is gemaklyker dat er dit overtollig geld uit te lichten; zy mogen uwe Koninglyke handen dan nog kussen, dat gy hun het leven laet; want zy zyn allen de dood schuldig.'

'Maer Mynheer De Marigny' vroeg de Koning 'weet gy geenen middel om nog eenigen tyd in de uitgaven

des Ryks te voorzien? want ik denk niet dat de gelden uit Vlaenderen zoo haest komen zullen: - Die toestand baert my de grootste wanhoop.'

'Ik weet geenen middel, Sire. Wy hebben er reeds zoo veel gebruikt!'

'Luister' viel Johanna in, 'indien gy mynen raed wilt volgen, en met Gwyde na myne begeerte wilt handelen, zal ik eene buitengewoone leening op myn koningryk van Navarre heffen, en alzoo zullen wy voorlang aen die lastige zaken niet te denken hebben.'

Het zy dat zwakheid van gemoed of lust tot geld den Koning aendreef, hy willigde in de begeerte van Johanna en de oude Gwyde werd haer overgeleverd. De verraderlyke vrouw besloot den Graef van Vlaenderen den voetval te laten doen, en hem niet naer zyn vaderland te laten wederkeeren.

V.

> Ik val, dus sprak hy, als een offer van 't vertrouwen
> Rampzalig die op 't woord eens vuigen dwinglands bouwen!
> *H.H. Klyn, Philips van Egmond*.

Het was diep in den avond als Johanna van Navarre te Compiegne aenkwam. Terwyl zy met list en bedreigingen het vonnis der Vlamingen aen den wankelbaren Koning onttrok, zat de Graef Gwyde met zyne

edele Leenmannen in eene zael zyner wooning. De wyn werd er menigmael in zilveren schalen rondgeschonken en men deelde zich onderling de blyde hoop en de troostende vooruitzichten mede.

Reeds hadden zy het voorwerp hunner rustige redekaveling dikwyls veranderd, wanneer Diederik die Vos, die als boezemvriend van Robrecht in het huis van den Graef geherbergd was, in de zael kwam en by het gezelschap naderde.

Hy bleef zonder spreken staen, en bezag beurtelings den ouden Graef en zyne twee zonen. Er was op zyn gelaet eene diepe smart en innig medelyden geprint. Mits hy steeds vrolyk en gulhartig was, verschrikten de ridderen niet weinig by het gezicht dier mistroostigheid; want zy dachten wel dat eene kwade tyding zyne wezenstrekken dus had verduisterd.

Robrecht van Bethune was de eerste die zyne aendoening door woorden te kennen gaf. - Hy riep:

‘Is u de tong uitgevallen Diederik? Spreek! - en zoo gy ons moet bedroeven, laet dan uwe boertige tael achter, ik bid u.’

‘Het heeft geen nood, Mynheer Robrecht’ antwoordde Diederik; ‘maer ik weet niet hoe u die tyding aen te kondigen; want het pynt my dat ik een ongeluksbode zyn moet.’

De vrees drukte zich op de aenzichten der toehoorders uit; zy bezagen Diederik met angstige nieuwsgierigheid. Deze nam eene schael, schonk ze vol wyn en sprak na gedronken te hebben:

‘Dit zal my den noodigen moed geven. Luistert dan, en vergeeft het uwen trouwen dienaer die Vos, dat zyn

mond u zulk nieuws brengen moet. - Gy hebt geloofd dat Philippe le Bel u in genade zou ontvangen, en gy hadt er rede toe; want hy is een edelmoedig Vorst. Hy achtte zich eergister gelukkig u de grootmoedigheid zyns harten te betonnen; maer dan was hy niet, gelyk nu, door booze geesten bezeten.'

'Wat is dit!' riepen de ridders verbaesd, 'is de Koning geplaegd?'

'Mynheer Diederik' sprak Robrecht strengelyk, 'laet die verbloemde woorden, gy hebt ons iets anders te zeggen. Het schynt dat het niet gemakkelyk over uwe lippen kan.'

'Gy hebt het gezegd, Mynheer van Bethune,'antwoordde Diederik; 'zie hier de zaet die my tot de dood toe bedroeft: - Johanna van Navarre en Enguerrand De Marigny zyn te Compiegne!'

Die namen hadden eene schriklyke werking op al de ridders. Zy werden als met stomheid geslagen en bogen hunne hoofden zonder een woord te spreken. Eindelyk hief de jonge Willem zyne armen omhoog en riep met wanhoop:

'Hemel de booze Johanna - Enguerrand De Marigny! ho myne arme zuster! - Myn vader, wy zyn verloren!' 'Wel nu' zuchtte Diederik 'dit zyn de duivelen die den goeden Vorst bezitten. Ziet gy, doorluchtige Graef, dat uw dienaer Diederik het niet slecht voor had, wanneer hy u dien strik te Wynendael aenwees.'

'Wie heeft u gezegd dat de Koningin van Navarre te Compiegne gekomen is?' vroeg de Graef, als of hy nog aen de zaek twyfelde.

'Myne eigene oogen, Mynheer,' antwoordde Diederik.

'Vreezende dat men met ons verraderlyk mocht te werk gaen; want ik betrouwde my op hunne dubbelzinnige woorden niet, heb ik gedurig gewaekt, bespied en geluisterd. Ik heb Johanna van Navarre gezien - hare stem heb ik gehoord. Ik verpand myne eer voor de echtheid myner woorden.'

'Hoort Myne heeren' sprak Wouter van Lovendeghem 'Diederik zegt ons de waerheid, Johanna van Navarre is by den Koning, mits hy zyne trouw er voor verpand. De ongenadige Vorstin zal alles inspannen om onze zaek te bederven; en God weet welke middelen zy daer toe heeft. Het beste dat wy doen kunnen is met haestigheid te overleggen hoe wy uit den strik geraken zullen. Indien men ons kwam aenhouden zou het te laet zyn.'

De oude Graef werd droef en wanhopig. Hy kon in zulken gevaerlyken toestand niets vinden dat hem mocht redden; want te midden op des Konings grondgebied zynde, scheen de vlucht naer Vlaenderen hem onmogelyk. Robrecht van Bethune raesde morrend en vervloekte innerlyk de reis, die hem zoo weerloos in de handen der vyanden geleid had.

Terwyl zy allen in een somber stilzwygen den mistroostigen Graef bezagen, kwam een hofknaep by de deur der zael en riep:

'Mynheer De Nogaret, gezonden des Konings!'

Eene plotselinge beweging gaf de benaeuwdheid, die de Vlamingen by deze aenkondiging trof, genoeg te kennen. Mynheer De Nogaret was de gewoone uitvoerer der geheime bevelen des Konings, en nu dachten zy dat hy van lyfwachten vergezeld, hen kwam vangen. Robrecht van Bethune trok zynen degen uit de scheede en legde

hem voor zich op de tafel. De andere heeren brachten insgelyks de hand aen het wapen, terwyl zy met de oogen styf op de deur blikten.

In die houding waren zy wanneer Mynheer De Nogaret binnen kwam. Hy boog zich hoffelyk voor de ridders en zich tot Gwyde keerende sprak hy:

'Graef van Vlaenderen! myn genadige Koning en Meester begeert dat gy morgen ten elf ure vóór noen, met uwe Leenmannen ten Hove kome, om in het openbaer hem de vergiffenis uws verberkens af te smeeken. De komst der doorluchtige Koningin van Navarre heeft dit bevel verhaest - zy heeft zelf om uwe genade by den Vorst haren gemael gebeden, en heeft my belast u te zeggen dat uwe onderwerping haer zeer aengenaem is. Tot morgen dan, Myne heeren. Vergeeft my dat ik u zoo spoedig verlaet. - Hare Majesteit wacht my - ik mag niet beiden. De Heer hebbe u in zyne hoede!'

Hy verliet de zael by dezen groet. 'De Hemel zy gedankt, Myne heeren,' sprak Gwyde 'de Koning is ons genadig; nu mogen wy getroost en verheugd ter ruste gaen. Gy hebt de begeerte des Konings verstaen, gelieft u bereid te maken om aen dezelve betamelyk te voldoen.'

De blydschap kwam onder de ridders terug. Zy spraken nog eenigen tyd over de vrees van Diederik en den gelukkigen uitval die hun beloofd was: de laetste schael wyns werd op het heil van hunnen Graef geledigd.

Als zy meenden te scheiden vatte Diederik de hand van Robrecht en sprak met doffe stem:

'Vaerwel myn vriend en meester! ja vaerwel; want wellicht zal myne hand de uwe voor land niet kunnen

drukken. Denk dat uw dienaer Diederik, u altyd bystaen en troosten zal, in wat plaets, - in wat kerker gy u bevinden moogt.'

Robrecht zag eene traen onder het ooglid van Diederik glinsteren en verstond door dezelve hoe diep zyn trouwe vriend geroerd was.

'Ik versta u Diederik' morde hy hem in het oor. 'Wat gy vreest voorzie ik ook; maer er is geene uitkomst aen. Vaerwel dan tot betere dagen!'

'Myne heeren' riep Diederik heengaende 'indien gy eenige tyding voor uwe bloedverwanten naer Vlaenderen te zenden hebt, raed ik u dezelve spoedig klaer te maken, ik zal uw bode zyn!'

'Wat zegt hy!' riep Wouter van Lovendeghem. 'Zult gy met ons niet ten Hove gaen Diederik?'

'Ja wel, ik zal by u en nevens u zyn; maer gy lieden noch de Franschen zult my kennen. Ik heb het gezegd: Philippe zal den Vos niet krygen, by myne ziel. God bescherme u, Myne heeren.'

Hy was reeds ter deure uit als hy dien laetsten groet hun toestuerde.

De Graef vertrok zich met zynen hofknaep, en de andere verlieten insgelyks de zael om zich te bedde te begeven.

Op het gestelde uer, kon men, in eene wyde zael van het paleis des Konings, de vlaemsche ridders met hunnen ouden Graef zien staen. Hunne wapenen hadden zy in de voorkamer moeten afleggen. Blydschap en genoegen blonk op hun gelaet, als of zy zich op voorhand over de beloofde genade verheugden. Het aenzicht van Robrecht van Bethune verschilde in uitdrukking van al

de anderen: een bitter spyt en inwendige razerny was er op te lezen. De moedige Vlaming kon de trotsche blikken der fransche Heeren niet over het hart krygen; en ware het niet uit liefde tot zynen vader geweest, hy had weldra menigen rekening er over gevraegd. De dwang, die hem door de noodwendigheid was opgelegd, werkte pynelyk in zynen boezem, en menigmael kon een naeuwkeurig oog bemerken, dat zyne vuisten zich toewrongen, als of zy eenige banden breken wilden.

Charles De Valois stond by den ouden Gwyde en sprak vriendelyk met hem, den oogenblik afwachtende dat hy op bevel des Konings, zynen broeder, de Vlamingen voor den troon zou leiden. Eenige Abten en Prelaten waren ook in de zael tegenwoordig. By dezelve bevond zich menig treffelyk Burger van Compiegne, die men met inzicht tot deze plechtigheid had toegelaten.

Terwyl iedereen zich, met over de zaek van Gwyde te spreken, bezig hield, kwam er een oude pelgrim in de zael. Zyn hoofd helde ootmoediglyk met den breeden hoed voorover, in zulker voege dat men van zyne gelaetstrekken weinig zien kon. Een bruine palsrok met schelpen versierd, verborg de vormen van zyn lichaem en een lange stok met een drinkvat, ondersteunde zyne stramme leden. Zoodra de Prelaten hem bemerkten kwamen zy tot hem en belaedden hem met allerlei vragen. De eene begeerde te weten hoe het met de Kristenen in Syrië gelegen was, de andere hoe het met den oorlog van Italië stond, een derde vroeg of hy geene kostelyke overblyfsels van Heiligen had medegebracht, en meer zaken die men den pelgrimmen vraegt. Hy antwoordde op dit alles gelyk iemand die deze landen

maer onlangs verlaten had, en vertelde zoo veel wonderlyke dingen, dat de omstaenders hem met eerbied en nieuwsgierigheid aenhoorden. Alhoewel zyne gezegden doorgaens ernstig en treffend waren, kwamen er echter somtyds zulke boertige woorden uit zynen mond, dat de Prelaten zelf in lachen moesten uitbersten. Weldra waren er meer dan vyftig persoonen om hem geschaerd, eenige brachten den eerbied en de bewondering zoo ver, dat zy in stilte hunne handen over zynen palsrok lieten gaen, denkende dat hun dit eenen zegen zou toebrengen. Nochtans was die wonderlyke pelgrim geen wandelaer; de landen die hy zoo goed scheen te kennen had hy slechts in zyne jongheid bezocht, en wist niet veel meer van hetgeen hy er gezien had; maer wanneer het geheugen hem ongehoorzaem was, kwam zyne inbeelding hem helpen; dan vertelde hy bovennatuerlyke zaken en lachtte in zich zelven over degenen die hem geloofden. Het was Diederik die Vos. Niemand bezat als hy de kunst om zich te hervormen en in alle gedaenten te herscheppen. Hy kon zyn aenzicht door waters en kleuren verouderen of jonger maken, en dit met zoo veel kunde dat zelfs zyne vrienden hem niet konden herkennen. Terwyl hy in het woord der fransche Vorsten niet het minste vertrouwen had en dat zoo als hy het den Graef gezegd had, hy niet wilde gedoogen dat men den Vos vangen zou, had hy zich aldus verkleed om niet in de handen der vyanden te vallen.

Weinigen tyd hierna kwamen de Koning en Koningin met eenen talryken stoet van ridderen en staetjuffers in de zael, en plaetsten zich op den troon. De meeste fransche heeren schikten zich op twee reien

langs den wand; de anderen bleven in de nabyheid der burgers staen. Twee wapenboden met de banieren van Frankryk en van Navarre plaetsten zich aen beide zyden van den troon.

Op een teeken des Konings kwam Charles De Valois met de vlaemsche Edelen vooruit. Dezen bogen de eene knie op fluweelen kussens voor den troon, en bleven stilzwygend in die ootmoedige houding zitten. Aen de rechterzyde des Graefs zat zyn zoon Willem en aen de linker zyde, in de plaets van Robrecht van Bethune, zat Wouter van Maldeghem, een edel heer. Robrecht was tusschen de fransche ridders blyven staen: het gelukte hem in den eersten, niet door Philippe le Bel bemerkt te worden.

De kleederen der Vorstin Johanna waren schitterend van goud en gesteenten, en de koninglyke kroon die haer hoofd omving, glansde tegen het daglicht met hare duizend diamanten op. Hoogmoedig en verwaend, smeet de trotsche vrouw verachtende blikken op de Vlamingen die voor haer geknield zaten, en grimlachte met eene hatelyke uitdrukking, terwyl zy den ouden Graef met inzicht zoo lang liet wachten. Eindelyk suisde zy eenige woorden in het oor van Philippe le Bel, en deze sprak met luider stemme tot Gwyde:

'Ontrouwe Vassael! in onze koninglyke genade hebben wy het billyk geacht uw verbreken te doen onderzoeken, om te zien of het ons veroorlofd was u te vergeven; maer wy hebben bevonden dat de vaderliefde slechts tot dekmantel uwer wederspannigheid gediend heeft, en dat een misdadige hoogmoed u tot ongehoorzaemheid heeft aengespoord.'

Terwyl de Koning deze woorden sprak kwam de verbaesdheid en de schrik in de harten der ridders. Nu merkten zy den strop die hun door Diederik die Vos was aengetoond. Mits Gwyde zich niet bewoog bleven zy ook nog geknield zitten. De Koning ging voort:

'Een Vassael die valschelyk tegen zynen Landheer en Koning opstaet verbeurt zyn leen, en die, welke met de vyanden van Frankryk aenspant verbeurt zyn leven. Gy hebt de bevelen van uwen Koning wederstaen, gy hebt met Edward van Engeland, onzen vyand, de wapenen tegen ons opgenomen en den oorlog tegen ons gevoerd.(1) Daerom hebt gy als een valsche Leenman het leven verbeurd; nochtans willen wy dit vonnis niet haestig ten uitvoer brengen en zullen de zaek met ryp oordeel doen onderzoeken. Derhalve zult gy en de Edelen, die in uwe wederspannigbeid gedeeld hebben, in hechtenis gehouden worden, tot dat het ons believe andere schikkingen ten uwen opzichte te nemen.'

Charles De Valois die deze rede met diepe hartspyn had aenhoord, kwam voor den troon en sprak:

'Myn Heer en Koning! Het is u bekend met welke trouw ik uwe Majesteit, als de geringste uwer onderdanen, gediend heb. Nooit heeft iemand kunnen zeggen dat ik myne wapenen door eenen schyn van lafheid

(1) 'Den Grave Gwide hadde reets ten jaere 1295, met den Koning van Engeland een verband aengegaen, alwaer onder andere besloten was een houwelyk tusschen den prince van Galles en de dochter van den Grave van Vlaenderen.'
Jaerboeken van Brugge.

of valschheid heb besmet. - En zult gy het zelf zyn, ô Koning! die myne eer - de eer uws broeders zult schenden? zult gy my tot een verrader maken - en zal het hoofd uws broeders onder den naem van valschen ridder bukken moeten? ô Sire, overdenk dat ik Gwyde van Vlaenderen een vrygeleide gegeven heb, en dat gy my nu tot meineedigen maekt!'

By deze woorden was Charles De Valois allengskens in woede ontsteken. Zyn blik had zulke ongemeene kracht dat Philippe le Bel op het punt was zyn vonnis te herroepen. Daer hy zelf de eer als het hoogste goed eens ridders waerdeerde, gevoelde hy in zyn hart wat pyn hy zynen trouwen broeder aendeed. Terwyl waren de Vlamingen van den grond opgestaen: zy luisterden angstiglyk op den uitval van Mynheer De Valois. De overige aenschouwers bewogen zich niet en wachtten met schrik op het geen er nog moest gebeuren.

De Koningin Johanna gaf aen haren gemael geenen tyd om te antwoorden. Vreezende dat hare prooi mocht ontsnappen, riep zy met nydigen drift:

'Mynheer De Valois, het is u niet veroorlofd de vyanden van Frankryk te verdedigen, Gy maekt u aen ontrouw schuldig. Dit is de eerste mael niet dat gy u tegen den wil uws Konings verzet.'

'Mevrouw' viel Karel bitsig uit, 'u betaemt het niet den broeder van Philippe le Bel van ontrouw te beschuldigen. - Zal er om uwentwille gezegd worden, dat Karel De Valois eenen ongelukkigen Landheer verraden heeft? - Zal die schand over myne wapenen komen! Neen ô Hemel! dit zal niet geschieden. Ik beroep u Philippe, myn Vorst en myn broeder, zult gy lyden

dat het bloed van den heiligen Lodewyk in my besmet worde? Zal dit de belooning myner trouwe diensten zyn?'

Men kon bemerken dat de Koning by Johanna aenhield om het strenge vonnis te verzachten, doch zy, onverbiddelyk in haren haet tegen de Vlamingen zynde, dreef het gebed van den Vorst met trotschheid af, en werd op de woorden van Karel De Valois zoo rood dat zy gloeiende scheen. Eensklaps riep zy met kracht:

'Hola lyfwachten! De wille des Konings geschiede - dat men die valsche Leenmannen vange!'[(1)]

Ontellyke soldeniers der lyfwacht drongen op dien roep langs alle de deuren in de zael. De vlaemsche ridders lieten zich zonder tegenweer in hechtenis nemen: zy wisten dat geweld hen niet redden kon; want zy waren ongewapend en door te veel vyanden omringd.

Een der oversten kwam by den ouden Gwyde en legde de hand op zyne schouder, zeggende:

'Heer Graef, ik vang u by den Koning mynen Meester.' De Graef van Vlaenderen aenzag hem droevig en zich naer Robrecht keerende zuchtte hy:

'ô Myn ongelukkige zoon!'

Robrecht van Bethune stond styf en beweegloos met

(1) 'Dese Kaerle van Valloys, sach dat men aldus alle dese Vlaminghen vinc ende leedede in diveersche vanghenessen, hy vertoochde daer sinen broeder den coninc, ende alle die bi hem waren, hoe dat hi in Vlaenderen so eerlicken en vriendelicken ontfanghen hadde gheweest, en dat se begeerden paeys........ so wat die Kaerle van Valloys sprak totten coninc, het en halp er al niet ten confoorte van den Grave Guy; want die coninghinne verwarredet en verargherdet al.'
Dits die excellente Cronike.

dwalende oogen by de fransche ridders, die hem met ondervragende blikken bezagen. Als of eene onzichtbare hand hem met eene tooverroede geraekt had, liep er eene stuiptrekkende beweging over zyn lichaem; alle zyne spieren spanden zich te gelyk en de bliksem scheen uit zyne oogen te stralen. Hy sprong als een Leeuw vooruit en deed de gansche zael onder de galmen zyner reuzenstem dreunen. Hy schreeuwde:

'By myn zaligheid! Ik heb eene onedele hand op de schouder myns ouden vaders zien vallen. Zy zal er op blyven of ik sterve den dood!'

In zynen loop rukte hy de helmbyl met geweld uit de handen van eenen soldenier.[(1)] Een akelige gil ontvloog den byzynden ridderen en allen trokken hunne degens; want zy dachten dat het leven der Vorsten in gevaer was. Weldra verging die vrees; want de slag van Robrecht was gegeven. Gelyk hy gezworen had deed hy. De arm van dengenen die zynen vader geraekt had, lag met de vermetele hand op den grond en bloed stroomde in overvloed uit de schriklyke wonde.

De soldeniers liepen in groot getal naer Robrecht om zich van hem meester te maken; doch hy, blind en uitzinnig door woede, zwaeide de helmbyl in vluchtige sirkels rond. Niet een dorst zich onder zyn bereik wagen. Misschien zouden er meer ongelukken voorgevallen zyn; maer de oude Gwyde, angstig voor het leven zyns zoons bekommerd, riep hem smeekend toe:

(1) Soldeniers waren gehuerde en betaelde krygsknechten; de eenigste bestendige benden welke de Koningen alsdan ten hunnen dienste hadden.

‘Robrecht, myn brave zoon, ô geef u over om mynent wille - doet het, ik verzoek het u - Ik beveel het!’

By deze woorden, die hy met eene vermurwende uitdrukking had gesproken, sloeg hy zyne armen om den hals van Robrecht en zyn aenzicht tegen de borst van zyn zoon drukkende, voelde deze de tranen zyns vaders op zyne hand nedervallen. Dan verstond hy de wydte zyner onbezonnenheid. Zich uit de armen van den Graef rukkende wierp hy de helmbyl met kracht over de hoofden der wachten tot tegen den wand en riep:

‘Komt vervloekte huerlingen! men vange nu den Leeuw van Vlaenderen. Vreest niet meer, hy levert zich.’

In groot getal vielen de soldeniers op hem aen, en namen hem gevangen. Terwyl hy met zynen vader uit de zael geleid werd riep hy tot Charles de Valois:

‘Uwe wapens zyn niet besmet. Gy waert en zyt nog de edelste ridder van Frankryk - uwe trouw blyft ongeschonden. Dit zegt de Leeuw van Vlaenderen, dat men het hoore!’

De fransche ridders hadden hunne degens weder in de scheede gesteken, zoodra zy bemerkt hadden, dat het leven der Vorsten niet bedreigd was. Met de aenhouding der Vlamingen mochten zy zich niet verder bemoeien: dit was een werk dat hunnen adel zou te kort gedaen hebben.

Er waren in de harten des Konings en der Koningin zeer verschillende gevoelens. Philippe le Bel was droef en betreurde het gevelde vonnis, Johanna integendeel was blyde om den tegenstand van Robrecht. Hy had in de tegenwoordigheid des Konings eenen zyner dienaers durven wonden: dit was een feit dat haer krachtda-

dig in hare wraekzuchtige ontwerpen mocht dienen.

De Koning kon zyne ontroering en droefheid niet bedekken, en wilde, tegen de begeerte zyner trotsche gemalin den troon en de zael verlaten. Hy stond recht en sprak:

'Myne heeren wy betreuren de onstuimigheid dezes verhoors uitermate, en zouden by deze gelegenheid UEdele liever blyken onzer genade gegeven hebben; maer tot onze groote droefheid heeft dit, in het belang onzer kroone, niet mogen geschieden. Onze koninglyke wille is, dat gy waekt, op dat de rust in ons paleis niet verder gestoord worde.'

De Koningin stond ook op en meende met haren gemael de trappen van den troon aftegaen; maer eene nieuwe zwarigheid weêrhield hen tegen hunnen dank.

Charles De Valois had lang in diepe bedenking by het einde der zael gestaen. Den eerbied en de liefde die hy zynen broeder toegewyd had vocht lang in hem tegen het spyt dat dit verraed hem baerde. Op eens brak zyne woede los: hy werd wit, rood en blaeuw in zyn aenzicht, en liep nu als razend voor de Koningin.

'Mevrouw,' schreeuwde hy 'Gy zult my niet ongestraft onteeren! Luister, Myne heeren; ik spreek voor God onzer allen rechter: Gy, Johanna van Navarre, zyt het die het Vaderland uitput door uwe verkwistingen: - Gy zyt het die het Ryk van mynen edelen broeder te schande maekt, Gy zyt de vlek en de hoon van Frankryk. De onderdanen des Konings hebt Gy door het vervalschen der munten en onbillyke afpersingen ongelukkig gemaekt - En zou ik U nog dienen! Neen, Gy

zyt eene valsche en verraderlyke Vrouw!'[1]

Razend trok hy zynen degen uit de scheede, brak hem op zyne knie aen twee, en sloeg de stukken met zoo veel geweld tegen den grond dat zy tot op de trappen van den troon terugsprongen.

Johanna was paers van spyt en toorn; hare wezenstrekken hadden niets vrouwelyks meer in zich, zoodanig waren dezelve in eene helsche uitdrukking te samen getrokken: men zou gezegd hebben dat zy door eene beroerdheid geslagen was.

'Vangt hem! vangt hem!' borst zy uit.

De lyfwachten die nog in de zael waren, wilden dit gebod volbrengen, en reeds was de Hopman tot by Mynheer De Valois genaderd; maer de Koning, die zynen broeder ten hoogste beminde; kon dit niet dulden. 'Wie Mynheer De Valois aenraekt zal heden nog sterven!' riep hy.

Op die bedreiging bleven de wachten beweegloos staen, De Valois verliet de zael zonder hinder, niettegenstaende het geroep der uitzinnige Koningin.

Zoo eindigde dit onstuimig tooneel: - Gwyde werd

(1) 'Het was der coninghinnen leet dat si buyten Parys ghevangen geleyt waren; want sy hadde liever gehad, dat dye coninc den Grave Guy en alle dye met hem ghekomen waren, te Parys hadde ghedaen hanghen aen die galge. Kaerle de Valloys dit siende, dat die Grave Guy en al die syne blyven moesten in vanghenessen, het wyperde en deerde hem dat hy se te Parys gebrocht hadde. Ende mits dat hy se niet helpen en mochte, omme tot haren paeyse te komen, hi schaemdes hem sere; ende liet die stede van Parys en trac huyt Vranckerycke, wonende int landt van Italye, en diende daer den Paeus Bonefacius.'
Dits die excellente Cronike.

te Compiegne gevangen gezet, men voerde Robrecht te Bourges in het land van Berry en zynen broeder Willem te Rouaen in Normandië. De overige vlaemsche heeren werden elk in eene byzondere stad gekerkerd; invoege dat zy allen, alleen en zonder elkander te kunnen troosten, in de gevangenis bleven zitten.

Diederik die Vos was de eenigste die in Vlaenderen terugkeerde; want onder zynen palsrok had men hem niet erkend.

Charles De Valois vertrok met hulp zyner vrienden op staenden voet naer Italië en kwam niet weder in Frankryk dan naer de dood van Philippe le Bel, wanneer Louis Hutin den troon beklommen had. Als dan betichte hy Enguerrand De Marigny van veel misdaden tegen den staet, en deed hem aen de galg te Montfaucon ophangen. Het is echter eene waerheid, dat de dood van dien minister meer der aenhouding van den Graef Gwyde, dan zyner eigene misdaden te wyten is, en dat Karel De Valois hem deed hangen om zich over dit verraed te wreken.

VI.

Arme roosje! pas ontloken,
Eerst sinds dezen morgenstond,
Ligt gy van den stem gebroken,
Reeds vertrappeld op den grond?
Pas geboren, reeds aen 't treuren
Pas in 't bloeyen, reeds vergaen
Arme roosje, met uw kleuren,
Wie heeft u zoo vreed verdaen?
F. De Visser.

In dien tyd bestonden er in Vlaenderen twee gezindheden die tegen elkander opwilden, en niets spaerden om zich onderling al het mogelyke nadeel toe te brengen. De meeste edelen en bewindhebbers hadden zich in

alle gelegenheden voor het fransch Bestuer verklaerd, en kregen daerom den naem Leliaerts, als zynde het leliewapen van Frankryk toegedaen.[1] Waerom zy aldus de vyanden des vaderlands begunstigden zal by de volgende rede licht verstaen worden.

Voor eenige jaren, hadden de kostbare ridderspelen, de inlandsche oorlogen en de verre kruisvaerten de meeste edelheeren verarmd. Hier door werden zy genoodzaekt hun recht op de steden of heerlykheden aen de inwooners voor groote sommen te verkoopen en hun vryheden of privilegiën te geven. De steden verarmden zich oogenblikkelyk, maer weldra droeg hunne gekochte verlossing de schoonste vruchten. Het lagere volk dat voortyds met lyf en goed den Edelen toehoorde, begreep nu dat het zweet zyns aenschyns niet meer voor onrechtveerdige meesters stroomde: het koos zich Burgemeesters en Raedsheeren en vormde eene regering waer de Heeren des Lands zich niets het minste mede te bemoeien hadden. De ambachten werkten gezamentlyk voor de algemeene welvaert en stelden Dekens aen die het bewind over hunne zaken hadden.

Door de gunstigste gastvryheid aengelokt, kwamen de vreemdelingen uit alle gewesten naer Vlaenderen en de koophandel kreeg een leven, eene werkzaemheid die onder het dwingend bestuer der Leenheeren onmogelyk was geweest. De nyverheid bloeide, het volk

(1) Het meestendeel van den anderen edeldom, de welke 't huys bleven waren Frans gesinden. *Jaerboeken der stad Brugge*.

werd ryk, en, trotsch over zyne zoo lang miskende weerde, stond het meer dan eens gewapender hand tegen zyne voormalige meesters op. De edelen die hunne rechten en goederen hier door grootelyks verkort zagen, poogden door list en geweld de groeiende macht der volksgemeenten te verminderen. Dit was hun echter nooit gelukt; want de rykdommen der steden lieten hun ook toe een leger op de been te brengen, en alzoo de bestaende vryheden te verdedigen en ongeschonden te bewaren. In Frankryk was het zoo niet gesteld. Philippe le Bel had, uit nood van geld den derden staet, of de lieden der goede steden, wel eens tot de algemeene vergadering geroepen; maer dit gaf aen het volk slechts eene tydelyke weerde, die onmiddelyk door de Leenheeren werd te niet gedaen.

De overblyvende Edelen, die in Vlaenderen niet veel meer te zeggen hadden, en alleenyk met iedereen de rechten van eigendom bezaten, betreurden hunne verlorene macht zeer: de eenigste middel tot het wederkrygen der zelve was het omverwerpen der bloeiende gemeenten. Mits de vryheid in Frankryk nog niet gestraeld had, en dat de beheersching der Leenheeren er nog uitsluitend en dwingend was, hoopten zy dat Philippe le Bel den staet van zaken in Vlaenderen ook veranderen zou, en dat zy in hunne vorige rechten zouden hersteld worden. Diensvolgens begunstigden zy Frankryk tegen Vlaenderen en kregen den naem Leliaerts als een schandmerk. Dezen waren te Brugge, alsdan met Venetië de rykste handelstad der wereld, zeer menigvuldig; zelfs de Burgemeesters en verdere bestuerheeren, door Franschen invloed benoemd, waren allen Leliaerts.

De aenhouding van den Graef en der trouwgeblevene Edellieden werd door hen met blydschap vernomen; want nu was Vlaenderen ten voordeele van Philippe le Bel verbeurd en deze kon diensvolgens de wetten en voorrechten der gemeenten geheel te niet doen.

Het volk vernam de meineedigheid van het fransche Hof met de grootste verslagenheid: de liefde die het altyd tot zyne Graven gedragen had werd door medelyden nog heviger en het borst in gemor tegen die eedverbreking uit. Maer de fransche Krygsbenden, die overal in menigte lagen, en de oneenigheid die onder de Burgers heerschte, maekte de oprechte Klaeuwaerts[(1)] voor dien tyd moedeloos. - Philippe le Bel bleef rustig in het bezit van Gwyde's erfdeel.

Zoodra het droeve nieuws in Vlaenderen aenkwam, begaf Maria, de zuster van Adolf van Nieuwland, zich met talryke dienaren naer Wynendael, en deed haren gewonden broeder in eene draegkoets naer het vaderlyke huis te Brugge overvoeren. De jonge Machteld, die zich nu zoo pynlyk van alle hare bloedverwanten gescheurd zag, volgde deze nieuwe vriendin en verliet het slot Wynendael, hetwelk eene fransche bezetting had ontvangen.

Het huis van Nieuwland was in de Spaensche-straet

(1) ‘In dien tyd werden de franschgezinde Vlamingen *Leliaerts* genoemd; daerentegen waren de vrienden van den Graef en van 's Lands onafhangelykheid, onder den naem *Klaeuwaerts* bekend, herkomende van de Klaeuwen, waer mede de Leeuw van Vlaenderen de Leliën scheen te bedreigen.’
VOISIN. *Notice sur la Bataille de Courtrai.*

te Brugge gelegen. Twee ronde torentjes staken aen beide hoeken van den gevel met hunne weêrhanen boven het dak, en beheerschten al de omstaende gebouwen: twee arduinen pylers van grieksche bouworde ondersteunde het welfsel dat de poort vormde; boven dezelve stond het schild van Nieuwland met dit afschrift boven den helm: *Pulchrum pro patria mori*. Aen wederzyde van het schild was een Engel met palmtakken in de hand.

In eene kamer, welke diep genoeg gelegen was om voor het onophoudend gerucht der straet bevryd te zyn, lag de zieke Adolf op een kostelyk bed. Bleek was hy uitermate, en de pyn, welke hem zyne wonde aendeed, had hem zoodanig vermagerd, dat hy niet meer kennelyk was. Aen het hoofdeinde der bedstede, op een tafeltje, stond eene kleine kruik en eene zilveren drinkschael: aen den wand hing het harnas dat onder de speer van De St. Pol had gefeild en door hetwelk Adolf zyne wonde had ontvangen. Alles was om hem doodsch en stil; de vensters half gesloten zynde, was het vertrek slechts by eenen twyfelachtigen schyn verlicht, en niets kon men hooren dan de lastige hygingen des ridders en het gekraek van een zyden kleedsel.

In eenen hoek der kamer zat Machteld met de hand voor de oogen: tranen lekten in stilte door hare fyne vingers en doffe zuchten ontvlogen hare beklemde borst. De valk, die op den rug van haren stoel zat, scheen aen de droefheid zyner meestersse niet ongevoelig; want hy had zyn hoofd mismoedig tusschen de pluimen gestoken en bewoog zich geenzins.

Het jonge meisje, hetwelk voorheen zoo gulhartig en

zoo blymoedig was dat geene smart haer kon raken, was nu geheel veranderd. De gevangenis van al wat haer duerbaer was; had haer jeugdig harte zoo fel geschokt dat alles in hare oogen zwart en duister was geworden. De hemel was voor haer niet meer blaeuw, de velden niet meer groen - hare droomen waren niet meer van goud-en-zilverdraed doorvlochten. Nu konden droefheid en stille wanhoop alleen de baen tot haer hart vinden: by het pynend aendenken der gevangenis haers vaders mocht niets haer troosten.

Na zy aldus eenigen tyd beweegloos had gezeten, stond zy langzaem op en nam haren valk op de hand. Zy bezag al weenende den vogel, en sprak met zeer zachte stem, terwyl zy van tyd tot tyd de tranen van hare bleeke wangen droogde:

'ô Myn trouwe vogel, treur zoo niet: onze heer vader zal haest wederkomen. De booze Koningin van Navarre zal hem geen kwaed doen; - want Mynheer Sinte Michiel[(1)] heb ik zoo vurig voor hem gebeden. En God is immers rechtveerdig! Treur dan niet meer, myn lieve havik.'

Het meisje weende met warmer tranen. Alhoewel hare woorden troostend en vol hoop schenen, was het

(1) Men gebruikte dien eernaem uit eerbied tot de Heiligen en zegde: - Mynheer Sint Jan, Mevrouw Sinte Theresia. De volgende versen uit het gedicht, de *Maghet van Ghend*, door den heer *Ph. Blommaert* uitgegeven, dienen tot bewys.

'*Ende mire vrouwen Sente Kateline*
'*Ende myn here Sente Mertyn*.

echter in haer hart zoo niet: de diepste droefheid had het benepen. Zy hernam:

'Myn arme valk, nu moogt gy niet meer in de dalen van het vaderlyke slot ter jacht gaen, want de Franschen woonen in ons schoone Wynendael. Zy hebben onzen ongelukkigen vader in eenen kerker gezet en aen zware ketens geboeid. Nu zit hy in het duistere kot zoo ellendiglyk te zuchten - en wie weet of de wreede Johanna hem niet zal doen sterven! o myn lieve vogel, dan sterven wy ook van angst. - De gedachte, de schrikkelyke gedachte alleen, doet my de krachten ontgaen. ô Zit daer neêr; want myne bevende hand kan u niet meer dragen.....'

Het wanhopige kind zonk afgemat in den zetel; nochtans werd haer aengezicht niet bleeker, want sedert lang waren de roozen op hare wangen verwelkt, en hare oogleden hadden zich by het gedurig weenen met eene roode kleur geverwd. De liefiykheid harer gelaetstrekken was verdwenen en hare oogen waren zonder vuer of levendigheid.

Lang bleef zy in hare treurgeestigheid verzonken; zy dacht beurtelings aen alles wat haer nog meer in wanhoop mocht dompelen. Dan bracht het duistere aendenken de naerste droomen om haer: zy zag haren rampzaligen vader in eenen vochtigen kerker geboeid, hoorde het geratel zyner ketens en de galmen, die in het aklig verblyf zyne pynlyke zuchten herhaelden. Het vergif, dat men zoo dikwils in Frankryk gebruikte, speelde ook gedurig in hare verbeelding, en de schriklykste tooneelen dreven afwisselend voor hare oogen. Op deze wyze

werd het meisje zonder ophouden gefolterd en tot de dood toe bedroefd.

Een doffe zucht kwam uit de bedstede.

Haestelyk droogde Machteld de tranen van hare wangen en liep met bange zorg tot den zieken. Na zy den drank in de zilveren schael geschonken had, stak zy hare rechter hand onder het hoofd van Adolf en het wat oplichtende, bracht zy de schael aen zynen mond.

De oogen des ridders gingen wyd open en hechtten zich met eene vreemde uitdrukking op de jonge maegd. Dankbaerheid en liefde heerschten in zyne flaeuwe blikken, en een onuitsprekelyke grimlach liep over zyn bleek gelaet.

Wie Machteld nu gezien had, zou bemerkt hebben dat hare wangen met de levendigste verwen gekleurd waren. Zy kon het gezicht van Adolf niet verdragen zonder dat het rood der schaemte op haer voorhoofd klom. Ondanks hare koude droefheid klopte haer hart zoo hevig, en het bloed stroomde haer zoo krachtig door de aderen dat zy oogenblikkelyk weder de schoone Machteld werd. Nu geleek zy eene fraeie roos, op welkers zachte bladen de daeuwdruppelen by de morgenzon, als diamanten glinsteren; - want de tranen van het meisje rolden nog gedurig over hare rykgekleurde wangen.

De ridder had sedert zyne wonde nog niet verstaenbaer gesproken; zelfs scheen het, dat hy de woorden die men hem toestuerde niet hoorde. Dit was echter niet waer. Wanneer Machteld hem in de eerste dagen zyner ziekte vriendelyk toesprak, met de woorden:

'Genees, myn arme Adolf, myn lieve Adolf, ik zal voor u bidden; want uwe dood zou my nog ongelukkiger

op aerde maken, en meer andere gezegden die zy zonder achterdocht by zyne bedstede suisde, dan had Adolf dit altemael wel gehoord en verstaen, alhoewel hem de macht om te spreken ontbrak.

Gedurende den voorbyzynden nacht, was er eene merkelyke verbetering in den toestand van Adolf omgegaen. De natuer door de zoete woorden van Machteld geholpen had hem, na lang stryden, eenen heilzamen slaep verleend en uit denzelven meer kracht en leven laten putten. De zucht, die by zyn ontwaken uit zyne borst opging, was luider en langer dan de ademingen die zyne wonde hem immer had toegelaten.

Zoodra Machteld de drinkschael van zynen mond had weggenomen verbaesde zy niet weinig; want hy sprak met zwakke doch klare stem:

‘ô Edele maegd! ô myn Engelbewaerder! - Ik dank den goeden God dat hy my zoo dicht by het graf gebracht heeft. Ben ik uwer zorg weerdig, ô Edelvrouw, dat uwe doorluchtige hand myn hoofd zoo vriendelyk ondersteunt? Wees gebenedyd om uwe zorg voor eenen armen ridder.....’

Het meisje beefde by het hooren dezer woorden. De moed begaf haer gansch, en wellicht zou deze aendoening haer de spraek benomen hebben, indien andere droeve gedachten dezelve niet hadden verminderd.

‘Mynheer van Nieuwland’ sprak zy den ridder zachtjes toe ‘gy hebt uw leven voor mynen vader gewaegd en by kans verloren; gy bemint hem gelyk ik hem bemin. Betaemt het my dan niet, u myne dankbaerheid te betoonen en u als een' broeder te bezorgen?’

‘Ho! zalig woord!’ riep Adolf met al de kracht die hy

herkregen had. ‘Uw broeder? ô Jonkvrouw, gy geneest my met dit enkel woord. Ware myn lichaem gansch doorstoken zou ik echter niet sterven kunnen, nu gy my uw broeder noemt. Wat hebt gy niet al voor my gedaen, ô doorluchtige dochter van mynen Heer? Uwe gebeden hebben zoo gedurig in myne ooren gezongen, uwe troostende stem heeft my het hart zoo menigmael versterkt. - En het heeft my in myne pynlyke sluimering toegeschenen, dat een Engel Gods den dood van myne bedstede afkeerde: - een Engel die my het hoofd ondersteunde, die mynen brandenden dorst met medelyden laefde, en my onophoudelyk verzekerde dat ik niet zou sterven. - Die Engel alleen heeft my gered, want myne ziel woonde zoo graeg dicht by hem; zy zou het zwakke lichaem voorzeker verlaten hebben, indien de Engel het had verlaten.’

Terwyl de ridder dit zegde staerde hy met liefdesblikken op Machteld. De jonge maegd had de oogen reeds tweemael opgeheven en weder neêrgeslagen. In haer hart galmde de toonen van Adolf met eene onbegrypelyke tooverkracht; want zy heigde snellyk en scheen by eenen hevigen zielstryd te lyden.

‘Mynheer Adolf, zwyg om Gods wil’ riep zy ‘Gy zult u schade doen. Meester Rogaert heeft gezegd dat men in uwe kamer niet spreken mag. De engel die gy gezien hebt was Mynheer Sinte Michiel, dien ik voor u gebeden heb, opdat hy u kwame bystaen.’

‘Ja’ antwoordde Adolf ‘ik geloof dat het een geest des hemels was; maer nu heeft dit zalig verschynsel my nog niet begeven. Gy, ô edele Machteld - gy zyt het die myne ziel wederhouden hebt - uwe stem heb ik

gehoord: uwe hand was het die myn hoofd oplichtte; gy hebt my gelaefd en getroost. Ho, gy weet niet wat dankbaerheid voor u in myn hart gegroeid is! Zoo geve God my eenmael de gezonde uren weder, opdat ik uwe hooge goedheid erkennen moge.'

'Och God!' riep Machteld 'leg uw hoofd neêr Mynheer, ik bid u, spreek niet meer, want ik mag u niet aenbooren. Ik ga haestelyk uwe goede zuster Maria halen, dat zy zich met my over uwe betering verblyde.'

Zy verliet den ridder en kwam eenige oogenblikken daer na, door Maria vergezeld, in de kamer terug. Door het byzyn barer vriendin versterkt, was zy zoo beschaemd niet meer; echter bleef het rood op hare wangen. De blydschap, welke zy over den gunstigeren toestand van Adolf gevoelde, was tegen haren dank, op hare wezenstrekken en in hare gansche houding zicht baer. Sneller en onrustiger waren hare bewegingen: hare tranen vloeiden niet meer, en de trouwe vogel kreeg weder vrolyker woorden. Zoodra zy met Maria in de kamer gekomen was, had zy den valk van den stoel op hare hand genomen en was met hem by het bed van Adolf genaderd.

'Myn weerde broeder,' riep Maria, hem eenen zoen op zyne bleeke wang gevende, 'gy geneest! Nu zullen die nare droomen my verlaten. Ho, ik ben zoo blyde! Hoe dikwyls heb ik by uwe bedstede, met bitter hartzeer geweend - hoe dikwyls heb ik gedacht dat gy sterven gingt! - maer nu verdwynt myne droefheid. Wilt gy drinken, myn broeder?'

'Neen, myne goede Maria' antwoordde Adolf 'ik heb nooit in myne ziekte dorst geleden - die edelmoedige

Machteld heeft my zoo zorgelyk gelaefd! Zoo zal ook, de eerste mael dat ik naer Sinte Kruis[1] mag gaen, myn gebed den zegen Gods over haer roepen, opdat nooit ramp haer moge raken.'

Terwyl hy dit zegde was Machteld bezig met haren valk de blyde verbetering in het oor te praten. De vogel die zyne meestersse zoo vrolyk zag, schudde zyne vederen als of hy zich tot de jacht bereiden moest.

'Zie myn trouwe vogel' riep het meisje, terwyl zy den valk, met het hoofd naer Adolf keerde, 'zie, nu geneest Mynheer van Nieuwland, dien wy zoo lang sprakeloos hebben zien liggen. Nu mogen wy weder te zamen spreken, en nu zullen wy niet altyd zoo in het duister zitten. Thans verdwynt onze vrees en zoo zullen misschien onze andere droefheden ook verdwynen: want nu ziet gy wel dat God goed en rechtveerdig is. Ja, myn schoone havik, zoo eindigt ook eenmael de bittere gevangenis van.............'

Hier gevoelde Machteld dat zy iets zeggen ging dat de zieke ridder niet weten mocht. Hoe kort zy hare rede ook afbrak, klonk het woord, gevangenis, echter zeer vreemd in de ooren van Adolf. De tranen, die hy by zyn ontwaken op 's meisjes wangen bemerkt had, gaven hem een angstig voorgevoel.

'Wat zegt gy Machteld?' riep hy, 'De gevangenis van wie? Gy weent! Hemel! wat zou er u gebeurd zyn?'

(1) Een dorp op weinigen afstand der stad Brugge. Er stond als dan eene beruchte Kapel van het heilig Kruis.

Machteld dorst niet antwoorden; maer Maria, die met meer voorzichtigheid begaefd was, bracht haren mond aen zyn oor en suisde:

'De gevangenis van Philippa hare moeie - spreek er haer niet meer van; want zy weent geduriglyk. Nu gy beter zyt zal ik straks, indien meester Rogaert het toelaet, met u over gewichtige zaken handelen; maer de jonge Vrouw mag ons niet hooren; ook verwacht ik meester Rogaert. Nu hou u stil myn broeder, ik zal Machteld in eene andere kamer leiden.'

De ridder plaetste zyn hoofd op het kussen en veinsde te rusten. Hier op keerde Maria zich tot Machteld en spark:

'Mevrouw, het gelieve u met my te gaen; want Mynheer Adolf wil wat slapen: zyne dankbaerheid voor u doet hem te veel speken.'

Daer het meisje niet beter wenschte dan de kamer te verlaten, mits zy niet meer alleen met Adolf dorst blyven, volgde zy gewillig hare vriendin.

Een weinig hierna kwam de wondheeler Rogaert aen de deur en werd door Maria by haren broeder geleid. 'Wel Mynheer Adolf' riep Rogaert, terwyl hy hem de hand vatte; 'het gaet goed, zie ik. Nu alle vrees ter zyde, - wy zyn gered. Het is niet noodig dat ik uwe wonde op dit oogenblik verbinde. Drink maer overvloedig van dit water, en hou u zoo beweegloos als gy kunt. In min dan eene maend zullen wy te samen eene wandeling doen. Dit is myne gissing, nochtans kunnen onvoorziene toevallen ons verachteren. Dewyl uwe geest niet zoo krank is als uw lichaem, laet ik toe dat Jonkvrouw Maria u van de droeve gebeurtenis kennis geve;

maer ik bid u, Mynheer Adolf, ontstel u niet te zeer en wees steeds bedaerd.'

Maria had reeds twee stoelen bygetrokken: zy plaetste zich met meester Rogaert by het hoofdeinde neder. De zieke ridder bezag hen met de grootste nieuwsgierigheid, en merkbaer was het op zyn gelaet, dat hy zich reeds by vooruitzicht bedroefde.

'Laet my tot het einde spreken' ving Maria aen 'breekt myne rede niet af, en hou u kloek, myn broeder. In den avond die u zoo noodlottig was, riep onze Graef zyne getrouwe Leenheeren by eenen verklaerde hun dat hy naer Frankryk reizen wilde, om den Koning Philippe le Bel te voet te vallen. Het werd alzoo besloten, en Gwyde van Vlaenderen vertrok met de Edelen naer Compiegne: maer daer gekomen zynde werden zy allen in hechtenis genomen, en nu is ons Land onder fransch bestuer: Raoul De Nesle beheerscht Vlaenderen......'[(1)]

De aendoening welke den ridder by dit kort verhael beving, was zoo hevig niet als men zou verwacht hebben. Zonder te antwoorden scheen hy in eene diepe bedenking verzonken.

'Is dit niet ongelukkig?' vroeg Maria.

'ô Grooten God!' galmde Adolf uit, 'welke zoete zalig-

(1) 'Na Vlaenderen van zyne dapperste verdedigers beroofd te hebben, deed Philippe deszelfs verbeurdmaking, door eenen raed welke uit zyne begunstigden was samengesteld, uitspreken. Hy benoemde om dit land te beheerschen Raoul de Neste, die de Vlamingen met goedheid behandelde en zich door hen door hen deed beminnen.'
VOISIN. *Notice sur la Bataille de Courtrai*,

heid bewaert gy dan voor Gwyde, dat hy zoo veel verzoekingen op deze wereld moet doorstaen! - Maer zeg my, Maria, is de Leeuw van Vlaenderen ook gevangen?' 'Ja, myn broeder, Mynheer Robrecht van Bethune zit te Bourges in Berry gevangen, en Mynheer Willem te Rouaen. Van al de Edelen die met u by den Graef waren, is er slechts één dit droevig lot ontkomen - en dit is geen andere dan de listige Diederik.'

'Nu begryp ik het afgebroken woord en de tranen der ongelukkige Machteld. - Zonder vader, zonder huisgezin, moet de dochter der Graven van Vlaenderen by vreemden om onderstand zoeken! - Hoe pynlyk ô God! wordt myne wonde nu - hoe onverdraeglyk dit ledekant! Myn weerde vriend Rogaert, och genees my toch ras om Gods wille - dat ik ook iets doe voor diegene welke my zoo liefderyk in myne ziekte heeft bewaekt. Spaer geen geld, gebruik de kostelykste kruiden, de edelste gesteenten opdat ik uit het bed komen moge; - want nu is er geene rust meer voor my!'

'Maer mynheer van Nieuwland,' antwoordde Rogaert, 'het is niet mogelyk de heeling uwer wonde te verhaesten: de natuer moet immers tyd hebben om de gekwetste deelen weder te vereenigen. Geduld en rust zullen u beter helpen dan kruiden en gesteenten. - Maer dit is niet alles wat wy u zeggen wilden. Weet dan dat de Franschen overal meester zyn, en dat zy hoe langer hoe stouter worden. Tot hier toe hebben wy de jonge Machteld aen hunne kennis onttrokken; maer wy vreezen dat zy wel eens zal ontdekt worden; en het is denkelyk dat die arme Jonkvrouw dan ook aen Johanna van Navarre zal worden overgeleverd.'

‘ô God!’ riep Adolf uit, ‘gy hebt gelyk, meester Rogaert, zy zullen haer niet sparen. Maer wat zullen wy doen? - Hoe rampzalig lig ik hier nu uitgestrekt, terwyl zy myne hulp noodig heeft......’

‘Ik weet eene plaets’ hernam Rogaert ‘waer Machteld in veiligheid zyn zou.’

‘Ho, gy red my uit de wanhoop! Noem toch ras deze plaets?’

‘Dunkt het u niet, Adolf, dat zy in het land van Gulik[(1)] by haren neve Willem in alle gerustheid zou kunnen verblyven?’

De ridder verschrikte zichtbaer by deze vraeg. Zou Machteld in een ander land eene schuilplaets zoeken en hem verlaten! Dit gedacht beneep zyn hart met knellend wee; terwyl spande hy al zyn zielsvermogen in om eenen anderen middel te vinden, die haer zoo zeer van hem niet zou verwyderen. Wanneer hy denzelven meende gevonden te hebben, liep er eene zoete uitdrukking over zyn aenzicht en hy antwoordde:

‘Waerlyk, meester Rogaert, dit verblyf zou ten hoogste gunstig zyn; maer volgens uw gezegde zyn de fransche benden over gansch Vlaenderen verspreid; derhalve schynt het my zeer gevaerlyk voor eene vrouw, deze reis aen te nemen. Een geleide mag haer niet vergezellen; want dit ware nog erger. - En zou ik Jonkvrouw Machteld alleen met eenige dienaeren laten gaen? Ho

(1) Een Hertogdom in Westfalen, bevattende de steden Gulik, Duren en Aken. Willem, neef van Robrecht van Bethune; was Aertsdiaken van Luik en Proost van Aken, alwaer hy zyn verblyf had.

neen! ik moet ze zoo zeer als myne zaligheid bewaken; want Robrecht van Bethune zal my eens zyne dochter wedereischen.'

'Maer, Mynheer Adolf, laet my toe u te zeggen, dat gy de Jonkvrouw nog meer blootstelt, indien gy ze in Vlaenderen houdt. Want wie toch zal haer beschermen? Gy niet - gy kunt niet. De Heeren der stad zullen het ook niet doen, zy zyn aen Frankryk te zeer onderworpen. Wat zou de arme Edelvrouw dan geworden indien zy door de Franschen ontdekt werd?'

'Ik heb haren beschermer reeds gevonden' antwoordde Adolf, - 'Maria, wilt gy eenen knecht naer den Deken der wollewevers zenden dat hy my kome bezoeken? Meester Rogaert, ik ben voornemens onze jonge Edelvrouw onder de bescherming der Gemeente te stellen. - Denkt gy niet dat dit eene goede ingeving zy?'

'ô Ja, dit is geen slecht gedacht; maer het zal u niet gelukken, want het volk is op al wat zich edel noemt zeer verstoord: zy willen er geenzins van hooren. - En waerlyk, Mynheer Adolf, zy hebben geen ongelyk; want de meeste Edellieden spannen met onze vyanden aen en willen de rechten der gemeente te niet doen.' 'Dit kan my in myn voornemen niet stooren, wees daer van zeker, meester Rogaert. Myn vader heeft der stad Brugge veel voorrechten door zyne tusschenspraek verkregen; en dit heeft de Deken der wevers niet vergeten of zyne gezellen ook niet. Zoo echter myne pogingen niet gelukten, zouden wy eenen veiligen middel zoeken, om de Jonkvrouw naer het Land van Gulik te doen vervoeren.'

Na dat zy ruim een half uer over dit onderwerp gesproken hadden, kwam meester Deconinck Hoofddeken der wollevers in de kamer van Adolf.

Een kolder van bruin wollenlaken hing hem van den hals tot aen de voeten; dit kleedsel zonder sieraed of boordsels verschilde oneindig van de fraeie kleeding der Edelen. Merkbaer was het dat de Deken der wevers, met inzicht, allen zwier verworpen had, om zynen lagen staet aen te toonen, en alzoo hoogmoed tegen hoogmoed te stellen; - want die wollen kolder dekte de machtigste man van Vlaenderen. Op zyn hoofd droeg hy eene platte muts waer onder zyne haren een halve voet lang over zyne ooren hingen. Een gordel bracht de wyde vouwen van den kolder om zyne lenden en het gevest van een kruismes blonk aen zyne zyde. Daer hy een oog verloren had, waren zyne wezenstrekken niet zeer aengenaem. Eene bovenmatige bleekheid, beenige wangen en diepen rimpels op zyn voorhoofd, gaven aen zyn gelaet een diepzinnig voorkomen. Gewoonlyk kon men in hem niets bespeuren dat hem van andere mocht onderscheiden; maer zoodra iets hem meer bekommerde of belangde, werd zyn blik doordringend en levendig: dan schoten stralen van vernuft en manlykheid uit het oog dat hem overig was, en zyne houding werd trotsch en grootsch. By zyn inkomen bezag hy als een wantrouwende vos, de persoonen die in de kamer waren, en wel byzonderlyk meester Rogaert; want hy bemerkte in hem meer listigheid dan in de anderen.

‘Meester Deconinck’ sprak Adolf ‘gelief my te naderen, ik heb u iets te verzoeken, dat gy my niet wei-

geren zult, indien myne hoop op u gegrond is. - Maer gy moet my eerst beloven dat gy het geheim, het welk ik u gaen vertrouwen, aen niemand zult ontdekken.' 'De rechtveerdigheid en de gunsten des Heeren van Nieuwland zyn onder de wollewevers nog niet vergeten' antwoordde deconinck; 'diensvolgens mag UEdele op my, als op een' dankbaren dienaer rekenen. Nochtans, Mynheer, indien uw verzoek met de rechten des volks en der Gemeente strydig is, zou ik u raden het geheim te bewaren en my niets te vragen.'

'Sedert wanneer' riep Adolf eenigzins verstoord - 'sedert wanneer, Meester, hebben de Heeren van Nieuwland uwe rechten verkort? Die tael hoont my!' 'Verschoon my, Mynheer, indien myne woorden u gehoond hebben' antwoordde de Deken, 'het is zoo moeielyk de goeden uit de kwaden te kennen, dat men zich met recht van allen mistrouwt. Veroorlof my u een woord te vragen, op dat allen twyfel in my verdwyne: is UEdele een Leliaert?'

'Zoo straffe my de Heer met ongeneeslykheid' riep Adolf 'neen, meester Deconinck, in my klopt een hart dat den Franschen in het geheel niet gunstig is; want het verzoek dat ik u wilde doen was juist tegen hen.'

'ô Spreek dan vryelyk, Mynheer, ik ben dienstveerdig.' 'Wel nu, gy weet dat onze Graef Gwyde met al zyne Edelen gevangen is; maer er is iemand in Vlaenderen gebleven die nu van alle hulp en bystand beroofd, het medelyden der Vlamingen om haren rampspoed en doorluchtigheid verdient.'

'Gy spreekt van Jonkvrouw Machteld, de dochter van Mynheer van Bethune' viel Deconinck in.

‘Hoe weet gy dit?’ vroeg Adolf verbaesd.

‘Nog meer weet ik Mynheer, gy hebt Machteld zoo geheimlyk niet in uwe wooning kunnen brengen dat Deconinck het niet geweten heeft, en zy zou dezelve zonder myne kennis niet verlaten hebben. Stel u echter gerust; want ik mag UEdele verzekeren, dat weinig persoonen in Brugge dit geheim met my bewust zyn.’

‘Gy zyt wonderlyk meester. Uwe edelmoedigheid verzekert my dat gy deze jonge dochter van den Leeuw van Vlaenderen tegen het geweld der Franschen zoudt beschermen, indien het noodig ware.’

Deconinck was een man uit het volk geboren; maer een dier zeldzame zielen, die met verstand en vernuft begaefd, als beheerschers hunner tydgenoten ter wereld komen. Zoodra de jaren zyne bekwaemheden ryp gemaekt hadden, riep hy zyne broederen uit hunne slaefsche sluimering, deed hun de macht der samenspanningen begrypen en stond met hen tegen de dwingelanden op. Dezen wilden die ontwaking hunner voormalige slaven met geweld tegengaen; maer het was hun onmogelyk: Deconinck had door zyne welsprekenheid de harten zyner broederen zoo groot gemaekt dat zy geen jok meer konden dragen. Wanneer zy echter somtyds door de wapenen overrompeld werden, bogen zy allen gehoorzamelyk den nek, en Deconinck veinsde tydelyk als of hem de spraek of het verstand ontgaen ware; maer dan sliep de vos toch niet, want na dat hy den moed zyner broederen weder in stilte had verstaeld, wierpen zy zich tegelyk tegen de beheerschers op, en de Gemeente raekte telkenmael hare banden kwyt. Al de staetkundige ontwerpen der Edellieden vergingen

in rook tegen het vernuft van Deconinck, en zy zagen zich door hem alle hunne rechten op het volk ontrooven, zonder dat zy zulks konden beletten. Met waerheid mag men zeggen, dat Deconinck een der grootste hervormers van de staetkundige betrekkingen, tusschen de Edelen en de Gemeenten was; ook bestonden de droomen van dezen beroemden man alleenlyk in de grootmaking eens volks, dat zoo lang in de duistere slaverny der Leenheeren had gelegen.

Wanneer Adolf van Nieuwland de jonge Machteld onder zyne bescherming stelde, grimlachte hy van genoegen; want dit was een zegenprael voor het volk dat hy vertegenwoordigde. Hy berekende de voordeelen welke de tegenwoordigheid der doorluchtige maegd, hem tot het uitvoeren van het groote verlossingsontwerp kon toebrengen.

'Mynheer van Nieuwland' antwoordde hy 'uwe vraeg vereert my grootelyks. Niets zal er tot het bewaren van zulk eene edele spruit gespaerd worden.'

Willende de Gemeente nog meer gewicht verkrygen voegde hy er met inzicht by:

'Het is echter mogelyk dat zy van hier vervoerd worde, eer ik haer moge ter hulp komen.'

Dit gezegde verdroot Adolf zeer: hy verstond uit de woorden van den Deken, dat hy zich niet uiterharte aen deze zaek wilde toewyden, en hernam:

'Indien gy ons niet met der daed helpen kunt, verzoek ik u, meester, dat gy my raedt wat er best voor de bescherming der dochter van onzen Landheer kan gedaen worden.'

'Het weversambacht is sterk genoeg om de Edelvrouw

voor al onheil te bewaren' antwoordde Deconinck met listigheid 'ik mag u verzekeren, dat zy hier in Brugge, zoo veilig als in Duitschland zou kunnen woonen, indien ik haren raedsheer zyn mocht.'

'Maer wie belet u dit?' vroeg Adolf.

'Ho Mynheer! het is eenen geringen Laet niet gegeven over zyne Landvrouw te gebieden; nochtans zoo zy zich volgens myne begeerte geliefde te gedragen, zou ik voor haer verantwoordelyk blyven.'

'Ik versta uw inzicht niet wel, meester. Wat zoudt gy van de Jonkvrouw eischen? Gy wilt ze toch niet in eene andere plaets brengen.'

'Ho neen! maer dat zy zich zonder myne kennis niet in de straet begeve, en dat zy ook niet weigere uit te gaen indien ik het noodig oordeel. Overigens, zal het u vry staen my deze macht te onttrekken zoodra gy aen myne rechtzinnige gevoelens twyfelt.'

Dewyl Deconinck in Vlaenderen voor een der verstandigste mannen gehouden werd, dacht Adolf dat zynen eisch op de voorzichtigheid gegrond was en stond hem derhalve alles toe wat hy vroeg, op voorwaerde dat hy persoonlyk voor de Jonkvrouw zou instaen. De Deken verklaerde vervolgens dat hy de edele Machteld niet kende. Hier op werd zy door Maria in de kamer gebracht.

Deconinck boog zich diep en zeer ootmoedig voor haer; intusschen bezag het meisje hem met verbaesdheid, want zy wist niet wie hy was. Terwyl hy in deze houding voor haer stond, hoorde men eensklaps een groot geraes in den gang, als of twee menschen bezig waren met kyven.

‘Wacht dan!’ riep een van hen ‘dat ikga vragen of gy moogt binnen gaen.’

‘Wat?’ riepeene andere stem met meer kracht ‘wilt gy er de beeuhouwers uitsluiten, terwyl er de wevers in zyn? Ras, maek u uit den weg, of het zal u berouwen!’

De deur ging open en een jonge man met sterke leden en fraeie gelaetstrekken trad in de kamer. Een kolder als die van Deconinck, maer met meer smaek versierd was zyn kleedsel, en een groot kruismes hing aen zynen gordel. Op het oogenblik dat hy in het vertrek stapte, wierp hy zyne blonde haren op de schouders, en bleef verbaesd by de deur staen. Hy had gedacht dat hy den Deken der wevers met eenige gezellen zou gevonden hebben; maer nu hy deze prachtige Jonkvrouw, en Deconinck voor haer gebogen zag, wist hy niet wat er over te gissen. Echter liet hy zich hierdoor noch door de ondervragende blikken van Meester Ro gaert ontstellen. Hy ontdekte zyn hoofd, boog zich haestiglyk voor al de byzynde persoonen en ging recht by Deconinck. Hem gemeenzaem op de schouder kloppende riep hy:

‘Wat duivel, meester Pieter, ik zoek alreeds twee uren naer u. De gansche stad heb ik afgeloopen en nergens kon ik u aentreffen; - maer gy weet niet wat er gaende is en wat tyding ik u breng?’

‘Wel wat weet gy dan meester Breydel?’ vroeg Deconinck met ongeduld.

‘Bezie my toch zoo styf niet met uw grys oog, Deken van de wollevers!’ riep Jan Breydel ‘want gy weet wel dat ik van uw' kattenblik niet bang ben, - maer

dat is het zelfde. Wel nu, Koning Philippe le Bel en de vervloekte Johanna van Navarre komen morgen te Brugge. - En die schoone heeren van het Magistraet hebben honderd wevers, veertig beenhouwers, en ik weet niet hoe veel volk meer tot het maken van praelbogen van wagens en van schavotten gevraegd.'

'En wat beduidt dit dan zoo verwonderlyk, dat gy u te barsten loopt?'

'Hoe Deken - wat beduidt dit? Meer dan gy denkt; want er is geen enkele beenhouwer die ergens handen wil aensteken, en er staen drie honderd wevers voor den Pand[(1)] naer u te wachten. - Wat my aengaet, myne armen moeten lam worden indien ik iets er toe doe. De Goedendags[(2)] staen gereed, de messen zyn geslepen en zoo voorts. - Gy weet wel, Deken van de wollewevers! wat dit onder myn ambachtzeggen wil.'

(1) De ambachten hadden byzondere gebouwen, waer zy zich vereenigden en hun plechtgewaed, als standaerden, enz. bewaerden. Dit noemde men de Pand.

(2) De Bruggelingen hadden een ontzagchelyk wapen dat zy met de grootste behendigheid wisten te gebruiken. Het waren lange speeren met een puntig yzer voorzien. Zy hadden dezelve uit scherts *Goedendags* genoemd, willende beduiden, dat zy den vyand ter dege er mede konden begroeten. De heer *Voisin* haelt de volgende verzen uit Guillaume Guiart aen:

> A grans bastons pesanz ferrez,
> A un lonc fer agu devant,
> Vont (les Flamands) ceux de France recevant.
> Tiex bastons qu'ils portent en guerre
> Ont nom *Godendac* en la terre
> Godendac, c'est *Bonjour* à dire,
> Qui en français le veust descrire.
> Cil baston sont lonc et traitiz,
> Pour férir a deux mains faitiz,

De tegenwoordige persoonen luisterden met nieuwsgierigheid op de losse rede van den Deken der beenhouwers. Zyne stem was aengenaem en zoetluidend, alhoewel zy den laffen vrouwentoon niet bezat. Deconinck in zichzelven oordeelende dat het voornemen van Breydel schadelyk was, antwoordde:

'Meester Jan ik ga met u uit - wy zullen onder ons de noodige maetregelen beramen. Maer eerst moet gy deze edele Vrouwe voor de dochter van Mynheer Robrecht van Bethune erkennen.'

Breydel wierp zich verbaesd voor Machteld op beide knieën ten gronde, hief zyne oogen opwaerts tot haer en riep:

'ô Myne doorluchtige Vrouw! vergeef my de onbezonne woorden die ik onwetend voor u gesproken heb. De edele dochter van den Leeuw, onzen Heer, neme het eenen Laet niet ten kwade.'

'Sta op, meester' antwoordde Machteld vriendelyk 'uwe woorden hebben my niet gehoond. Liefde tot het Vaderland en haet tegen onze vyanden hebben u dezelve ingeboezemd. - Ik dank u om uwe trouw.' 'ô Genadige Gravin' hernam Breydel opstaende 'UEdele kan niet gelooven hoe nydig ik tegen Snakkers[(1)] en Leliaerts ben. Mocht ik het leed dat het Huis van Vlaen deren aengedaen is, wreken - ho mocht ik! Maer die Deken van de wollewevers houdt my altyd tegen;

(1) Wanneer de Bruggelingen hunne tolgelden kwamen betalen werden zy met bitsigheid door dè fransche bedienden toegesproken. Zy noemden deze toesnaeuwers, de *Snakkers*. De brug waer by het tolhuis stond, heet heden nog de Snaggaertshrugge.

misschien heeft hy gelyk, want wat uitgesteld wordt is niet verloren; nochtans kan ik my moeielyk wederhouden. Morgen komt die valsche Koningin van Navarre in Brugge, maer God geve my andere gedachten, of zy zal nooit haer hatelyk Frankryk wederzien.'

'Meester' sprak Machteld 'wilt gy my iets beloven?' 'Ik u iets beloven, Edelvrouw? Hoe vriendelyk spreekt gy toch tot uwen onweerdigen dienaer! Een gedacht van u zy my een heilig gebod, ô doorluchtige Jonkvrouw?'

'Wel ik begeer dat gy de rust niet stoore, terwyl uwe nieuwe Vorsten hier zyn zullen.'

'Het zy zoo' antwoordde Breydel met droefheid 'ik had liever gehoord dat UEdele mynen arm en myn mes geëischt had. Maer wat niet is, mag komen.'

Dan boog hy nogmaels zyne eene knie voor de jonge Machteld en hernam:

'Ik bid, ik smeek u, ó edele dochter van den Leeuw, dat gy uwen dienaer Breydel niet vergete indien gy ooit moedige mannen noodig hebt. Het beeuhouwers ambacht zal zyne Goedendags en messen, ten uwen dienste geslepen houden.'

Het meisje verschrikte eenigzins op die bloedige aenbieding; maer de gelaetstrekken van den genen die ze haer deed behaegden haer zeer.

'Meester' antwoordde zy 'ik zal mynen heer en vader, indien God hem my wedergeeft, uwe trouw kenbaer maken: - Ik kan u slechts myne dankbaerheid uitdrukken.'

Na deze woorden stond de Deken der beeuhouwers op en trok Deconinck met den arm voort. Wanneer zy

beide de kamer en het huis van Nieuwland verlaten hadden, spraken de overblyvende persoonen nog lang over dit onverwacht bezoek.

De twee Dekens in de straet zynde, begon Deconinck: ‘Meester Jan, gy weet dat de Leeuw van Vlaenderen altyd de vriend des volks geweest is, diensvolgens is het onze plicht zyne dochter als een heiligdom te bewaken.’ ‘Zwyg maer’ antwoordde Breydel ‘de eerste Franschman die haer wat linksch beziet zal met myn kruismes kennis maken. Maer meester Pieter, dat wy de poorten sloten en Johanna niet in de stad lieten, ware dat niet beter? Al de beeuhouwers zyn gereed: de Goedendags staen achter de deuren en op den eersten roep zyn de Leliaerts naer..........’

‘Wacht u wel iets geweldigs te ondernemen’ hervatte Deconinck. ‘Zynen Landheer met pracht in te halen is overal de gewoonte: - dit kan de Gemeente niet onteeren. Het is beter de macht tot gewichtigere poogingen te bewaren. Het Vaderland is overdekt met fransche krygsknechten en wellicht zouden wy tegen hen te kort schieten.’

‘Maer meester dit duert reeds zoo lang. Laet ons liever den knoop met een goed mes door snyden, dan zoo langen tyd te werken om hem los te maken. Gy verstaet my wel!’

‘ô Ja, maer dit is niet goed gedacht. De voorzigtigheid, Breydel, is het krachtigste mes, - het snydt wel langzaem, maer het wordt nooit bot en breekt ook niet. - Wat wilt gy nu de poorten sluiten? Hier mede is er niets gewonnen. Luister, en hou het u voor gezegd: laet het onweder slillekens wat afdryven; laet de krygs-

knechten gedeeltelyk naer Frankryk vertrekken; geef den Franschen en Leliaerts wat toe, opdat zy in hunne waekzaemheid verslappen.....'

'Neen' viel Breydel in 'dit mag niet zyn. - Zy beginnen reeds zoo verwaend en zoo dwingend te worden: zy rooven de boeren van het Vrye, verkrachten maegden en vrouwen, als of wy hunne slaven waren.'

'Zoo veel te beter, meester Jan, zoo veel te beter!'

'Zoo veel te beter! wat wil dat zeggen? sa meester! hebt gy uwen kolder omgekeerd, en zoudt gy uw vosseverstand willen gebruiken om ons te verraden? - Ik weet niet, maer het schynt my dat gy terdege naer de Lelie begint te rieken. Dan moet de pest u besmetten, indien dit waer is!'

'Neen, neen, myn vriend Jan; overweeg met my dat hoe meer zy de gemoederen verbitteren hoe sneller de verlossing naekt. Want indien zy hunne daden bewimpelden, en onder schyn van rechtveerdigheid heerschten, zou het volk onder het jok in slaep vallen, en dan zou het gebouw onzer vryheid voor altyd in den grond zinken Weet dat de dwingelandy der Heeren, de vryheid van het Volk als eene moeder uitbroeid. Nochtans indien zy aen de voorrechten onzer stad dorsten raken zou ik de eerste zyn, die u tot wederstand zou vermanen; - maer echter nog niet door openbaer geweld; er zyn andere wapenen die men met meer veiligheid kan gebruiken.'

'Meester' viel Jan Breydel uit 'ik begryp u. - Gy hebt altyd gelyk als of uwe woorden op parkement geschreven stonden. Dit valt my echter zeer lastig, die trotsche Franschen zoo lang te dulden; - want zoo

straffe my God, liever Saraceensch dan Walsch![1] - Maer gy zegt het zeer wel; hoe meer een vorsch zich opblaest hoe gaeuwer hy barst. Ik moet het tegen dank bekennen, het verstand is by de wevers.'

'Wel meester Breydel, zoo ook is de onversaegdheid en de heldenmoed onder de beenhouwers. Indien wy deze twee deugden, voorzichtigheid en moed, steeds by elkander voegen, zullen de Franschen geenen tyd hebben om de boeien aen onze voeten vast te maken.'

De Deken der beeuhouwers gaf door eenen helderen grimlach zyne blydschap over deze loftuiting te kennen. 'Ja' antwoordde hy 'onder myn ambacht zyn dappere mannen, meester Pieter. - En de Wallen zullen het wel eens weten wanneer de bittere appel zal ryp zyn. Maer ter goeder ure! hoe zult gy de dochter van den Leeuw onzen Heer, aen de kennis der Koningen onttrekken?'

'Ik zal ze haer by het zonnelicht zien laten.'

'Hoe dat meester? de Jonkvrouw Machteld aen Johanna van Navarre zien laten? Gy feilt in uw oordeel - ik geloof dat gy ergens een' slag op het hoofd gekregen hebt.'

(1) In die tyden kende men de fransche volkeren onder den naem van *Wallen*, zynde het fransche woord *Gaulois*. Het is waerschynelyk dat de Walen hier van hunnen naem behouden hebben. Jacob van Maerlant, een Dichter van het einde der dertiende eeuw, van de fransche Dichters sprekende zegt:

> Die scone walsche valsche poëten,
> Die meer rimen dan si weten,
> Belieghen groten Carel vele
> In sconen worden ende bispele.

‘Neen, toch niet. Morgen by de intrede des vreemden Meesters, zullen alle de wollewevers onder de wapens zyn, de beeuhouwers zult gy aenvoeren. Wat vermogen de Wallen dan? Niets dit weet gy. - Wel nu, dan stel ik Jonkvrouw Machteld vooraen, dat Johanna van Navarre haer wel bemerke. Met een weet ik wat de Koningin in haren boezem heeft, en wat wy voor Machteld te vreezen hebben.’

‘Juist, zoo is het meester Pieter. Gy hebt te veel verstand of de toover hale my! Ik zal de dochter van den Leeuw bewaken, en ik wenschte wel dat de Franschen haer beledigden; want de vuisten jeuken my geweldig. Maer heden moet ik nog eenig hoornvee te Sysseele gaen koopen, dus hebt gy de wacht over de jonge Gravin.’

‘Nu wees maer bedaerd, myn vriend Jan, en laet het bloed u niet te veel koken. - Daer zyn wy by den Pand van het weversambacht.’

Gelyk Breydel het gezegd had stonden er ontellyke wevers voor de deur. Allen hadden zy kolders en mutsen van dezelfde vorm als hun deken. Hier en daer stond een jonge gezel, met langere haren en meer versiersels aen zyne kleederen, doch dit ging niet ver; want men gedoogde in het ambacht niet veel ydelheid.

Jan Breydel sprak nog eenige stille woorden met Deconinck en verliet hem vergenoegd.

By het naderen van hunnen Deken openden de wevers hunne scharen en ontdekten zich eerbiediglyk het hoofd. Zy gingen allen in den Pand na hunnen meester.

VII.

Ja alles lachte en juichte op hare schreên
By elken stap kon zy op bloemen treên,
Zy las de vreugd op ryke zegebogen,
Zy zag voor haer de ridderen gebogen, -
En echter blonk de gramschap in hare oogen -
Want by dien prael: waer niets te ontbreken scheen,
Ontbrak het hart - de stem des volks alleen.
J.A. Brederfort.

De Leliaren hadden ongemeene poogingen tot de versiering der stad aengewend; zy konden hierdoor hunnen nieuwen Vorst behagen en zyne gunst verkrygen. Al de ambachtsgezellen waren tot het oprech-

ten van praelbogen gebruikt geweest: geld was er niet gespaerd, de rykste stoffen waren uit de winkels gehaeld en voor de gevels der huizen gehangen; men had in de velden een groot getal jonge boomen afgehakt om de straten als groene dreven te beplanten. - Des anderendaegs om tien uren was alles veerdig.

Op het midden der groote Markt had het timmermans ambacht eenen statigen troon van lazuer fluweel verheven. Er waren zetels met gouden boordsels en gewrochte kussens; nevens dezelve stonden twee kunstige zuilbeelden, de Vrede en de Macht, die met hunne vereenigde handen eene kroon van lauwer- en olyftakken boven het hoofd van Philippe le Bel en van Johanna van Navarre moesten reiken. Zwierige behangsels waren om den troon geschikt, en ryke tapyten dekten de markt tot op eenen zekeren afstand.

By den ingang der Steenstraet stonden vier in marmer geschilderde voetzuilen en op ieder derzelve een bazuinblazer als een Faemengel gekleed, met lange vleugelen en in purper gewaed.

Tegen de groote Vleeschhal, by het begin der Vrouwestraet, was een prachtige praelboog met gothische pylers opgericht. Boven, tegen de kroon van het gewelf hing het wapenschild van Frankryk op eenen purperen grond: lager, tegen de twee pylers hingen de schilden van Vlaenderen en van Brugge; overal in de lysten waren zinnebeelden geschilderd, om den vreemden meester te vleien. Hier kroop Vlaenderens zwarten Leeuw voor eene leliebloem, ginds waren de sterren des hemels door leliën vervangen, en dergelyke laffe

beeldingen meer, die door de bastaerdvlamingen uitgevonden waren.

Indien Jan Breydel door den Deken der wevers niet ware wederhouden geweest, zouden die schandelyke schilderyen het volk niet lang verbitterd hebben; maer nu verkropte hy zyne spyt en aenzag het alles met een somber geduld, Deconinck had hem doen begrypen dat het oogenblik niet gekomen was.

De Cathelynestraet was op hare geheele lengte met sneeuwwit lynwaed en lange loofkransen behangen. De huizen der Leliaren droegen verwelkomende jaerschriften: op kleine vierkante standaers brandde allerlei reukwerk in prachtig gedrevene vaten; en jonge maegdekens strooiden de bladen der veldbloemen op de straet. - De Cathelyne poort langs dewelke de Vorsten in de stad treden moesten, was van buiten met prachtige behangsels van kostelyk schaerlaken bekleed. Allegorische tafereelen spraken er den lof der vreemden, en lasterden den Leeuw, dit zegeryke teeken van het voorgeslacht. Acht engelen waren bedektelyk by de poort op den wal geklommen, om den welkom te blazen en den Vorst aen te kondigen.

Op de groote Markt stonden de Ambachten met hunne Goedendags in diepe gelederen langs de huizen geschaerd. Deconinck aen het hoofd der wevers had zynen rechter vleugel tegen de Eiermarkt gevestigd, Breydel met het ambacht der Macecliers[1] stond tegen de zyde der Steenstraet; de andere ambachten waren

(1) Zoo hiet men de beenhouwers in Brugge.

in mindere scharen tegen den anderen kant verdeeld. De Leliaren en byzonderste edelen der stad hadden zich onder de Hal op een prachtig schavot vereenigd.

Ten elf uren gaven de engelen die op de wallen stonden, het teeken van de aenkomst der Vorsten, en de koninglyke stoet kwam eindelyk langs de Cathelyne poort in de stad.[(1)]

Vooruit renden vier wapenboden op schoone witte peerden; aen hunne bazuinen hing de baniere van Philippe le Bel, hunnen Meester, met gulden leliën op een blaeuw veld. Zy bliezen eenen zoetluidenden tocht, en bekoorden de aenhoorders door hunne kundige samenstemmingen.

Twintig treden achter deze Wapenboden kwam de Koning Philippe le Bel, op een' hoogen draver, statig aengestapt. Onder al de ridderen die hem vergezelden was er geen enkele die hem in schoonheid van gelaetstrekken te boven ging: fyne zwarte haren rolden in twyfelachtige krullen op zyne schouders; en streelden de zuiverste wangen welke ooit op een vrouwengelaet geblonken hadden. Eene lichtbruine tint, die op zyn gansch wezen verspreid was, gaf er manlykheid en nadruk genoeg aen: zyn grimlach was zoet en zyn voorkomen zeer beminlyk. Daer by eene hooge gestalte, welgemaekte leden en kundige houding, maekte hem de

(1) Dye Grave Guy ende die syne dus in vanghenesse blyvende, die coninc Phelips occupeirde en hilt Vlaenderen te synen behoeve, ende hi in persoone metter coninghinne vysenteirde Vlaenderen, te wetene Ghendt, Brugge en Ypere met haerlieder Casselryen.
Die excellente Cronike

volmaektste ridder zyns tyds. Hierom ook, werd hy door gansch Europa, le Bel, of de Schoone genaemd. - Zyne kleeding was wel met goud en zilver doorwrocht; maer echter niet met versiersels overladen. Het was kenlyk dat de fynste smaek en niet de verwaendheid zynen keus bestuerd had. De verzilverde helm, die op zyn hoofd blonk, droeg eenen grooten vederbos welke tot op den rug van zyn peerd nederviel.

Nevens hem reed de trotsche Johanna van Navarre zyne gemalin. Deze was op eene vale hakkeny gezeten en gansch met goud en gesteenten overdekt. Een lang rykleed van gulden laken, dat op de borst met een zilveren snoer toegeregen was, viel in zware vouwen tot by de aerde, en glansde hevig met zyne duizend schitterende versiersels. Peerlen en allerlei knoopen en eekelen van de kostelykste stoffen gewrocht, hingen in overvloed op haer en op de hakkeny, die deze schatten voerde. Hoogmoedig en verwaend was de Vorstin; men kon op haer gelaet bemerken dat die zegenpralende intrede haer hart met een nydig genoegen streelde: zy smeet hare styve blikken met hoogmoed en opgeblazenheid over het verwonnen volk, dat in de vensters, op de pompen, ja op de daken geklommen was om den stoet te kunnen aenschouwen.

Aen de andere zyde des Konings reed Louis Hutin, zyn zoon. Ootmoedig in zyne grootheid en goed van inborst was de jonge Vorst; medelyden voor deze nieuwe onderdanen blonk op zyn gelaet, en de oogen der burgers vonden steeds eenen minzamen grimlach op zyn aenzicht. De goede hoedanigheden en de deugden zyns

vaders had hy, zonder de hatelyke inborst zyner moeder te hebben.

Onmiddelyk na den Koning kwamen eenige schildknapen, hofjunkers en staetjuffers; dan een geheele stoet ridders op het prachtigste uitgedoscht. Onder dezen waren de heeren Enguerrand De Marigny, De Chatillon, De St.-Pol, De Nesle, De Nogaret en meer anderen. De Koninglyke standaerd en menigvuldige wimpels zwaeiden lieflyk boven den stoet der edele ridders.

Nu volgde nog een hoop lyfwachten, allen te peerd, en wel by de driehonderd sterk. Hun gansch lichaem was van het hoofd tot de voeten met yzer overdekt, lange speeren staken twintig voet boven hunne scharen uit; zy hadden helmen, harnassen, wapenrokken, rondellen, bilplaten en yzeren handschoenen. Hunne zware peerden waren ook met yzeren schutplaten bedekt.

De burgers, die overal in menigte vergaderd waren, aenschouwden dit gevaerte met een plechtig stilzwygen; geen enkele welkomsgroet steeg uit de scharen, en geen enkel teeken van blydschap was onder hen te vinden. Door deze koude ontvangst voelde Johanna van Navarre zich grootelyks gehoond; nog meer verbitterde zy, wanneer zy bemerkte dat veel oogen haer zonder eerbied bezagen, en door eenen mispryzenden grimlach hun nen haet voor haer te kennen gaven.

Zoodra de stoet by de Markt kwam, brachten de twee Faemengelen die op de voetzuilen stonden, hunne bazuinen aen den mond en zonden den welkomsgroet weêrgalmend over de plaets. Hier op hieven de Heeren

van het Magistraet met weinig andere Leliaerts ook aen met den roep: Frankryk! Frankryk! Leve de Koning! Leve de Koningin!

De trotsche Johanna ontvlamde in innige razerny, wanneer zy geene enkele stem uit het volk of de ambachten hoorde opgaen. Al de burgeren bleven beweegloos staen, zonder een bewys van eerbied of vreugde te geven.[1] De toornige Koningin verkropte haer spyt voor dit oogenblik, en liet slechts op haer gelaet het diep misnoegen, dat zy gevoelde, blyken.

Een weinig ter zyde van den troon bevond zich een hoop Edelvrouwen, allen gezeten op de fraeiste hakkenyen die men beschouwen mocht. Om de Koningin Johanna heerlyk te ontvangen, hadden zy zich zoo kostbaer met juweelen en schatten behangen en bedekt, dat het schemerend oog den glans harer kleeding niet verdragen kon.

Machteld, de schoone jonge dochter van den Leeuw van Vlaenderen, stond voor aen en viel de eerste onder het gezicht der Koningin. Hare kleedy bestond uit de volgende stukken:

Een lange puntige hoed van geele zyde, op zyne geheele lengte met rood fluweelen linten overvlochten, zwaeide met lossen zwier boven haer hoofd: onder uit dit hulsel viel een doek van het fynste lynwaed, langs

(1) Philippus syne intrede te Brugghe gedaen hebbende, was hy verwonderd dat de inwooners hem met geene genoegsame teekenen van blydschap ontvangen hadden.
Jaerboeken van Brugge.

hare wangen, over haren hals en schouders, tot by het midden van den rug. Boven uit den top der kap, aen eenen gouden knoop, hing een doorschynende sluier, in denwelken duizend gulden en zilveren stipjes gewrocht waren, en die op den rug der hakkeny volgens de bewegingen der Jonkvrouw heen en weder wapperde. Haer bovenkleed was op de borst open en liet een keurslyf van lazuer fluweel met zyne zilveren snoeren zien; het daelde slechts tot aen de knien en was van het koste lykste gouden laken. Onder uit dien bovenkolder kwam een groen satynen samaer, die zoo lang was dat de vou wen langs de zyde der hakkeny neêrhingen en meermalen de aerde raekten. Aerdig was de weêrglans van dit ryke kleedsel; want by alle bewegingen veranderde het van toon en kleur. Dan scheen het, door de zon verlicht, als het fynste goud met gelen glans te blinken, dan weder werd het groen, dan weder blaeuw. Op de borst der jonge Edelvrouw, waer de twee einden van een kostelyk peerlsnoer zich vereenigden, blonk eene plaet van geslagen goud, op dewelke de zwarte Leeuw van Vlaenderen kunstiglyk in gitsteen was gesneden. Een gordel, ook met gouden schelpjes bedekt, en waeraen zyden en zilveren freniën hingen, neep haer den middel met een slot van twee robynen vast.

De hakkeny die deze prachtige Jonkvrouw voerde was ook op heel haer tuig met gulden en zilveren plaetjes en waggelende eekeltjes versierd.

Men voege nu daer by de reedsgekende schoonheid der gelaetstrekken, en de zwierigheid der tengere leden van het meisje, en men vorme zich een denkbeeld over de bevalligheid die haer dan omringde. Waerlyk, zy

geleek aen een dier nog ongeschapene wezens, welke alle volmaektheden in zich vereenigen; en gelyk de vermetele Dichters soms eene vrouw durven droomen, om in hunne opgetogene ziel te liefkozen en te beminnen.

Even zoo kostelyk en zoo prachtig waren de andere byzynde Vrouwen, in verschillende stoffen en kleuren gekleed.

De Koningin van Navarre kwam met den ganschen stoet op eenen stillen tred aengereden, en wendde de oogen met spytige nieuwsgierigheid naer deze vrouwen, die zoo zeer by het zonnelicht glinsterden. Wanneer zy tot op eenen zekeren afstand genaderd was kwamen de Edelvrouwen statiglyk tot by haer gereden, en verwelkomden hunne nieuwe Vorsten, met veel hoofsche spreuken. De eenige Machteld zweeg en bezag Johanna met een stuer gelaet; het was haer niet mogelyk die vrouw te eeren, welke baren vader in eenen kerker had doen werpen. Het misnoegen was op hare wezenstrekken zichtbaer, en Johanna bedroog er zich ook niet over. Zy wierp haren trotschen blik in de oogen van Machteld en wilde het meisje voor haer scherp gezicht doen bukken; maer zy vergiste zich, want de Jonkvrouw liet hare oogleden niet zakken en staerde met fierheid op de grammoedige Koningin. Deze, alreeds om de ongewoone pracht der Edelvrouwen verstoord, kon zich niet langer bedwingen. Met een zichtbaer spyt draeide zy hare hakkeny om, en riep terwyl zy nog eenmael het hoofd tot de Vrouwen keerde:

'Ziet, Myneheeren, ik meende alleen Koninginne te zyn in Frankryk; maer my dunkt dat die van Vlaende-

ren, die in onze gevangenissen liggen, al te gader prinsen zyn; want ik hunne vrouwen alhier gekleed zie als Koninginnen en prinsessen!'[1]

Deze woorden had zy zoo luid geroepen dat al de omstaende ridderen, ja zelfs eenige burgers dezelve verstaen hadden. Zy vroeg met een slecht verborgen ongenoegen aen den ridder die haer volgde:

'Maer Mynheer De Chatillon wat is dit voor eene trotsche Jonkvrouw, die hier voor my staet? Zy draegt den Leeuw van Vlaenderen op de horst - Wat beduidt dit?'

De Chatillon naderde dichter by de Koningin en antwoordde:

'Het is de dochter van Mynheer van Bethune; - zy heet Machteld.'

By deze woorden plaetste hy zynen vinger op den mond, om de Koningin tot veinzery en stilzwygen te raden. Zy dit verstaende gaf hare toestemming door eenen grimlach te kennen: - een grimlach vol wreede valschheid en hatelyke wraekzucht.

Wie op dit oogenblik den Deken der wevers beschouwd had, zou gezien hebben hoe styf zyn eenig oog op de Koningin gehecht was; geen rimpeltje was op haer voorhoofd gekomen of verdwenen, of Deconinck

(1) Die coninginne hadts groten spyt dat die vrauwen te Ghendt, te Brugghe en t'Ypre, die welcke ter weerdigheit van der coninginne al hadden aen haerlieder beste cleederen ende waren ten suverlicsten gheparcirt. Doen seide die coninginne; ick waende alleene coninginne te sine in Vranckerycke maer mi dunckt dat die van Vlaenderen die in onze vangenessen syn in Vranckerycke, syn alle princhen want die wyfs syn al ghecleed gelyc coninginnen en princerssen.
Die excellente Cronike.

had het gevat en in zyn geheugen bewaerd. Op hare ontstelde gelaetstrekken had hy haren toorn, hare begeerte en hare aenslagen reeds gelezen; reeds wist hy dat De Chatillon de uitvoerder harer bevelen zyn zou, en hy bedacht ook op dit oogenblik welke middelen er noodig waren, om den list of het geweld dier vyandin te verydelen.

Kort hier na stegen de Vorsten van hunne peerden en klommen op den troon die hun te midden der Markt was opgericht. De schildjonkers en staetjuffers schaerden zich in twee reien op de trappen, de edele ridders bleven te peerd om de stelling staen. Na dat iedereen de plaets, die hem bestemd was genomen had, kwamen de heeren Wethouders met de maegdekens, die de stad Brugge verbeelden moesten, vooruit, en boden de sleutelen der poorten op een kostelyk fluweelen kussen aen de vreemde Vorsten. Ter zelver tyd bliezen de Faem-Engelen nogmaels op hunne bazuinen, en de Leliaerts riepen voor de tweede mael:

‘Leve de Koning! Leve de Koningin!’

Eene doode stilte was onder de Burgeren en het scheen dat zy zich als gevoelloos hielden, opdat men te beter hun misnoegen merken mocht: hierin bereikten zy ten volle hun doel; want Johanna overdacht reeds in haer gehoond gemoed, hoe zy best deze oneerbiedige onderdanen zou kunnen straffen en vernederen.

De Koning Philippe le Bel van eene zachtere inborst zynde, ontving de Wethouders met de grootste goedwilligheid, en beloofde voor de welvaert van Vlaenderen ten krachtigste bezorgd te zullen zyn. Deze belofte was in Philippe niet geveinsd; hy was een

edelmoedig Vorst en eerlyk ridder,[(1)] en zou wellicht het geluk zyner onderdanen, zoo wel in Frankryk als in Vlaenderen te weeg gebracht hebben; maer twee oorzaken van kwaed deden deze goede gedachten in hem zonder vrucht zyn. De eerste en ergste was de beheersching zyner trotsche vrouw Johanna; deze, wanneer Philippe le Bel een goed voornemen had, kwam als een booze geest hem tot kwaed aendryven, en dwong hem alle hare verderfelyke inzichten goed te keuren. De tweede oorzaek zyner slechte daden, was de verkwisting die hem alle middelen, of recht of onrecht deed gebruiken om het verspilde geld door ander te vervangen. Nu vormde hy de innigste wenschen voor de welvaert van Vlaenderen; maer wat kon het baten, mits Johanna van Navarre er reeds anders over beschikt had?

Na de sleutels afgeleverd waren, bleven de Vorsten nog eenigen tyd op de aenspraken der Wethouders luisteren en kwamen eindelyk van de stelling. Ieder steeg te peerd, en de stoet rende langzaem door de overige straten der stad, tot dat zy eindelyk in het Prinsenhof[(2)] gingen, om er het middagmael met de voornaemste heeren en Leliaren te nemen. Terwyl keerden

(1) Philippe le Bel was zeer zorgvuldig tot het doen handhaven der rechtveerdigheid, hy toonde kunde in de staetszaken, was dapper edel-en-grootmoedig, dorstig naer glorie, doch geldverspillend. Stervende bevool hy aen zynen zoon Lodewyk de schattingen te verminderen en het volk te ontlasten.
ANQUETIL. *Histoire de France*.

(2) Eene afbeelding van dit gebouw bevindt zich in SANDERUS, *Flandria illustrata*. De plaets waer op hetzelve gestaen heeft is heden gedeeltelyk met andere gebouwen bedekt.

de ambachtsgezellen naer hunne huisgezinnen terug, en de feest nam een einde.

Des avonds, langen tyd na het vertrek der gasten, was de Koningin Johanna alleen met hare staetjuffer in de kamer waer zy slapen moest. Reeds had zy een goed gedeelte van het lastige plechtgewaed afgelegd, en was nog bezig met zich van alle hare juweelen te ontblooten. De driftige beweging harer handen en de spytige uitdrukking harer wezenstrekken, gaven het grootste ongeduld te kennen. De staetjuffer werd met bitsigheid toegesproken en alle hare daden met gramschap berispt en beknibbeld: halssnoeren en oorbellen werden als nietsweerdige voorwerpen hier of daer neêrgesmeten, terwyl morrende spreuken zonder ophouden uit den mond der Vorstin vielen.

Eenen witten nachtkolder aengetogen hebbende, liep zy in eene diepe bedenking heen en weêr in de kamer, en liet niet de minste lust lot slapen blyken: hare vlammende oogen dwaelden halstarrig rond. De staetjuffer die aen deze vreemde gebaren niets verstond, naderde de Vorstin met eerbiedige beleefdheid en vroeg:

‘Belieft het uwe Majesteit nog langer te waken - en zal ik eenen grooteren kandelaer met meer waslicht halen?’

Onstuimig antwoordde de Koningin:

‘Neen! - Er is licht genoeg. Gy verveelt my door uwe lastige vragen. - Laet my alleen. Vertrek zeg ik u! ga in de voorzael en wacht mynen oom De Chatillon. Hy kome spoedig. - Ga......!’

Terwyl de staetjuffer op die barsche bevelen heen-

ging, plaetste Johanna zich by eene tafel en liet het hoofd op de hand nedergaen. In deze gesteltenis bleef zy gedurende weinig oogenblikken aen den hoon, die haer geschied was, denken. Opstaende, wandelde zy met haestige schreden de kamer op en af, en bewoog hare handen met felle gebaren. Eindelyk sprak zy met doffe stem:

'Hoe? Een klein en nietig volk zal my, de Vorstin der Franschen, durven hoonen! Eene trotsche vrouw zal my de oogen doen neêrslagen - hoon! - laster!'

Eene traen van woede glimde op hare brandende wang; zy richtte het hoofd eensklaps op, en lachte als een booze geest met venynige vreugde. Dan hernam zy: 'ô verwaende Vlamingen! Gy kent Johanna van Navarre nog niet. Gy weet niet hoe schriklyk hare wraek u treffen kan...... Rust en slaept zonder vrees in uwe vermetelheid; - ik weet middelen om u te folteren. Wat tranen zult gy door my storten - wat bitterheid zal myne hand u voorbereiden! Dan zult gy myne macht kennen. - Gy zult kruipen en bidden, vermetele Laten! maer ik zal u niet hooren. Uwe trotsche hoofden zal ik met blydschap onder myne voeten vertrappen. Nutteloos zult gy weenen, en nutteloos zult gy klagen; want Johanna van Navarre is onverbiddelyk - dit weet gy niet.......'

Nu ontwaerde zy de stappen der staetjuffer in den doorgang. De ontroerde Vorstin liep voor eenen spiegel en herstelde hare gansche houding: zy gaf aen haer gelaet eene rustigere uitdrukking, en scheen in het geheel niet meer ontsteld. In de kunst der veinzery, de

grootste ondeugd der vrouwen, was Johanna van Navarre volleerd.

Weldra trad De Chatillon in de kamer en boog zyne eene knie voor de Koningin.

‘Mynheer De Chatillon’ sprak zy, hem met de hand oplichtende ‘het schynt dat gy, myne begeerten niet veel acht. Heb ik u niet voor tien uren ontboden?’ ‘Het is waer, Mevrouw, maer de Koning myn meester heeft my tegen mynen dank by zich gehouden. Ik bid u, geloof, ô doorluchtige nichte, dat ik op gloeiende kolen gestaen heb - zoo zeer verlangde ik uwe kouinglyke begeerte te voldoen.’

‘Uwe genegenheid, Mynheer, is my zeer aengenaem; ook heb ik voorgenomen u heden om uwe goede diensten te beloonen.’

‘Genadige Vorstin, het is my reeds eene zoo groote gunste uwe Majesteit te mogen volgen en dienen. Laet my toe u overal te verzellen. Een ander moge hoogere ambten najagen - voor my - uwe lieflyke tegenwoordigheid is myn grootst geluk, ik vraeg niets meer.’

De Koningin grimlachte en zag met mispryzen op den vleier; want zy begreep hoe zeer zyn hart die woorden loochende. Zy sprak met nadruk:

‘En indien ik u het land van Vlaenderen ten leen wilde geven?’

De Chatillon die op zulke gift voor dit oogenblik niet gerekend had, berouwde zich zyne woorden; hy wist in den eersten niet wat antwoorden. Zich echter welhaest herstellende, sprak hy:

‘Indien het uwe Majesteit geliefde my met dit vertrouwen te vereeren, zou ik het niet durven wagen

uwen koninglyken wille eenigzins te wederstaen. Met dankbaerheid en onderwerping zou ik deze gunst ontvangen, en uwe grootmoedige handen met eerbiedige liefde kussen.'

'Hoor Mynheer De Chatillon' riep de Koningin met ongeduld 'het lust my nu niet uwe hoflykheid op proef te stellen; derhalve zal het my meer behagen dat gy al die gemaekte spreuken achterlaet, en met my zonder bewimpeling spreekt; - want gy kunt niets zeggen dat ik niet beter wete. Wat dunkt u van myne intrede? heeft Brugge de Koningin van Navarre niet overheerlyk onthaeld?'

'Ik bid u, ô doorluchtige nichte, laet dit bitter schertsen. My is de hoon die u geschied is, diep ter barte gegaen: een slecht en verachtelyk volk heeft u in het aenzicht getrotst, en uwe weerdigheid is miskend geweest; maer bedroef u toch niet, want geene middelen ontbreken ons om die vermetele onderdanen te temmen en te bedwingen.'

'Kent gy uwe nichte, Mynheer De Chatillon? Is u de yverzucht der Koningin van Navarre bekend?'

'Waerlyk, ô Vorstin, de edelste en loffelykste yverzucht; - want wie eene kroon draegt en dezelve niet doet achten, verdient ze niet langer. Iedereen bewondert met recht uwe koninglyke inborst.'

'Weet gy ook dat eene geringe wraek my niet vergenoegt? De straf der genen die my gehoond hebben, moet met myne weerdigheid in evenredigheid staen. - Ik ben Koningin en vrouw - dit is u genoeg gezegd welke myner wenschen gy zult te volbrengen hebben, indien ik u als Landvoogd over Vlaenderen aenstel.'

‘Het is onnoodig, Mevrouw, dat uwe Majesteit zich langer hier mede bezig houde; wees verzekerd dat Gy ten volle zult gewroken zyn. Wellicht zal ik uwe begeerte te boven gaen? want ik heb niet alleen uwen hoon te wreken, maer ook den laster, welke der kroon van Frankryk dagelyks onder dit koppig volk wordt aengedaen.’ ‘Mynheer De Chatillon, laet de listigste staetkunde u leiden, trek den strop niet in eens aen hunnen hals vast; maer beneem hun den moed door trage vernedering. Beroof hen allengskens van het geld dat hen tot wederstand aendryft, - en wanneer gy hen aen de ploeg zult gewend hebben, druk dan het jok zoo vast, dat ik hunne verslaefdheid als een' zegenprael moge aanschouwen. Wees niet haestig, ik heb geduld genoeg, wanneer het doel er beter kan door bereikt worden. Om spoediger te gelukken, zal het raedzaem zyn dat gy ten eerste eenen zekeren Deconinck van het dekenschap der wevers verwydert, en nimmer anderen dan Franschen of derzelver vrienden tot de machtgevende ambten toelaet.’

De Chatillon luisterde aendachtiglyk op den raed der Koningin, en verwonderde zich innerlyk over hare slimme staetkunde. Dewyl zyne eigene wraekzucht hem tot boosaerdige dwingelandy aenporde, verblydde hy zich grootelyks, dat hy aldus zyne driftenen de begeerte zyner nichte mocht voldoen.

Hy antwoordde met eene zichtbare vreugd.

‘Ik ontvang met erkentenis de eer die uwe Majesteit my aendoet, en zal niets verzuimen om als een getrouwe dienaer, den raed myner Vorstin te volgen. Gelieft het u my nog eenige bevelen te geven?’

Deze vraeg had de jonge Machteld ten doel. De Chatillon wilt wel dat de Jonkvrouw, de gramschap der Koningin op zich gehaeld had, en kon derhalve wel gissen dat zy niet ongestraft mocht blyven. Johanna antwoordde:

'Ik geloof dat het niet onredelyk ware, de dochter van Mynheer van Bethune in Frankryk te doen voeren, want zy heeft mede de vlaemsche koppigheid ingezogen. Het zal my aengenaem zyn haer by het Hof te hebben. Hier over nu genoeg - gy begrypt myne inzichten. Morgen vertrek ik uit dit vervloekt Land, want te lang heb ik dien laster verdragen. Raoul de Nesle volgt ons: gy blyft als Oppervoogd in Vlaenderen met de volmacht om het Land naer uwen wille, en in getrouwigheid te bestieren.'(1)

'Of volgens den wille myner koninglyke nichte' viel De Chatillon vleiend in hare rede.

'Het zy zoo' hernam Johanna, 'ik verheug my in uwe goedwilligheid. Twaelf honderd ruiters zullen u byblyven om uwe bevelen te staven. - Het gelieve UEdelemy nu de noodige rust te laten genieten. - Ik wensch u goeden nacht, myn schoone oom!'

'De goede engel bewake uwe Majesteit!' sprak Chatillon zich buigende, en hiermede verliet hy de slaepkamer der boosaerdige vrouw.

(1) De Koning heeft tot Gouverneur-general van Vlaenderen aengestelt Jacques de Chatillon, broeder van Guide van St.-Pol, dewelcke waren ooms van de Koninginne.
Jaerboeken van Brugge.

VIII.

> Die slaverny veracht kan ook den dood verachten.
> *P. Van Duyse*.

De heeren der Wet hadden met de goedkeuring der Leliaerts overgroote kosten tot de inhaling der fransche Vorsten gedaen. Het oprechten van zegebogen en praelschavotten met derzelver noodige stoffen, hadden de

uitgaef van veel geld veroorzaekt: daerenboven was aen ieder der lyfwachten des Konings eene goede maet besten wyn uitgedeeld. Mits deze bekostigingen door het Bestuer bevolen waren, en derhalve ook uit den gemeenteschat moesten betaeld worden, hadden de burgers dezelve met de grootste onverschilligheid aengezien.

Al de praelstukken waren reeds uit den weg geruimd, De Chatillon was te Kortryk, en de intrede des vreemden meesters bykans vergeten, wanneer er des morgens om tien uren een verkondiger voor het stadhuis ter Pui[1] verscheen, en met eenige bazuinklanken het volk deed byeenloopen. Zoodra hy zich door genoeg aenhoorders omringd zag, trok hy een vel parkement uit de schryftasch die aen zyne zyde hing, en las met luiderstemme:

'Het wordt aen ieder Poorter kond gedaen, op dat hy het wete, dat de heeren Wethouders besloten hebben, hetgene volgt:

'Dat er eene buitengewoone belasting is vastgesteld om de kosten, by de intrede van onzen genadigen Vorst Philippe, Koning van Frankryk, gedaen, te vergoeden.
'Dat ieder ingezetene der stede Brugge hier toe acht Grooten vlaemsch[2] zal betaelen, zonder onderscheid van ouderdom en voor ieder hoofd:

'Dat de dienaren van den tol op zaterdag aenstaende,

(1) Was de plaets by het stadhuis of vierschaer van waer men tot het volk sprak (*rostra*).
(2) Een pond vlaemsch gold twintig schellingen, de schelling zes stuivers (55 centimen) en een Groot twee oortjes of 5 centimen.
OCTAVE DELEPIERRE. *Annales de Bruges*.

de penningen aen de deuren zullen ontvangen - en dat degenen, welke door list of geweld de betaling dezer zetting zouden willen weigeren, hier toe wettelyk door den heer Bailluw zullen gedwongen worden.'[1]

De burgeren die deze afkondiging aenhoorden bezagen elkander met verwondering, en morden in stilte tegen dit willekeurig gebod. Onder hen bevonden zich ook eenige gezellen van het wevers ambacht. Dezen, zonder zich langer op te houden gingen, dit spoedig aen hunnen Deken kenbaer maken.

Deconinck verstond dit nieuws met innig misnoegen; zulk een gewichtige slag aen de voorrechten der Gemeente toegebracht, baerde hem het grootste mistrouwen: hy zag in het gebod een voorteeken der dwingelandy, welke de Edelen op nieuw onder het fransch Bestuer, over het volk wilden gebruiken, en besloot die eerste pooging door list of geweld te verydelen. Alhoewel hy het slagoffer zyner vaderlandliefde worden kon, mits het vreemde leger nog in Vlaenderen was, mocht dit vooruitzicht hem niet wederhouden; want hy had zich met ziel en lichaem aen het belang zyner moederstad toegewyd.

Op het zelfde oogenblik deed hy den Knaep van het ambacht by zich roepen en gafhem het volgende bevel: 'Ga spoedig by al de Meesters en verzoek hen in mynen

(1) Maer de Koning was naeuwlyks vertrokken of daer ontstond eenen grooten oproer binnen Brugge ter oorzake dat het Magistraet de groote onkosten, welke voor de intrede van den Koning gedaen waren door het inkomen van eenige nieuwe imposten wilde voldoen. MEYERUS.

naem zich naer den Pand te begeven. Dat zy hunne getouwen onmiddelyk verlaten; want de zaek eischtspoed.'

De weverspand was een ruim gebouw, met eenen ronden gevel. Een enkel groot venster waer boven de wapenteekenen van het ambacht stonden, bracht het licht langs de voorzyde op het eerste verdiep; boven de wyde poort was Sint Joris met den draek kunstig in steen gebyteld. Voor het overige was de gevel van dit gesticht gering en zonder zwier; het ware moeielyk geweest by denzelven te raden dat het rykste ambacht van Vlaenderen het tot zyne vergaderingen gebruikte, want veel der omstaende huizen gingen het in pracht verre te boven.

Niettegenstaende dit gebouw in menige groote en kleine plaetsen verdeeld was, bleef er echter niets ledig of ongebruikt. Op het tweede verdiep in eene ruime kamer, kon men de proefstukken der vrygezellen en meesters, met de stalen van het kostelykste laken dat ooit in Brugge gemaekt was, zien hangen. Hier nevens, in een ander vertrek, lagen al de werktuigen die de wevers, volders en verwers noodig hebben, ter namaking ten toon gesteld. Een derde vertrek was de algemeene bewaerplaets der plechtkleedy en feestwapens van het ambacht.

De groote vergaderzael der meesters lag voor aen de straet. Al de bewerkingen welke de wol moet ondergaen, van den schaepherder tot den wever, van den verwer tot den vreemden koopman, die uit verre landen het vlaemsch laken tegen goud kwam verruilen, waren op de wanden in de gedaenten van zwierige engeltjes afgebeeld. Eenige eiken tafels en vele zware zetels ston-

den op den arduinen vloer der zael. Zes met fluweel bekleedde leunstoelen gaven te kennen dat de plaets der Dekens en Ouderlingen, in het diepe van het vertrek beschikt was.

Eenigen tyd na de uitzending van den Knaep waren er reeds een groot getal wevers in de zael vereenigd. Met de hevigste drift spraken zy over de zaek die hen moest bezig houden, en het grootste misnoegen was op hunne wezenstrekken te lezen. Alhoewel de meesten in grammoedige woorden tegen de Wethouders uitvielen, waren er echter eenigen die zich niet zeer tot oproer genegen toonden. Terwyl het getal der meesters steeds aengroeide kwam Deconinck in de zael, en stapte langzaem door zyne gezellen, tot by den grooten zetel die hem bestemd was. De Ouderlingen plaetsten zich nevens hem: de overigen bleven meest by hunne zetels rechtstaen, om op het rimpelig voorhoofd van hunnen Deken des te beter den zin zyner hoogdravende woorden te kunnen vatten: zy waren te samen zestig in getal.

Zoodra Deconinck de aendacht zyner gezellen tot zich gewend zag, bracht hy zyne hand met een krachtig gebaer vooruit, en sprak:

‘ô Broeders! geeft acht op myne woorden; want de vyanden onzer vryheid - de vyanden onzer welvaert smeden banden voor onze voeten! De Wethouders en Leliaerts hebben den vreemden meester door ongewoone pracht gevleid: zy hebben ons tot het oprichten van praelschavotten gedwongen, en nu eischen zy, dat wy hunne laffe verkwistingen met den loon onzes arbeids zouden betalen! Dit strydt met de voorrechten der stad en des ambachts. Maer, ô Broederen, verstaet my wel,

en dringt met my in de toekomst: zoo wy dit mael het willekeurig gebod gehoorzamen zal onze vryheid welhaest onder den voet getrapt worden. Dit is de eerste pooging - het eerste stuk van het slavenjok dat men ons op den nek wil drukken. De ontrouwe Leliaerts, de Edelen, die hunnen Graef, onzen wettigen Meester, by den vreemden gekerkerd laten, om ons des te gemakkelyker te kunnen verdrukken, hebben het zweet onzes aenschyns lang gedronken. Het volk heeft lang als verachtelyke lastdieren voor hen gezwoegd en gewerkt - maer, ô Bruggelingen, myne stadgenoten, aen u is het gegeven geweest de strael des Hemels eerst te ontvangen: gy hebt eerst de keten losgebroken: groot en manhaftig hebt gy u uit de slaverny verheven, en uwe hoofden buigen zich niet meer voor dwingende meesters. Nu benyden de volken onzen bloei; zy bewonderen onze grootheid. Is het dan niet onze plicht die vryheid, welke ons het edelste volk der wereld maekt, ongeschonden te bewaren? - Ja dit is een heilige plicht.... En wie denzelven vergeet is een laffaerd die zyne weerdigheid als Mensch miskent, hy is slechts een slaef tot verachting geboren......!'

Een wever met name Brakels, die reeds tweemael Deken was geweest, stond van zynen zetel op en onderbrak de redevoering van Deconinck met de volgende woorden:

'Gy spreekt altyd van slaverny en rechten! maer wie zegt ons dat de heeren Wethouders ons willen te kort doen? Is het niet beter dat men de acht Grooten betale en de rust behoude? Want gy kunt het wel voorzien, er zal bloed vergoten worden. Menigen van ons zullen

de lyken hunner kinderen of broeders te begraven hebben - en dit al om acht Grooten! Indien men u gelooven wilde, zouden de wevers meer met den Goedendag dan met het schietspoel te werken hebben; maer ik hoop dat er onder onze meesters meer wyze mannen zyn, die uwen raed niet volgen zullen.'

Deze rede had onder de wevers de grootste onsteltenis gebaerd. Eenigen, doch in klein getal, hadden door hunne gebaren doen kennen dat zy in dit gevoelen deelden. De meesten waren over den uitval van Brakels misnoegd.

Met de diepste navorsching had Deconinck zyn oog op alle de aenzichten gestuerd en zyne aenhangers geteld. Vleiend was voor hem deovertuiging dat weinigen in de vrees zyns tegenstrevers deelden. Hy antwoordde: 'Er staet uitdrukkelyk in de wet, dat men geene nieuwe belastingen op het volk zal brengen zonder deszelfs toestemming. Wy betalen dien vrydom maer al te duer - en het is niemand, hoe verheven ook, gegeven denzelven te krenken. Wel is waer dat voor een' mensch die niet ver in de toekomst ziet, acht Grooten in eens belaeld geene gewichtige som uitmaken: ook zyn het de acht Grooten niet die my tot wederstand doen overhellen; maer de voorrechtten die ons ten borstweer tegen de heerschzucht der Leliaerts verstrekken - zouden wy die laten verderven? Neen dit ware eene laffe, eene zeer on voorzichtige daed. Weet, myne broederen, dat de vryheid een tedere boom is, die, zoodra men eenen zyner takken afbreekt, vergaet en sterft. Indien gy de Leliaerts aldus den boom laet snoeien, zullen zy ons welhaest de macht benemen

om den verdorden stem te verdedigen. Het zy gezegd, wie een mannenhart heeft betale de acht Grooten niet! Wie het echte Klaeuwaertsbloed in zich voelt stroomen heffe den Goedendag in de hoogte en verdedige het recht des volks!...... De stemopneming beslisse er over, want myn raed is geen bevel.'

Hier op hernam de wever die reeds gesproken had:

'Uwe raed is een verderfelyke raed. Gy schept vermaek in muitery en bloedstorting; op dat uw naem in die omwentelingen als aenleider moge rondvliegen. Ware het niet veel wyzer de fransche beheersching als getrouwe onderdanen te dulden en alzoo onzen koophandel over den bodem van dit groot Land uit te strekken? Ja ik zeg het: - de regering van Philippe le Bel zal onze welvaert vermeerderen, en elk welpeinzend burger moet de fransche beheersching als een heil aenzien. Onze Wethouders zyn achtbare en wyze heeren.'

De grootste verbaesdheid deed zich onder de wevers op, en velen smeten grammoedige of verachtende blikken op dengenen die deze laffe woorden gesproken had. Deconinck ontvlamde in woede, want zyne volksliefde kende geene palen, te meer daer hy een wever dus hoorde spreken scheen hem het gansch ambacht er door onteerd.

'Hoe!' riep hy 'is alle liefde tot Vryheid en Vaderland in uwen boezem gesmoord? Wilt gy uit dorst naer goud de handen kussen die u de boeien aen de voeten doen? En zullen de nakomelingen zeggen dat de Bruggelingen het hoofd voor den vreemden en voor zyne slaven gebukt hebben. Neen, ô broeders, lydt het niet -

besmeurt uwen naem niet met dien laster! Laet vry de verwyfde Leliaerts om rust en om geld hunne vryheid den uitheemschen verpanden. Wy blyven zuiver van schande en vlek! Het bloed der kinderen van het vrye Brugge stroome nogmaels voor het recht - zoo veel te schooner prykt de roodgeverwde standaerd - zoo veel te vaster word het recht des volks bezegeld!'

Meester Brakels liet aen Deconinck den tyd niet om voort te gaen en sprak:

'Ik herhael het, wat gy ook zeggen moogt: het is ons geene schande onder eenen vreemden Vorst te staen; integendeel zouden wy ons moeten verblyden, daer wy nu een deel van het groote Frankryk uitmaken. Wat geeft het eener handeldryvende natie onder wie zy zich verrykt? Het goud van Mahom is zoo kostelyk als het onze.'

De verbittering tegen Brakels was nu ten top gestegen en zyne rede kreeg geen antwoord. Deconinck zuchtte luid en met pynelyke aendoening:

'ô Schande, een Leliaert, een bastaerd heeft in den wevers pand gesproken; - die vlek is onuitwischbaer!'

Eene onstuimige beweging liep onder de talryke wevers en velen stuerden een vlammend oog met bitsigen toorn op meester Brakels.

Eensklaps ging er eene stem onder hen op en de schreeuw: hy zy gebannen de Leliaert! Geen franschgezinden onder ons! werd menigmael herhaeld.

Deconinck moest al den invloed welke hy op zyne makkers had, om hen te stillen gebruiken; want menige toonde zich tot gewelddaden genegen. Met een werd er voorgesteld of men meester Brakels uit het

ambacht bannen zou, dan of men hem tot eene boete van veertig ponden was zou verwyzen.

Terwyl de Scribent met het opnemen der stemmen bezig was, stond Brakels zonder ontsteltenis voor den Deken. Hy betrouwde zich op degenen die zyne eerste rede hadden goedgekeurd, doch hy bedroog zich grootelyks; want de naem Leliaert, die door allen als eene schandvlek was aenzien, had hem geenen enkelen vriend gelaten. Al de stemmingen droegen het vonnis: - gebannen! en de uitslag werd met eene algemeene toejuiching begroet.

Nu ontvlamde de woede van den Leliaert: scheldwoorden en bedreigingen tegen Deconinck vielen onstuimiglyk uit zynen mond. De Deken bleef met de grooste onverschilligheid in zynen stoel zitten, en antwoordde niet op de lasteringen zyns tegenstrevers. Hier op kwamen twee sterke gezellen, als deurwaerders aengesteld by den gebannen en bevolen hem den Pand op staenden voet te verlaten. Hy, met bitter spyt vervuld gehoorzaemde dit gebod en liep vol wraekzucht naer Johannes van Gistel, den grooten Tolmeester, aen denwelken hy den tegenstand van den Deken der wevers te kennen gaf.

Pieter Deconinck sprak nog lang met zyne makkers om hen ter verdeding hunner rechten aen te moedigen; nochtans begeerde hy niet dat zy oproer maken zouden, maer beval hun dat zy zich met het weigeren der acht Grooten zouden vergenoegen, tot dat hy hen te wapen roepen zou.

Hier na verlieten zy den Pand en sloegen elk den weg in die hen naer huis moest leiden. Pieter Deconinck

ging alleen en vol bedenken door de Oudezakstraet, om zich by zynen vriend Breydel te begeven. Hy voorzag de poogingen die de Leenheeren doen zouden om hunne heerschappy over het volk te herwinnen, en dacht aen de middelen die zyne broederen voor de slaverny moesten bewaren. - Op het oogenblik dat hy byna aen de Beenhouwersstraet gekomen was, werd hy door een tiental gewapende mannen omringd. Terwyl hy, zich dus verrast ziende, staen bleef, kwam de heer Bailluw by hem en gebood hem zonder wederstand de dienaren der wet te volgen.[(1)] Als eenen misdadigen werden hem de handen op den rug gebonden en menig hoonend lasterwoord werd hem toegestuerd. Dit alles verdroeg hy met het grootste geduld en zonder morren, want hy wist dat allen tegenstand hier nutteloos was. Hy liet zich tusschen de helmbylen der rechtsdienaren door vier of vyf straten heen leiden, en scheen geen acht op de verwonderingskreten van het volk te geven. Eindelyk bracht men in de opperzael van het Prinsenhof.

Hier waren de voornaemste Leliaerts met de Wethouders der stad vereenigd. Johannes van Gistel, groot Tolmeester, bekleedde de voornaemste plaets onder hen, en was ook de warmste franschgezinde in Vlaenderen. Zoodra hy Deconinck voor zich zag, sprak hy met toornige stem:

(1) Een opleyder van desen oproer was Pieter Deconinck, Deken van de wollewevers, eenen man van omtrent dertig jaeren, hebbende maer eene ooge; doch seer welsprekende en vol verstand. Maer den Baillin en de Weth dit vernomen hebbende deden hem aenstonds...... gevangen nemen.
Cronycke van Despars.

‘Hoe durft gy de overheid der Wethouderen miskennen, gy trotsche Poorter? Ons is uwe muitery bekend, en het zal niet lang toeven of gy zult uwe ongehoorzaemheid aen eenen strop boeten.’

Deconinck antwoordde met bedaerdheid:

‘My is de vryheid des volks dierbarer dan het leven. Ik zal die schandelyke doodstraf zonder vrees onderstaen; want met my sterft het volk toch niet - er zyn nog mannen die het jok niet meer gewoon zyn.’

‘Dit is een droom’ hernam van Gistel. ‘Het ryk des volks is uit. Onder de beheersching der Franschen moet een onderdaen zynen Heer gehoorzamen. De voorrechten die gy met geweld aen zwakke Vorsten hebt onttrokken, zullen overzien en ingekort worden, want gy wordt al te hooveerdig op de gunsten die wy zelf u bewezen hebben; en gy staet als ondankbare en verachtelyke dienaren tegen ons op.’

Eene strael van toorn glimde in het eenig oog van Deconinck.

‘Verachtlyk!’ viel hy uit. ‘Dit weet God wie van beide, het volk of de verbasterde Leliaerts verachtlyk zyn. Gy vergeet Vaderland en eer om als laffaerds den vreemden meester te streelen: gy knielt met ootmoed voor eenen Vorst die den ondergang van Vlaenderen gezworen heeft - en waerom toch? Om uwe dwingende heerschappy over het volk weder te krygen; - uit baetzucht! Ho dit gelukt niet, want wie de vruchten der Vryheid eens gesmaekt heeft walgt van uwe gunsten. Gy zyt immers de slaven der uitheemschen? - En denkt gy, dat de Bruggelingen de slaven van andere slaven zullen worden? ô gy vergist u, myne heeren. Myn Vaderland

is groot geworden, het volk heeft zyne weerde gekend en u is den yzeren staf voor eeuwig ontwrongen.......' 'Zwyg, gy oproerige Laet' riep van Gistel 'de vryheid behoort u niet toe. Gy waert voor haer niet geschapen.' 'Die vryheid' antwoordde Deconinck, 'hebben wy met het zweet onzes aenschyns en het bloed onzer aderen gekocht. - En gy zoudt dezelve te niet doen!'

Van Gistel grimlachte spottend op deze rede en hernam:

'Uwe woorden en bedreigingen zyn enkel rook, Deken. Wy zullen van de fransche benden gebruik maken om de vlerken van het wangedrocht te korten. Andere wetten zullen de Gemeenten beheerschen, want die koppigheid heeft lang genoeg geduerd. Wees zeker dat alles zoo wel ingericht is dat Brugge met ootmoedigheid den nek zal buigen, en gy - zult het zonnelicht niet meer zien.' 'Dan verzelle u de vloek Gods, gy dwingeland!' riep de Deken der wevers. 'Gy schande van Vlaenderen! Is het graf uwer vaderen niet in dezen bodem gedolven? Rust hun heilig gebeente niet in den schoot van het Land dat gy den vreemden verkoopt, ô bastaerd? Het nageslacht zal u doemen om uwen laffen handel, en uwe kinderen zullen uwen vloek op de bladen der kronyken als eene verloochening schryven!'

'Het is tyd dat uwe belachelyke lastertael een einde neme' viel van Gistel uit. 'Mannen! men werpe hem in den kerker der misdadigen tot dat de galg hem ontvange.'

Op dit bevel werd Deconinck van de trappen der zael en in een onderaerdsch vertrek geleid. Een yzeren gordel omvatte hem den middel en eene keten boeide

zynen linker voet aen zyne rechterhand. Na hem het noodig brood en water gegeven was, werd de kerker toegesloten en hy bleef alleen in het duister verblyf zitten. De woorden van den Tolmeester hadden hem de grootste droefheid gebaerd, want de vryheid zyner geboortestad was ernstig bedreigd. In zyn afwezen mocht het den Leliaerts wel gelukken met de fransche krygsbenden de stad in te nemen, en het gebouw waer aen hy zyn gansch leven gewyd had te vernietigen. Dit was den volksvriend een schriklyk vooruitzicht. Wanneer hy soms zyne keten pynelyk wrong en deed klinken, scheen het hem dat hy zyne broederen aldus gebonden zag, en dat de schandelykste slaverny hun ten deel was gevallen. Dan blonk eene pynende traen op zyne wangen.

De Leliaerts hadden sedert lang onder hen eenen verraderlyken aenslag ontworpen: - zy konden hunne heerschappy in Brugge op geene vaste gronden vestigen; want daer al de Poorters gewapend waren, was het niet mogelyk dezelve tot het uitvoeren der bevelen te dwingen. Zoodra de Wethouders het geweld tegen de burgery gebruiken wilden, kwamen de schriklyke Goedendags te voorschyn en dan werden alle hunne poogingen nutteloos, want de ambachten waren te machtig. Om nu eens en voor altyd, dien lastigen hinderpael uit den weg te ruimen, waren de Leliaerts met den Landvoogd De Chatillon overeengekomen dat men des anderen daegs heel vroeg, de burgery zou overvallen en ontwapenen. De Chatillon moest op hetzelfde uer met vyf honderd fransche ruiters voor de poorten staen. Deconinck alleen kon dit ontwerp, hoe verholen ook, ontdekken; want

hy had geheime middelen waer van de franschgezinden te vergeefs de springveeren gezocht hadden. De Deken der wevers was listiger dan zy allen. Dit wisten zy, en hadden hem gevan gen om alzoo dien vernuftigen beschermer aen het volk te ontrooven en hetzelve hier door grootelyks te verzwakken. Het geen Brakels van den tegenstand der wevers had overgebracht diende hun slechts tot dekmantel.

Na zy in dier voege door laffe aenslagen de stad Brugge aen de geldzucht der vreemden verkocht hadden, meenden zy te scheiden; maer eensklaps vloog de deur der zael met geweld open en een man drong met geweld door de deurwaerders. Hy naderde met trotschen stap voor de Wethouders en riep:

'De ambachten van Brugge beroepen u of gy Deconinck wilt loslaten of niet! Verzint niet lang, ik raed het u.' 'Meester Breydel' antwoordde van Gistel 'het is u niet geoorlofd in deze zael te treden. Verlaet dezelve spoedig!'

'Ik vraeg u' hernam Jan Breydel 'of gy den Deken der wollewevers wilt loslaten?'

Van Gistel sprak zachtjes in het oor van een der wethouderen, en dan riep hy:

'Wy antwoorden op de bedreigingen van eenen koppigen Laet met de straf die zy verdienen. - Dat men hem vange!'

'Dat men hem vange!' herhaelde Breydel lachende 'Wie zal my vangen? Het zy u gewaerschouwd dat de Gemeente zich met geweld van het Prinsenhof gaet meester maken, en dat het leven van u allen, voor het leven van den Deken der wevers verpand is. Gy zult

straks eene andere kermis zien: - de wys van het liedeken zal sterk veranderen, dit verzeker ik u.'

In tusschentyd waren eenige wachten genaderd en hadden den Deken der beeuhouwers by den kraeg gevat: een andere ontvouwde reeds de koorden die hem moesten binden. Breydel had, zoo lang hy sprekende was, weinig acht op deze bereidingen gegeven; maer zoodra hy zyn gezicht van de Leliaerts getrokken en op de wachten gestuerd had, kwam een doffe zucht als het geloei van eenen stier uit zyne borst. Hy blikte met vlammende oogen op degenen die hem vangen moesten en riep:

'Denkt gy dat Jan Breydel, - dat een vrye beenhouwer van Brugge zich als een kalf binden laet? Neen, by alle santen en santinnen! - dit zal heden niet zyn!'

Op deze woorden die hy met razende gramschap had uitgegalmd, sloeg hy den soldenier die hem by zynen kolder vasthield, zoo geweldig met zyne zware vuist op het hoofd, dat hy wankelend ten gronde zeeg: als een bliksem vloog hy door de verstomde wachten en smeet er een goed getal op den vloer der zael. Aen de deur gekomen zynde draeide hy zich om en schreeuwde hevig tegen de Leliaerts:

'Gy zult het bezuren gy snoodaerds! Een maceclier van Brugge binden! ô laster! - Wee u, vervloekte dwingelanden.... Luistert! de trom der beeuhouwers slaet uwen lyktocht......'

Nog langer had hy in zyne bedreigingen voortgegaen, maer nu kon hy zich niet meer tegen de bygeloopen wachten verdedigen, en liep morrende den trap af.

Men hoorde op dit oogenblik een dof gerucht als een verre donder, aen de andere zyde der stad brommen. De Leliaren verbleekten, want de vrees beving hen by dit dreigend onweder. Zy wilden echter hunnen gevangen niet loslaten, en schaerden meer wachten voor het Hof om het tegen den aenval des volks te verdedigen: ook deden zy zich tot by hunne wooningen door krygslieden vergezellen.

Een uer hierna was de gansche stad in oproer. De noodklok werd geluid, de trommen der ambachten liepen door alle de straten, en een naer gehuil gelyk het ontzagchelyk gebulder van het stormorkaen hing boven de stad. Deuren en vensters waren gesloten en de wooningen openden zich niet meer dan om den gewapenden huisvader uit te laten. De menigvuldige honden blaften yslyk, als of zy den noodkreet verstaen hadden, en paerden hun ne ruwe stem met het geschreeuw hunner wraekzuchtige meesters. Talryke hoopen volks liepen met onrustige schreden heen en weder: de eene had eene wapenknods, de andere eenen Goedendag of eene helmbyl. Tusschen de stroomende scharen kon men de beeuhouwers aen hunne blinkende slachtbylen gemakkelyk erkennen. De smeden met hunne zware voorhamers op deschouders begaven zich ook naer de verzamelplaets, by den weverspand: hier stonden reeds ontellyke ambachtsgezellen in gelederen vergaderd, zy vermeerderden steeds in getal, naermate de aengekomene vrienden zich onder hun vendel schikten.

Wanneer de hoop groot genoeg was, klom Jan Breydel op eenen wagen die zich by geval ter plaetse be-

vond, en zwaeide zyne slachtbyl met schriklyke wendingen boven zyn hoofd.

'Mannen van Brugge' schreeuwde hy 'het gaet er om leven en vryheid! - Wy zullen die verraders eens gaen leeren hoe de Bruggelingen geschoend zyn, en of er wel een pond slavenvleesch onder ons te vinden is - al denken zy het. Meester Deconinck zit in de boeien: ons bloed stroome voor zyne verlossing. - Dit is eene plicht voor alle de ambachten, en eene kermis voor de Macecliers! Gaeuw, de mouwen van den kolder opge stroopt.!'

Terwyl het beeuhouwers ambacht dit bevel uitvoerde, maekte hy zelf zyne spierige armen tot de schouders bloot en riep, van den wagen springende: 'Vooruit en heil! - heil Deconinck!'

'Heil Deconinck!' was de algemeene roep. 'Vooruit! - vooruit!'

De scharen liepen als de rollende baren der woedende zee naer het Prinsenhof. - Doodkreten en knarsend gekrysch van wapenen verzelden dit akelig gevaerte: het gehuil der mannen en het blaffen der honden mengde zich met het gebrom der klokken en het geratel der trommen: het scheen dat eene algemeene razerny de burgeren bevangen had.

Op het gezicht dier dolle menschen vloden de wachten van het Prinsenhof langs alle zyden heen, en lieten aldus het gebouw zonder tegenweer; maer zy hadden zich niet allen door de vlucht kunnen redden, want er lagen in een oogenblik meer dan tien lyken op het voorplein van het hof.

Onrustig en woedend als een getergde leeuw liep

Breydel op de trappen en smeet eenen franschen dienaer, die hy in den gang vond, van boven neder onder het volk. Het ongelukkige slagoffer werd op de punten der Goedendags ontvangen en voort met knodsen verplet. Weldra was het gansch Hof met volk vervuld. Breydel had eenige smeden tot zich geroepen, en deed hun de deuren der kerkers met geweld openslaen. Tot hunne groote droefheid vonden zy dezelve allen ledig, en vloekten met meer razerny, dat zy den dood van Deconinck wreken zouden. Wanneer de wevers vernamen datmen hunnen Deken nutteloos gezocht had, waren zy niet meer tegen te houden; in plaets van verder onderzoek naer hem te doen, liepen zy by hoopen naer de wooningen der voornaemste Leliaerts, en braken alles in dezelve aen stukken. Nochtans gelukte het hun niet, eenen enkelen Leliaert aen te treffen, want dit bezoek was door hen voorzien geweest.

Juist als Breydel met wanhoop en wraekzucht in de ziel, het Prinsenhof meende te verlaten, kwam er een oude gryze volder by hem en sprak:

'Meester Breydel, gy zoekt niet wel, - er is nog een kerker aen den anderen kant van het gebouw: een diepe kuil waer in ik ten tyde der groote moerlemye(1) een jaer van myn leven versleten heb. - Kom gelief my te volgen.

(1) Maer nauwelycks was den Graef wederom vertrocken (1282) of zy maekten eene nieuwe bende de welke genaemd wierd den grooten Moerlemaey. Sy liepen in de wapenen en vermoorden Dieryck Franckesone, den weleken sy seyden de oorzaeke te syn van de gramschap van den Grave.
Jaerboeken van Brugge.

Na veel gangen doorloopen te hebben kwamen zy aen eene kleine yzeren deur. De oude volder nam eenen voorhamer uit de handen van den bystaenden smidsgast en brak het slot met weinig slagen aen stukken; echter ging de deur niet open. Door ongeduld vervoerd, rukte Jan Breydel den hamer uit de hand van den volder en sloeg zoo geweldig tegen de deur dat al de hangsels te gelyk uit den muer sprongen. De deur gevallen zynde kon men in den kerker zien.

Deconinck stond in eenen hoek tegen den muer aen eene zware keten geboeid. Met driftige vreugd liep Jan Breydel tot hem, en vloog zynen vriend als eenen wedergevonden broeder om den hals.

‘ô Meester’ riep hy ‘hoe gelukkig is dit uer voor my! Ik wist niet dat ik u zoo zeer beminde.’

‘Ik dank u, dappere vriend’ was Deconincks antwoord terwyl hy den opgetogen beenhouwer zynen zoen wedergaf. ‘Ik wist wel dat gy my niet in den kerker zoudt gelaten hebben; want uw edele moed is my te zeer bekend. - Wie u gelykt is een Vlaming van den echten stam.’

Zich dan naer de bystaende ambachtslieden keerende, riep hy met eenen geestdrift die de harten der aenhoorders hevig schokte:

‘ô Broederen! gy hebt my heden van den dood verlost. Aen u myn bloed - aen uwe vryheid al myn zielsvermogen! Aenziet my niet meer als een Deken, als een wever die onder u woont, maer als een man die voor God gezworen heeft uwe vryheden tegen den vyand te beschermen. Dat de sombere gangen myner gevangenis deze woorden als eenen onverbreekbaren eed herhalen:

myn bloed, myn leven, myne vrede aen myn Vaderland!.....'

De schreeuw heil Deconinck! heil! heil! verdoofde zyne stem, en galmde lang in den kerker. Van mond lot mond liep die schreeuw naer buiten, en weldra hoorde men niets andere meer in de gansche stad, - ja zelfs de kinderen stamerden heil Deconinck!

De yzeren gordel werd afgevyld en de Deken der wevers kwam met Jan Breydel in het voorportael van het Hof. Maer niet zoodra had het wachtende volk de boeien aen zyne handen en voeten bemerkt, of er kwamen razende moordkreten uit alle de monden. Tranen van blydschap of van woede lekten onder de aenschouwers; en de schreeuw heil Deconinck! werd met meer kracht aengeheven.(1) Met een liepen er ontelbare wevers tot by hunnen Deken, en hieven hem in hunne vervoerdheid op den bebloeden beukelaer van een' geslachte krygsknecht. Hoe sterk de Deken ook tegen die eerbewyzing worstelde, moest hy echter dulden dat men hem in dier voege zegepralend door alle de straten der stad droeg.

Verwonderend was die woelige tocht. Duizende menschen met messen, bylen, speeren, hamers, knodsen en ander gevallyk wapen, liepen schreeuwend en als dol over de markt; boven hunne hoofden op den beu-

(1) Deconinck en bleef daer (in den kerker) niet lange want het gemeente nog ten selven dagen byeen gerot synde, wierd by gewapenderhand daer uytgehaeld en in vrydom gestelt. *Jaerboeken van Brugge*.

kelaer zat Deconinck aen handen en voeten geboeid: nevens hem gingen de beeuhouwers met bloote armen en blinkende bylen. Wanneer dit alzoo ruim een uer geduerd had, verzocht Deconinck, de Dekens en Aenleiders der ambachten te spreken, en gaf hun te kennen dat hy hen over eene zaek van het grootste aenbelang voor de Gemeente, moest onderhouden. Hy vroeg hun diensvolgens in den avond naer zyne wooning te komen om de noodige maetregelen te beramen.

Korts hierop bedankte hy het volk en gebood hun dat zy zich zouden gereed houden om ten allen tyde te wapen te kunnen loopen. Na de boeien van zyne handen en voeten losgemaekt waren, werd hy door de toejuichingen der Bruggelingen tot aen de deur zyner wooning in de Wolstraet vergezeld.

IX.

> Gelyk een rots uit d'afgronds kolken,
> Te midden van d'ontembren vloed,
> Haer trotsche kruin beurt door de wolken
> Wyl stormen breken aen haer voet:
> Zoo zag m'u fier het hoofd verheffen,
> Ten spyt van 't onbedwingbaer lot.
> *F. De Vos.*

Des anderen daegs voor zonnenopgang, stond Jan van Gistel met de Leliaren, in vol harnas, op de Groenselmarkt: een driehonderdtal ruiteren en gewapende dienaers waren er vergaderd. Het grootste stilzwygen

heerschte in dit klein leger; want om in hunnen aenslag te gelukken, mochten zy de burgeren van Brugge niet wekken. Zy wachtten geduldig de eerste stralen der morgenzon af, om het volk te overvallen en alle wapens uit de huisgezinnen weg te nemen; vervolgens zouden zy Deconinck en Breydel om hunne oproerigheid doen hangen, en de ambachten tot onderwerping dwingen. Voorzeker wisten zy, dat dit het leven van menig burger kosten zou; doch zy, die zich alleen den naem van mensch toekenden, bekommerden zich weinig om het leed dat zy het Graeuw konden toebrengen. Ongelukkiglyk voor hen, had de vernuftige Deconinck hun geheim ontdekt, en zich tot den stryd gereed gemaekt.

Op hetzelfde oogenblik en met dezelfde stilte stonden de wevers en beenhouwers, met eenige andere ambachtsgezellen in de Vlaemschestraet. Deconinck en Breydel wandelden alleen op eenen kleinen afstand der scharen, en vormden het ontwerp volgens hetwelk zy wilden te werk gaen. Terwyl de wevers en beeuhouwers op de Leliaerts zouden aenvallen, moesten de overige gezellen zich van de stadspoorten meester maken, en dezelve gesloten houden, op dat de vyand geene hulp van buiten krege.

Een weinig na dit alzoo besloten was, klepte de morgenklok op St. Donaes kerk, en de stappen der peerden van Jan van Gistel weêrgalmden in de verte: hierop bewogen zich de scharen der ambachten en togen met de grootste stille op de Leliaerts aen. Het was juist op de markt dat de twee vyandlyke benden elkaer in het gezicht kregen; want de franschgezinden kwamen even uit de Breydelstraet, terwyl de ambachten nog in de Vlaemsche

straet waren. Groot was de verbaesdheid der Leliaerts, wanneer zy bemerkten dat hun geheim ontdekt was. Daerom zagen zy echter van hun ontwerp niet af, want zy waren ridders en moedige mannen.

Weldra hief de krygsbazuin hare vervoerende klanken aen, en de peerden vlogen met hunne ruiters tegen de nog in de Vlaemschestraet benepen burgers. De gevelde speeren der Leliaerts ontmoetten de Goedendags der wevers die beweegloos den schok afwachtten. Hoe groot ook de moed en de behendigheid der ambachtslieden was, konden zy echter uit oorzaek hunner slechte standplaets, het geweld van dien fellen aenval niet wederstaen. Vyf uit het eerste gelid vielen dood of gewond ter aerde, en gaven hier door aen de ruiters den middel om de slagorde te breken: drie scharen weken achteruit en de Leliaerts, die zich reeds meester van het slagveld gisten, hieven den schreeuw: Montjoie St. Denis! Frankryk! Frankryk! in zegepralende galmen aen. Zy staken en hakten links en rechts op de wevers, en bezaeiden de plaets waer zy stonden met de lyken der burgers. Deconinck, die vooraen was, weerde zich dapper met eenen langen Goedendag en belette voor eenigen tyd de verstrooïng der eerste gelederen. Dezen hadden alleen de gansche macht der franschgezinden te bevechten; want mits zy in de straet gesloten waren, konden de achterste gelederen niet in den stryd komen. De woorden en voorbeelden van den Deken bezwoeren het lot niet lang: de Leliaerts vielen met nieuwe kracht tegen zyne voorste benden, en dreven dezelve verward op elkander.

Dit was zoo spoedig voorgevallen dat er reeds veel ge-

sneuveld waren, eer Jan Breydel, die met zyn ambacht in het diepe der straet stond, het gevecht kon bemerken. Eene beweging, op bevel van Deconinck uitgevoerd, deed de gelederen opengaen, en stelde hem den toestand en het gevaer der wevers voor oogen. Hy brulde eenige onverstaenbare woorden met heesche stem, en zich tot zyne mannen keerende riep hy:

'Vooruit, macecliers! vooruit!'

Als razend vloog hy dwars door de wevers heen en liep met al zyne mannen tegen de ruiters op. De eerste slag zyner byl ging door de neusplaet en het hoofd van een peerd, en zyn tweede slag velde den ruiter voor zyne voeten: in een oogenblik trapte hy op vier lyken, en ging verwoed in het stryden voort; wanneer hy zelf eene geringe wonde aen den linker arm kreeg. Het zien van zyn eigen bloed maekte hem uitzinnig: schuim kwam op zynen mond, en den ridder, die hem gewond had, met eenen vluchtigen blik aenziende, wierp hy zyne byl weg; zich dan onder de speer van zyneu vyand bukkende sprong hy met razende furie tegen het peerd op en klampte zich vast aen het lichaem van den Leliaert. Hoe sterk deze ook in den zadel zat, moest hy echter voor het geweld van den dollen Breydel zwichten, en viel, uit den zadel gerukt, op den grond. Terwyl de Deken der beeuhouwers bezig was met zyne wraek op hem te verzadigen, waren zyne makkers en de overige ambachtslieden te gelyk op de schaer der franschgezinden gevallen, en hadden er veel onder den voet gehaeld. Mits de strydenden lang op dezelfde plaets bleven vechten, waren de lyken van menschen en peerden

dicht gezaeid, en stroomen bloeds verwdden de straet met donker rood.

Nu kon niets meer het geweld der ambachten tegenstand bieden; want daer de Leliaerts achteruit geweken waren, hadden hunne vyanden al vechtende zich op de markt kunnen uitspreiden. Het was zichtbaer dat zy alle de ruiters in eenen kring zochten te vangen, en in dit inzicht hunnen rechter vleugel tot tegen de Eiermarkt deden strekken. Weldra draeiden de overwonnen ridders hunne peerden om, en vluchtten snellyk om het doodsgevaer te ontkomen. De wevers en beeuhouwers liepen hen met zegepralend geschreeuw na, doch konden hen niet meer achterhalen, dewyl zy op al te goede peerden gezeten waren.

By den klank der bazuinen en het gerucht van den stryd was de geheele stad in rep en roer geraekt, alles was weldra te been. Duizende gewapende burgers kwamen uit alle straten toegeloopen om hunne broederen te helpen; doch de zege was reeds bevochten. De Leliaerts op de Burcht gevlucht zynde, werd deze plaets ten allen kanten door de ambachtsgezellen omsingeld en bewaerd.

Terwyl dit by de Markt aldus gebeurde, berende de Landvoogd De Chatillon de oproerige stad met vyf honderd fransche ruiters. Hy had wel voorzien dat de Bruggelingen, volgens hunne oude gewoonte, de poorten zouden gesloten hebben, en had zich derhalve ook tot het verydelen van dien hinderpael bereid gemaekt. Zyn broeder, Gui De St Pol, moest hem een talryk voetvolk en de noodige werktuigen tot de bestorming aenbrengen. In afwachting dezer hulp vormde hy reeds het ontwerp der stormlooping, en bespiedde de zwakste

zyde der stad. Alhoewel hy slechts weinig volk op de wallen zag, vond hy het evenwel niet raedzaem met ruiters alleen iets te ondernemen, want hy wist wat een ontembaer volk in Brugge woonde. Een half uer na zyne aenkomst verscheen de stoet van De St Pol in de verte: de punten der speeren en de helmbylen blonken in het verschiet tegen de eerste stralen der zon, en een ondoordringbaer stof bedekte de peerden die de werktuigen in de baen voorttrokken.

De weinige Bruggelingen, welke de poort en de wallen bewaerden, zagen dit talryk gevaerte niet zonder angst naderen. Wanneer zy de zware balken en stormtuigen zagen aenbrengen, kregen zy een bang voorgevoel. In weinig oogenblikken liep de droeve maer rond de stad, en de harten der vrouwen benepen zich met schrik en wee. De gewapende ambachtslieden waren nog om de Burcht geschaerd, wanneer de tyding van het aenkomend stormleger hen in hunne werking verrastte. Na eenige gezellen ter plaetse gelaten te hebben, om den uitval der verschanste Leliaerts te beletten, liepen zy met allerhaest naer de vesten en verdeelden zich op de bedregene muren. Niet zonder voor hunne geboortestad te duchten, zagen zy dat de fransche soldeniers reeds bezig waren, met het ineenvoegen der balken die tot schrikverwekkende werktuigen moesten opklimmen.

De belegeraers werkten op eenen ruimen afstand der muren en waren niet onder het bereik der pylen die hun uit de stad konden toegezonden worden: zy gingen gerust in hunne voorbereidsels voort, terwyl De Chatillon met zyne ruiters elken uitval der burgers belette. Het duerde niet lang of hooge torens met val-

bruggen verhieven zich in het leger der Franschen; stormrammen en springhalen waren ook bykans veerdig, en alles voorspelde den Bruggelingen een akelig lot.

Hoe groot het gevaer ook was, kon men op de aenzichten der ambachtslieden doch geene laffe vrees erkennen; zy hechtten de oogen styf en beweegloos op den vyand, hunne boezems klopten zeer, en hun adem werd kort: dit was de eerste aendoening, die hen by het gezicht van het dreigend leger trof. Welhaest, en zonder dat zy de oogen van den vyand gewend hadden, stroomde het bloed vryer in hunne aderen, een manlyk vuer glom op hunne wangen, en ieder burger voelde de vervoering der wraekzucht en des heldentoorns, in zyn hart blaken.

Een eenig man stond bly en vrolyk op de wal: het scheen by zyne onrustige bewegingen en by den grimlach van genoegen, die over zyn gelaet liep, dat hy een gelukkig uer zag naken. By wylen bracht hy zyn vlammend oog, van den vyand op de slachtbyl die in zyne sterke mannenvuist flikkerde, en streelde het moordstael met meer liefde, dan of hy zich op den zachten boezem zyner bruid had verlustigd. - Die man was de onversaegde Jan Breydel.

De Dekens der ambachten kwamen allen by Deconinck en bleven stilzwygend op zynen raed of zyne be velen wachten. Volgens zyne gewoonte bedacht de Deken der wevers zich langen tyd, en blikte mymerend op het fransch leger. Deze langdurigheid viel den onrustigen Breydel zeer lastig: hy riep met ongeduld: ‘Nu dan, meester Deconinck, wat beveelt gy? zullen wy ter poorte uitloopen om die fransche snakkers op

het lyf te vallen, of zullen wy ze op onze wallen doodslaen?'

De Deken der wevers antwoordde niet; hy bleef nog in diep gepeins op de vyandlyke werken staren, en telde naeuwkeuriglyk de groote stormtuigen die in menigte gebouwd werden. Alhoewel de omstaende ambachtslieden op zyn gelaet de voorteekens zyner woorden poogden te lezen, konden zy niet dan koude bedenking er op vinden. In het hart van Deconinck was wel zoo veel rust en koelheid, maer minder hoop op geluk: hy begreep dat het onmogelyk was, het geweld der vyanden te wederstaen; want de reuzenstaltige springhalen en hooge torens gaven den Franschen te veel voordeel op de burgers, die van zulk oorlogstuig niet voorzien waren. Wanneer hy zich ten vollen overtuigd had, dat de stad, indien zy bestormd werd, door het vuer en het zweerd zou vernield worden, besloot hy eenen droeven middel te gebruiken, en zich tot de Dekens keerende, sprak hy langzaem:

'Makkers, de nood is dwingend! Onze stad, de bloem van Vlaenderen is verkocht geweest, en wy hebben het niet geweten. In dezen toestand kan de voorzichtigheid alleen ons behulpzaem zyn; hoe zeer de opoffering uwer edele gevoelens u ook pynen moet, bid ik u, wel te bedenken dat, zoo loffelyk als de held is die zyn bloed voor de rechten zyner medeburgers stort, zoo onwys is ook de roekelooze die zyn Vaderland door vermetelheid in gevaer stelt. Hier helpt geen stryden......'

'Wat! wat?' viel Jan Breydel uit 'hier helpt geen stryden! Wie duivel geeft u deze woorden in?'

'De voorzichtigheid en de liefde tot myne geboortestad' antwoordde Deconinck. 'Wy mogen als Vlamingen, op de rookende puinen onzer stad met het wapen in de hand sterven; wy kunnen tusschen de bloedige lyken onzer broeders juichend nederzinken - wy zyn mannen. Maer onze vrouwen - onze kinderen; zouden wy die weerloos en verlaten aen de wulpschheid en wraekzucht onzer vyanden overleveren? Neen, de moed is den man tot de bewaernis zyner zwakkere medemenschen geschonken...... Wy moeten de stad overgeven!'

Even als of een pletterende donder tusschen hen nederviel, verschrikten de omstaenders op dit gezegde, en bezagen den Deken met nydigen toorn, dit scheen hun een hoonende laster: zy riepen te gelyk en met de grootste verbaesdheid:

'De stad overgeven! - wy?'

Deconinck bleef koel voor hunne verwytende blikken en antwoordde:

'Ja makkers, hoe zeer dit ook aen uwe vrye harten mishaegt, is dit echter de laetste toevlucht die ons overblyft, om onze stad van de verwoesting te redden.'

Jan Breydel had, gedurende deze woorden, met bitsig ongenoegen geraesd en getierd. Wanneer hy bemerkte dat er reeds velen der Dekens wankelden en tot de onderwerping overhelden, kwam hy driftig vooruit en riep:

'De eerste van Ulieden? die nog van overgeven durft spreken, dien strek ik als een verrader voor myne voeten! Ik sterf liever lachend op het lyk eens vyands dan een eerloos leven te behouden. Wat denkt gy dan - dat myne Macecliers alzoo voor het gevaer beven? Neen,

ziet ze daer met hunne opgestroopte mouwen; het hart klopt hun zoo fel, zy hygen zoo onrustig naer de slachtery! En zal ik hun zeggen, geeft de stad over? ho, die tael verstaen zy niet. Ik zeg het u, by Mynheer Sint Jan! wy bewaren onze vaderstad en wie bang is, ga naer huis by de vrouwen en kinderen. De hand die de poort opent zal nimmermeer weder opgeheven worden, myne byl zal over die lafheid recht doen!'

Vol woede liep hy naer zyne beenhouwers, en wandelde met snellen tred voor de scharen van het ambacht. 'De stad overgeven! Wy de stad overgeven?' herhaelde hy menigmael met eene uitdrukking van toorn en verachting.

Eenigen der aenleiders van het ambacht hadden dit gehoord en vroegen hem met verbaesdheid wat hy zeggen wilde: dan borst hy uit:

'De Hemel zy ons genadig, ô mannen! Myn bloed kookt dat de aderen my gespannen staen - ho laster! onverdraeglyke laster! Ja, de wevers willen de stad aen de snakkers overgeven. Maer ik beroep u, broederen, blyft met my - en wy zullen allen als echte Vlamingen sterven. Beziet den grond die uwe voeten raekt,-daer sneuvelden de macecliers, onze vaderen! zegt nu, dit is myn graf! ja dit zy ons graf en dat der Franschen. Onze dood blyft den laffen weveren eene eeuwige schande. Wie geen beeuhouwers hart heeft mag naer huis gaen.-Laet hooren wie strydt met my tot den dood?'

De stemmen der beeuhouwers mengden zich in een aeklig gehuil, en driemael verlengde zich het holle woord dood! als de zucht die uit den boezem van den zwangeren afgrond opstygt. Tot den dood! was de roep welke uit

zeven honderd gloeiende borsten opklom, en die bloedige eed versmoorde tusschen het naer gekrysch der slachtbylen welke op den stalen priem werden geslepen.

Onderwyl hadden de meeste Dekens, door Deconinck overtuigd, den droeven middel als heilzaem aengenomen, en zouden de stad wel geern overgegeven hebben; maer nu was dit door Breydels tegenkanting onmogelyk geworden Op het gezicht der schrikkelyke stormtuigen die in menigte boven het vyandlyk leger oprezen, besloten zy, in weêrwil van den Deken der beenhouwers, met den vyand in onderhandeling te treden.

Maer de onrustige Breydel bemerkte hun inzicht. Als een gewonde Leeuw brulde hy van woede in onverstaenbare woorden en liep alzoo naer Deconinck. De beenhouwers, die den toorn van hunnen Deken verstaen hadden, volgden hem in wanorde en van wraeklust vol.

‘Sla dood! sla dood! huilden de scharen als razend, sla dood den verrader Deconinck! Deconinck!!’

Het leven van den Deken der wevers was in groot gevaer; echter zag hy deze woedende menigte op zich aenkomen zonder de minste ontsteltenis op zyne wezenstrekken te laten blyken. Gelyk iemand die met medelyden op zinneloozen nederziet, vouwde hy de armen op de borst en staerde koud en als onverschillig op de aenkomende beenhouwers. Te midden uit de golvende scharen steeg de schrikverwekkende roep: slaet hem dood, den verrader! gedurig met meer bitsigheid - en reeds was de byl niet verre meer van den schedel des grooten mans. Hy stond onwrikbaer, als een reuzeneik die het geweld der orkanen tart, en van het bolwerk waerop

hy zich had geplaetst, beheerschte hy de menigte als een Rechter.

Op dit oogenblik liep een vreemde uitdrukking over het gelaet van Breydel. Men zou gezegd hebben dat hy eensklaps van gevoel was beroofd; want de byl hing onachtzaem nevens zyne zyde. Hy bewonderde de grootheid van den man wiens raed hy wilde bestryden; dit duerde niet langer dan het vluchtend gedacht der menschen. Eensklaps bemerkte hy het gevaer van zynen vriend, hy wierp den beenhouwer, die zyne byl reeds boven het hoofd van Deconinck had geheven, voor zyne voeten op den grond, en schreeuwde:

'Houdt op mannen! houdt op!'

Men luisterde in den eersten niet naer dit bevel, want in deze verwarring van moordkreten was het niet mogelyk de stem van iemand te erkennen. Breydel plaetste zich dreigend voor den Deken der wollewevers, en zwaeide als een vervoerde met zyne byl in het rond. Dan eerst verstonden zyne makkers dat hy Deconinck wilde beschermen: zy lieten de wapens nedergaen en bleven met dreigende morringen op de uitkomst wachten.

Terwyl Breydel bezig was met hen tot bedaren te brengen, kwam er een wapenbode uit het fransch leger tot aen den voet van den muer boven denwelken deze beroerte plaets had. De aendacht der woelige Bruggelingen werd hierdoor oogenblikkelyk van Deconinck getrokken en tot den wapenbode gewend. Deze riep den belegerden aldus toe:

'In den naem van onzen machtigen Vorst Philippe van Frankryk, wordt het u, oproerige onderdanen,

door mynen Veldheer De Chatillon gevraegd, of gy de stad op zyne genade wilt overgeven! - Indien gy na verloop van tien stonden op dezen eisch niet geantwoord hebt, zal het geweld der stormtuigen uwe vesten omverwerpen, en alles zal door het zweerd en het vuer vernield worden!'

De oogen van al degenen die deze opeisching gehoord hadden, vestigden zich eenpariglyk op Deconinck, en denzelfden man, dien zy zoo even hadden willen dooden, schenen zy nu om raed te smeeken. Breydel zelf bezag Deconinck met ondervragend gelaet, doch niemand kreeg het gewenschte antwoord. De Deken der wollewevers stond stilzwygend te midden onder hen, en scheen tot de daders dezer gebeurtenissen niet te behooren.

'Wel myn vriend Deconinck wat raedt gy ons?' vroeg Breydel.'

'Dat men de stad overgeve! was het koele antwoord.'

De beeuhouwers begonnen op nieuw te morren en en te razen, doch een dwingend teeken van Jan Breydel bracht hen tot stilte.

'Denkt gy Deconinck' vroeg hy 'dat wy met moed, met onversaegdheid de stad niet kunnen bewaren? Is de hoogste dapperheid hier dan onmachtig? Rampzalig uer!'

Het was zichtbaer op de wezenstrekken van Breydel hoe hem deze vraeg pynde. Zoo zeer als zyne oogen in den lust tot stryden geblaekt hadden, zoo zeer waren zy nu verduisterd en beroofd van het heldenvuer dat er gewoonlyk in gloeide.

Deconinck hief zyne stem boven de omstaende scharen en sprak:

‘God en gy allen zyt my getuigen, dat de liefde tot het Vaderland alleen my aendryft. Voor myne moederstad heb ik my aen uwe dolle woede blootgesteld, en alzoo zou het my ook niets kosten door de hand des vyands te sterven; maer het bewaren der peerl van Vlaenderen is my eene heiligere taek; belaedt my vry met laster - hoont en bespot my als een' verrader: ik weet wat plichten ik te kwyten heb. Niets, hoe pynlyk ook, kan my aen het edel doel onttrekken, en ik zal u eens vrymaken, al ware het tegen uwen dank. Ik herhael het nu voor de laetste mael: - het is onze plicht, wy moeten de stad overgeven.’

Wie gedurende deze korte aenspraek het gelaet van Breydel gezien had, zou verscheidene aendoeningen er op bemerkt hebben: spyt, woede, droefheid verwisselden zich steeds in hem, en het was aen de wringing zyner vuisten zichtbaer dat hy tegen zyne eigene driften worstelde. Op het oogenblik dat de spreuk: wy moeten de stad overgeven! nog eenmael als een doodvonnis in zyn oor geklonken had, werd hy door inniger droefheid getroffen, en bleef eene korte wyl, als in gedachten onttogen, staen.

De beeuhouwers en andere ambachtslieden lieten hunne oogen beurtelings op de twee Dekens gaen en wachtten in een plechtig stilzwygen.

‘Meester Breydel’ riep Deconinck ‘zoo gy de oorzaek onzes ondergangs niet zyn wilt, geef dan ras uw jawoord. Ginds komt de Wapenbode der Franschen terug; de tien stonden zyn verloopen.’

Breydel rees eensklaps uit de diepe bedenking, en antwoordde met droeven toon:

'Gy wilt het meester? Het moet zoo zyn? Wel nu geef de stad over.....'

By deze woorden vatte hy de hand van Deconinck en drukte dezelve met ontroering: twee tranen van innige smart rolden uit zyne blaeuwe oogen, en een doffe zucht kwam over zyne lippen. De twee Dekens bezagen elkander met eenen dier blikken waerin de ziel zich gansch zien laet. Zy verstonden elkander plotseling, en hunne armen strengelden zich in eene omhelzing te samen.

Daer lagen de twee grootste mannen van Brugge, heldenmoed en vernuft, met borst tegen borst, in wederzydsche bewondering verzonken.

'ô Dappere broeder' riep Deconinck 'uwe ziel is groot! Wat stryd heb gy in uwen boezem doorstaen! toch hebt gy u verwonnen.'

Op het gezicht van dit roerend tooneel, liep een schreeuw van blydschap door alle de scharen, en de nyd ontvlood den boezem der strydbare Vlamingen. Door bevel van Deconinck hief de bazuinblazer der wevers driemael in schaterende toonen aen, en riep tot den franschen Wapenbode:

'Geeft uwe Veldheer vrygeleide aen onzen taelman?' 'Hy geeft vrygeleide volgens krygsgebruik en op zyne trouw' was het antwoord.

De egge werd by deze verzekering omhoog gehaeld en de brug viel neêr om twee burgers uit de stad te laten. De eene was Deconinck en de andere de wapenbode der ambachten. Wanneer deze in het fransch leger gekomen waren, werden zy tot in de tente van den Veld-

heer De Chatillon gebracht. De Deken der wevers naderde met stout gelaet voor den Landvoogd en sprak: 'Mynheer de Chatillon, de Poorters der stad Brugge laten u, door my, hunnen Gezant, weten dal zy om het dierbaer menschenbloed niet nutteloos te vergieten, besloten hebben u de stad over te leveren: daer echter niets dan dit edel gevoel hen tot onderwerping dwingt, hebben zy u de volgende voorwaerden doen aenbieden, te weten, dat de kosten der intrede des Konings niet door eene nieuwe belasting op den derden staet zullen geheven worden, dat de Wethouders zullen worden afgezet, en dat er geene hoegenaemde vervolging ter oorzake van oproerigheid zal gedaen worden. Gelief my te zeggen of gy deze voorwaerden aenneemt of niet.'

De wezenstrekken van den Landvoogd betrokken zich door innige gramschap.

'Wat tael is dit?' riep hy 'hoe durft gy my voorwaerden opleggen, daer ik alleenlyk myne stormtuigen vooruit te brengen heb om uwe muren tot puin te verbryzelen?'

'Dit is mogelyk' antwoordde Deconinck 'maer ik zeg het u, en neem myne woorden in acht: de grachten onzer stad zullen met de lyken uwer mannen vervuld worden, eer een Franschman onze wallen beklimme. Wy hebben ook geen gebrek aen oorlogstuig en de historie is daer, om u te bewyzen dat de Bruggelingen voor de vryheid sterven kunnen.'

'Ja ik weet dat de koppigheid uw kenmerk is, maer dit geeft my weinig; want de moed der Franschen kent geene hinderpalen. Ik wil de stad op genade en ongenade hebben, - dit is myn antwoord.'

De Chatillon had by het zien der ontellyke ambachtslieden en derzelver trotsche houding boven de wallen, een angstig voorgevoel der aenstaende slachting gekregen. De voorzichtigheid deed hem om de overgaef der stad wenschen; want hy kende de onversaegdheid der Bruggelingen, en was derhalve zeer blyde wanneer de komst van Deconinck zynen wensch vervulde; maer de voorwaerden, die men hem aenbood, behaegden hem geenzins. Hy zou dezelve wel toegestaen hebben, met het staetkundig nagedacht zich op eene linksche wyze aen de uitvoering derzelve te onttrekken; maer hy mistrouwde den Deken der wevers, en twyfelde aen de echtheid zyner woorden. Willende dan beproeven of de Bruggelingen waerlyk het voornemen hadden zich tot de dood te verdedigen, gaf hy met luider stemme het bevel om de werktuigen tot de stormlooping aen te voeren.

Gedurende de onderhandeling had Deconinck met doordringende blikken de uitdrukking van het gelaet des Veldheers gepeild, en in dezelve veel weifeling en gemaektheid gevonden. Dit was hem genoeg om te weten dat De Chatillon het gevecht niet wenschte. Hy hield dan zyne voorwaerde staende, ondanks de bewegingen die reeds tot het stormloopen gedaen werden.

De koele standvastigheid van Deconinck bedroog den franschen Veldheer; hy bleef overtuigd dat de Bruggelingen hem niet vreesden, en hunne stad met hardnekkigheid zouden verdedigen. Zyn gansch leger en het Land van Vlaenderen aen die afzonderlyke zaek niet willende wagen, begon hy met Deconinck over de voorwaerden te twisten. Eindelyk, na lange woordwisse-

ling, kwamen zy overeen dat de Wethouders in hunne ambten zouden blyven: de andere punten werden den Bruggelingen toegestaen. De Landvoogd had van zynen kant doen aennemen dat hy zoo veel soldeniers als hem beliefde in de stad mocht leggen.

Zoodra de zegelbrief door hen beide verveerdigd en geteekend was, keerde de Deken der Wevers met den Wapenbode naer de stad terug. De voorwaerden werden in alle de straten uitgeroepen. Een half uer daer na deed het fransche leger met klinkende bazuinen en vliegende banieren de zegepralende intrede, en de ambachtslieden gingen met het hart vol spyt en droefheid naer hunne wooning terug. De Wethouders en Leliaerts kwamen van de Burcht, en de stad verkreeg eene schynbare rust.

X.

> Knechts! waer ben ic? hoor ic dit oft niet?
> beziet oft ic wacker ben, ist nacht of ist dach?-
> ô juweel van heelder wereld! Peerle van goude.
> spiegel myndér zielen! Zoude ic alsulcken Vrouwe
> moghen beminnen met haren dancke?
> *Oude Roman*.

Na de stad Brugge zich gansch in de macht der Franschen had overgegeven, begon De Chatillon ernstig aen de begeerte der Koningin te denken; zy had hem geboden de jonge Machteld van Bethune naer Frankryk te

doen overvoeren. Alhoewel het scheen, dat niets hem in het volbrengen van dit bevel kon hinderen, mits zyne krygsknechten de stad vervulden, werd hy echter nog door een staetkundig inzicht wederhouden. Hy wilde eerst zyne macht in Brugge bevestigen, de ambachten verslappen, een kasteel bouwen,[1] en dan zou hy de dochter van den Leeuw van Vlaenderen gevangen nemen en der Koningin overleveren.

Adolf van Nieuwland was by de intrede der Franschen met de grootste vrees bevangen geweest, want hy zag Machteld nu zonder tegenweer, aen hare vyanden blootgesteld. Het dagelyksch bezoek en de onophoudende wacht van Deconinck, konden hem in den eersten niet verzekeren; maer wanneer hy na eenige weken, nog niet door de Franschen ontrust was, begon hy te denken dat zy de Jonkvrouw van Bethune vergeten hadden en niets tegen haer wilden ondernemen. Zyne sterke lichaemsgesteltenis en de kundige zorgen van meester Rogaert hadden zyne wonde geheel genezen, en hy kreeg kleur en leven weder; maer eene diepere wonde bleef hem in het hart, en deze baerde hem onuitsprekelyke pynen. De innige liefde, welke hy voor Machteld gevoelde, vervulde steeds meer en meer zynen boezem, en de rust werd hem gansch benomen. De ongelukkige ridder zag het meisje, dat hy zoo heiliglyk beminde, alle dag bleeker worden: mager en krank als eene verzengde bloem, kwynde Mach-

(1) Men begon inderdaed een kasteel te bouwen, by de plaets waer nu het waterwerktuig of watermeulen staet, doch hetzelve werd niet voltrokken.

teld door droeve gedachten gefolterd. - En hy, die aen hare edelmoedige bewaking het leven verschuldigd was, hy kon ze niet helpen, niet troosten! Zyne woorden, hoe zoet ook, waren zonder indruk op de rampzazalige Jonkvrouw, die gedurig om haren vader zuchtte en weende. Geen enkel bericht was haer nog van hare gevangene bloedverwanten toegekomen, en zy was als voor eeuwig van haer dierbaer huisgezin gescheiden. Niettegenstaende de zwarte droomen van ramspoed en treurnis, welke haer steeds omringden, gloeide de vlam der liefde heimlyk in haer. In het afwezen van Adolf kwam soms een vluchtende grimlach haer bleek gelaet verlichten, en dan zweefde de beeldtenis van den jongen ridder voor hare oogen; - dan vond zy nog eenigen troost in het zoete gevoel der min, en koesterde dit heilzaem vuer tot dat een bitter aendenken den grimlach deed verdwynen.

Adolf beminde in stilte, en dorst zelfs niet denken dat Machteld hem eens zou lief hebben, hy kende zyne plichten te zeer om zulks te hopen; daerom deed hy geene pooging om die drift te verdooven. Hy bedekte het vuer dat hem brandde onder den vorm eener eerbiedige hulde, en dacht dat Machteld zyne zorg slechts als een bewys van dankbaerheid zou ontvangen hebben.

Weinig weken na zyne volmaekte genezing verwyderde hy zich met langzame stappen van de stad, en wandelde mymerend by Sevecote,(1) door de enge paden der velden. De zon stond zeer laeg op de kim,

(1) Een gehucht buiten Brugge.

en het Westen kleurde zich reeds met gloeiende verwen. Het hoofd gebogen en vol bitter aendenken ging Adolf in de baen voort, zonder op zyne voetstappen te letten. Eene droeve traen glimde onder zyn ooglid, en van tyd tot tyd kwam een zucht uit zyne borst. Op duizenderlei wyzen spande hy zynen geest in om eenige verzachting in het lot der jonge Machteld te kunnen brengen, en iedermael werd zyne wanhoop grooter, want niets vond hy dat haer mocht troosten. Hy zag haer alle dagen weenen, hy zag haer kwynend versterven, en met de armen toegevouwen moest hy, als een radelooze, die treurnis aenzien. Voor een moedig ridder als hy, was die onmacht pynlyk, en soms knarste hy met inwendige bitsigheid de tanden te samen - maer wat kon dit helpen? Er bleef hem niets over, dan eene smartvolle traen over zyne geliefde te storten en van betere dagen te droomen.

Wanneer hy reeds verre van de stad was en dat hy, door somber wee vervuld, onder zyne droeve gedachten was vermoeid, liet hy zich onachtzaem ten gronde gaen en zette zich by den boord der baen neder. Met de oogen ter aerde gewend, ging hy in zyne treurige bedenking voort. Terwyl hy dus gebogen zat, kwam nog ver van daer een ander mensch aengestapt.

Een bruine wollen monnikskolder met eene wyde kap, die op den rug nederviel, was zyn kleedsel: een gryze baerd daelde tot op zyne borst, en zyne zwarte glinsterende oogen waren onder zware wenkbraeuwen gezonken: bruin was zyn beenig gelaet en diepe rimpels lagen op zyn voorhoofd. Met lastige stappen en als een afgematte reiziger, naderde de monnik allengskens de

plaets waer Adolf gezeten was, en bleef plotseling voor hem staen. Eene uitdrukking van hevige blydschap liep over zyn gelaet, en het was by dezelve te denken dat hy Adolf kende. Zyn aenzicht werd echter op nieuw ernstig en koel als of hy veinzen wilde.

Adolf, die nu eerst de tegenwoordigheid van den monnik gewaer werd, stond op, en groette hem met hoofsche woorden. Zyne stem had nog den treurigen toon, dien hy uit zyne mymeringgeput had, en hy deed zich geweld aen om te spreken.

'Mynheer' antwoordde de monnik 'eene verre reis heeft my afgemat, de aengenaemheid der plaets die gy verkozen hebt noodigt my ook tot rusten. Ik bid u, laet my u niet stooren.'

Hy plaetste zich op het gras, en wees met zynen vinger dat hy hetzelfde van Adolf eischte. Deze door eerbied of lust gedreven, hernam zyne vorige plaets, en bevond zich alzoo nevens den vreemdeling. Hy was by den klank zyner stem zeer ontroerd: het scheen hem dat hy dezelve nog meermalen gehoord had, doch niet kunnende bedenken waer hy deze Priester mocht gezien hebben, joeg hy die gissing als valsch uit zynen geest.

Na eene korte poos, gedurende dewelke de monnik den jongen ridder met doordringende oogen bezag, vroeg hy:

'Mynheer het is al eenen ruimen tyd geleden dat ik Vlaenderen verlaten heb; het zou my aengenaem zyn uit uwen mond te weten hoe het in onze stad Brugge al gaet. Dat myne stoutheid u niet hoone.'

'ô Neen Vader' antwoordde Adolf die zich van geen

bedrog mistrouwde 'het zal my een geluk zyn u te verplichten. - In onze stad Brugge gaet het slecht - de Franschen zyn er meester!'

'Dit schynt u niet te bevallen, Mynheer? Ik had nochtans vernomen dat de meeste Edelen hunnen wettigen Graef verloochend hebben en den vreemden met liefde hebben ontvangen.'

'Eilaes! dit is maer al te waer, ô Vader. De ongelukkige Graef Gwyde is door velen zyner onderdanen verlaten, en nog meer zyn er die hunnen ouden roem vergeten - maer het vlaemsche bloed is niet in aller aderen verbasterd; er zyn nog harten die den vreemdelingen vyandig zyn.'

By deze woorden liep een zichtbaer genoegen over de wezenstrekken van den monnik. Indien Adolf wat meer menschenkennis gehad had, zou hy bespeurd hebben dat de spraek van den reizenden geestelyken gewrongen en gemaekt was, en dat er iets geveinsd op zyn gelaet zweefde. De monnik antwoordde:

'Uwe gevoelens Mynheer zyn loffelyk en verdienen u myne achting. Het is my eene ware vreugd nog een' edelmoedig' mensch, in wien alle liefde voor den rampzaligen Landheer Gwyde niet vergaen is, aen te treffen. God loone u om uwe getrouwigheid.'

'ô Vader' riep Adolf 'zoo het u veroorloofd ware, den grond myns harten te zien: - indien gy de liefde die ik mynen Meester den ongelukkigen Gwyde en zyn huisgezin heb toegewyd, konde kennen! - Ik zweer u ô Priester, dat het gelukkigst oogenblik myns levens, dit zyn zou, op hetwelk ik myn bloed tot den laetsten druppel, voor hen mocht verliezen.'

De monnik kende het menschenhart genoeg, om te bespeuren dat de woorden van den jongen ridder niet geveinsd waren, en dat hy den gevangen Gwyde de innigste liefde toedroeg. Na eene korte wyl zich bedacht te hebben hernam hy:

'Zoo ik u de gelegenheid gaf, om den eed die gy zoo even deedt te volbrengen, zoudt gy dan niet achteruit zien, en zoudt gy als een Man alle gevaren trotsen?'

'Ik bid u, ô Vader' riep Adolf smeekend, 'ik bid u, twyfel niet aen myne trouw - ook niet aen mynen moed! Spreek ras, want uw stilzwygen pynigt my.'

'Luister dan met bedaerdheid. Om ontvangene weldaden, ben ik aen het Huis van Gwyde van Vlaenderen de grootste dankbaerheid verschuldigd; het gevoel van erkentenis en liefde, dat ik altyd voor mynen genadigen Vorst gekoesterd heb, deed my besluiten hun in dezen rampspoed behulpzaem te zyn. Met dit voornemen verliet ik myn klooster en begaf my naer Frankryk. Daer heb ik door gebeden, door geld of onder voorwendsel van myn priesterschap, alle de edele gevangenen mogen bezoeken; ik heb den vader de woorden zyns zoons overgebracht, en den zoon zyns vaders zegen gedragen. In den kerker van den Loever heb ik met de arme Philippa gezucht en geweend. Aldus heb ik hunne pynen verzacht, en den afstand, die hen scheidt oogenblikkelyk verkort. Ik heb geheele nachten met reizen doorgebracht, en myne voeten tot bloedens toe gewond: dikwyls werd ik afgedreven, gehoond en bespot; maer dit was my niets by het geluk van myne wettige Vorsten, in hunne rampen te dienen. Eene dankbare traen, welke myne aenkomst over hunne wangen dede rollen, was my eene

belooning, die ik tegen al het goud der wereld niet zou verruild hebben.'

'Zy gebenedyd, ô edelmoedig Priester' riep Adolf 'u wacht een zalig leven! Maer, ik bid u, hoe vaert Mynheer van Bethune?'

'Laet my voortgaen, ik zal u wat langer over hem spreken. Hy zit in eenen duisteren toren, te Bourges in het Land van Berry. Ongelukkiger kon zyn lot wel zyn, want hy is van band en keten vry. De kastelein die hem moet bewaren, is een oude krygsman die zich in den oorlog van Sicilië ridderlyk heeft gedragen, en onder de baniere van den zwarten Leeuw heeft gevochten. Ook is hy Mynheer Robrecht veel eer een vriend dan een bewaerder.'

Adolf luisterde met de grootste nieuwsgierigheid: menigmael kwamen woorden van blydschap op zyne lippen doch hy weêrhield zich. De monnik ging voort: 'Zyne gevangenis zou dus geen onlydelyk verblyf voor hem wezen, indien zyn hart hem niet elders voerde; maer hy is vader en alle droeve vooruitzichten martelen zyn hart. Zyne dochter is in Vlaenderen gebleven, en hy vreest Johanna, de nydige en wreede Koningin van Navarre, die zyn kind ook zal vervolgen, en misschien ten grave leiden. Dit smartvol gedacht foltert den tederen vader, en zyne gevangenis wordt hem ondragelyk: de bitterste wanhoop vervult zyne ziel, en de dagen zyns levens zyn pynlyker dan de dagen eener gedoemde ziel.'

Adolf wilde zyn medelyden door woorden te kennen geven en zou gewis van Machteld gesproken hebben, maer een dwingend teeken van den monnik doofde de stem op zyne lippen.

'Overweeg nu' hernam deze met plechtigen toon 'of gy uw leven waerlyk voor den Leeuw, uwen Heer, durft wagen. De kastelein van Bourges wil hem op zyn eerewoord, voor eenigen tyd in vryheid stellen; maer een trouwe en liefderyke onderdaen, moet zich in zyne plaets laten kerkeren.'

De jonge ridder viel op zyne beide kniën voor den Priester en kuste weenend zyne handen.

'ô Zalig uer!' riep hy 'zal ik Machteld dezen troost verwerven. - Zal zy haren vader zien, ô God! En zal ik die heilige zending volbrengen? Hoe bly klopt my het hart! De gelukkigste mensch op aerde zit voor uwe voeten, ô Priester. Wist gy, wat heilvol oogenblik - wat zuivere vreugd uwe woorden my doen smaken. Ja ik zal de keten als een kostelyk halssnoer, met dankbaerheid ontvangen. Geen goud mag my zoo zeer als het yzer der boeien behagen. - ô Machteld, Machteld! de wind drage u het heuglyk nieuws.'

De monnik liet de opgetogenheid van den ridder voorbygaen, en stond op; Adolf stapte na hem in de baen en zy gingen beide langzaem naer de stad.

'Mynheer' hernam de Priester 'uwe edele gevoelens verwonderen my met rede: ik twyfel geenzins aen uwen moed - maer hebt gy wel overwogen, in welk gevaer gy u gaet stellen. Zoodra den list ontdekt wordt, zult gy uwe liefde met de dood boeten.'

'Een vlaemsche ridder vreest den dood niet' antwoordde Adolf 'niets kan my wederhouden. Indien gy wist dat ik sedert zes maenden, nacht en dag, myne inbeelding folter om te vinden hoe myn leven voor het Huis van Vlaenderen te wagen, dan zoudt gy my

niet van gevaer en vrees spreken. Nog op het oogenblik dat ik daer even, mistroostig by de baen zat, vroeg ik hiertoe de ingeving des Heeren, en gy, ô Priester, zyt zyn tolk geweest.'

'Het is noodig dat wy dezen nacht vertrekken, opdat dit geheim niet ontdekt worde!'

'Hoe eer hoe liever want myne gedachten zyn reeds te Bourges by den Leeuw van Vlaenderen, mynen heer en Vorst.'

'Gy zyt zoo jong heer ridder, uwe gelaetstrekken gelyken wel naer die van Mynheer Robrecht, maer het verschil van jaren is te groot. Dit kan ons echter geen beletsel zyn, want myne kunst zal u den ouderdom die u ontbreekt, in weinig oogenblikken geven.'

'Wat wil dit zeggen Vader, kunt gy my onder maken dan ik ben?'

'Ho neen! maer ik kan uw gelaet zoodanig veranderen dat gy uw zelven niet meer herkennen zoudt. Hiertoe gebruik ik kruiden welkers krachten my bekend zyn: denk niet, dat ik my van eenig goddeloos geheim bedien. Maer, Mynheer, nu wy de stad Brugge zoo naby zyn, zoudt gy my kunnen zeggen waer een zekere Adolf van Nieuwland woont?'

'Adolf van Nieuwland?' riep de ridder. 'Hy is de geen die u verzelt, ik ben het!'

De verwondering van den Priester scheen groot; hy bleef in de baen staen en bezag den Jonker met eene geveinsde verbaesdheid.

'Hoe gy zyt Adolf van Nieuwland, dan is Machteld van Bethune in uwe wooning?'

'Die eer is myn Huis ten lot gevallen' antwoordde

Adolf. ‘Uwe komst Vader zal haer grootelyks verblyden: de troost die gy haer brengt komt spade, want zy treurt en kwynt als of zy sterven wilde.’

‘Hier is een brief van haren vader, dien gy haer geven moogt; want ik hoor wel dat het u eene vreugde zyn zal hare smart hierdoor te verlichten.’

Hier by haelde hy een perkament, hetwelk met eenen zyden draed en eenen zegel gesloten was, uit zyn onderkleed en gaf het den ridder. Deze bezag het slilzwygend en met de grootste opgetogenheid. Zyne gedachten voerden hem reeds voor Machteld, en hy smaekte op voorhand de vreugd die hy uit de blydschap der Jonkvrouw moest putten. Nu was de gang van den monnik hem te langzaem, en hy was altyd eenen stap vooruit, zoo zeer dreef hem het ongeduld.

Wanneer zy in de stad en by de wooning van Adolf waren, bezag de Priester de byliggende gebouwen als of hy dezelve wilde herkennen en sprak:

‘Mynheer van Nieuwland, ik wensch u vaerwel. Dezen avond zal ik wederkomen - misschien wat laet. Doet intusschen uwe uitrusting klaer maken.’

‘Zult gy met my niet tot de Jonkvrouw gaen. Gy zyt zoo vermoeid. Laet my u de rust met alles wat myne wooning bevat, aenbieden - ik bid u.’

‘Ik dank u, Mynheer, myne plichten als Priester roepen my elders. Ten tien uren zal ik u wederzien.- God hebbe u onder zyne hoede!’

By dezen groet verliet hy den verwonderden ridder, en ging tot in de Wolstraet, alwaer hy in het huis van Deconinck verdween.

Opgetogen van vreugd over dit onverwacht geluk,

dat hem als een gulde droom was toegekomen, klopte Adolf met het grootste ongeduld aen zyne deur. De brief van Mynheer van Bethune was gloeiend in zyne handen; en wanneer de dienstbode hem opende, liep hy als een zinnelooze in den gang.

'Waer is Machteld, waer is de Jonkvrouw Machteld?' vroeg hy op eenen toon, die een spoedig antwoord gebood.

'Op de zael tegen de straet' riep de dienstbode.

De ridder vloog op de trappen en stiet de deur der zael met onstuimigheid open.

'ô Edelvrouw! Machteld!' riep hy 'droog uwe tranen. Laet de zuiverste vreugd uw hart vervullen! Onze rampen zyn gedaen!'

De jonge Gravin zat, by het inkomen van Adolf, aen het venster mistroostig te zuchten; zy bezag den vervoerden Jonker met een zonderling gelaet, waer op twyfel en ongeloof te lezen waren.

'Wat zegt gy!' riep zy eindelyk, terwyl zy opstaende haren valk haestiglyk op den stoel plaetste. 'Onze rampen zyn gedaen?'

'Ja myne edele Jonkvrouw, een beter lot wacht u. Hier is een zalig schrift - zeggen de jagingen uwes harten niet welke dierbaere hand..........'

Eer hy deze spreuk kon eindigen, sprong Machteld met hygenden boezem en als uitzinnig naer het schrift, en rukte het uit zyne handen. Een ongemeen vuer had hare wangen met rood gekleurd, en tranen van blydschap borsten uit hare oogen. Zy scheurde den graeflyken zegel en de zyden draedjes van den brief en las hem driemael eer zy er iets scheen van te verstaen; - zy

verstond hem maer al te wel, de rampzalige maegd! Hare tranen hielden niet op, maer de oorzaek derzelve veranderde; want nu was het geene vreugde meer, maer bitter wee dat het smartwater uit hare oogen dreef. 'Mynheer Adolf' riep zy met pynlyken toon 'uwe vreugde verscheurt myn hart. Onze rampen zyn gedaen, zegt gy? Daer.... lees, en ween met my over mynen ongelukkigen vader.'

De ridder nam het schrift uit de handen van Machteld, en liet het hoofd by de lezing op de borst nederzinken. Hy dacht in den eerste, dat de Priester hem had bedrogen en tot bode van een schrikkelyk nieuws gebruikt had, maer wanneer hy den inhoud gansch kende verging dit vermoeden; hy bleef eenige oogenblikken aen zyne onvoorzichtige uitroeping denken, en sprak niet. Machteld werd voor hem met medelyden ingenomen; de blydschap, om de ontvangene boodschap door hem getoond, was een sprekend bewys zyner liefde tot haer, en zy had zich hierover geenzins bedrogen. Nu zy hem zoo treurig op het schrift zag staren, verweet zy zich innerlyk de spytige woorden, die zy hem had toegestuerd. Zy naderde den peinzenden Jonker, en sprak met eenen grimlach door hare tranen:

'Vergeef my, Mynheer Adolf, bedroef u niet. Denk niet dat ik op u gestoord ben om dat gy my te veel heil hebt voorspeld. Ik ken de vurige wenschen, die gy voor het geluk eener arme Jonkvrouw vormt. Geloof, ô Adolf, dat myn hart niet koud blyft by uwe edelmoedige opoffering.'

De ridder liet op dit gezegde den brief uit zyne han-

den vallen, en zyn gelaet kreeg eene heldere uitdrukking van opgetogenheid en blydschap.

'ô Edele Machteld' riep hy 'geweerdigt gy uwen dienaer Adolf met zulke zoete woorden te beloonen? Ho, ik smaek reeds het geluk dat my wacht Neen myne vreugd is niet over: den inhoud van den brief kende ik, maer daer in was het niet dat ik my verblydde. Droog uwe tranen, Jonkvrouw; ik herhael het, treur niet meer, want gy zult eer lang op de borst uws vaders kunnen rusten.'

'ô Heil!' zuchtte Machteld 'zou dit waer zyn? - zou ik mynen vader zien en spreken? Maer waerom pynigt gy my, Mynheer, waerom verklaert gy my dit raedsel niet? ô spreek, op dat de twyfel uit my verdwyne.'

Een licht misnoegen verduisterde de heldere gelaetstrekken van den Jonker. Hy zou zoo graeg aen Machteld de gevraegde verklaring gegeven hebben, maer zyne edele ziel kon hare eigene verdiensten niet aen den dag brengen; hy antwoordde op eenen toon die zyne droefheid hier over te kennen gaf:

'Ik smeek u, doorluchtige Jonkvrouw, neem myn stilzwygen niet ten kwade. Wees verzekerd dat gy uwen heer vader zien zult, en dat hy zyne dierbaere dochter op vaderlandschen grond zal mogen spreken en omhelzen; maer het is my niet geoorloofd u iets meer te zeggen.'

De jonge Gravin liet zich hier door niet vergenoegen. Twee gevoelens dreven haer tot het ontdekken van het raedsel: de vrouwelyke nieuwsgierigheid en de twyfel die haer nog overbleef; een zichtbaer spyt trok hare roosverwige lippen te samen en zy sprak:

'Mynheer Adolf, och zeg my de zaek die gy verbergen

wilt. - Denk niet dat ik onbezonnen genoeg zyn zou, om het ter myner schade te ontdekken.'

'ô Jonkvrouw ik mag - ik kan niet.'

'Het zou my zoo verblyden, Mynheer Adolf. Nu geloof ik uwe woorden niet: gy berooft my van de vreugde welke ik moest smaken. - Zeg het my toch.'

'Ik bid u om verschooning Edelvrouw, ik kan het niet doen.'

De nieuwsgierigheid van Machteld groeide meer en meer by de woorden van den ridder; zy vroeg hem nog meermalen naer het geheim, doch alles was vruchteloos. Eindelyk kwam ongeduld haer vervoeren, en zy sprak met dien streelenden grammoed, die zoo tooverend op het hart der mannen werkt:

'Ik dacht dat gy my meer beminde, Mynheer van Nieuwland!'

Adolf verbaesde zoo zeer dat zyn adem gansch ophield. 'Dat ik haer meer beminde?' was zyn zucht.

'Gy plaegt my' ging Machteld voort 'en gy blyft onverbiddelyk voor myn smeeken. Hoe machtig zyt gy toch tegen het gebed eener zwakke vrouw! Adolf! Adolf! ik had meer genegenheid van u te verwachten.'

Adolf stond verslagen voor haer en antwoordde niet. Dan veranderde zy van toon en ging voort:

'Myn vriend, verdryf toch mynen twyfel. - ik zal u zoo dankbaer zyn.'

De Jonkvrouw had by deze woorden zulke smeekende houding, dat Adolf het niet langer kon uithouden. Hy besloot haer alles te zeggen, wat de bekentenis zyner opoffering hem ook moest kosten. Machteld bespeurde hare overwinning op zyn aengezicht en kwam

met eenen minnelyken grimlach by hem, terwyl hy dus tot haer sprak:

'Luister, Machteld, hoe wonderlyk ik den brief en de kennis van dit gelukkig nieuws verkregen heb. Ik zat by Sevecote, in diepe mymering verzonken, en bad vuriglyk om de genade des Heeren over mynen ongelukkigen Landheer te roepen. Maer hoe groot was myne verwondering, wanneer ik het hoofd opheffende eenen Priester voor my zag staen. Oogenblikkelyk dacht ik dat myn gebed verhoord was, en dat my door dezen mensch eenigen troost moest toekomen; - het was ook zoo, Edelvrouw, want door zyne hand ontving ik den brief en uit zynen mond vernam ik de zalige tyding. Uw vader mag zyne gevangenis voor eenige dagen verlaten, maer een ander ridder moet de keten voor hem aennemen.'

'Ho blydschap!' viel Machteld uit 'ik zal hem zien en spreken! ô myn vader - myn dierbare vader, hoe hygt myn hart naer uwe zoenen. Adolf gy vervoert my van vreugd, uwe woorden zyn zoo zoet, myn vriend! Maer wie zal de plaets van mynen heer vader nemen willen?'

'Die man is gevonden' was des ridders antwoord.

'De zegen des Heeren dale over hem' riep de Jonkvrouw 'hoe edelmoedig is hy die mynen vader aldus wil verlossen, en my het leven wedergeeft. ô Dien mensch zal ik altyd beminnen en danken; want hy verdient nog meer.'

De ridder luisterde met het innigst genoegen op de blyde uitroepingen der Jonkvrouw. Zy wist niet dat degeen, die haren vader wilde verlossen voor haer

stond, en zyne belooning reeds genoot. Na dat de uitdrukking harer dankbaerheid allengskens in zachtere spreuken was geeindigd vroeg zy:

'Maer wie is toch die edelmoedige ridder?'

Adolf boog zyne eene knie voor de Jonkvrouw en riep met vurige drift:

'Wie anders dan uw dienaer Adolf, o edele dochter van den Leeuw, mynen heer?'

Machteld had zich, op het oogenblik dat de ridder voor haer knielde, grootelyks verschrikt; hevig schaemrood had haer hoofd gekleurd, maer zoodra zy zyne opoflering verstond, verging dil gevoel om haer hart met liefde en dankbaerheid te laten vervullen: zy vatte de hand van den Jonker en hem minnelyk van den grond heffende sprak zy:

'Adolf, myn dierbare Adolf, hoe kan ik u dit betalen? Wat vraegt gy van Machteld om zulke liefde en zulke trouw te vergoeden?'

'Uwe woorden, ô Machteld' riep hy 'maken my reeds zoo gelukkig, dat my geen wensch meer overblyft.'

Terwyl aenzag de Jonkvrouw hem met styve blikken; en zy bewonderde de grootheid van dengenen dien zy zoo teder beminde. Zy bracht zyne hand met de hevigste aendoening aen hare oogen, en twee tranen vielen warm en glinsterend op de vingers van den bevenden Jonker.

Het zou moeielyk zyn de vervoerende blydschap van Adolf te beschryven. Hy scheen eer een zinnelooze dan een redelyke mensch: onstuimig waren zyne bewegingen, onbekende woorden ontvielen zynen mond en hy vergat zich zoo ver dat hy zyne lippen op de hand van

van Machteld dorst plaetsen. Als of hy, door deze eerste plichtschennis, stouter ware geworden, verlengde hy zynen zoen en liet de hand der Jonkvrouw niet los dan op het oogenblik dat hy de huisdeur hoorde opendoen.

Machteld liet zich hygend in eenen zetel nederzinken: de ontsteltenis eener zedige schaemte blonk op hare wangen. Niet dat zy zich als plichtig aen een zondig bedryf erkende, want haer hart was zuiver, maer de uitdrukking van Adolfs gelaetstrekken en zyne gloeiende woorden, hadden haer iets gezegd dat haer fel geschokt had.- Even als een mensch die uit eene sluimering ontwaekt, en zich zyne nare of blyde droomen wilt herinneren, stond de ridder met gebogen hoofde voor de Jonkvrouw. Tusschen het zacht genoegen dat zyn hart overstroomde, kwam eene bange vrees zich mengen, en hy wachtte angstig op het vonnis of het genadewoord der maegd.

Terwyl zy aldus beide spraekloos in gedachten dwaelden, kwam de dienstbode de komst van den Priester aenkondigen, en deze werd op bevel van Adolf in de zael geleid.

'Wees gegroet, doorluchtige dochter van den Leeuw, onzen heer' sprak hy, zich met eerbied buigende, terwyl hy de kap van zynen kolder op den rug wierp.

Machteld bezag den monnik met eene hardnekkige aendacht, en folterde zich het geheugen om den naem van dengenen, wiens stem haer zoo zeer ontroerde, te kennen. Eensklaps vatte zy hem de hand en riep met hevige drift, terwyl hare oogen van vreugde blonken:

'ô God! Ik zie den boezemvriend myns vaders. ô Die-

derik! Ik dacht dat allen, behalven Mynheer van Nieuwland ons verlaten hadden; maer nu heb ik den Hemel te danken, dat hy my eenen tweeden beschermer heeft toegezonden. En ik, - ik dorst u in mynen geest van ontrouw beschuldigen! Vergeef die dwaling aen myn benepen hart, Mynheer de Vos?'

Diederik stond verslagen, daer een vrouwenoog zyne kunst had doen feilen; hy deed zynen baerd spytig af en vertoonde zich dan meer kenlyk voor de Jonkvrouw. Adolf viel in dankzeggingen uit en drukte hem de hand met tedere vriendschap. Diederik zich tot Machteld keerende sprak:

'Voorwaer Mevrouw, ik moet bekennen dat gy een scherp gezicht hebt, nu ben ik gedwongen myne natuerlyke spraek te hernemen. Ik ware nochtans liever onbekend gebleven; want het masker dat gy doorgrond hebt, is ten hoogste noodig voor het heil van mynen meester, den Leeuw. Ik bid u derhalve mynen echten naem voor niemand uit te spreken: dit zou my wellicht het leven kosten. Uw gelaet Jonkvrouw getuigt uwer lange smart; maer dezelve zal niet blyven duren, indien onze vooruitzichten zich verwezentlyken. Nochtans, zoo de gevangenis uws vaders zich tegen onze hoop verlengde, gebiedt u de godsdienst, dat gy op de rechtveerdigheid des Heeren betrouwe. Ik beb Mynheer van Bethune gezien en gesproken, zyn lot is door de goedwilligheid van den Kastelein verzacht, - en hy verzoekt u om zynentwille niet te weenen.'

'Vertel my toch wat hy gezegd heeft, Mynheer de Vos? Laet my weten hoe zyn kerker is, en wat hy doet,

op dat ik my, by het hooren van zynen dierbaren naem, moge verheugen?'

Diederik de Vos begon eene wydloopige beschryving van den toren te Bourges en verhaelde het meisje alles wat hy zelf wist. Met de grootste dienslwilligheid antwoordde hy op hare minste vragen, en trooste haer by gelukkige voorspellingen. Intusschentyd was Adolf uit de zael gegaen om zyne zuster Maria over zyn vertrek te onderhouden, en had geboden dat men zyn peerd en zyne wapens tot de reis zou klaer maken. Ook had hy zynen tocht aen eenen trouwen dienaer bekend gemaekt, op dat hy hetzelve aen Deconinck en Breydel zou boodschappen, en om hunne waekzaemheid over de jonge Gravin te roepen; dit was echter onnoodig, mits Diederik de Vos reeds met geheime bevelen by den Deken der wevers geweest was.

Zoodra Adolf in de zael terugkwam, stond Diederik van zynen zetel op en sprak:

'Mynheer van Nieuwland, ik mag hier niet lang meer blyven, derhalve verzoek ik u een weinig geduld om aen uw gelaet den noodigen ouderdom te geven. Vrees niet dat iets u schaden zal, en laet my zonder stoornis begaen.'

De ridder plaetste zich op eenen zetel voor Diederik, en liet het hoofd achterover hellen. Machteld die niet bedenken kon wat dit mocht beduiden, stond met de oogen opgespalkt en vol verwondering nevens hen, zy volgde nieuwsgieriglyk den vinger van Diederik, welke op het aenzicht van Adolf menigvuldige gryze vlekken en zwarte lynen teekende. By elken trek verstomde het

meisje meer en meer, want het wezen van den ridder veranderde, en kreeg iets dat baer de gelaetstrekken hares vaders herinnerde. Het hart van de Jonkvrouw klopte onstuimig op het gezicht van dit wonderwerk. Na alle de lynen en vagen wel geteekend waren, bevochtigde Diederik de wangen en het voorhoofd van Adolf met een blaeuwachtig water, en gebood hem op te staen.

'Het is gedaen' sprak hy 'gy gelykt aen Mynheer van Bethune als of dezelfde vader u beide had geteeld, en indien ik zelf u zoo niet had veranderd, zou ik u met den doorluchtigen naem van den Leeuw begroeten: ja ik ben met eerbied voor uw nieuw gelaet ingenomen, geloof my.'

De jonge Machteld stond sprakeloos en als verdwaeld voor Adolf: hare oogen kon zy niet verzadigen, en zy bezag beurtelings de twee ridders, gelyk iemand die naer het raedselwoord van eene onverstaenbare gebeurtenis vraegt. Nu geleek Adolf zoo naeuwkeurig aen Mynheer van Bethune, dat zy genegen was te gelooven, dat haer vader wezentlyk voor haer stond; zy dorst echter dezen twyfel door woorden noch gebaren te kennen geven, want sedert eenige uren vreesde zy de liefde van Adolf te zeer.

'Heer van Nieuwland' sprak Diederik de Vos 'indien gy uw edel voornemen gelukkig wilt volbrengen, is het raedzaem dat wy deze plaets verlaten, en dat gy spoedig vertrekke; zoo een vyand of ontrouw dienaer, u onder deze gedaente ziet, zyt gy in groot gevaer van uw leven zonder vrucht bloot te stellen.'

Adolf begreep de redelykheid dezer woorden, en staerde met droeve blikken op Machteld.

‘Vaerwel ô edele Jonkvrouw!’ riep hy, terwyl eene warme traen op zyne wang rolde ‘vaerwel, en denk soms aen uwen dienaer Adolf.’

Het is onmogelyk te zeggen hoe zeer het meisje by die woorden ontroerd werd. Wanneer de jonge ridder haer bekend maekte dat hy naer Bourges zou gaen, om Mynheer Robrecht in den kerker te vervangen, had zy slechts de schoonste zyde van die reis, in de wederkomst haers vaders beschouwd; maer nu zy zag dat de man welke haer zoo lief was, haer op staenden voet ging verlaten, beneep haer hart zich met eene grievende wanhoop. Zy riep:

‘Wat beteekent dit! Waer toe dit plechtig vaerwel? Zal ik u niet meer zien Adolf - en wilt gy my doen sterven? ô blyf hier - verlaet my niet, ik bid u, gy myn eenige troost, myn eenige vriend op aerde, aenhoor myn smeeken; want zonder u, Adolf, kon ik niet meer leven!’

Welke drift was nu de sterkste in het hart des ridders? De vervoerende blydschap, welke deze liefdewoorden hem gaven, of de droefheid die hy by 's meisjes druk gevoelde? Smart en wellust verwisselden zich in hem, en hy werd door diepe aendoening geschokt, nochtans kon dit hem geen oogenblik aen zyn loffelyk voornemen onttrekken. Hy knielde nogmaels voor de jonge Gravin en zuchtte:

‘ô Edelvrouw, geloof my, het pynt my even zeer u te verlaten. Een grooter geluk zou my ten deel vallen, indien ik myn leven als uw dienaer en knecht, in uw byzyn kon verslyten, maer de plicht eens trouwen ridders mag ik niet vergeten. Geheug dat uw heer vader my

in den kerker wacht. Vaerwel dan, bedroef u niet in myne afwezenheid, zy moet u zoo veel zoete vreugde toebrengen.'

De wezenstrekken der Jonkvrouw veranderden eensklaps van uitdrukking, en zy viel uit:

'Myn dienaer en knecht? gy, ô edele Adolf? Neen.....!'

Met opgetogenheid en als uitzinnig wierp zy zich vooruit en liet zich tegen de borst van den Jonker vallen; hare twee armen dan om zynen hals slaende riepzy: 'Ga, myn lieve Adolf, verdien de achting myns vaders, gelyk gy myne liefde hebt verdiend. - Ja, dit geheim heeft lang onbekend in myn hart gewoond; maer nu gy my verlaet, nu kan ik het niet meer in mynen boezem besloten houden. Hoor Adolf: - ja ik bemin u! - niet als eene zuster, met meer kracht, met onrustiger drift. Deze bekentenis zy u eene belooning, een troost op de eenzame baen, en belette u by een goed werk te lyden. Dit is het inzicht dat my myne plicht zoo ver doet vergeten. Gy Diederik, ontvang van my den last dit geheim mynen vader bekend te maken - zeg hem dat ik zyne genade voor dit verbreken met onderwerping te gemoet zie.'

'Gy engellyke Jonkvrouw' zuchtte Adolf met doffe stem 'gy overlaedt my met onuitsprekelyke vreugde. Ik kan dit onverhoopt geluk niet dragen; de krachten ontgaen my, neen myne ziel is niet voldoende voor zulk een innig genot.......'

De Jonker leunde by dit gezegde met den elleboog op den rug van eenen zetel. Hy was waerlyk zoodanig ontroerd dat het leven in hem scheen op te houden. Machteld liet hare handen bevend over zyne wangen gaen, en

poogde hem door meer streelingen te versterken. Op eens borst een vloed van wellusttranen uit de oogen van den gelukkigen Adolf, en dan eerst kon hy de tedere Jonkvrouw weder tegen zyne heigende borst drukken.

Met medelyden en bewondering had Diederik dit tooneel van zuivere liefde aenschouwd. Deukende dat het tyd was om een einde aen die driftige uitstortingen te stellen sprak hy:

'Mynheer van Nieuwland, het dunkt my dat gy u niet over het lot te beklagen hebt. Hoe zeer het my pynt uw geluk te verstooren, moet ik u echter van elkaer scheuren; want daer hoor ik de peerden op den voorhof briesschen en met de voeten stampen. De tyd verloopt!'

Machteld ontknoopte den groenen sluier die in haer hulsel hing, en gaf denzelven met eenen minnelyken grimlach aen den Jonker.

'Daer!' sprak zy 'dit diene u tot gedachtenis der gene die aen u gedurig zal denken. Dit is myne geliefde kleur.'

De ridder ontving dit pand op de eene knie gebogen en bracht het met eenen dankbaren blik aen zyne lippen.

'ô Machteld!' riep hy 'ik heb deze gunsten niet verdiend, maer kome eenmael het oogenblik dat myn bloed voor het Huis van Vlaenderen moge stroomen, - dan zal ik my uwer weerdig maken, of den dood zal my het onverdiend geluk ontrooven.....'

'Mynheer! het is tyd, ik bid u staek uwe dankzeggingen' viel Diederik uit.

Hierby voegde hy een gebaer dat als een onherroepe-

lyk vonnis de gelieven met pyn bevong. Zy onderwierpen zich aen het lot:
'Vaerwel Machteld.'
'Vaerwel myn Adolf.'
En de ridder ging zuchtend uit de zael. Op den voorhof gekomen zynde klom hy en ook Diederik in den zadel;- eenige oogenblikken later liepen twee peerden met weêrgalmende stappen door de eenzame straten der stad, tot dat zy onder de Gendpoort verdwenen.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

DE LEEUW VAN VLAENDREN.

[Tweede deel]

XI.

De roovrenbende staet, de hopman roept van buiten
Den dwerg die 't slot bewaert: hy doet de poort ontsluiten,
De valbrug dalen en de ruitren binnen vliên.-
Hy die van uit het woud de burcht had mogen zien
Wanneer de roovers en de buit er binnen vloden
Had zekerlyk gedacht dat een der helsche goden
Hem d'eeuwge martelplaets voor d'oogen openreet:
Men zag by 't toortslicht niets dan al wat huivren deed:
De halfverlichte maen der witbeschuimde paerden,
De blinkend helmen by de blikkerende zwaerden,
En in het midden van den yzren rooversstoet
De zwakke Jonkvrouw die ontrukt is aen haer bloed.
Dit somber tafereel dat zich op de bemoschte
En gryze muren, by een weiflend licht uitloste,
En daer by 't klettren van de ketens, het geknars
Der waepnen, het gebriesch der dravers en het warsch
Geschal der roepen en der vloeken, maer het meest
Een vrouwengil die klonk als in een naer tempeest
De scherpe schuifelwind.- Dit maekte dat de geest
Te saem door oogen en door ooren werd bevreesd.
Joh. Alf. De Laet.

In den jare 1280 had een schrikkelyke brand de oude Hal by de Markt gansch vernield. De houten toren, die dezelve bekroonde, was met alle handvesten der

stad Brugge door de vlammen vergaen.[(1)] Eenige zware muren waren echter in het onderste gedeelte van het gebouw ongeschonden blyven staen; en met dezen nog eenige vertrekken die men soms tot wachthuizen gebruikte. De fransche krygsknechten hadden die verlatene kamers der oude Hal tot vergaderplaetsen verkozen, en daer was het, dat zy met slempen en tuisschen de ledige uren doorbrachten.

Eenigen tyd na het vertrek van Adolf van Nieuwland bevonden zich acht fransche soldeniers in een der diepstgelegene plaetsen dezer overblyfsels. Eene groote lamp van gebakken aerde zond hare gele stralen op de getaende aenzichten der krygers, en een kronkelende smook klom uit de vlam tegen het welfsel: op de wanden by den hevigen schyn der lamp, kon men nog eenige geschondene versierselen van romansche stichting bemerken; een Vrouwenbeeld zonder handen, en waer van het aengezicht door den tyd was misvormd, stond in eene nis op het einde des vertreks. Vier soldeniers zaten by eene zware houten tafel en speelden driftig met de teerlingen: eenige anderen stonden recht by hunne makkers en volgden de kansen met nieuwsgierigheid na. Het was zichtbaer dat deze mannen niet alleenlyk om te dobbelen daer gekomen waren; want de helm blonk op hunne hoofden, en breede degens hingen aen hunnen gordel, als of zy zich tot den kryg uitgerust hadden.

(1) 15 ougst 1280 verbrandde tot Brugge de Halle, als oock de torre dewelcke alleenlyk van hout gemaeckt was en waerin alle de stadsprivilegien berustende door de vlammen verteert wierden.
Jaerboeken van Brugge.

Een der spelers stond na eenige oogenblikken van de tafel op en smeet de teerlingen met spyt van zich.

'Ik wensch u allen naer den duivel!' riep hy 'ik geloof dat die oude Breton de hand niet zuiver heeft, want het zou wonder zyn dat ik niet eens in vyftig malen zou winnen. - Nu verveelt my het spel; ik schei er uit.'

'Hy durft niet meer spelen!' riep de winner met zegepralende scherts. 'Wat drommel, Jehan, uwe tasch is immers niet ledig? - En vlucht gy alzoo voor den vyand!'

'Waeg het nog eens' sprak een ander 'misschien verandert de kans dit mael.'

De soldenier die men Jehan noemde bleef langen tyd in twyfel of hy het lot nog eens zou beproefd hebben; eindelyk stak hy de hand tusschen zyn wapenhemd en trok een glinsterend juweel er uit. Het was een halssnoer van de fynste peerlen, en met gouden haken versierd.

'Daer' sprak hy 'ik zet deze peerlen tegen hetgeen gy van my gewonnen hebt - het schoonste halssnoer dat ooit op de borst eener vlaemsche Vrouw geblonken heeft! Zoo ik dit mael nog verlies, blyft my geen hair van den buit over.'

De Breton nam het juweel in de hand en bezag het naeuwkeuriglyk.

'Wel dit gaet er om' riep hy - 'In hoeveel worpen?'

'In twee' antwoordde Jehan 'werp gy eerst'.

Een hoop gouden geldstukken lag op de tafel nevens het kostelyk juweel. Alle oogen vestigden zich met angstige drift op de rollende teerlingen,

terwyl de harten der spelers van vrees klopten. By den eersten worp scheen het lot zich voor Jehan te verklaren, want hy wierp tien en zyn makker vyf. Terwyl hy de grootste hoop tot het herwinnen van zyn geld gevoelde, zag hy dat de Breton de teerlingen heimlyk aen den mond bracht, en dezelve aen eene zyde nat maekte. Innige gramschap en wraekzncht kleurden zyne wangen met hevig rood, nu hy bemerkte dat valsche listen de oorzaek zyns verlies waren. Hy geliet zich evenwel als of hy niets gewaer was geworden, en sprak:

'Werp dan, wat aerzelt gy? Bevangt u de vrees?'

'Neen, neen' riep de Breton terwyl hy de teerlingen behendiglyk uil zyne handen liet rollen. 'De kans kan verkeeren - ziet gy wel, twaelf!'

Hier op wierp Jehan de teerlingen onachtzaem op de tafel. Terwyl hy dit mael ongelukkiglyk slechts zes kreeg, nam de Breton het juweel met blyde uitroepingen van de tafel en verborg het onder zyn harnas. Jeban wenschte hem met geveinsde woorden geluk over zyne winst en scheen om dit verlies niet aengedaen; eene bedekte gramschap gloeide in zyne borst en hy kon zich zonder veel moeite niet inhouden. Terwyl de vrolyke winner met een' anderen makker sprak, fluisterde Jehan iets in het oor dergenen die by hem stonden, en scheen door zyne blikken den Breton aen hunne aendacht te bevelen. Dan riep hy:

'Mits gy alles van my gewonnen hebt, makker, zult gy my niet weigeren het lot nog eens te wagen. Ik zet het geld dat wy dezen avond verdienen moeten, tegen gelyke som. - Doet gy het?'

‘Ja zeker, ik wyk nooit!’

Jehan nam de teerlingen en worp achttien in twee malen. Terwyl de anderen de dobbelsteenen van de tafel tot zich haelde en dezelve dan sprekende, zonder inzicht in zyne handen scheen te houden gaven de Soldeniers die by Jehan stonden de grootste acht op hem. Zy zagen duidelyk dat de Breton nogmaels de teerlingen aen zyne lippen bracht en door dezen list eens tien en eens twaelf wierp.

‘Gy hebt verloren, myn vriend Jehan!’ riep hy.

Een schriklyke vuistslag was het antwoord dat hy op dezen roep kreeg; bloed sprong hem uit den mond en een oogenblik bleef hy bedwelmd, want de slag had zyne hersens fel geraekt.

‘Gy zyt een schelm - een dief!’ schreeuwde Jehan: ‘heb ik niet gezien dat gy de dobbelsteenen nat maekte en my aldus valschelyk myn geld hebt afgewonnen? Gy zult my alles wedergeven of........’

De Breton gaf hem geen tyd om voort te gaen, maer toog zynen breeden degen uit den gordel en kwam, onder yslyke lasterwoorden, vooruit. Jehan had zich ook tot stryden bereid gemaekt, en zwoer dat hy zich door bloed wreken zou; doch het ging zoo ver niet. De twee klingen flikkerden reeds tegen het licht der lamp, en alles scheen eene onvermydelyke bloedstorting te voorspellen, wanneer een ander krygsman binnen de kamer trad.

De trotsche en dwingende blikken, welke hy op de twistenden wierp, deden hem by den eersten oogslag voor een' overste erkennen. Zoodra de Soldeniers hem bemerkten, vergingen de vloeken en scheldwoor-

den op hunnen mond, en de degens geraakten schielyk aen de gordels. Jehan en de Breton bezagen elkander als of zy zich tot eenen anderen tyd beriepen, en naderden met de anderen by den overste die hun aensprak:

'Zyt gy klaer mannen?'

'Wy zyn klaer, Mynheer de Cressines' was het antwoord.

'De grootste stilte!' hernam de overste 'herinnert u dat het huis waer dezen burger ons naer toe leidt, onder de bescherming van onzen veldheer De Chatillon staet. De eerste, die zyne handen ergens aansteekt, zal het zich bitterlyk berouwen. Men volge my!'

De burger, welke dezen franschen krygsknechten ten leidsman moest dienen, was geen ander dan meester Brakels, de Leliaert, die uit het weversambacht gebannen was.- Wanneer de Soldeniers met hunnen overste in de straet gekomen waren, ging Brakels stilzwygend vooruit, en bracht hen door de duisternis tot in de Spaenschestraet, by de deur der wooning van Mynheer van Nieuwland. Hier schaerden de Soldeniers zich langs den muer en lieten geen' zucht uit hunne borst gaen, opdat men hunne tegenwoordigheid niet mocht bemerken.

Meester Brakels deed den hamer der poort zachtjes nedervallen. Na eenige oogenblikken kwam eene dienstbode in den gang en vroeg met mistrouwen wie zoo laet aenklopte.

'Doe ras open' was Brakels antwoord 'ik kom van meester Deconinck, met eene baestige tyding voor Vrouw Machteld van Bethune. Wacht geen oogenblik, want de Jonkvrouw is in groot gevaer.'

De dienstbode die ver was van het verraed te vermoeden, trok de grendels weg: zy opende de deur met meer spoed dan zy op eenen anderen tyd hiertoe zou gebruikt hebben. Maer hoe groot was hare verbaesdheid, wanneer acht fransche Soldeniers na den Vlaming in den gang kwamen gedrongen. Een luide schreeuw galmde tot in de diepste zalen van het huis, en de dienstbode wilde zich by de vlucht redden: zy werd door Mynheer De Cressines hierin verhinderd, en moest stilzwygend blyven staen.

'Waer is uwe Meestersse Machteld van Bethune?' vroeg De Cressines met eene koude bedaerdheid.

'Het is reeds twee oren geleden dat myne Vrouwe zich ter ruste begaf, en nu slaept zy' stamerde de verschrikte dienstbode.

'Ga tot haer' hernam de overste 'en zeg haer dat zy zich kleede; want op staenden voet moet zy dit huis verlaten en met ons gaen. Wees gehoorzaem, het zou my pynen het geweld te moeten gebruiken.'

De dienstmaegd liep angstig den trap op, en wekte de zuster van Adolf.

'ô Vrouw!' was hare uitroeping 'rys haestig van uwe bedstede; uwe wooning is vol Soldeniers.'

'Hemel!' zuchtte Maria 'Wat zegt gy? Soldeniers in onze wooning! - wat eischen zy?'

'Zy willen de Jonkvrouw van Bethune op het oogenblik van hier voeren. Ik bid u myne Vrouwe, spoed u, want zy slaept nog - ik schrik dat de Soldeniers in hare kamer gaen zullen.'

Met eene driftige haestigheid, en zonder te antwoorden trok de verbaesde Maria eene wyde samaer

om hare lenden, en ging met de dienstbode by Mynheer De Cressines, die nog in den gang was. Twee knechten van den huize waren op den schreeuw der dienstmaegd toegeloopen, en stonden nu mistroostig tusschen de fransche Soldeniers; men had hen gevat en vastgehouden.

'Mynheer' vroeg Maria aen den oversten 'gelieft het u, my te zeggen waerom gy aldus des nachts in myne wooning komt?'

'Ja wel, myne edele Dame' was het antwoord 'het is een bevel van den Landvoogd. De Jonkvrouw Machteld van Bethune, die hier woont, moet ons op staenden voet volgen. Vrees voor haer geene kwade behandelingen: ik geef u myne trouw dat ik niet lyden zal dat een woord haer hoone.'

'ô Mynheer' riep Maria 'wist gy wat lot gy die rampzalige Jonkvrouw bereidt, gy zoudt van hier gaen; want ik hoor dat gy een eerlyk ridder zyt.'

'Gy hebt het wel gezegd, Mevrouw, zulke ondernemingen behagen my geenzins; maer het gebod van mynen Veldheer zal ik stiptelyk volbrengen. Het gelieve u derhalve, de Jonkvrouw Machteld in onze handen over te leveren; - wy kunnen niet langer wachten, spaer my onaengename woorden.'

Maria zag wel dat niets dezen slag kon afwenden, ook verborg zy hare innige droefheid voor de vreemde krygslieden, en weende niet. Met eene zichtbare gramschap stuerde zy hare oogen op den Vlaming, die in eeuen hoek van den gang stond, en scheen hem zyn verraed door hare blikken te verwyten. Meester Brakels was niet stout genoeg om de toornige Jonkvrouw in de

oogen te zien. Hy beefde, want nu voorzag hy de wraek die hem zou vervolgen, en stapte eenige treden achteruit als of hy ter deure zocht uit te gaen.

'Men bewake dien Vlaming!' riep de Cressines tot zyne mannen 'belet hem te vertrekken; want wie, als hy, zyne vrienden verraedt, is tot alles bekwaem.'

Meester Brakels werd by den arm gevat, en met geweld te midden der Soldeniers gebracht. Het woord verrader was de naem dien zy hem gaven, en de verachting dergenen, welke hy gediend had, was zyn loon. Maria verliet den gang, en trad met benepen hart in de slaepkamer der jonge Machteld, zy bleef als verslagen voor de bedstede staen, en bezag de ongelukkige maegd die zoo zachtjes scheen te slapen. Alhoewel zy nu zoo beweegloos lag, was het echter zichtbaer dat zy zich in haren slaep verroerd had, want de strik van hare lange haren was los gegaen, en nu lagen de blonde lokken met zachte en streelende golving boven het deksel. Eene glinsterende peerl blonk onder ieder ooglid, en de hygingen der maegd waren lastig en brandend. Op eens trok zy hare hand onder uit het deksel en dreef dezelve met angstige gebaren voor hare bedstede, als of zy iets, dat haer zeer bedroefde, wilde verjagen. Onverstaenbare zuchten mengden zich in haren mond met den naem van Adolf, en zy herhaelde dezen menigmael gelyk iemand die om hulp smeekt.

Tranen sprongen, uit de oogen van Maria; want dit gezicht ging haer diep in het hart: haer medelyden vergrootte by het aendenken der smarten, welke de jonge Edelvrouw nog moesten grieven. Hoe pynlyk het haer ook was dit rampzalig nieuws aen hare vriendin

te brengen, mocht zy echter niet aerzelen; de tyd was kostelyk. Alle oogenblikken konden de Soldeniers in de kamer komen, - en wat schande, wat pyn, ware dit niet voor de edele Machteld geweest! Door dit gedacht gedreven, nam Maria de hand harer vriendin en wekte haer met de woorden:

‘Myne lieve Jonkvrouw, word wakker, ik heb u iets haestigs te zeggen.’

De aenraking van Maria had het meisje hevig verschrikt; zy opende de oogen zeer wyd, en beefde terwyl zy hare vriendin met twyfel aenzag.

‘Zyt gy het wel Maria, die my aldus aenspreekt?’ vroeg zy terwyl zy de handen over hare vochtige wimpers dreef. ‘Wat brengt a toch zoo onlydig by my?’ ‘ô Rampzalige vriendin’ borst Maria weenende uit ‘rys op, dat ik u kleede- ô rys met haest, een groot ongeluk wacht u.’

De verbaesde Machteld trapte van het ledikant en blikte met angst in de oogen van Maria; deze snikte bitter, terwyl zy Machteld aenkleedde, en antwoordde niet op 's meisjes vragen, dan op het oogenblik dat zy haer een lang rykleed aenbood en met een' nypenden zucht tot haer sprak:

‘Gy gaet op reis, ô edelvrouw. Mynheer Sinte Joris bescherme u!’

‘He! waerom dit rykleed myne waerde Maria? Nu zie ik wat lot my wacht! Myn bittere droom heeft niet gelogen, want toen gy my wekte, werd ik naer Frankryk by Johanna van Navarre gevoerd. Och Heer, nu is alle hoop verloren! Adolf zal ik niet meer zien, en het zoete vooruitzicht dat my streelde is nu in zuer vergaen.

ô Leeuw myn vader!... gy zult uw kind wellicht op aerde niet meer vinden..........'

Maria had zich, met bitter wee vervuld, in eenen zetel nedergezet, en snikte stilzwygend tusschen hare tranen. Zy had de macht niet om de vrees harer vriendin met woorden te bevestigen. Na eenige oogenblikken wierp de bange Jonkvrouw zich om haren hals en sprak:

'Ween zoo niet om my, myne zoete vriendin. Het ongeluk en de rampspoed zyn my lang bekend: voor het Huis van Vlaenderen is er geene rust, geene vreugde meer.'

'Ongelukkig en edel kind!' zuchtte Maria 'gy weet niet dat fransche soldeniers u beneden wachten, en dat gy aenstonds wordt weggevoerd!'

Het meisje verbleekte en sidderde sterk by deze woorden.

'Soldeniers?' riep zy 'zal ik dan aen de onbeleefdheid van onedele huerlingen blootgesteld zyn? lieve Maria, bescherm my..... God, mocht ik nu sterven! ô Leeuw van Vlaenderen, wist gy wat laster uw bloed geschiedt!' 'Schrikt zoo niet Edelvrouw, er is een eerlyk ridder met hen.'

'Het noodlottig uer is dan gekomen! Ik moet u verlaten Maria, en de booze Koningin van Navarre zal my ook als mynen vader kerkeren. Ho, het zy zoo! er is een rechter in den Hemel - die my niet zal verlaten......'

'Ras Jonkvrouw, doe uw rykleed aen; daer hoor ik de stappen der soldeniers.'

Terwyl Machteld het kleed om hare lenden toog, ging de deur der kamer open; de dienstbode kwam binnen en sprak:

‘Mevrouw de fransche heer doet u vragen, of de edele Machteld van Bethune bereid is, en of het hem geoorlofd is voor haer te verschynen.’

‘Hy kome’ was het antwoord.

Mynheer De Cressines had de dienstbode op den trap gevolgd en trad onmiddelyk in het vertrek. Hy boog zich beleefdelyk voor de Jonkvrouw, en gaf door zyne medelydende blikken te kennen dat hy deze zending tegen zynen dank vervulde.

‘Mevrouw’ sprak hy ‘duid het my niet ten kwade dat ik UEdele verzoeke aenstonds met my te gaen; ik kan geen enkel oogenblik meer beiden.’

‘Ik zal u gehoorzaemlyk volgen’ antwoordde Machteld terwyl zy hare tranen wederhield. ‘lk hoop, Mynheer, dat gy als een eerlyk ridder my voor allen laster zult bewaren.’

‘Ik zweer u, Edelvrouw’ riep De Cressines door 's meisjes onderwerping aengedaen ‘dat er u niets zal gebeuren, zoo lang gy onder myne bescherming zyn zult’

‘Uwe Soldeniers, Mynheer!’

‘Myne Soldeniers, Mevrouw, zullen u raken noch spreken. Deze verzekering zy u genoegzaem. Wy vertrekken.’

De twee Jonkvrouwen omarmden zich met angstige tederheid en de tranen kwamen overvloediger op hunne wangen. Het bittere vaerwel werd menigmael herhaeld en de omhelzingen dikwyls hernomen. Zy volgden eindelyk den overste tot in den gang.

‘ô Mynheer’ riep Maria ‘zeg my toch waer gy myne ougelukkige vriendin heen voert?’

‘Naer Frankryk’ antwoordde De Cressines, en zich tot de Soldeniers keerende gebood hy:

‘Neemt myne woorden in acht: - wie een onbetaemlyk woord voor deze Edelvrouw durft wagen, zal strengelyk gestraft worden; ik wil dat men haer volgens de doorluchtigheid harer geboorte behandele. Men hale de peerden die in de Halsestraet staen.’

Machteld stond sprakeloos by de Soldeniers, hare tranen vloeiden in stilte onder den sluier die haer aengezicht dekte. Eene harer handen hing in de hand van Maria, en beide stonden zy zonder beweging, als twee beeldenop één zuil. De woorden waren niet genoegzaem tot het uitdrukken der pynlyke aendoeningen, die hunne harten by dit bitter afscheid benepen.

De peerden by de deur gebracht zynde, werd de Jonkvrouw door Mynheer De Cressines op eenen lichten draver geholpen. Wanneer zy allen in den zadel gezeten waren, bracht Machteld hare lippen by het oor der snikkende Maria, en sprak haer van Adolf. Eene belofte van on verbrekelyke liefde en veel troostende woorden, ontving de zuster voor den edelmoedigen jongeling. Meester Brakels en de dienstknechten werden losgelaten, en de stoet rende snellyk door de straten van Brugge. Eenige stonden later waren zy in het wyde veld en in wegen welke Machteld niet kon erkennen; de nacht was duister en eene plechtige stilte hing over de sluimerende natuer. Mynheer De Cressines bleef steeds aen de zyde van Machteld; dewyl hy de Jonkvrouw in hare droefheid niet wilde stooren, sprak hy niet tot haer, en zou wellicht de reis stilzwygend vol-

bracht hebben, had de jonge Machteld hem niet eerst gevraegd:

‘Is het my geoorlofd, Mynheer, iets over het lot dat my wacht te weten? - en mag ik u vragen van wie het bevel, dat my uit myne wooning rukt, gekomen is?’ ‘Het bevel is my door Mynheer De Chatillon gegeven,’ antwoordde De Cressines ‘denkelyk, is het hem ook van hoogere hand toegezonden, want uwe reis eindigt te Compiegne.’

‘Ja’ zuchtte de droeve Jonkvrouw ‘Johanna van Navarre wacht my. Het was haer niet genoeg mynen vader en alle myne bloedverwanten te kerkeren - ik ontbrak er nog. Nu is hare wraek ten volle uitgevoerd. ô Mynheer, gy hebt eene booze Koningin!’

‘Een man zou dit voor my niet zeggen mogen. Het is waer Edelvrouw, onze Koningin handelt de Vlamingen zeer streng, en ik gevoel het grootste medelyden voor den dapperen heer van Bethune; maer ik mag myne Vorsten niet hooren lasteren.’

‘Vergeef my, Mynheer, uwe trouw als ridder verdient myne achting. Ik zal over uwe Koningin niet meer klagen, en acht my gelukkig in mynen rampspoed een eerlyk ridder als UEdele tol leidsman te hebben.’

‘Het zou my een waer genoegen zyn UEdele tot Compiegne te vergezellen, maer die eer is my niet toegekend: nog een vierendeel uers krygt gy een ander gezelschap, Jonkvrouw. Dit kan echter uwen toestand niet veranderen; de fransche ridders vergeten nooit wat zy der Vrouwen schuldig zyn.’

‘Het is waer, Mynheer, de fransche Edelen zyn beleefd

en eerlyk wegens ons, maer wie zegt my dat het geene Soldeniers zyn zullen?'

'Hô! dit zal niet zyn, Mevrouw, ik breng u naer het slot te Male en moet u aen den kastelein Mynheer De St.-Pol overgeven. Tot daer strekt myne zending.'

Nog eenigen tyd spraken zy, tot dat zy eindelyk voor de Brug van het slot te Male aenkwamen. By hunne nadering riep de schildwacht boven de poort op de wakende soldeniers en de egge werd omhoog gehaeld. Een weinig daerna viel de brug ploffend neêr en de gansche stoet stapte in het slot.

XII.

> Zyn boezem was verengd, zyn hoofd gebogen;
> De geestdrift blonk niet langer uit zyne oogen
> Zoo diep gehold door kwyning en door tyd;
> Het kenmerk van een' naren zielenstryd
> Stond op het jong en zachtgeteekend wezen.
> *Joh. Alf. De Laet.*

Reeds waren er maenden verloopen sedert de overgaef der stad Brugge. De Chatillon had Mynheer De Mortenay tot stedevoogd benoemd, en was naer Kortryk teruggekeerd want hy betrouwde de Bruggelingen niet

genoeg om binnen hunne muren te wonnen. De Soldeniers, die hy in de veroverde stad gelaten had, begingen allerlei misdaden, en plaegden de burgers op eene boosaerdige wyze. Dezen dwang wars zynde, keerden de vreemde kooplieden meestal naer hun vaderland terug, en de handel van Brugge verging alle dagen meer en meer.[1] De ambachtslieden zagen met smart en innige wraeklust op den ondergang hunner welvaert; doch de maetregelen, die de Franschen genomen hadden, waren voor alsdan streng genoeg om hunne woede in te houden. Een groot gedeelte der vestingswerken was geslecht, en men bouwde een sterk kasteel om de stad te beheerschen en te bedwingen.

Tot groote verwondering zyner stadgenoten, liet Deconinck, zonder tegenstreving, dit alles gebeuren en wandelde rustig en als onverschillig door de straten. In de vergaderingen der wevers voorspelde hy de verlossing des Vaderlands, en hield alzoo de harten zyner broederen warm en vol edele hoop.

Breydel was niet meer kenlyk: een duister nadenken had zyne jonge wezenstrekken verouderd, en zyne wenkbraeuwen waren over zyne wimpers gezakt. Het trotsche hoofd van den dapperen Vlaming hing gebogen

(1) Ende bi desen die cooplieden worden Vlaenderen scuwende, dye ambochtslieden waren neiringloos, ende en costent niet ghemaken dat si den cost ghecregen. Hi (De Chatillon) ordonnneirde settinghen, poinetingen, gabellen, daer tvolc onredelic mede verlast ende verschat was, en dit al by den insteken van synder nichte, die coninginne, omme Vlaenderen plats scalck te maken, en contrarie haren wetten en privilegien.
Die excellente Cronike.

als of een pynlyke last het ter neder had gedrukt. - Ho! de onderwerping en het gezicht der opgeblazen Franschen was eene adder, die om zyn hart gekronkeld lag en het wreedelyk verschuerde. Voor hem was er vreugde noch genoegen meer: zelden ging hy uit zyne wooning; want nu was het verwonnen Brugge hem een kerker, welkers lucht hem verstikte. Deze edele en grootmoedige smart verliet hem geen oogenblik, en zyne broeders konden hem door niets troosten of bewegen. In de oogen der Franschen stond voor hem het lasterwoord: - Slaef! als een verwyt te lezen.

Op eenen morgen was hy zeer vroeg in zynen winkel, en de mymeriogen des nachts voortzettende, leunde hy met de linkerhand op eenen kapblok: zyne twyfelachtige blikken dwaelden tusschen de stukken vleesch die tegen den wand hingen, doch hy zag dezelve niet, want zyne ziel was in andere gedachten verzonken. Na hy aldus eenen ruimen tyd beweegloos was gebleven, omvattede zyne rechterhand, zonder zyn toedoen, eene slachtbyl, die, veel grooter dan de andere zynde, voor een byzonder gebruik scheen te dienen; zoodra het blikkerend stael onder zyn gezicht viel, ging er een onvatbare grimlach over zyne spytige wezenstrekken, en hy bleef lang op het moordtuig staren. Eensklaps werd zyn gelaet somber: met eene grammoedige drift wierp hy de byl op den vloer en plaetste zynen voet er op.

‘Ga!’ riep hy ‘eenen slaef behoeft geen wapen!’ en dan zonk hy weder met de hand op den kapblok.

Nu ging de deur van den winkel open, en Breydel verwonderde zich grootelyks zoodra hy Deconinck erkende.

‘Ik wensch u goeden dag, meester’ sprak hy ‘Wat smartlyk nieuws brengt gy my zoo vroeg?’

‘Myn vriend Jan’ antwoordde Deconinck ‘ik vraeg u niet waerom gy zoo droef zyt: ik ken uwe edelmoedige ziel.- Het gedacht van slaverny doet u sterven; dit zie ik wel.’

‘Zwyg, meester, zwyg daervan, want my dunkt dat de wanden myner wooning dit hoonend woord herhalen; ô Myn vriend, indien ik op de muren onzer stad gestorven ware, dan had ik my zulke bittere pyn gesperd! - Hoe veel vyandige Franschen hadden dan nevens my hun graf gevonden! maer die luisterryke dagen zyn voorby.....’

Deconinck staerde met ontroering op den Deken der beenhouwers; hy verstond door zyn eigen lyden hoe doodend die smart voor eene ziel als die van Breydel zyn moest, - en antwoordde:

‘Troost u toch myn edelmoedige vriend en denk dat het vuer, hetwelk onder de assche slaept, zich echter niet uitdooft. Eens komen die luisterryke dagen terug: de nevelige lucht der slaverny klaert op, en de zon der vryheid heeft reeds eenige harer stralen over ons gezonden. Dit verstaet gy niet, maer gy moogt my gelooven, het uer der verlossing naekt. Heden zyn wy nog niet genoeg verdrukt - de banden der slaverny moeten pynlyker nypen, opdat de laffaerts zelve de schakels der keten losbreken. - En dan, myn dappere broeder, dan zal onze dierbare vaderstad den zwarten leeuw van Vlaenderen weder boven de volken uitsteken.....’

Breydel bezag den Deken der wevers gedurende deze woorden met eene zeldzame uitdrukking: een grimlach

van geluk en hoop verhelderde zyn gelaet, en als of zyn beklemde boezem zich wilde ontlasten, kwam een lange zucht uit zyne borst. Hy nam de hand van Deconinck, bracht dezelve tegen zyn hart, en sprak:

'Gy alleen, ô vriend, kent my; gy alleen kunt myne ziel raken en troosten.'

'Maer meester Jan' hernam Deconinck 'myn bezoek heeft een ander doel; gy weet dat wy beloofd hebben de jonge Machteld te bewaren?'

'ô Doemnis!' riep Breydel met onstuimigheid. Een angstig voorgevoel kleurde zyne wangen met het vuer der gramschap en hy zuchtte:

'Myn vriend wat schriklyk, - wat schandig nieuws?'

'De Franschen hebben de dochter van onzen Heer opgelicht en vervoerd!' was het antwoord.

De beenhouwer deed eenen stap vooruit, hief de slachtbyl van den grond en wrong dezelve met eene brandende woede in zyne vuist. Zyne lippen bewogen zich wel, maer geen woord kwam uit zynen mond: eindelyk rolden twee blinkende tranen op zyne wangen - tranen van razerny en wraeklust.

'ô Leeuw van Vlaenderen!' borst hy uit 'zoo handelen zy met uwe kinderen. En zal ik dit gedoogen? neen, by myne zaligheid, neen. Het is gedaen, Deconinck - het is gedaen. Ik luister naer niets; - heden moet ik bloed zien, - veel bloed of ik sterf!'

'Bedaer, myn vriend' antwoordde Deconinck 'bedaer, en gebruik de rede; want uw leven zyt gy aen uw Vaderland schuldig, en gy moogt het niet nutteloos wagen.'

'Ik wil niets hooren' hernam Jan Breydel 'Ik dank u

om uwen wyzen raed, maer ik zal noch kan hem volgen; spaer uwe woorden, ze zyn vruchteloos.'

'Maer meester Jan, laet u zoo niet vervoeren. Gy kunt immers alleen de Franschen niet verjagen?'

'Dit geeft er niet aen. Zoo ver denk ik niet. Wraek over de dochter van den Leeuw, en dan de dood. Ho, nu ben ik gelukkig, - myn geest heeft zich losgerukt, het hart klopt my nu weder zoo fel en zoo krachtig! Maer ik wil my wel bedaren, zeg my dan voorts wat gy meer van dit voorval weet.'

'Ho, niet veel! Dezen morgen heeft men my heel vroeg gewekt om eenen dienstbode van Mynheer van Nieuwland te ontvangen. Uit dezen verstond ik dat de edele Machteld des nachts was weggevoerd, en dat de verrader Brakels den Franschen voor taelman had gediend.'

'Brakels?' riep Breydel 'nog een meer voor myne byl. Hy zal de franschen niet meer dienen!'

'Waer men de Jonkvrouw naer toe gevoerd heeft weet ik niet Alleenlyk zou men eenig vermoeden tegen het kasteel van Male kunnen opvatten; want de dienstbode heeft dien naem tweemael door de Soldeniers hooren uitspreken. Gy ziet wel, Breydel, dat het beter ware op nadere inlichtingen te wachten dan zoo onbezonnen te werk te gaen, trouwens het is by kans zeker dat de Edelvrouw reeds lot in Frankryk gevoerd is.'

'Gy klopt aen eene dooyemans deur, myn vriend' riep Breydel 'ik zeg u voorwaer, dat niets my kan bewegen - ik wil en zal uitgaen. Vergeef my dat ik u op staenden voet verlate.'

Hy verborg de byl onder zynen kolder, en wendde

zich met eenen haestigen stap naer de deur, maer Deconinck had zich door eene nog spoedigere beweging voor hem geplaetst, en belette hem alzoo den uitgang. Gelyk een tyger die in eenen strik gevallen is, wierp Breydel zyne vluchtige blikken rond den winkel en scheen eenen doorgang te zoeken. Zyn lichaem helde voor over en zyne leden spanden zich, als of hy zich bereid maekte om tegen de hinderpalen zyner vlucht op te springen.

‘Laet die nutteloozе poogingen’ sprak Deconinck hem toe ‘ik verzeker u dat gy niet met die byl zult uitgaen. Gy zyt my een al te duerbare vriend, en ik acht het my eenen plicht u voor onheil te bewaren.’

‘Laet my door, ô meester Pieter’ riep de Deken der beeuhouwers ‘ik smeek u, laet my uitgaen. Gy pynigt my onbarmhartiglyk.’

‘Neen, ik ben hierin onverbiddelyk. Denkt gy dat gy uw eigen meester zyt, - dat gy uw leven naer welgevallen moogt wagen? Ho, niet meester; God heeft u met eene grootere ziel begaefd, en het Vaderland heeft machtigere leden in u gevoed, om u als borstweer der algemeene vryheid te doen leven. Gedenk die hooge zending, meester, en verspil uwe gaven niet in nutteloozе wraeknemingen.’

Terwyl Deconinck aldus was sprekende, bedaerde de drift van den beenhouwer. Zyne houding werd rustig en men zou gedacht hebben dat hy zich door de wyze rede van zynen vriend had laten overtuigen. Dit was wel geene veinzery, doch het was ook de echte uitdrukking zyner gevoelens niet. Hy zweemde tusschen

wraeklust en bedaerdheid, zonder zich innerlyk te kunnen stillen.

‘Gy hebt gelyk, myn vriend’ sprak hy ‘ik laet my te lichtelyk vervoeren; maer gy weet het, er zyn driften welkers ingevingen men niet kan wederstaen. Ik zal myn wapen daer weder aen den wand hangen; nu zult gy my toch uitlaten; want ik moet heden nog naer Thourout om vee.’

‘Nu wil ik u niet langer wederhouden, alhoewel ik weet dat gy heden niet naer Thourout zult gaen.’

‘Gewis, meester, ik heb geen vee meer in myne stallen, en ik moet er my voor den nacht bezorgen.’

‘Gy kunt my niet bedriegen, meester Jan: ik ken u te lang. Door uwe oogappels zie ik den grond uwer ziel - gy gaet rechtstreeks naer Male.’

‘Een toovenaer zyt gy, meester Pieter, want zoo helpe my God, gy kent myne gedachten beter dan ik zelf. Ja, ik ga naer Male; maer ik verzeker u, dat dit slechts is om naer de ongelukkige dochter van onzen Heer te vernemen. Ik beloof u de wraek tot eenen gunstigeren dag uit te stellen.’

De twee Dekens gingen gezamentlyk ter deure uit, en verlieten elkander, na dat zy nog eenigen tyd in de straet gesproken hadden. Breydel kwam na een half uer gaens in het dorp Male.

De heerlykheid van Male ligt op eene korte myl van Brugge,[(1)] In den jare onzes verhaels bestond zy uit

(1) Het slot te Male bestaet nog. Toen ik die plaets ging bezoeken, om ze met kennis te kunnen beschryven, vond ik my terdege in myne verwachting bedrogen. Niets kan aen het oog des reizigers zyner oudheid getuigen, mits het, nu herbouwd, eer naer een groot en grof pakhuis dan naer een heerlyk goed gelykt; slechts eenige overblyfsels der aloude vestingsmuer kon men met veel moeite tusschen de zode nog ontdekken, de arduinen Kake staet te midden van het dorp. Voor eenige jaren waren er nog groote bosschen in de omstreken, doch derzelver grond is nu meestal door den landbouw ingenomen.

een dertigtal strooien hutten, die hier en daer in het rechtsgebied van het leenslot gebouwd waren. Tusschen, de ondoordringbare bosschen, welke het dorp omsingelden, waren door arbeid de vruchtbaerste akkers gemaekt. Dewyl de aerde in die streek hare bewooners dankbaer scheen en met ryken oogst beloonde, zou men licht gedacht hebben dat de boeren van Male in eenen weeldrigen staet zich bevonden. En nochtans droeg de kleeding en het gansch voorkomen der inwooners het kenteeken der behoefte. Slaverny en dwingende beheersching waren de bronnen hunner armoede: het zweet huns aenschyns vloeide voor hun nog voor hun huisgezin. Alles was voor den Leenheer hunnen meester; en gelukkig achtten zy zich, wanneer hun, na het leveren der tol- en leengoeden, nog genoeg overbleef, om hunne leden gedurende het jaer tot den zwaren arbeid te voeden.

Op weinigen afstand van het kasteel was eene vierkante plaets om dewelke eenige steenen huizen dichter by elkander gebouwd waren; in het midden stond eene steenen zuil als eene naeld opgericht, en aen dezelve eene keten met den yzeren halsband. Dit was het merkteeken der graeflyke rechtspleging, en de gewoone

Kake, waeraen men de misdadigers ten toon stelde. Aen de eene zyde was eene geringe kapel gebouwd en het kerkhof bracht zyne muren eenig stappen vooruit op de plaets.

Hiernevens stond een tamelyk hoog huis, de eenigste kroeg of taveerne waer men te Male wyn en bier verkocht. De naem dezer herberg was boven de deur gebeeld; maer zoo grof en zoo onkundig gebyteld, dat het moeielyk ware geweest, Sint Marten in dit steenen tafereel te erkennen. De vloer of het onderste vertrek was zoo wyd als de buitenmuren strekten. Eene breede, ja wanstaltige haerdstede, die met hare tafelplaet eenige voeten vooruit stak, vervulde het diepe der kamer en liet er geene andere plaets over, dan een hoekje aen elke zyde, waer de zaden en plantenwortels te droogen hingen. De andere wanden waren met kalk wit gemaekt, en met allerlei houten en tinnen keukengerief beladen: eene helmbyl en een deel groote messen in lederen scheeden hingen op eene plaets, die hun byzonder was toegeschikt. De rook, die gedurig uit de haerdstede in de kamer kwam, had de balken der verdieping met eene droeve kleur besmet; - eene verw zoo vael en zoo bruin als de duisternis was overal verspreid, en dit gaf een koudverwekkend voorkomen aen deze plaets. Alhoewel de zon hevig scheen, was het licht er zeer twyfelachtig, want de vensteren, van half romansche half gothische stichting, waren by de zeven voeten boven den vloer verheven, en uit kleine ruitjes gevormd. Zware zetels en nog zwaerdere tafelen stonden hier en daer in de kamer.

De weerdin liep heen en wêer om de talryke per-

soonen, die zich in dit oogenblik met drinken verlustigden, te dienen en voor te schenken. De tinnen hanapsen of bekers stonden niet stil, en de blyde roepen der gasten mengden zich in een suizend gebrom, waer uit men niets verstaen kon. By de haerdstede was het merkbaer by de manlyke en slaende klanken dat er vlaemsch gesproken werd, terwyl in de kamer, meer verwyfde en lispelende toonen de fransche spraek te kennen gaven. Onder degenen welke zich in deze uitheemsche tael uitdrukten, en tot de bezetting van het slot behoorden, was er een met name Leroux die zyne woorden meer klem byzelte, en als een overste tot zyne makkers sprak: nochtans was hy enkel Soldenier gelyk zy, maer zyne buitengewoon sterke leden en de macht die hem eigen was, hadden hem deze meerderheid verschaft.

Terwyl de fransche krygsknechten hunne hanapsen tusschen vrolyke uitroepingen ledigden, kwam een ander Soldenier in de kroeg en sprak tot hen:

‘Ha sa! gezellen ik breng u goed nieuws. Wy gaen dit vervloekt land van Vlaenderen verlaten, en misschien zien wy morgen reeds ons schoone Frankryk weder!’

De Soldeniers verbaesden op dit gezegde, en brachten hunne oogen vol twyfelende ondervraging op den bode.

‘Ja’ hernam deze ‘morgen vertrekken wy met de schoone Edelvrouw, welke ons dezen nacht zoo ontydig is komen bezoeken.’

‘Is het waerheid die gy spreekt’ vroeg Leroux.

‘Op myner trouwe makkers! onze heer De St.-Pol heeft my gezonden om u te verwittigen.’

‘Wel, dan wensch ik de Edelvrouw en u aen de galg van Montfaucon!’ riep Leroux.

‘Zie waerom verbittert u dit nieuws? keert gy niet geern naer Frankryk terug?’

‘Neen by den duivel! wy smaken hier de vruchten van den zege, en het zou my niet lusten dezelve zoo vroeg te verlaten.’

‘Ho, ontstelt u dan niet zoo zeer, wy komen binnen weinig dagen terug. Wy moeten onzen heer De St -Pol slechts tot Ryssel vergezellen.’

Op het oogenblik dat Leroux meende te antwoorden, ging de deur open en een vlaming trad in de kroeg. Hy bezag de Franschen met losse stoutheid, plaetsle zich alleen by eene tafel en riep:

‘Ho weerd! een stoop bier. Ras, want ik ben haestig!’

‘Met een, meester Breydel’ was het antwoord.

‘Dit is een schoone Vlaming’ suisde een Soldenier in het oor van Leroux. ‘Hy is wel zoo lang niet als gy; maer wat machtig lichaem, en wat stem. Dit is geen boer, by myne ziel!’

‘Waerlyk’ antwoordde Leroux ‘het is een fraeie keerel; hy heeft oogen als een leeuw. Ik gevoel my voor hem tot vriendschap genegen.’

‘Wat duivel’ riep Jan Breydel, opstaende ‘waer blyft gy hospes? de keel brandt my schriklyk.’

‘Zeg Vlaming’ vroeg Leroux ‘kunt gy fransch?’

‘Meer als my lust’ antwoordde Breydel in dezelfde spraek.

‘Wel dan, mits ik zie dat gy ongeduldig zyt en dorst hebt, bied ik u myne hanaps aen. Drink! ik wensch dat het u wel bekome.’

Breydel nam de hanaps met een dankbaer teeken uit de hand van den Soldenier en sprak terwyl hy dezelve aen zyne lippen bracht:

'Dit zy op uwe gezondheid en geluk in den kryg!'

Nochtans zoodra eenige druppels van den wyn hem in den mond gerezen waren, plaetste hy den beker met afkeer op de tafel.

'Wat duivel, gy schrikt van den edelen drank? Dit zyn de Vlamingen niet gewoon' riep Leroux lachende.

'Het is fransche wyn!' antwoordde Breydel, zoo onverschillig als of die wansmaek een natuerlyk gevoel ware geweest.

De Soldeniers bezagen elkander met verwondering, en een blykbaer spyt bewoog de wangen van Leroux. De koude uitdrukking van Breydels gelaet had echter zoo veel indruk op hem, dat hy den Vlaming, zonder meer te spreken, naer zynen zetel liet terug keeren. Middelerwyl had de weerd het geëischte bier gebracht, en de Deken der beeuhouwers dronk meermalen zonder op de Franschen te letten.

'Nu dan makkeres' riep Leroux zynen beker opheffende 'laet ons nog eens ter dege drinken, op dat er niet gezegd worde dat wy met eene drooge keel vertrekken. Op de gezondheid der schoone Edelvrouw, in afwachting dat het vuer haer moge branden!'

Jan Breydel bedwong zich by dit woord, want er was eene schielyke beweging in hem omgegaen, en zyne oogen hadden zich met verachting op de Soldeniers gevestigd, alhoewel zy dit niet hadden bemerkt

'Het is een koningsbeetje' sprak een Franschman schertsend 'want by myn leven heb ik zulke fraeie

vrouw niet gezien. Ik gaf myne rechter vuist voor zulk eene bruid!'

'Wacht maer wat,' antwoordde Leroux 'in Brugge zyn er nog zulken. De klaeuwaerts beginnen weder te morren en te muiten; dit is voor ons een goed teeken, want na het onweder vallen de vrouwen immers in onzen buit?'

Breydel knarsde de tanden van innige woede te samen; maer zyne belofte en de woorden van Deconinck was hy nog niet vergeten. Hy luisterde met meer aendacht, wanneer Leroux de volgende woorden sprak: 'Het is een koningsbeetje zegt gy! Dit geloof ik niet; zy wordt al te beleefdelyk gehandeld. Ik zou eer gelooven dat zy de vrouw van een' machtig muiter is, en dat zy by de anderen in Frankryk zal gevoerd worden.'

De Deken der beeuhouwers was van zynen zetel opgestaen, en terwyl hy, om zyne ontroering te verbergen, onachtzaem in de kamer wandelde, zong hy morrend en met zachte stem eenige woorden van een volkslied dat aldus luidde:

Ziet gy den zwarten leeuw niet ryzen,
Zoo fier op 't trotsche gouden veld?
Ziet gy zyn' forsche reuzenklaeuwen,
Waervan één slag den vyand velt;
Ziet gy zyn' bloedige oogen gloeien,
Ziet gy zyen' maen zoo breed verward? -
Die leeuw is onze Leeuw van Vlaendren
Die rustend nog de wereld tart.[1]

(1) Dit lied is door mynen kunstriend J.A. De Laet opgesteld.

Zoodra de Franschen de toonen hoorden, hieven zy te gelyk het hoofd op, en schenen ten uiterste verwonderd.

'Luister' sprak een van hen 'dit is het lied der klaeuwaerts. Wat duivel durft die Vlaming dit in onze tegenwoordigheid zingen?'

Schoon Jan Breydel deze woorden gehoord had, ging hy niet min in zyn gezang voort, zelfs verhief hy de stem als of hy de Franschen trotsen wilde:

> Hy sloeg zyn' klaeuwen op het Oosten
> En 't Oosterheir vlood siddrend heen;
> Zyn blik vernielde d'halve manen
> Van d'ongetemden Saraceen.
> Dan toog hy weder naer het Westen
> En schonk, hun' dapperheid ten loon,
> Aen d'onversaegdsten zyner zonen
> Een konings of een keizerstroon.(1)

'Maer wat beteekent dit gezang dat zy eeuwiglyk in den mond hebben?' vroeg Leroux aen eenen Vlaming uit het slot, die by hem zat.

(1) In alle de tochten welke door de Kristenen aengenomen werden, om Hiërusalem te winnen en het graf des Heilands van de ongeloovigen te verlossen, namen de Belgen het grootste deel. Reeds ten jare 1095 drong Godfried van Bouillon, geboren in het slot Baisy op vier mylen van Brussel, aen het hoofd van drie honderd duizend man in Palestina, en Hiërusalem werd door hem in 1099 gewonnen. In het jaer 1204 vertrok Boudewyn, Graef van Vlaenderen, met eenige fransche ridders en met Dandolo Doge van Venetië naer het Oosten, en verwon de Turken in menig gevecht. Hy werd om zyne dapperheid door alle de bondgenoten tot Keizer van Konstantinopelen verheven.

‘Wel hy zegt dat de zwarte Leeuw van Vlaenderen zyne klaeuwen aen de halve manen der Saracenen geslagen heeft, en dat hy Graef Boudewyn tot Keizer heeft gemaekt’

‘Luister eens Vlaming!’ riep Leroux tegen Breydel, ‘gy moet bekennen dat die schriklyke zwarte Leeuw voor de lelievaen van onzen machtigen Vorst, Philippe le Bel, heeft moeten vluchten - en nu is hy zeker voor altyd dood.’

Meester Jan grimlachte met schertsend mispryzen en antwoordde:

‘Er is nog een referein aen het lied, hoor maer:’

Hy sluimert nu. - Der Wallen koning
Beknel' hem vry in yzren band,
Hy sture vry zyn' rooversbenden
Tot op der leeuwen vaderland........
Want zoo de Leeuw ontwaekt, - Gy roovren!
Wordt ge allen door zyn' klaeuw verscheurd,
Dan wordt uw' trotsche witte lelie
Door hem met bloed en slyk besmeurd.

‘Vraeg nu wat dit beteekent!’

Leroux zich den zin dier woorden hekkende doen verklaren, smeet zynen zetel met drift achteruit: hy schonk zyne hanaps tot den boord vol en riep:

‘Zoo drinke ik den dood aen dien teug wyns, indien ik u den hals niet breke zoo gy nog een woord spreekt!’

Jan Breydel lachte spottend op deze bedreiging en antwoordde:

‘Zweer toch zoo niet, want gy rekent zonder den weerd. Denkt gy dat ik voor u zal zwygen? Voor al

de Wallen der wereld hiel ik geen enkel woord in mynen boezem! En zie, om het u te bewyzen, drink ik ter eere van den Leeuw - en ik trots de Franschen, hoort gy het?'

'Makkers' sprak Leroux van woede trillende 'laet my alleen met den Vlaming begaen, hy zal door myne handen sterven.'

Terwyl hy deze woorden sprak, kwam hy tot by Breydel en riep:

'Gy liegt - en leve de Lelie!'

'Gy zelf liegt - en heil zy den zwarten Leeuw van Vlaenderen! riep Breydel hem tegen.'

'Kom aen' hernam de Franschman 'gy zyt sterk; ik wil u bewyzen dat de Lelie voor geenen Leeuw moet zwichten. Wy vechten tot de dood.'

'Dit laet zich verstaen' antwoordde Jan Breydel. 'Laet ons maer spoed maken. Het verheugt my eenen moedigen vyand gevonden te hebben; - dit is de moeite weerd.'

Reeds waren zy buiten de kroeg, als zy deze woorden spraken, en zy stapten vloekende tusschen het geboomte. Wanneer zy eene bekwame plaets gevonden hadden, gingen zy elk eenige treden achteruit en bereidden zich tot eene schrikkelyke worsteling. Breydel wierp zyn mes op den grond en rolde de mouwen van zynen kolder tot aen de schouders op: zyne spierige armen verbaesden de Soldeniers die ter zyde stonden om het gevecht aen te zien. Daer Breydel geen ander wapen dan een kruismes had, smeet Leroux zyn zweerd en rondel van zich en bleef alzoo ook zonder wapen. Hy keerde zich naer zyne makkers en sprak:

'Ha sa! wat er ook gebeuren moge, wil ik niet dat men my helpe. Het gevecht moet eerlyk geschieden; want myn vyand is een brave Vlaming.[1]

'Zyt gy veerdig?' riep Breydel.

'Ik ben bereid!' was het antwoord.

Op dit gegeven woord trokken de twee strydenden hunne hoofden gebogen tusschen de schouders; hunne oogen flikkerden onder de gezakte wenkbraeuwen, hunne tanden en lippen kwamen met geweld op een, en dan vlogen zy als twee razende stieren tegen elkander op.

Een zware vuistslag viel van wederzyde op eene borst gelyk de hamer op het aembeeld, en ieder stryder week suizelend achteruit - maer dit onstak nog meer woede. Een somber geloei kwam met den adem, ratelend uit hunne keel, en zy sloegen zich de armen als twee yzeren gordels om het lichaem. Nu deden zy elkander door schriklyk geweld beurtelings bukken: armen, beenen, dyen, - alle de leden hunner lichamen, schenen eene afzonderlyke kracht en leven te hebben; want alle deze deelen wrongen zich afgryzelyk tegen een, en meermalen zuchtten de stryders door de pynlyke nypingen, welke hun die zwoegende wendingen veroorzaekten. Het vuer der razerny glom op hunne brandende wezenstrekken, en het wit hunner

(1) In die tyden bestonden er zekere overeenkomstige wetten, welke men zonder schande in een gevecht niet mocht verbreken; volgens dezelve moest de Franschman hier zonder wapens stryden, aengezien hy met eenen burger te doen had. Ook mochten de byzynde Soldeniers in geener wyze tusschen de strydenden komen, dan slechts voor zoo veel er door den eenen of den anderen verraderlyke middelen gebruikt werden.

oogen was met roode bloedaders overdekt. Echter kon geen van beide den anderen van plaets doen veranderen: men zou gedacht hebben, dat hunne voeten in den grond, dien zy drukten, geworteld waren. De aders lagen als koorden op de armen van Breydel, zoo zeer waren zy gezwollen. Dampend zweet liep stroomend van de wangen der worstelaers, terwyl hun adem kort en brandend werd. Men zag hunne boezems snellyk opzwellen en dalen; doch niets hoorde men dan eenige morrende vloeken tusschen de doffe zuchten.

Na eenigen tyd elkander aldus genepen en gewrongen te hebben, stak de Franschman zyne voeten achterwaerts, bracht zyne armen om den hals van Breydel en drukte zyn hoofd met zulk onweêrstaenbaer geweld ter neder dat hy wankelde en voor over helde. Zonder hem den tyd te geven om zich op te richten, en door dit voordeel versterkt, deed Leroux nog eene krachtigere pooging, en Breydel moest zyne knien onder dit dwingend geweld buigen.

‘Daer knielt de Leeuw al!’ riep Leroux, terwyl hy Breydel zulk eenen schriklyken slag op het hoofd gaf, dat bloed hem uit den mond sprong. Maer die slag zelf had den Franschman Breydel met eene hand doen loslaten. Op het oogenblik dat hy de vuist ophief om den Vlaming voort te moorden, sprong deze omhoog en week drie stappen achteruit. Snel als de bliksem, vloog hy brieschend op den Franschman, en omarmde hem met zulke razerny, dat de ribben in zyn lyf kraekten, maer deze rolde en wrong zyne leden als slangen om Breydels lichaem, en dit met eene kracht die door kunde en gewoonte was gestyfd. De jonge Vlaming

voelde dat zyne beenen door de knien van den Franschman gedrukt, zich bogen en den grond ontgingen. Dit langdurig gevecht, waer in hy voor de eerste mael des levens zyn moed zag feilen, was hem pynlyker dan de hel. Kokend schuim kwam op zyne lippen, en hy werd uitzinnig van woede. Dan liet hy den Franschman eensklaps los, en zyn hoofd tegen zyne borst gebogen hebbende liep hy tegen hem op. Gelyk de stormram die tegen eenen muer beukt, schokte het voorhoofd van Breydel tegen de borst van zynen vyand, dat deze wankelend achteruit stapte en nu ook sprong het bloed hem langs neus en mond uit. Eer hy zich kon herstellen, viel de vuist van den Vlaming als een pletterende steen op zynen schedel, en met eenen pynlyken gil viel hy uitgestrekt ter aerde.[(1)]

'Gy hebt den klaeuw van den Leeuw gevoeld!' zuchtte Breydel.

De Soldeniers die dit gevecht bywoonden, hadden hunnen makker door woorden en uitroepingen aengemoedigd, doch zy hadden zich er niet anders mede bemoeid. Terwyl zy den zieltogenden Leroux van den grond hieven, verliet Breydel de plaets met langzamen tred, en keerde naer de kroeg terug. Hy vroeg eenen anderen stoop bier en dronk meermalen, om den heeten dorst die hem bevangen had, te lesschen.

(1) Op den eersten Meye daer naer is Jan Breydel gaen drincken op het casteel van Maele, alwaer hy woorden krygende met eenen knecht van den Casteleyn die hem verweet dat de Bruggelingen muitmaekers waeren, den selven ter plaetse heeft doodgeslagen. *Jaerboeken van Brugge*.

Reeds zat hy eenigen tyd by de tafel, en zyne vermoeidheid begon te verminderen, wanneer de deur achter zynen rug openging. Eer hy zich had kunnen keeren om te zien wie er binnen kwam, was hy door vier sterke mannen aengevat en ten gronde gesmeten; in een oogenblik was het huis vol gewapende Franschen. Breydel worstelde lang met nuttelooze poogingen tegen zyne vyanden: eindelyk afgemat en machteloos, bleef hy stil liggen, en bezag de Franschen met een dier giftige blikken welke de voorboden der ontvangene of gegevene dood zyn. Menigen der Soldeniers beefden op het gezicht van den uitgestrekten Vlaming, want terwyl zyn lichaem roerloos op den gronde lag, dwaelden zyne vlammende oogen zoo ongemeen stout en dreigend in het rond, dat de harten der aenschouwers zich met een bang vooruitzicht beklemden.

Een ridder, die men by zyne kleeding als Overste kon erkennen, naderde omzichtiglyk by Breydel, en na hy bevolen had dat men hem geene beweging mocht toelaten, sprak hy tot den Vlaming:

‘Wy kennen elkander van ouds, roekelooze Laet! Gy hebt in het woud te Wynendael, den schildknaep van Mynheer De Chatillon doodgeslagen en ons, ridders, met uw mes durven bedreigen. Nu weder, durft gy op den grond van myn rechtsgebied eenen myner beste mannen moorden. Er zal u volgens uwe daden geschieden: eene galg zal men heden nog voor u boven de muren van Male stellen, op dat de Brugsche muitelingen aen u een voorbeeld nemen.’

‘By al de Heiligen des Hemels!’ riep Breydel ‘Gy zyt een lasteraer: ik heb myn lyf eerlyk in den stryd ver-

weerd, en zoo gy my met verraderlyk geweld dit niet belette, zou ik u bewyzen dat ik geen naberouw heb.' 'Gy hebt het wapenteeken van Frankryk durven lasteren.....'

'Ik heb den zwarten Leeuw myns Vaderlands gewroken, en zou het nog doen. Maer om Gods wil, Mynheer, laet my toch zoo niet als eenen geslachten os op den grond liggen - of moord my op staenden voet. - Ik zal my geduldig laten leiden.....'

Zonder hem los te laten, en op bevel van De St.-Pol, deden de Soldeniers Breydel opstaen, en men bracht hem met alle voorzorg aen de deur. De gevangene Vlaming stapte langzaem tusschen de krygsknechten voort; twee der sterksten hielden hem by de armen, vier anderen gingen voor en achter hem; in zulker wyze dat het hem onmogelyk was te ontsnappen. Dit was ook zyn inzicht niet; getrouw aen zyne belofte, deed hy niet den minsten tegenstand.

Terwyl men aldus met den gevangenen voortstapte, vielen de Soldeniers in hoonende scherts tegen hem uit. Breydel gevoelde by hunne spottende woorden eene onuitsprekelyke spyt, en wenschte innerlyk om den dood; echter bevocht hy zyne drift tot dat men hem aldus toesprak:

'Ha sa! schoone Vlaming, indien gy morgen aen de koorde eens liefelyk voor ons danst, zullen wy de raven van uw lyf jagen.'

De Deken der beeuhouwers wierp eenen verachtenden blik op den Soldenier, die aldus met zyn ongeluk spotte. Deze hernam:

‘Bezie my toch zoo fel niet, vervloekte Klaeuwaert, of ik sla u in het aenzicht.’

‘ô Laffe Franschman!’ riep Breydel ‘aldus zyt gylieden. Eenen gevangen vyand hoont en bespot gy, - onedele huerlingen van eenen verachtlyken meester.......’

Een kaekslag, welke hum door den Soldenier gegeven werd, brak zyne rede. Hy zweeg plotseling en bukte het hoofd als of hy den moed liet zinken. Maer dit was het niet: eene innige woede vervoerde zyne ziel, en gelyk het vuer dat in den schoot der volkanen gloeit, brandde een razende wraeklust in het hart van den Vlaming. De Soldeniers gingen gedurig voort met lasteringen tegen hem uit te galmen en werden nog bitsiger om zyne stilzwygenheid.

By de brug van het slot hielden zy eensklaps op met lachen, en hunne aengezichten verbleekten van angst en schrik. Breydel vereenigde op dit oogenblik al de krachten welke hy zoo mildelyk van de natuer ontvangen had, en rukte zyne armen uit de handen zyner wachten. Hy sprong als een luipaerd op de twee Soldeniers die hem meest getergd hadden, en sloeg zyne handen als twee nypende klaeuwen aen hunne keel.

‘Voor u ô Leeuw van Vlaenderen wil ik sterven’ riep hy ‘maer niet aen eene galg - niet zonder wraek!’

Terwyl hy deze woorden sprak, prangde hy den gorgel der Soldeniers zoo dicht toe, dat hunne wangen bleek en loodverwig werden - en met eenen arm die in onweêrstaenbare wendigen, de lichamen zyner vyanden heen en weder slingerde, knotste hy hunne hoofden met nydig geweld tegen elkander. Door de worging machteloos geworden boden zy geenen tegenweer, want

hunne armen hingen slap by hun lichaem. Dit feit was echter in minder tyd geschied dan ons tot deszelfs beschryving noodig is.[1]

Op het gezicht van het gevaer hunner makkers liepen de andere Franschen vloekend toe, maer Breydel liet de ge worgden ten gronde vallen, en na hy zich van zyne overige vyanden ontdaen had vluchtte hy snellyk heen. Hy werd door de Soldeniers in zynen loop, tot by eene breede gracht gevolgd. Gewoon zynde in de weiden en beemden te leven, sprong Breydel als een hert over het water en liep voort naer St.-Kruis. Twee Soldeniers welke het ook waegden over de sloot te springen, vielen er tot den hals in en moesten dan alle vervolging opgeven. - De Deken der beeuhouwers kwam vol woede te Brugge en ging rechtstreeks naer zyne wooning; hy vond niemand te huis dan eenen jongen gezel die zich juist opschikte om uit te gaen.

'Waer zyn myne gasten?' riep Breydel met ongeduld. 'Wel meester' antwoordde de jongen 'zy zyn naer den Pand, want de beeuhouwers zyn in allerbaest by een geroepen.'

'Wat is er dan weder gaende?'

'Ik weet niet wel, meester, maer de stadsbode heeft ter Pui een gebod afgelezen, dat alle poorters welke den kost met handwerk winnen, elke week, op den saturdag, eenen zilveren penning van hunnen arbeidsloon, den

(1) De Casteleyn met de syne wilde dit vreken: maer Breydel wederstond hem kloeckelyck. *Jaerboeken van Brugge*.

Tolknechten zullen moeten betalen,[1] Dit is volgensden algemeenen roep de oorzaek der ambachtsvergaderingen, welke de Deken der wevers bevolen heeft'

'Blyf gy hier en sluit den winkel' sprak Breydel. 'Zeg aen myne moeder, dat ik dezen nacht niet t' buis kom. Zy vreeze niets.'

Hy nam zyne gewoone byl van den wand: dezelve onder zynen kolder verborgen hebbende, verliet hy zyne wooning en begaf zich naer den Pand van het ambacht. Zoodra hy in de zael trad, liep er een morrende vreugdekreet onderde gezellen, en zy riepen:

'Ha, daer is Breydel onze deken!'

'Hy die zyne plaets tydelyk had vervangen, stond op, en bood hem den grooten zetel; maer Breydel, in stede van zich, na gewoonte, aen het oppereinde te plaetsen, nam eenen kleineren stoel, en liet zich, met eenen bitteren grimlach, op denzelven nedervallen. 'ô myne broeders!' riep hy 'Komt en geeft my de hand, want ik heb uwe vriendschap zoo noodig! My en ons onbevlekt ambacht is heden een hoon geschied die niet kan afgevaegd worden!'

De meesters en gezellen drongen zich te samen om den zetel van Breydel. Nooit hadden zy eene zoo diepe droefheid en ousteltenis in hem bemerkt; hy scheen in onuitprekelyke folteringen te sterven. Alle oogen ves-

(1) Hi (De Chatillon) overlastichde den gemeenen volcke, want hi ordonnoirde dat alle dye ambochtslieden moesten gheven den vierden penninc van haerlieder dachueren en van allet tghene dat se wonnen, alsoo wel in coopmanscepen als andersins van ghelyke.
Die excellente Cronike.

tigden zich vragend op hem. Na eenen langen zucht hernam hy:

‘Gy, echte zonen van Brugge, hebt nu reeds te lang met my om den hoon geleden, de slaverny kunt gy ook niet verdragen. Maer ô Hemel! wist gy wat my heden overkomen is! gy zoudt als kinderen weenen. Ho, nypende laster! ik durf het niet zeggen, de schaemte martelt my...........’

Reeds waren alle deze bruine mannennenzichten met het rood der woede gekleurd; zy wisten nog niet waer over zy zich te vertoornen hadden, en evenwel wrongen hunne vuisten zich stuiptrekkend in een, en vervloekingen rolden uit hunnen mond.

‘Luistert’ hernam Breydel ‘en bezwykt niet van schaemte, ô myne dappere broeders - luistert wel...... De Franschen hebben uwen Deken in het aenzicht geslagen, en deze wang, - deze, is met eenen schandelyken kaekslag besmet!’

De woede, welke de beeuhouwers by dit gezegde bevong, laet zich niet beschryven. Ongehoorde moordkreten galmden tegen het welfsel der zael en ieder deed in zich den eed dien hoon te wreken.

‘Waer mede’ vroeg Breydel ‘wischt men zullke schandvlek af?’

‘Met bloed!’ was den algemeenen schreeuw.

‘Gy verstaet my, broeders’ hernam de Deken ‘ja bloed alleen, en de dood der lasteraers kan my zuiveren. Weet, dat de bezetting van het slot Male my aldus heeft behandeld. Ik eisch dat gy myne woorden herhalet: - Ik zweer by den God die my hoort, dat de zon van morgen geen slot te Male meer vinden zal!’

‘Wy zweeren het by God!’ herhaelden alle de beeuhouwers met blyden wraeklust.

‘Komt’ sprak Breydel ‘laet ons gaen. Ieder keere naer zyne wooning, bereide zich in stilte en neme zyne beste byl. Bezorgt u andere wapens indien het mogelyk is, als ook gereedschap tot het afhakken van schaerhout, want my moeten het slot beklimmen. Ten elf uren des nachts zullen wy allen in het Eksterbosch achter St. Kruis byeenkomen.’

Na den onderlingen nog eenige byzondere inlichtingen gegeven te hebben, verliet hy den Pand, en zyne gezellen gingen na hem uit.

Des nachts, een weinig voor dat het bepaelde uer op de klok van St. Kruis geslagen was kon men tusschen de boomen, by den zwakken schyn der wassende maen, veel menschen door alle de paden omtrent het dorp zien stappen. Allen begaven zich in dezelfde richting en verdwenen beurtelings in het Eksterbosch. Eenigen van hen droegen kruisbogen, anderen knodsen; doch de meesten hadden geen zichtbaer wapen. Jan Breydel stond in het diepste van het kleine woud, met de meesters van het ambacht te beraedslagen langs welke zyde van het slot men den aenval wagen zou.

Eindelyk werd men het eens dat men bezyde de brug de gracht met hout zou vullen en alzoo over den muer poogen te geraken. De Deken wandelde in allerhaest tusschen de gezellen die in groot menigte bezig waren met de heesters en kleine boomen omver te hakken en tot bossen te binden. Zoodra hy zich overtuigd had dat er geene ladders ontbraken, gaf hy het

bevel om te vertrekken,-en de beeuhouwers verlieten het bosch om het slot Male te gaen vernielen.

Volgens de getuigenis der kronyken waren zy ten getalle van zeven honderd; en nochtans waren zy het zoo eens om de wraek te mogen bereiken, dat geen enkele onvoorzichtige klank uit deze menigte op kwam. Niets hoorde men dan het ruisschen der voortgeslepene takken en het blaffen der honden die van dit vreemd gerucht verschrikten. Op eenen boogscheut van het slot bleven zy staen, en dan ging Breydel met eenige gezellen vooruit om de vesting te bespieden. De schildwacht die boven de poort waekte had het gerucht hunner stappen gehoord, doch in twyfel zynde luisterde hy met meer aendacht en kwam vooruit op de wal. ‘Wacht’ sprak een der gezellen van Breydel ‘ik zal dien lastigen waker eens naer binnen zenden!’

By deze woorden spande hy de springveer van zynen kruisboog en mikte op den schildwacht. - De schicht bereikte haer doel, want zy vloog aen stukken op de borstplaet van den Franschman. Deze door dien slag verschrikt liep van de wallen en schreeuwde uit al zyne kracht:

‘Frankryk! De vyand! Te wapen! Te wapen!’

‘Vooruit makkers!’ riep Breydel ‘vooruit! Langs hier met de bossen!’

De beenhouwers kwamen een voor een hunne takken en heesters in de gracht werpen; zy was welhaest genoeg opgevuld om over dezelve als over eene brug tot aen den voet van den muer te kunnen gaen. De ladders werden geplant en een gedeelte der Vlamingen beklom de wallen zonder tegenweer te vinden. Op den roep van

den schildwacht waren de Soldeniers der bezetting van hunne bedstede gesprongen, en na eenige oogenblikken waren er meer dan vyftig gekleed en gewapend. Hun getal vermeerderde spoedig, het geschreeuw der beeuhouwers had de slapenden beter dan de roep der wacht gewekt.

Jan Breydel bevond zich met slechts dertig zyner gezellen binnen het slot, wanneer eene menigte ridders en Soldeniers tegen hem uitvielen. In den eerste stortten veel der beeuhouwers op den grond, want daer zy geene maliehembden hadden, drongen de pylen der Franschen zonder hinder door hunne lichamen. Nochtans duerde dit niet lang, op eenen geringen tyd waren alle de Vlamingen binnen de muren.

'Ziet broeders' riep Breydel 'ik begin de slachtery. Volgt my na!'

Gelyk eene ploeg, die zichzelven een spoor in de aerde graeft, - zoo baende Breydel zich eenen weg door de Franschen. Iedere houw zyner byl kostte het leven aen eenen vyand, en het bloed zyner slagoffers stroomde by beken over zynen kolder. De andere Vlamingen, zoo woedend als hy, vielen langs alle kanten op de Soldeniers, en hunne juichende kreten verdoofden de doodkreten der stervende Franschen.(1)

Terwyl er in dier voege op den voorhof en op de

(1) Breydel kwam naer Brugge, hetselve aen de beenhouwers en andere syne vrienden vertellende. Dese ten getalle van seven hondert kloeckelyck gewapent trocken naer Maele, alwaer sy den Casteleyn met veel van de syne doodgeslagen hebben.
Jaerboecken van Brugge.

wallen van het slot gevochten werd, had de Kastelein, Mynheer De St-Pol, in allerhaest eenige peerden doen zadelen. Zoodra men hem boodschapte dat er geene hoop meer was, en dat de meeste Soldeniers onder den voet lagen deed hy het hulppoortje openen. Dan haelde men eene schreiende Vrouw met geweld uit het gebouw, en na dat zy in de armen van eenen Soldenier op een der peerden was gevestigd, zwommen deze ruiters te gelyk door de gracht en verdwenen tusschen de boomen des wouds.

Het was den Franschman onmogelyk het geweld der beeuhouwers te wederstaen, te meer daer deze laetsten in grooter getal dan hunne vyanden waren. Ook was er een uer later geene enkele sterveling meer in Male, dan alleen die gene, welke op vlaemschen bodem het leven ontvangen hadden. - Men zocht meer dan twee uren lang met fakkellicht in alle de kamers en kelders van het slot, doch men trof geen' enkelen vyand meer aen, want die het ontloopen waren, hadden zich door de hulpport in het veld begeven.

Na dat Breydel zich door eenen bedienden van het slot al de plaetsen naeuwkeurig had doen aenwyzen, geloofde hy met rede dat de Jonkvrouw Machteld was weggevoerd Hy gaf zich dan gansch aen zyne woede over en stak het heerlyk slot aen de vier hoeken in den brand. Terwyl de vlammen hemelhoog stegen en er reeds groote stukken muren met ysselyk gekraek ten gronde stortten, hakten de beeuhouwers de boomen, bruggen, en al wat maer kon vernield worden om ver, tot dat het slot de grootste verwoesting aenbood.

De klokken der omliggende dorpen stormden om

hulp, en de boeren verlieten hunne hulten om den brand te blusschen, - maer het was te laet Er stond niets meer van de graeflyke burcht, dan de vier gloeiende muren. Men hoorde de heldere stem van Breydel, die riep:

‘Ja, ja, zoo zoeke de zon van morgen vruchteloos naer het slot Male!’

De wraek nu voltrokken zynde, kwamen de beeuhouwers weder by elkander, en verlieten Male by een juichend koorgezang - zy zongen het lied van den zwarten Leeuw.

XIII.

Neen gy wraekt geen tranen, neen,
't Vaderwee ten troost.
God gy weet het, gy alleen
Wat myn boezem heeft doorstreën
By myn snikkend kroost.
J.V. Wouters.

Tydens den oorlog van den jare 1296, wanneer de Franschen gansch West-Vlaenderen hadden ingenomen, bood het slot Nieuwenhove hun eenen hardnekkigen tegenstand. Een groot getal vlaemsche ridders

hadden zich onder Robrecht van Bethune er in opgesloten, en wilden het niet overgeven zoo lang één van hen zich kon verdedigen. Maer het groot getal vyanden maekte dezen heldenmoed teu onnutte; - zy sneuvelden meestal op de muren der vesting.[(1)] Door de omvergeworpene wallen in het slot tredende, vonden de Franschen niets auders dan lyken; en daer zy hunne woede op geene vyanden konden verzadigen, staken zy het kasteel in den brand, braken de muren af en vervulden de grachten met gruis.

De overblyfsels van Nieuwenhove lagen op twee mylen van Brugge, in de richting van Kortryk. Te midden in een dicht woud, en ver van de wooningen der landlieden gelegen zynde, was het zeer zelden dat de voeten van eenen mensch de wilde gewassen dezer puinhoopen vertraden, te meer, daer het gedurig gekras der nachtvogels, den bygeloovigen dorpelingen had doen denken, dat de zielen der gesneuvelde Vlamingen om wraek of lafenis kwamen roepen.

Alhoewel de brand het geheele slot in vlam had gezet, was het echter niet zoo zeer vernield, of de recht-

(1) Anno 1296 naer St.-Jansdach midsomere soo kwam Philips, den coninc Vlaenderen waerts wel met 20,000 mannen, en leedt Duway, en voer beleggen Ryssel.... Daer was seere ghevochten en daer bleef doot die grave van Bloys en alle die van Guyse die in die eerste bataelge stonden, van die Franschen bleven 4,000 Walen.... heel West-Vlaenderen was verloren. De Franschen roofden Ryssel, Ypre, Cortryk en Roeselaere en verbrande kerken, cloosters, dorpen, stedekins en hospitalen, men vercrachte die vrouwen ghehuwet en onghehuwet, maegden, nonnen en religieusen, en diet niet ghedooghen en wilde men slouch se doot.
Die excellente Cronike.

staende muren teekenden nog zyne eerste vormen aen het oog af: het gebouw bestond nog, maer met oneindige spleten en scheuren. De daken waren nevens de muren, die hen weleer ondersteunden, nedergevallen, en van de ruitlooze vensters bleef niets dan de lange steenen ribben over. Alles droeg de kenteekens eener haestige verwoesting, want nog eenige deelen waren ongeschonden overgebleven, terwyl anderen met veel arbeid ten gronde gerukt waren. Op den voorhof, die door den halfafgebroken vestingsmuer omringd was, lagen hier en daer menigvuldige gruishoopen, in gevallyke heuveltjes opklimmende.

Zes jaren was Nieuwenhove in dezen staet, op het oogenblik dat wy voor deszelfs beschryving verkozen hebben. De kruiden; welke door den wind tusschen de verstrooide steenen gezaeid waren, hadden zich op dien tyd grootelyks vermenigvuldigd: een weeldrig gras schoot zyne groene styltjes overal in de hoogte, - en als de geliefkoosde kinderen der woeste natuer, bewogen de veldbloemen hunne zilveren kelken boven de toppen der puinhoopen. Tegen de bruine muren van het gebouw kropen lange veilranken, en wortelden zich in de uitgebrande naden der steenen: andere gewassen als wilde wyngaerd en eiloof smeten zich van den eenen muer op den anderen, en vormden aldus, voor de diepe scheuren, een weefsel van het aengenaemste groen.

Het was vier uren in den morgen, eene zwakke schemering kleurde het Oosten met een twyfelachtig geel en een krans gulden lichtstralen blonk, als de voorbode der zon, een achter de kim. Echter waren de puinen van Nieuwenhove nog met gryze schaduwen overdekt, onvatbare

tinten, die men niet als verwen mocht aenzien, lagen overal op de nog slapende natuer, terwyl het ryzend daglicht zich reeds in de blaeuwe hemelkolken spiegelde. Hier of daer vlood nog een trage nachtuil met afschrik naer zyn hol, en kryschte nydig tegen den glans die hem kwam verjagen.

Op dit oogenblik zat een mensch op eenen der gruishoopen, te midden der puinen. Een helm zonder vederbos was met twee wangsnoeren op zyn hoofd geriemd, een harnas omvatte zyn machtig lichaem, en stalen platen bedekten de overige leden. Hy leunde met zynen yzeren handschoen op een schild, welkers wapenteekenen men nutteloos zou gezocht hebben, want er was niets op te zien dan eene bruine dwarsche streep. Deze wapens, ja zelfs de lange speer die nevens hem lag, waren met zwart gekleurd; vermoedelyk was het dat de ridder, uit wanhopige droefheid zich aldus had uitgerust. Op eenen kleinen afstand stond een peerd nog zwarter dan den ridder: daer het ook gansch met yzeren schelpen overladen was, boog het dier zyn hoofd met moeite tot by den grond, en graesde alzoo de vochtige toppen der kruiden. Het slagzweerd dat aen den zadel hing was verwonderlyk groot en scheen eener reuzenhand te behooren.

Terwyl eene doode stilte boven de puinen hing, zuchtte de ridder menigmael van mistroost, en zyne handen bewogen zich als of hy met iemand sprak. Van tyd tot tyd wendde hy het hoofd met mistrouwen naer de bosschen en wegen, die buiten het slot lagen; en wanneer hy van zyne eenzaemheid verzekerd was, hief hy het voorstuk van zynen helm omhoog, hier door ont-

dekte hy zyne wezenstrekken: - het was een man van hoogen ouderdom, met rimpelige wangen en gryzende haren. Alhoewel de kenteekens der lange droefheid op zyn gelaet geprent stonden, bleef er echter nog vuer genoeg in zynen boezem om aen zyne oogen eene buitengewoone levendigheid te geven. Na eenige oogenblikken op de overgeblevene muren van Nieuwenhove gestaerd te hebben, glimde een bittere lach op zyne wangen; hy liet zyn hoofd voorover gaen en scheen tusschen het gras iets te bezien: twee tranen blonken onder zyne oogleden en rolden glinsterend op den grond. - Dan sprak hy:

'ô Helden myne broeders! uw edel bloed is tusschen deze steenen vergoten geweest, onder my rusten uwe lyken, in den eindeloozen slaep des doods: - en de eenzame bloemen hebben zich, als heilige martelkroonen, boven uw gebeente geworteld. Gelukkig gy, die dit pynlyk leven voor het Vaderland hebt mogen verliezen, want de slaverny van Vlaenderen hebt gy niet gezien. Vry en heerlyk zyt gy gesneuveld - uwe zielen dragen die schandvlekniet, welke de vreemdeling op het hoofd der Vlamingen heeft gedrukt. - Het bloed van dengenen, dien gy den trotschen naem van den Leeuw hadt gegeven, heeft met het uwe dezen grond bevochtigd: zyn zweerd was een verdelgende bliksem, en zyn beukelaer een muer - maer nu, ô schande! Nu zit hy op uwe stille graven, als een verworpen mensch te zuchten - nu vlieten tranen van onmacht, als uit het oog eener zwakke vrouw over zyne wangen......'

De ridder stond eensklaps op en trok het voorstuk van zynen helm met haest over zyn aenzicht, hy keerde

zich naer de baen en scheen aendachtiglyk op iets te luisteren. Een gerucht, als de stappen van peerden, deed zich in de verte hooren. Wanneer hy zich overtuigd had, dat zyn oor hem niet bedroog, hief hy de speer van den grond, en liep met snellen tred naer zynen draver: hem het gebit in den mond gestoken hebbende, klom hy in den zadel, en reed tot achter eenen muer, die hem moest verbergen. Maer hy was niet lang in deze schuilplaets, wanneer andere klanken hem toekwamen: tusschen het geratel van wapenen en het briesschen van rennende peerden, mengde zich het klagend gehuil eener maegd. By het hooren dezer noodkreten verbleekte de ridder onder zynen helm; die kleur kwam niet uit vrees op zyne wangen, want de vrees was hem een onbekend gevoel, maer de eer en de plichten eens ridders bevolen hem deze klagende vrouw ter hulp te snellen. Zyn moedig hart gloeide reeds by de neiging om eene ongelukkige te redden, alhoewel gewichtigere reden en eene plechtige belofte hem verboden zich door iemand te laten kennen: hy verbleekte dan door de bevechting die hy in zichzelven moest onderstaen. Na eene korte wyl naderde het gevaerte en de klachten der maegd werden voor den ridder verstaenbaer.

'ô Myn vader! myn vader!' riep zy op eenen toon die hare pyn te kennen gaf.

Nu werd de ridder van alle verdere bedenking beroofd, deze stem had iets onbekends in zich dat zyn hart diep geroerd had. Hy stak de spoor met drift in den buik van zyn' draver en vloog snellyk over de puinhoopen tot in de baen. Hier zag hy op eenen kleinen

afstand het gevaerte aenkomen: zes fransche ruiters, zonder speeren, maer anders welgewapend, dreven hunne peerden met vollen toom in de baen: een van hen had eene vrouw voor zich en omarmde haer met kracht. Het lichte kleedsel der maegd vloog in den wind en hare vrye lokken golfden zachtjes achter haer neêrhangend hoofd; zy verweerde zich wanhopiglyk, tegen dengenen, die haer in zyne armen gevangen hield, en vervulde de lucht met hare smartlyke kreten. De zwarte ridder bleef in den weg staen en velde de speer om de schakers af te wachten. Verwonderd over zulk eenen onverwachten hinderpael vertraegden de ruiteren den gang hunner peerden, en bezagen dien zwarten kamper niet zonder innige vrees. Hy, die onder hen scheen te gebieden, kwam vooruit, en riep:

'Uit den weg, heer ridder! uit den weg, of wy loopen u over het lyf!'

'Ik beroep u, valsche en oneerlyke ridders, dat gy deze Vrouw loslaet' was het antwoord 'zoo niet verklaer ik my haer kamper!'

'Vooruit! vooruit!' riep de Overste tegen zyne mannen.

De zwarten ridder gaf hun geenen tyd om te naderen, hy boog zich voorover op den nek van zyn peerd en viel plotseling te midden der verbaesde Franschen. Met den eersten steek zyner speer boorde hy door den stormboed en het hoofd van eenen Franschman, en wierp hem doodelyk uit den zadel; maer terwyl het hem alzoo gelukt was, eenen zyner vyanden te verwinnen, hadden de anderen hunne zweerden van alle kanten boven zyn hoold geheven, en reeds had de Overste De St.-Pol, met eenen schrikkelyken houw, de

schouderplaet van den zwarten ridder losgehakt. Deze, door zoo veel vyanden besprongen, liet zyne speer vallen en toog zyn reuzenzweerd uit de scheede; hy omvatte het gevest met de twee handen en sloeg zoo wild in 't rond dat geen Franschman hem dorst genaken, want elke houw van zyn wapen viel als een pletterende hamerslag op de uitrusting zyner vyanden. De ruiter welke de vrouw droeg, verweerde zich met eenen langen degen en hield het sprakelooze meisje met de andere hand tegen zyne borst gevestigd. Door al te groote aendoeningen van schrik en hoop geschokt, had de geschaekte maegd geene kracht meer om te spreken of te klagen. Hare oogen stonden met eene yslyke onbeweeglykheid in haer hoofd, en hare wangen, hoe teder ook, waren in bevende rimpels samengetrokken; soms bracht zy hare armen als in eene smeeking naer den onbekenden, die haer moest verlossen, doch zy hing welhaest machteloos en slap over den rug van het peerd.

De yslyke slagen der zweerden op de helmen en beukelaers deden het omstaende geboomte weèrgalmend dreunen, bloed liep onder de harnassen uit; doch in de drift der wraek gaven de kampers hier op geen acht, en gingen hygend in het stryden voort. De wapenrustingen waren op veel plaetsen doorhakt en verbroken, en het peerd van De St.-Pol had eene wyde wonde in den nek; het liet zich daerom door zynen meester niet wel meer sturen en deze had de grootste moeite om de slagen van den zwarten ridder te ontwyken. Ziende dat het gevecht voor de Franschen eene zeer nadeelige wending kreeg, deed hy een teeken aen den Soldenier die de vrouw bewaerde. De ruiter dit verstaende

poogde, volgens het bevel, van het slagveld te vluchten, maer de zwarte ridder begreep zyn inzicht, en de spoor in de zyde zyns dravers drukkende, sprong hy plotseling voor den Soldenier, terwyl hy met kundigheid de slagen der overige vyanden wist af te weeren, riep hy:

‘Op uw lyf en ziel, zet die vrouw ter aerde!’

Zonder op dien roep te letten keerde de Soldenier zyn peerd ter zyde en zocht alzoo uit de baen te springen; - maer het zweerd van den zwarten ridder viel met eene verdubbelde kracht op zynen helm, en kloof hem het hoofd tot by de schouders. Het bloed sprong in twee dikke stralen uit den nek van den ruiter en viel terug op het hoofd en het witte kleed der maegd, hare fyne blonde lokken werden er gansch door bevochtigd, en verwden zich met eene donker roode kleur. De geslachte Franschman viel uit den zadel; alhoewel het leven in hem was opgehouden, bleven er echter nog krachtige stuiptrekkingen in de spieren van het lyk, en het meisje werd nog met nydigheid tegen het harnas gedrukt. Na een vluchtig oogenblik lieten de armen van het lyk haer los, vrouw en lyk rolden beide op den grond.

Terwyl had de zwarte ridder nog eenen anderen Franschman in de baen nedergeworpen en er bleven hem niet meer dan drie vyanden over. Het gevecht scheen nu nog hardnekkiger te worden, want by het zien van het rookende bloed, wierden deze strydbare mannen als door razerny vervoerd: de peerden werden heen en weêr geslingerd en brieschten by elken slag die op hun yzeren deksel nederviel. Het meisje lag zonder gevoel tusschen hunne voeten; daer zy by den val

eerst uit den zadel raekte, was hetlyk van den Soldenier op haer gevallen en zoo bevond het bloedend lichaem zich boven haer. Verwonderlyk was het dat de peerden haer niet kwetsten, want zy stapten om en by haer, doch raekten hare uytgestrekte leden niet, alleenlyk stampten deze dieren de aerde der baen in de hoogte, en bedekten de wangen der maegd met slyk en stof.

De stryders hegen om adem, en waren allen, door zware kneuzingen of verlies van bloed, verlamd of verzwakt; echter hielden zy niet af en zwoeren in hunne ziel, dat zy tot de dood vechten zonden. Eensklaps week de draver van den zwarten ridder eenige treden achteruit en bleef staen. De Franschen verblydden zich innerlyk op het gezicht van die wykende beweging huns vyands. Zy dachten dat hy rustnoodig had en het weldra zou opgeven; maer zy bedrogen zich, want hy kwam met lossen toom op hen aenvallen, en had zynen slag zoo juist berekend, dat het hoofd van den voorsten Soldenier met den helm uit de baen vloog. Door deze wonderdaed verschrikt en verbaesd, vlood De St.-Pol met zynen overblyvenden makker in aller yl van het slagveld; zy dreven hunne peerden als pylen voort, en verlieten den zwarten ridder met het innig geloof, dat hy zich van duivelskonst had bediend.

Dit gevecht had slechts eenige oogenblikken geduerd, want de slagen der stryders waren zonder tusschenpoos geweest; diensvolgens was de zon nog niet boven de kim, en de velden waren nog niet met hare stralen verlicht, echter klommen de dampen reeds boven het woud, en de toppen der boomen kleurden zich met lieflyker groen.

Wanneer de ridder zich meester van het slagveld zag, en geene vyanden meer ontwaerde, steeg hy van zyn peerd, bond het aen eenen boom en naderde by de roerlooze maegd: zy lag uitgestrekt onder het lyk van den Soldenier, en gaf geen teeken van leven, de grond was om haer door de voeten der peerden geploegd en tot modder gekneed. Onmogelyk was het voor den zwarten ridder hare wezenstrekken te erkennen; - het bloed van den Franschman was op hare wangen met aerde gemengd en gestold, en hare lange lokken waren door de peerden in den grond getreden. Zonder langer onderzoek hief de ridder dit ongelukkig slagoffer van den grond en droeg het in zyne armen, tot binnen de puinen van Nieuwenhove. Hier plaetste hy haer zachtjes op het gras van den voorhof, en ging in het overblyvend gedeelte van het gebouw. Tusschen al de rechtstaende muren vond hy nog eene zael, welkers welfsel niet gevallen was, en die nog tot schuilplaets kon dienen. De ruiten der vensters waren wel door de vlam gesprongen en gesmolten, maer de overige deelen waren nog in hun geheel: lange stukken van gescheurde tapyten hingen aen den wand, en gedeelten van verbryzelde kassen en bedden lagen in wanorde op den vloer. De ridder raepte eenige dezer overblyfsels by eenen vormde van dezelve, met planken die hy er opschikte, eenen hoop die wel aen een legerbed geleek, dan scheurde hy de tapyten voorts van den muer, en legde dezelve op de planken welke hy geschikt had

Verheugd over het vinden dezer gunstige plaets, keerde hy by de gevoellooze Jonkvrouw terug, en droeg ze in de zael. Met angstige zorg liet hy ze uitgestrekt

op de zonderlinge bedstede nedergaen, en schikte nog een ander stuk tapyt onder haer hoofd. Geen ander gevoel dan dit der edele menschlievenheid en der plichten eens ridders dreven hem tot die poogingen en zorgen. Om zich te verzekeren dat zy niet gewond was, bezag hy hare kleederen met naeuwkeurigheid, en bevond, tot zyne groote blydschap dat het bloed alleenlyk boven haren samaer lag, en dat hare boezem nog tastbaer klopte. De eerbied, welken hy voor deze vrouw gevoelde, liet hem niet toe zyn onderzoek verder te doen strekken; na hy haren mond en oogen afgevaegd had, verliet hy de puinen en keerde terug naer de baen, waer de lyken zyner vyanden lagen: hy nam den helm van een'der doode Franschen en schepte denzelven vol water uit de beek die by het slagveld stroomde, dan vattede hy den toom van zynen draver, en bracht hem terug achter eenen hoek van het slot. In de zael by de Jonkvrouw gekomen zynde, scheurde hy een stuk van den binnen kolder welke hy onder het harnas droeg, en gebruikte hetzelve als eenen doek om het wezen der maegd te wasschen. Alhoewel het volle daglicht naby was, en de velden reeds met stellige verwen begonnen te pralen, was het echter onder het welfsel dezer zael nog tamelyk duister, want de ridder kon niet zien of hy de wangen der maegd genoeg van slyk en bloed gezuiverd had. Hy waschte haer hoofd, haren hals en hare handen, en dekte haer voor de koude met een groot stuk tapyt, dat by hier toe van den wand scheurde.

Al de middelen, die in zyn vermogen waren, aldus gebruikt hebbende, en overtuigd dat de maegd leefde, gaf hy het der rust en der natuer over haer te verster-

ken, en keerde terug naer zyn peerd; de uitrusting vaegde hy af met kruiden, om de bloedige teekens van den stryd zoo veel mogelyk te niet te doen, en ging vervolgens op den voorhof het langste gras in eenen hoop plukken. Dit werk koste hem eenen ruimen tyd, doch hy liet zich dit niet bedroeven, en gebruikte zyne edele handen met onderwerping tot dien nederigen arbeid; eindelyk bracht hy zynen draver eenen vollen arm zappig voedsel.

Nu was de zon boven de kim gerezen en hare stralen hadden de velden met heldere kleuren verlicht, door de venster der zael kwam ook genoeg klaerheid, om alle de voorwerpen die tegen den grond lagen, te onderscheiden. Met de hoop van de jonge maegd nu beter te kunnen zien, ging de ridder naer de zael. - De Jonkvrouw zat recht op het bed en stuerde hare styve blikken met verbaesdheid op de zwarte wanden harer akelige wooning, zy spalkte de oogen verschriklyk open en scheen verdwaeld, want hare wimpers daelden niet en bleven steeds met halstarrigheid opgeheven staen. Zoodra de ridder zyn gezicht tot haer gewend had, liep er eene plotselinge siddering over al de leden zyns lichaems, hy verbleekte en voelde dat de koude der benaeuwdheid hem de spraek benam, want in de plaets der woorden welke hy meende te vormen, kwamen slechts onverstaenbare klanken uit zynen mond. In deze ontroering sprong by vooruit, omhelsde de Jonkvrouw, en drukte ze met vurige liefde tegen zyn hart. ‘Myn kind! myne rampzalige Machteld!’ riep hy met pyn ‘moest ik myne gevangenis daerom verlaten, - om u zoo, in de armen des doods weder te vinden!’

Het meisje bracht de hand met afkeer tegen de borst des ridders en stiet hem driftiglyk van haer.

‘Verrader!’ sprak zy ‘hoe durft gy de dochter der Graven van Vlaenderen, in uwe onzuivere armen drukken? Gy schaemt u niet eene weerlooze maegd te krenken, - maer God waekt over my. Er zyn nog bliksems in de lucht; - hoort gy? - Uwe straffe naekt. - Luister hoe de donder grolt, booswicht!....’

Op het hooren dier woorden sprongen twee bronnen uit de oogen des ridders, hy rukte den helm met onstuimigheid van zyn hoofd en dan kon men het smartwater, zoo blikkerend over zyne wangen zien rollen. ‘ô Myne welbeminde Machteld’ riep hy ‘erken my toch! ik ben uw vader Robrecht, dien gy zoo lief hebt, die zoo zeer om u in zyne gevangenis geweend heeft. ô Hemel! gy stoot my van uwe borst.....’

Een nydige grimlach liep over de wangen der maegd en zy antwoordde:

‘Nu heeft gy, eerlooze schaker. - Nu benypt uw hart zich met de vrees der booswichten. Maer er is geene genade voor u. - De Leeuw, myn vader, zal my wreken en gy - zult niet ongestraft het graeflyk bloed van Vlaenderen gehoond hebben. Stil!..... ik hoor het gehuil van den Leeuw...... myn vader nadert - voel! de aerde dreunt onder zyne stappen. Voor my een zoen voor u de dood, ô vreugde!’

Ieder woord ging als een vergiftige schicht door het hart des ridders. Al de pynen der hel benepen zynen boezem en hy werd met onuitsprekelyke droefheid bevangen, brandende tranen liepen door de diepe rim-

pels zyner wangen, en hy sloeg zich wanhopig tegen de borst.

'Ik bezweer u by den gekruisten Zaligmaker!' riep hy 'erken my toch, ô myn arm kind; - doe my niet sterven. Lach zoo bitter niet, - uwe blikken dryven de dood in myne ziel. Ik ben die Leeuw, welken gy bemint - die vader, welken gy roept.'

'Gy de Leeuw?' antwoordde Machteld met verachting 'Gy de Leeuw? ô lasteraer! Neen, de Leeuw spreekt vlaemsch..... Hoor ik niet dat de tael der Koningin Johanna in uwen mond is? Die tael - die vleit en verraedt. De Leeuw is ook gegaen - men zegde hem, kom! - en eene keten... een kerker - een gulden vat en vergif. - ô Frankryk! Frankryk! zyn bloed!...... en ik ook - ik zyn kind; - maer gy overweegt niet dat het graf eene schuilplaets is. Eene ziel kan by God, in den hemel, niet onteerd worden!'

De ridder kon zich van wanhoop niet inhouden, hy omarmde nogmaels het meisje, en riep:

'Maer gy hoort wel, myn kind, dat ik de tael onzer vaderen spreek. Wat bitter lyden heeft u dan gefolterd dat uwe ziel verdwaelt? Herinner u, dat onze vriend, Mynheer Adolf van Nieuwland, my moest verlossen, - en noem my niet meer, verrader of booswicht, want uwe woorden pletteren my het hart.'

By den naem van Adolf verhelderden zich de stuiptrekkende wangen der maegd. Een zachte grimlach dreef de pynlyke uitdrukking van haer gelaet, en zonder den ridder van zich te stooten, antwoordde zy met rustiger toonen:

'Adolf hebt gy gezegd? Adolf is den Leeuw gaen halen.

Hebt gy hem gezien? hy heeft u van zyne onzalige Machteld gesproken, niet waer? ho ja,-hy bemint my zoo innig. Er was zulk een teder vuer in zyne oogen - zoo zoet en zoo liefderyk was zyne stem voor my, - maer nu - nu.....’

Een geheim ontvouwde zich voor den ridder. De dochter der Graven van Vlaenderen, die de bruid van een' Vorst zyn moest, had zich voor eenen man met liefde laten innemen. Die slag had in andere omstandigheden geweldig voor hem geweest, maer nu was hy door al te groote pynen ontroerd om zich daer by nog meer te laten bedroeven; echter verliet hy de Jonkvrouw, en ging afgemat op eenen steen zitten. Hy liet het hoofd in de hand nederzinken en zuchtte stilzwygend, terwyl bitter hartzeer zyne tranen nog meer deed vloeien. Zonder hierop acht te geven, ging de Jonkvrouw dus in hare dwalende rede voort:

‘En ik zal mynen heer vader de hand van Adolf vragen: myne liefde is de loon zyner edelmoedigheid. Terwyl hy de ketens van den Leeuw draegt, wordt hy edeler dan andere heeren die ons hebben verlaten en verraden. Ja, ik bewaer myne trouw-een' eed zoo plechtig breekt men niet - in myn hart woont hy........ Myn vader komt! - Ik zie reeds eene strael....... een heilig licht.....’

Nu vergingen hare woorden in doffe klanken, en hare rede werd onverstaenbaer. Na eenige oogenblikken aldus gesuisd te hebben, bezag zy den neêrgezeten ridder met angst, en hare wezenstrekken werden door eene grammoedige uitdrukking verduisterd. Alhoewel in diepe bedenking verzonken, had de ridder hare

woorden verstaen, en dit had hem grooten troost toegebracht. Het oud edel geslacht van Nieuwland was zonder vlek, en Adolf de eerlykste ridder die hy kende. Om de pynen zyner dochter te verzachten, besloot hy deze liefde met zyne toestemming te begunstigen en stond op:

‘Machteld’ sprak hy ‘Adolf zy u ten bruidegom geschonken, - uw vader geeft hem u.’

Hy dacht dat deze woorden op de Jonkvrouw eene gunstige werking hebben zouden, maer hy verschrikte toen zy hem met dreigende blikken bezag. Door innige pyn gefolterd wist hy niet hoe zich te gedragen en voelde de moed hem begeven. Zonder meer te spreken, vattede hy de hand der kranke maegd en besproeide dezelve met trauen van liefde en smart. Zy rukte weldra hare hand uit de zyne en riep:

‘Deze hand is niet voor eenen Franschman, - zy behoort Adolf. Een valsche ridder, een schaker als gy, mag dezelve niet raken, - Uwe tranen zyn vlekken die de Leeuw met bloed zal uitvagen. Schrik, gy slang! - beef! want het oogenblik naekt. Ziet gy dit bloed op myn kleedsel? - Dit is ook fransch bloed - zie hoe zwart!’ De ridder kon aen zyne martelpynen niet meer weêrstaen, hy viel met smeekend gelaet op zyne twee kniën voor de Jonkvrouw en zuchte:

‘Om de liefde des Heeren, myne rampzalige Machteld, verwerp de liefde uws vaders niet langer. Laet myne droeve reis niet nutteloos zyn. - Kunt gy myne tranen zoo onverschillig aenschouwen, en zal uwe dierbare stem geen enkel troostend woord voortbrengen? Zult gy my van smart voor uwe voeten laten sterven? ô ik

smeek u, gy wien ik het leven gaf, een zoen, ô een zoen van uwen mond..........!'

'Een zoen!' riep de Jonkvrouw met afkeer 'een zoen aen u?'

'Een woord!' hernam de ridder 'noem my uw vader, verstoot my niet meer. Wist gy, myn ongelukkig kind, welke afgryzelyke pynen uwe verwerping my aendoet, kondet gy de benaeuwdheid uws vaders kennen. Maer neen gy dwaelt, de vervolging der Franschen heeft uwe ziel getroffen. ô Wanhoop!'

'Gy vraegt eenen zoen?' antwoordde het meisje. 'Neen. Een zoen aen eenen Franschman? - Ga heen - reik uwe armen zoo niet tot my. Het zyn slangen die het venyn der oneer met zich dragen. ô Raek my niet - houd op booswicht! uw zoen brandt op myn voorhoofd, - hulp! ô hulp!'

Door eene krachtige beweging geraekte zy uit de armen van den ridder en sprong huilend van de bedstede, in haere vervaerdheid liep zy naer den ingang der zael en wilde ontvluchten. De ridder beefde, en sprong augstig voor uit om haer te wederhouden. Hoe verschriklyk was dit tooneel, hoe onbegrypelyk de pyn des ridders! Hy omvatte zyne ongelukkige dochter met eene bange zorg, en poogde haer tot de bedstede terug te brengen, maer zy, in hare dwaling, aenzag hem als eenen vyaud, en vocht met eenen nydigen wederstand tegen haren wanhopigen vader. Door pogingen die bovennatuerlyk schenen, rukte zy zich menigmael uit zyne handen en verplichtte hem haer in de zael te vervolgen; zy huilde vervaerlyk en sloeg hem in hare wederstreving met bitsige kracht. Om haer den uitgang

te beletten, zag de vader zich genoodzaekt, haer met meer geweld te wederhouden, en haer pynlyk in zyne armen te drukken. Van zyne mannenkracht gebruik makende, lief hy het huilende meisje van den grond en plaetste ze terug op het bed. Zy bezag hem met verwytend gelaet, en begon bitter te weenen.

‘Gy hebt de krachten eener maegd overwonnen’ zuchtte zy ‘ô gy valsche ridder! Wat aerzelt gy nu? niemand ziet immers uw verbreken - dan God! Maer die God heeft de dood tusschen ons beide geplaetst. - een graf gaept tusschen ons. Daerom weent gy..........’

De ongelukkige vader was zoo zeer door pyn en smart ontroerd dat hy deze woorden niet hoorde. Hy zettede zich nogmaels vol wanhoop op den steen, en bezag zyn weenend kind met dwalende blikken, onuitsprekelyke folteringen maekten hem sprakeloos en de moed ontviel hem; zyn hoofd zonk machteloos op zyne borst.

Terwyl hadden de oogen van Machteld zich gesloten en zy scheen te slapen. Eene lichte strael van hoop drong in het hart des vaders, deze rust kon zyn leed en de smarten zyner dochter verzachten. In dit gedacht hield hy zich beweegloos en stoorde den slaep der maegd niet: alleenlyk bezag hy haer met liefdevolle blikken, en smaekte nog eenig genot tusschen alle zyne pynen.

XIV.

> Verdraecht soe wie ghi syt;
> Want wie verdraecht hi wint den stryt
> Verdraghen en es ghene blame;
> Het es een dinc van hoghen name.
> *Belgisch Museum*.

Eenige stonden na dat Breydel het verdelgde slot Male verlaten had, kwam hy met zyne beeuhouwers te Sinte-Kruis. Reeds onder weg waren hem menige Bruggelingen te gemoetgekomen, en hadden hem verwittigd

dat de fransche bezetting der stad te wapen geloopen was, om hem af te wachten. Door den behaelden zegenprael nog gansch vervoerd, luisterde hy naer geene waerschouwing en achtte zich machtig genoeg, om, in weêrwil der Franschen, in Brugge te treden; maer eenige stappen voorby het dorp Sinte-Kruis werd hy met zyne heenhouwers door eenen onverwachten hinderpael wederhouden.

De baen was tot aen de stadspoort zoodanig met menschen overdekt dat het onmogelyk ware geweest door derzelver dichtgeslotene scharen heen te dringen. Alhoewel het nog duister nacht was kon men echter, aen de duizende stemmen, die zich bruisschend mengden, wel erkennen dat een ontelbaer gevaerte der stad ontvlood. Verwonderd en verbaesd bezag Breydel dit volk, dat als eene golvende zee vooruitdreef, - en schikte zich met zyne mannen by den boord der baen.

De vluchtelingen liepen niet verward door elkander; ieder huisgezin vormde op zich een afzonderlyk gedeelte, en mengde zich niet met anderen. Eene weenende vrouw was in het midden van ieder hoopje, op hare schouder leunde een stokoude vader, aen hare borst hing een zuigeling, en aen hare handen liepen schreiende en afgematte kinderen. Achter haer volgden oudere zonen, die onder den last van den huisraed en beddegoederen moesten bukken. Zulke troepjes waren er oneindig veel, eenigen hadden kleine wagens vol gevluchte waren, anderen zaten te peerd; echter was het getal dergenen, die zich met lastdieren mochten behelpen, zeer gering.

Begeerig om de oorzaek van dien wonderbaren tocht

te kennen, vroeg Breydel aen veel der voorbyvluchtende lieden, waer heen zy zich wilden begeven en waerom zy dus hunne stad verlieten, maer de klagende uitroepingen der vrouwen konden hem dit raedsel niet verklaren.

'ô Heer!' riep de eene 'de Franschen willen ons levend verbranden. Wy ontvluchten eene bittere dood........!' 'Och meester Breydel' riep eene andere, met meer pyn 'ga toch om uw levens wille niet naer Brugge, want er staet eene galg voor u boven de Smedepoorte!'

En wanneer de Deken, door eene tweede vraeg, zich deze zaek wilde ophelderen, klom eene krachtigere stem, als het gehuil eens wolfs boven het gevaerte, en galmde:

'Vooruit! vooruit wy rampzaligen! de fransche ruiters vervolgen ons!'

Dan wierp iedereen zich met wanhoop vooruit, en de hoofden der menigte vloden in de duisternis met ongeloofelyke snelheid voorby. - Op dit oogenblik vereenigden zich meer klagende stemmen en riepen: 'Wee! wee! zy verbranden onze vaderstad.....Zie de vlammen verheffen zich boven onze daken. ô Wee! ô Wee!'

Breydel, die tot daer toe verbaesd was blyven staen, wendde zyn gezicht naer de stad en ontwaerde de kronkelende vlammen met den rooden smook boven de vesten. Woede en pyn brandden in zynen boezem; naer de stad wyzende, borst hy uit:

'ô Mannen, is er een onder u laf genoeg, om zyne stad zoo te laten verdelgen? Neen, by de ziel myns overleden vaders! zy zullen zich om dit vreugdevuer niet

vermaken, of de Heer straffe my onbarmhartiglyk. - Op! op! werpt alles uit den weg! - Wy moeten er door........'

Door zyne makkers gevolgd sprong hy met onweêrstaenbaer geweld tusschen de scharen, en dreef de verschrikte huisgezinnen uit een. Een naer gedruis, een schriklyk gehuil ontstond, en de vluchtelingen liepen ylings langs alle kanten uit de baen; want zy dachten dat de fransche ruiters hun op het lyf waren. Het was Jan Breydel niet moeielyk door deze dwalende vrouwen en kinderen te dringen, ook kon hy zich met genoegzame snelheid voort spoeden. Terwyl hy zich verwonderde geene strydbare mannen of ambachtsgezellen aen te treffen, en nutteloos naer dezelve uitzag, werd hy onverwachts in zynen loop door eene regelmatige schaer wederhouden.

Zy bestond uit een groot getal gezellen van het weversambacht, allen waren gewapend alhoewel niet op dezelfde wyze. Zy droegen kruisbogen, messen, bylen of dergelyk opgenomen wapen. Een Deken of Hopman ging met statigen tred voor deze mannen, en sloot alzoo de baen als met eenen dwarsboom af. Nog meer zulke scharen kwamen beurtelings uit de stad, en het getal der gewapende Bruggelingen beliep tot vyf duizend hoofden. Breydel meende by den Hopman te naderen, maer dan hoorde hy wat verder eene stem, die het gerucht der wapenen beheerschte. Hy erkende Deconinck aen deze woorden:

'Dat er rustigheid en moed in uwe harten zy, myne gezellen! niemand verlate zyn gelid! - en gaet niet te driftig voort, opdat er geene wanorde onder u kome. -

Vooruit de derde schaer! sluit op, den tros! - Hopman Lindens breek uw linker vleugel!'

'By God!' riep Jan Breydel, toen hy by Deconinck genaderd was 'gy vermaekt u met schoone oefeningen. Zult gy lyden dat men onze stad verbrande? en zult gy als laffaerden uwe vrouwen en kinderen in de vlucht volgen? arme zielen dat gy zyt!'

'Altyd driftig - altyd vervoerd!' antwoordde Deconinck. 'Wat spreekt gy nu van branden?- Wees verzekerd dat de Franschen niets verbranden zullen.'

'Maer meester Pieter, zyt gy blind? -ziet gy de vlam niet die boven onze muren stygt?'

'Wel nu, dit is het stroo dat wy aengestoken hebben om onze troswagens zonder belemmering door de poort te brengen. De stad heeft geen nood myn vriend. Kom terug met my tot Sinte-Kruis, ik heb u gewichtige geheimen mede te deelen: - nu is de tyd gekomen. Gy weet dat ik de zaken met koelen bloede beoordeel, en daerom veeltyds gelyk heb; voldoe myne begeerte en schaer uwe beeuhouwers in orde vooruit. - Wilt gy?' 'Ik moet wel; want ik weet niet wat er gaende is. Houd uwe wevers dan wat staende.'

Deconinck beval den aenleideren dat zy hunne mannen zouden doen ophouden. Dan verhief zich de stem van Jan Breydel, hy riep:

'Macecliers schaert u in gelederen voor het hoofd des lichaems! Ieder in zyne bende - maekt spoed!'

Onderwylen liep hy tusschen de beeuhouwers en schikte ze in hunne plaets. Wanneer dit gedaen was kwam hy weder by Deconinck en sprak:

'Wy zyn klaer, meester, gy kunt den tocht gebieden'

‘Neen Breydel’ antwoordde de Deken der wevers ‘ik laet aen u het opperbevel der benden over. Gebiedt gy het vertrek, gy lykt meer dan ik naer een legerheer.’

De Deken der beeuhouwers verblydde zich grootelyks by deze hulde, en schreeuwde met donderende stem: ‘Maceliers en wevers! op matigen tred........ Vooruit!’

Op dit bevel bewogen zich de scharen en het kleine leger ging langzaem voort in de baen. Na weinig tyds kwamen zy te Sinte-Kruis, by de vrouwen en kinderen, die zich aldaer met hunne goederen hadden neêrgeslagen. - Verwonderlyk was die verwarde legering. Ontellyke huisgezinnen hadden zich op een uitgestrekt veld neêrgezet. Het ware onmogelyk geweest op dit oogenblik verder dan eenige stappen van zich iets te onder scheiden, zoo duister was de nacht; maer reeds waren er menigvuldige vuren ontstoken, invoege dat men de bedrukte huisgezinnen in gloeiende kringen van verre kon zien. De vlam verlichtte het beschreide wezen der moeder met eenen rooden glans, en toonde met welke bange liefde zy den zuigeling tegen de uitgeputte borsten drukte. Andere kinderen lagen afgemat op hare knien en weenden bitter van honger en dorst, zonder dat hun eenige lafenis kon gegeven worden; - en de gepynde moeder moest by dit hartnypend gezicht voor allen lyden. Het gerucht dat boven de legerplaets heerschte, werd, by de donkerheid en by den tooverglans der vuren, nog vervaerlyker. - Het geschrei der kinderen, de doffe klachten der vrouwen benepen de ziel, als het laetste gebed dat by het graf eens vriends gezongen wordt. Boven dit alles galmden de angstige roepen der dwalende zonen, die hunne moeder verloren hadden;

en nog hooger galmde het gehuil der honden, welke hunnen meester te vergeefs in de verwarring hadden gezocht.

Deconinck ging met Breydel in een huis dat by den weg stond en gebood den bewooneren hem eene kamer aen te wyzen. Met den grootsten eerbied voor den Deken der wevers boden de landlieden hem de gansche wooning aen, en brachten de twee vermaerde Bruggelingen op eene kleine kelderkamer. Deconinck nam de lamp uit de handen der vrouw die hen geleidde, en na dat zy het vertrek verlaten had, sloot hy de deur vast toe, opdat niemand hen mocht bespieden of verrassen; hy gaf Breydel eenen zetel, en plaetste zich nevens hem. Terwyl de beenhouwer hem met nieuwsgierigheid bezag ving hy aen:

‘Eerst wil ik u verklaren waerom wy de stad des nachts en als vluchtelingen verlaten. Het is uwe schuld, door de onvoorzichtige wraek welke gy, tegen uwe belofte, op de bezetting van het slot Male gepleegd hebt. De vlammen die hemelhoog boven het woud stegen, hebben de noodklok in onze stad doen kleppen, en al de inwooners zyn met angst te saem geloopen; - want in deze droeve tyden hebben zy altyd den dood voor oogen. Mynheer De Mortenay had zyne fransche Soldeniers, zonder ander inzicht dan voor eigen veiligheid, op de markt geschaerd: men wist niet wat er gaende was, maer wanneer eenigen uwer slagoffers, van Male by hen kwamen, en luidkeels om wraek over de Bruggelingen riepen, was er geen tegenhouden meer aen: zy wilden het al verbrand en vermoord hebben, en Mynheer De Mortenay moest hen met de doodstraf bedreigen, om

hen te bedwingen. Gy kunt wel denken dat ik in die omstandigheden myne weveren vergaderd had, en my tot bloedigen tegenweer bereid maekte. Misschien ware het ons gelukt de Franschen zelf te verjagen, maer die zege kon ons niet dan schadelyk zyn, dit zal ik u aenstonds bewyzen. Ik ging dan onder vrygeleide by Mynheer De Mortenay en verkreeg van hem, dat hy der stad niet schaden zou, op voorwaerde dat wy allen op staenden voet zouden vertrekken. - By het ryzen der zon zal hy al de in de stad blyvende Klaeuwaerts doen hangen.'

Breydel verbitterde zich hevig, daer hy die schandelyke voorwaerde met zulken koelen bloede door den Deken der wevers hoorde verhalen.

'By al de Engelen des hemels!' riep hy 'hoe hebt gy dit zoo lafhartig aengenomen: gy laet u als eene kudde domme schapen verdryven. Ware ik ter plaetse geweest, gy zoudt Brugge niet verlaten hebben.........' 'Ho, waert gy daer geweest! Weet gy wat er zou gebeurd zyn? De straten van Brugge zouden vol lyken liggen en de verdelgende vlammen zouden nu onze huizen in asch gelegd hebben. Maer myn driftige vriend Jan, laet my u eerst wydloopiger over den stand der zaken spreken, en dan zult gy my gelyk geven, dit weet ik. - Het is zeker, meester, dat de stad Brugge niet vry en onafhanglyk blyven kan, zoo lang de andere steden des Lands in de slaverny der Vreemden zyn, immers dan woonen onze vyanden gedurig onder onze wallen. Het is ook niet billyk, het heilige woord Vaderland voor het mindere woord geboortestad, te vergeten. De banden der fransche dwingelandy kunnen

wy niet breken dan met de hulp der steden van Vlaenderen, dewyl in elke plaets vyanden woonen, wien het belangryk zyn zou ons den bevochten vrydom te ontrooven. Gewis hebt gy aen dit alles ook wel eens gedacht, maer in uwe manlyke drift springt gy over de hinderpalen, zonder dezelve uit den weg te ruimen. Iets van hooger belang is u ontgaen: gelief my op deze vraeg te antwoorden. - Wie gaf ons de macht om te moorden en te branden? Wie heeft deze daden, welke op aerde met de dood en by God met doemnis gestraft worden, in ons heilig gemaekt?'

Breydel blikte met misnoegen op den Deken der wevers, en antwoordde:

'Maer meester, ik geloof dat gy, met uwe hooge rede, my zoekt te verwarren. Zoo worde de galg der Smedepoorte myne rustplaetse, indien ik slechts weet wat gy zeggen wilt. - Wie gaf ons de macht om te moorden en te branden! Wie gaf die macht aen de Franschen, zeg?'

'Wie? hun Koning Philippe le Bel en hun Veldheer De Chatillon. De Vorsten dragen op hunne gekroonde hoofden, ook de belooning of de straffe hunner goede of booze geboden. Door trouw en gehoorzaemheid kan een onderdaen niet zondigen. Het vergoten bloed getuigt tegen den Meester die gebiedt, en niet tegen den dienaer die gehoorzaemt. Maer wy, die zonder bevel en door eigen wille te werk gaen, zyn ook voor God en de wereld verantwoordelyk voor onze daden, -op onze hoofden valt het door ons vergoten bloed!'

Eene innige spyt ontroerde de Deken der beenhouwers. De verklaring van Deconinck woog zwaer op zyn

hart, en alhoewel hy niet veel er tegen wist te zeggen pynde het hem zeer dezelve aen te nemen.

'Maer meester' viel hy in 'gy schynt naberouw te hebben, dit ware schande. Hebben wy ons lyf en goed niet verweerd, en heeft de liefde tot onzen wettigen Heer, den Leeuw, ons nietdaer toe gedreven? Ik ken my vry van misdaed; - en ik hoop wel dat myne byl haer laetst slagoffer niet gezien heeft. Hoe zeer ik soms genegen ben uw onverstaenbaer gedrag te berispen, durf ik het echter niet doen; want uwe gangen zyn geheimer dan de baen der ziel van een stervend mensch.' 'Gy denkt wel, er schuilt iets anders onder, en dit is de knoop welke ik u ga ontbinden. Gy hebt altyd gedacht, meester Jan, dat ik te lydzaem en te traeg was; maer luister wat ik deed, terwyl gy uit wraeklust het bloed der vyanden nutteloos deed stroomen. Ik heb onze pogingen tot de vrymaking des Vaderlands aen onzen Graef Gwyde bedektelyk doen kennen, en hy heeft dezelve met zyne vorstelyke goedkeuring bekrachtigd. - Nu zyn wy geene muitelingen meer, myn vriend, - nu zyn wy geene muitelingen meer, myn vriend, -nu zyn wy wettige veldoversten onzes Landheers..........!' 'Dank zy u, ô meester' riep Breydel in verrukking uit 'nu versta ik u. Hoe trotsch klopt my het harte by dien eerenaem! Ja ik was een muiter, en ik wist het; maer nu een weerdige kryger..... De Franschen zullen die verandering ter dege gewaer worden - dit zweer ik!' 'Van deze goedkeuring heb ik gebruik gemaekt, om alle de vrienden van het Vaderland heimelyk tot eenen algemeenen opstand te roepen, en dit is my gelukt: op de eerste uitnoodiging zullen in alle steden van Vlaenderen moedige Klaeuwaerts als uit den grond opryzen.....'

De deken der wevers werd door een heilvol vooruitzicht ontroerd; terwyl eene traen onder zyn ooglid glimde, drukte hy de hand van Breydel en, zyne afgebrokene rede hervattende, sprak hy:

'En dan, myn heldhaftige vriend Breydel, ô dan zal de zon der vryheid in Vlaenderen geenen enkelen levenden franschman meer beschynen! - En uit schrik onzer wraek zullen zy ons den Leeuw wedergeven. Aen ons - aen ons, zonen van Brugge, zal Vlaenderen zyne verlossing schuldig zyn. Wordt uwe geest niet door edele trotschheid vervoerd by die overtuiging?'

Breydel omarmde Deconinck met onstuimige blydschap.

'Myn vriend, ô myn vriend!' riep hy 'uwe woorden vloeien zoo treffend over myn hart: een onbekend gevoel ontheft my - ik ben de gelukkigste mensch op aerde! ô Vaderland, hoe groot maekt gy de zielen der genen die u beminnen! Zie, meester Pieter, op dit oogenblik zou ik mynen naem van Vlaming voor de kroon van Philippe le Bel niet verruilen!'

'Gy weet nog alles niet meester. De jonge Gwyde van Vlaenderen en Jan de Graef van Namen hebben met ons saemgespannen, Mynheer Jan Borluut zal de Gentenaren aenbrengen, in Audenaerde hebben wy Mynheer Arnold, in Aelst Boudewyn van Papenrode. Mynheer Jan van Renesse belooft ons alle zyne vassalen uit Zeeland, en nog meer machtige Leenheeren zullen ons bystaen. Wat zegt gy nu van myne lydzaemheid?' 'Ho, ik bewonder u myn' vriend, en dank God innerlyk dat hy u zoo veel vernuft gegeven heeft. Nu is het met

de Franschen gedaen: ik geef geen zes Grooten voor het leven van den laetsten!'

'Het is heden om negen uren in den morgen dat de vlaemsche heeren moeten byeenkomen, om den dag der wraek te bepalen. De jonge Gwyde blyft als Veldheer onder ons, de anderen keeren onmiddelyk naer hunne Leenen terug om hunne mannen gereed te houden. Het zou raedzaem zyn dat gy met my ook derwaerts gingt, dan zoudt gy de genomene maetregels, by gebrek aen kennis niet verydelen. Wilt gy met my tot in het witte bosch by den Daele reizen?'

'Het zy volgens uwe begeerte, meester; maer wat zullen onze gezellen over onze afwezenheid zeggen?' 'Daer in is alreeds voorzien; ik heb hun myn vertrek kenbaer gemaekt, en het opperbevel den Deken Lindens overgegeven: hy zal zich met onze mannen naer Damme begeven en ons daer afwachten. Kom, wy vertrekken terstond, want het wordt klaer dag.

Met allerhaest werden er twee zadelpeerden bereid, en na dat Breydel de noodige bevelen aen zyne beeuhouwers gegeven had, verlieten de twee Dekens het dorp Sinte-Kruis. Gedurende deze suelle reis was het hun niet mogelyk veel te spreken, echter antwoordde Deconinck met korte woorden op de vragen van Breydel, en ontvouwde hem het groote ontwerp der algemeene verlossing. - Na gedurende eene uer met lossen toom gereden te hebben zagen zy de gescheurde torens van Nieuwenhove boven de boomen uitsteken.

'Dit is immers Nieuwenhove, waer de Leeuw zoo veel Franschen verslagen heeft?' vroeg Breydel.

'Ja, nog eene halve myle van het witte bosch.'

‘Gy moet bekennen dat men onzen heer Robrecht niet beter kon doopen, want hy is een waerachtige leeuw als hy het zweerd in de vuist heeft.’

Eer Breydel deze woorden geeindigd had waren zy ter plaetse waer de zwarte ridder de schakers der maegd had bevochten; zy zagen de bebloede lyken op de aerde liggen.

‘Het zyn Franschen!’ morde Deconinck nevens de baen voorbyrydende ‘kom voort, meester Jan, wy mogen ons niet ophouden.’

Breydel bezag dit ysselyk tooneel met nydige blydschap, hy dreef zyn peerd heen en weêr over de uitgestrekte lyken, en verplichtte het beest dezelve te vertreden. Op den roep van Deconinck gaf hy geene acht, en vertrapte het eene lichaem na het andere met eene wreede naeuwkeurigheid. De Deken der wevers moest tegen dank by hem terugkomen.

‘Maer meester Breydel’ riep hy ‘wat doet gy? om Gods wil, houd op! Gy neemt eene eerlooze wraek.’

‘Laet my doen’ antwoordde Breydel ‘gy weet niet dat dit die Soldeniers zyn, welke my in het aengezicht geslagen hebben. - Maer wat hoor ik? luister! hoort gy ginds, in de puinen van Nieuwenhove, geenen klank, als de klacht eener vrouw? Ho welk gedacht! zy hebben de Jonkvrouw Machteld langs hier uit Male vervoerd...........’

Op hetzelfde oogenblik sprong hy van zyn peerd en zonder het ergens aen te binden, liep hy uit alle kracht naer de puinen. Zyn vriend volgde hem hier in na, doch Breydel was reeds op den voorhof van het slot eer Deconinck van zynen draver gestegen was. Deze ge-

bruikte dan nog eenige oogenblikken om de twee peerden by de baen vast te maken. Hoe meer Breydel by de puinen naderde hoe klaerder hy de klachten der maegd hoorde. Dewyl hy den ingang der plaets waer zy zich bevond niet ras genoeg kon aentreffen, klom hy op eenen hoop steenen en zag door het venster in de zael. Hy herkende Machteld by den eersten blik, maer de zwarte ridder die haer wilde omhelzen en tegen denwelken zy zich wanhopiglyk verweerde kon hem niet dan als een vyand toeschynen. Op dit gedacht trok hy de byl van onder zynen kolder, klom op den dorpel van het venster, en liet zich als eenen steen op den vloer der zael vallen.

'Booze schaker!' riep hy den zwarten ridder toe 'eerlooze Franschman! - gy hebt lang genoeg geleefd. - Gy zult niet ongestraft de handen op de dochter van den Leeuw mynen Heer gelegd hebben!'

De ridder stond als verstomd over die plotselinge verschyning en had de bedreigingen van den Deken met verbaesdheid aenhoord, doch na hy zyne oogen van den beenhouwer op het venster had gestuerd, herstelde hy zich eenigzins en antwoordde:

'Gy bedriegt u, meester Breydel, ik ben een zoon van Vlaenderen. Bedaer, de dochter van den Leeuw is gewroken.'

Breydel wist niet wat denken, hy trilde nog van toorn, maer de woorden van den ridder, die in de vlaemsche tael antwoordde en hem by zynen naem kende, hadden macht genoeg om hem te wederhouden. Machteld had zich geenzins by de verschyning van Breydel verschrikt; in hare dwaling overtuigd zynde

dat de zwarte ridder een harer schakers was, lachte zy met vreugde en riep:

‘Dood hem! Hy heeft mynen vader gekerkerd - en wil my by de booze Johanna van Navarre voeren, - de valschaert! Waerom wreekt gy het bloed uwer Graven niet, Vlaming?’

De ridder bezag de Jonkvrouw met smartelyk medelyden en tranen borsten in overvloed uit zyne oogen. ‘Rampzalig kind! was zyn zucht.’

‘Gy bemint en beklaegt de dochter van den Leeuw’ sprak Breydel, de hand des ridders drukkende ‘vergeef my, Mynheer - ik heb u niet gekend.’

Op dit oogenbiik kwam Deconinck aen den ingang der zael. Hy hief de handen met verbaesdheid boven zyn hoofd, en zich voor den ridder op de knien werpende, riep hy uit:

‘ô Hemel! De Leeuw, onze Heer!’

‘De Leeuw, onze Heer?’ herhaelde Breydel, terwyl hy zich ook geknield nevens den Deken der wevers plaetste ‘God, wat heb ik gedaen!’

Zy bleven vol eerbied en diepgebogen voor den ridder, en zonder te spreken zitten.

‘Staet op, myne trouwe onderdanen’ sprak Robrecht van Bethune hun toe ‘ik weet wat gy voor uwe Vorsten gedaen hebt.’

Na dat zy zich hadden opgerecht ging hy voort:

‘Aenziet de dochter van uwen Graef, en overdenkt hoe het hart eens vaders by dit gezicht moet geplet worden. - En niets om haer te helpen, geen voedsel, geen andere drank dan het kille water der beek.......... Gy ziet het, de Heer beproeft my by felle slagen.’

‘Gelieft het u, doorluchtige Graef, my te bevelen dat ik u dit alles bezorge?’ vroeg Breydel. ‘Mag een gering onderdaen u daer in dienen?’

By deze vraeg liep hy reeds naer de deur, doch een gebiedend teeken van den Graef bracht hem terug.

‘Ga’ sprak hy ‘zoek eenen geneesheer; maer het zy een trouwe onderdaen. Eisch van hem den eed dat hy niets van hetgeen hy zien of hooren kan zal kenbaer maken.’

‘Heer Graef’ riep Breydel juichend ‘ik weet juist eenen myner goede vrienden: de warmste Klaeuwaert van Vlaenderen. Hy woont te Wardamme, ik zal hem welhaest hier brengen.’

‘Ik verzoek u dat gy hem den Leeuw van Vlaenderen niet noemt, en beveel u beiden een eeuwig geheim. - Ga!’

Breydel verliet de zael.

Na menigvuldige vragen, welke de Graef den Deken der wevers over 's Lands zaken deed, sprak hy:

‘Ja, meester Deconinck, ik heb in myne gevangenis door Mynheer de Vos en door Adolf van Nieuwland, uwe mislukte poogingen vernomen. Het is my een groot genoegen nog zulke trouwe onderdanen te hebben, terwyl de meeste Edelen my verlaten.’

‘Waer is het, doorluchtige Graef’ antwoordde de Deken ‘vele heeren hebben zich tegen het Vaderland verklaerd; doch het getal der trouwgeblevene Edelen is grooter dan dit der bastaerden. Myne poogingen zyn ook niet mislukt, zoo als het uwe graefly ke Hoogheid denkt: nooit was Vlaenderen nader by de verlossing; op het

tegenwoordig uer zyn de heeren Gwyde en Jan van Namen, met talryke andere Edelen in het Witbosch by den Daele vergaderd, om eene machtige samenspanning aen te gaen: zy wachten slechts naer my.'[(1)]

'Wat zegt gy, Deken, zoo naby deze puinen? Myne twee broeders!'

'Ja Mynheer, uwe twee doorluchtige broeders en ook uw trouwe vriend Jan van Renesse.'

'ô God! en ik mag ze niet omhelzen. Mynheer de Vos heeft u gezegd op welke voorwaerde ik myne gevangenis heb verlaten; ik wil het leven van dengenen die my oogenblikkelyk de vryheid schonk niet in gevaer stellen. Nochtans begeer ik myne broeders te zien, ik zal met u gaen, maer met gesloten helm. Indien ik noodig oordeele my bekend te maken, zal ik u een teeken doen, en gy zult den byzynden ridderen hun eerewoord afeischen, dat zy het geheim van mynen naem zullen bewaren; indien zy dit weigerden, zouden zy my niet kennen. Ik wil ook niet spreken.'

'Uw wille zal geschieden, Mynheer, wees verzekerd dat gy over my zult voldaen zyn, ik begryp uw inzicht zeer wel......... De kranke Machteld schynt te slapen: de rust zy haer heilzaem!'

'Zy slaept niet, het arm kind, - zy sluimert van vermoeidheid. Maer, my dunkt, ik hoor stappen van

(1) Jan van Namen en Guido synen broeder, beyde sonen Van den gevangen Grave, met Guiliame van Juliers hunnen neve, dewelcke zig tot nog toe tot Namen hadden onthouden....... kwamen bedecktelyk naer Vlaenderen om met Pieter Deconinck te beraemen wat hun te doen stond. *Jaerboecken van Brugge*.

menschen. Nu ik mynen helm op het hoofd geplaetst heb kent gy my niet meer, - vergeet dit niet.'

De geneesheer kwam met Breydel in de zael, hy groette den zwarten ridder met eerbied en ging zonder spreken tot by de kranke maegd. Na dat hy de gewoone onderzoekingen gedaen had, verklaerde hy dat de Jonkvrouw ten spoedigste moest gelaten worden, en gaf haer vervolgens eenen vlymsteek in de ader van den linker arm, terwyl de twee Dekens haer op het bed gevestigd hielden. De Graef zuchtte pynlyk en wendde het hoofd naer de andere zyde der zael. Dit bloed, dat in eene dansende strael uit den arm van zyn ongelukkig kind sprong, liep hem als bittere gal over het hart, en deed hem van pyn sidderen. Zyne droefheid met moeite overwonnen hebbende, keerde hy zich weder tot zyne dochter, doch staerde op den grond. De geneesheer stuitte het bloed der Jonkvrouw niet, dan na dat haer de krachten begaven. Zy heeg eenige malen met geweld en verviel in een' stuiptrekkenden hartvang. Dan werd haer den arm verbonden, - en zy scheen te slapen.

'Mynheer' sprak de geneesheer, zich tot Robrecht keerende 'ik verzeker u dat de Jonkvrouw geen gevaer loopt. De rust zal haer den geest herstellen.'

Zoodra de Graef deze troostende woorden hoorde, wenkte hy de twee Dekens en ging met hen uit de zael. Buiten de puinen sprak hy tot Breydel:

'Meester, ik beveel myn kind aen uwe zorg. Keer terug by haer en bewaer de dochter uwer Graven tot myne wederkomst. Meester Pieter wy vertrekken naer het Witbosch.'

Zyn draver gehaeld hebbende reed hy uit de puinen. De Deken der wevers vergezelde hem te voet, en liet zyn peerd in de baen staen, alhoewel hy er met den Graef voorby ging, maer hy wist al te wel, dat het hem niet betaemde nevens zynen Landheer te ryden. Een weinig voor het Witbosch kwamen een tiental heeren ben te gemoet. Dezen, Deconinck erkennende, keerden met hem terug in het wond. De voornaemsten onder hen waren Jan Graef van Namen en de jonge Gwyde, beide broeders van Robrecht van Bethune, Willem van Gulik, hunne neef, Priester en Proost van Aken, Jan van Renesse de moedige Zeelander, Jan Borluut de held van Woeringen, Arnold van Audenaerde en Baudewyn van Paperode. De tegenwoordigheid van eenen onbekenden ridder boezemde hun het grootst mistrouwen in, ook hezagen zy Deconinck als of zy eene spoedige verklaring eischten. De Deken der wevers kwam te midden onder hen en sprak:

'Myne heeren, ik breng u den grootsten vyand der Franschen, - den edelsten ridder van Vlaenderen. Eene gewichtige rede, waer aen het leven van een edelmoedig mensch gehecht is, verbiedt hem zich door UEdele op dit oogenblik te laten kennen; gelieft het hem derhalve ten goede te duiden dat hy zynen helm gesloten houdt en ook niet spreke; - want zyne stem is u allen, als de stem uwer moeder bekend. Myne lang beproefde trouw is UEdele eene waerborg dat ik geenen valschen broeder zal aenbrengen.'

De ridders verwonderden zich over die zonderlinge verklaring, en poogden in hun gehengen den naem des onbekenden te raden; doch mits de tegenwoordigheid

van den gevangen Leeuw hun niet als mogelyk kon voorkomen, waren hunne gissingen vruchteloos. Zy betrouwden zich echter ten volle op de voorzichtigheid van den Deken der wevers, en zonden hunne dienaren in verschillende richtingen, om hen voor eene onverwachte verrassing te beveiligen. Deconinck ving aldus aen:

'Myne heeren, de gevangenis onzer doorluchtige Landheeren is den Bruggelingen zeer smartelyk geweest. Het is waer, wy zyn menigmael tegen hen opgestaen, om dat men onze voorrechten wilde krenken, en wellicht hebt gy gedacht dat wy met de Franschen zouden hebben samengespannen, maer gedenkt dat een edelmoedig en vry volk geene vreemde meesters kan lyden; ook hebben wy, sedert den verraderlyken aenslag des Konings Philippe le Bel, ons lyf en goed menigmael gewaegd, menig Franschman heeft de euveldaed van zynen Vorst met de dood geboet, en het bloed der Vlamingen heeft in Brugge by beken gestroomd. In dezen stand van zaken heb ik my verstout UEdele de mogenlykheid eener algemeene verlossing te doen gevoelen; want ik heb geoordeeld dat het jok diep versleten is, en dus met eene krachtige pooging kan losgerukt worden. Een gelukkige toeval heeft ons wonderlyk gediend: de Deken der beeuhouwers het slot Male vernield hebbende, heeft Mynheer De Mortenay alle de Klaeu waerts uit Brugge doen vertrekken, en nu bevinden zich de ambachtsgezellen boven de vyfduizend sterk te Damme. Zeven honderd beeuhouwers hebben zich by ons gevoegd,- en ik mag UEdele verzekeren dat deze laetsten, met hunnen Deken Breydel, voor tienmael zoo veel Franschen niet wyken moeten, - het is eene echte

leeuwenschaer. Wy bezitten nu een leger dat niet te mispryzen is, en kunnen onmiddelyk tegen de Franschen ten stryde trekken, indien ons door u de noodige hulp uit andere steden wordt toegezonden. Dit is hetgeen ik u moest te kennen geven; het believe UEdele nu de noodige maetregelen te nemen, want het oogenblik is gunstig: ik wacht uwe bevelen om my als een trouwe onderdaen volgens dezelve te gedragen.'

'My dunkt' antwoordde Jan Borluut 'dat eene al te groote haestigheid ons schadelyk zyn kan. Alhoewel de Bruggelingen opgetrokken en tot den stryd bereid zyn, is het in andere steden zoo ver nog niet gevoorderd. Het ware te wenschen dat wy de wraek nog wat uitstelden, om des te meer middelen te kunnen verzamelen: weest verzekerd dat het leger der Franschen door een oneindig getal verbasterde Vlamingen en Leliaerts zal versterkt worden. Wy moeten denken dat wy de vryheid des Vaderlands in het spel wagen, want zoo wy den stryd verloren, zou het voor altyd gedaen zyn: - dan mochten wy het wapen wel aen den wand hangen.'

Daer de edele Borluut door gansch Vlaenderen als een kundige en wyzè krygsman vermaerd was, werd zyne rede door velen der byzynde ridderen, als mede door Jan van Namen goedgekeurd. De jonge Gwyde kwam vooruit en sprak met drift:

'Overweegt toch, Myne heeren, dat ieder voorbygaend uer, een uer lydens is voor mynen ouden vader en voor myne onzalige bloedverwanten: denkt wat pyn myn doorluchtige broeder Robrecht moet uitstaen. Hy, die nimmer een hoonend gedacht kon verdragen, dien hebben wy twee jaren zonder hulp aen zyne vyanden

overgelaten: wy hebben in eene laffe lydzaemheid onze zweerden laten roesten en de schande op onze hoofden laten verzamelen. Indien onze gevangene broeders uit hunnen kerker tot ons roepen konden, en vroegen: wat hebt gy met uwe degens gedaen, en hoe hebt gy de plichten eens ridders gehandbaefd? Wat zouden wy dan antwoorden? niets; het rood der schaemte zou onze wangen kleuren en ons hoofd zou zich onder deze verwyting buigen. Neen, ik wil niet meer wachten; het zweerd is uitgetogen - en ik zweer, by de witte haren myns ouden vaders, dat de scheede het niet meer ontvangen zal, dan met het bloed der vyanden geverwd! Ik hoop dat myn neef Willem my in dit voornemen door zynen bystand zal versterken.'

'Hoe eer hoe liever' riep Willem van Gulik 'wy hebben nu lang genoeg het lyden onzer ouders met droefheid aenzien. Het betaemt niet dat een Man zoo lang zonder weêrwraek getergd worde. Ik heb het harnas aengetogen en nu blyft het aen myn lichaem, tot den dag der verlossing; - ik vecht met mynen neef Gwyde en wil van geenen uitstel hooren.'

'Maer, Myne heeren' hernam Jan Borluut 'veroorloft my u te doen aenmerken dat wy, om onze mannen bedektelyk te vergaderen, tyd noodig hebben, en dat deze hulp u zal ontbreken indien gy zonder ons te velde trekt, Mynheer van Renesse heeft my reeds een dergelyk gevoelen uitgedrukt.'

'Ik kan waerlyk vóór de vyftien dagen myne vassalen niet te wapen brengen' sprak Jan van Renesse 'en ik zou de heeren Gwyde en Willem raden zich volgens de

ondervinding van den edelen Borluut te gedragen. Het is immers onmogelyk de duitsche ruiters zoodra tot hier te brengen? Wat dunkt u meester Deconinck?' 'Indien de woorden van eenen geringen onderdaen voor zyne Landheeren mochten gelden, zou ik hen ook tot de voorzichtigheid poogen over te halen, alhoewel dit tegen myn ontwerp is. Wy zouden in dit geval onze overige broeders uit Brugge lokken en alzoo ons leger vermeerderen; intusschentyd zouden deze heeren hunne vassalen kunnen vergaderen, en gereed houden, tot dat Mynheer van Gulik met zyne duitsche ruiters terugkomt.'

De zwarte ridder gaf menigmael zyn misnoegen door de bewegingen zyns hoofds te kennen; het was merkelyk dat hy grooten lust tot spreken had, doch hy weêrhield zich telkens. Eindelyk moesten Gwyde en Willem zich volgens den wil der andere heeren gedragen, want deze waren gezamentlyk tegen den voorstel der twee broeders. Er werd dan nader bepaeld dat Deconinck zyn volk te Damme en te Ardenburg legeren zou; Willem van Gulik moest naer Duitschland om zyne ruiters te halen; de jonge Gwyde zou de Soldeniers van den Graef zynen broeder, uit Namen aenbrengen. Mynheer van Renesse vertrok naer Zeeland, en de overigen ieder naer zyne heerlykheid, om alles tot den algemeenen opstand bereid te maken.

Op het oogenblik dat zy elkander de hand drukten om zich te verlaten weêrhield hen de zwarte ridder met eenen wenk, en sprak:

'Myne heeren!............'

Zyne stem bracht de verbaesdheid op de aenzichten der ridders, zy bezagen elkaer met eenen vluchtigen blik om hunne eigene aendoeningen op het gelaet van anderen te zoeken. Maer de jonge Gwyde sprong voor uit en riep:

'ô Zalig uer! myn broeder, myn lieve broeder, uwe stem dringt tot in den grond myns harten!'

Met onstuimig geweld rukte hy den helm van het hoofd des zwarten ridders en sloeg hem de armen met liefde om den hals.

'De Leeuw, onze Graef!' was de algemeene galm.

'Myn ongelukkige broeder' ging Gwyde voort 'Gy hebt zoo veel geleden; ik heb uwe gevangenis zoo zeer betreurd - maer nu, ô heil! nu mag ik u omhelzen: gy hebt uwe ketens gebroken en Vlaenderen heeft zynen Graef terug. Vergeef my myne tranen, zy vloeien ter uwer liefde, by de droeve heugenis uwer smart. Den Heere zy dank voor het onverwacht geluk!'

Robrecht drukte den jongen Gwyde met tederheid op zyn hart: dan wendde hy zich tot zynen anderen broeder, Jan van Namen, en na denzelven omhelsd te hebben sprak hy:

'Myne heeren, ik zou my om hooge reden niet bekend gemaekt hebben, maer het wordt my eene plicht u iets te zeggen dat uw besluit moet doen veranderen. Weet dat de Koning van Frankryk al zyne Leenmannen met hunne Laten gedagvaerd heeft om tegen de Mooren te gaen oorlogen. Mits hy dien tocht slechts aenneemt om den Koning van Majorka weder in het bezit van zyn Ryk te stellen, is het zeker dat hy dit machtig le-

ger veel eer tot het behouden van Vlaenderen zal gebruiken.[(1)] De byeenkomst is op het einde van Juny bepaeld; dus nog ééne maend, en Philippe le Bel bevindt zich aen het hoofd van zeventig duizend man. Bedenkt nu of het niet raedzaem zy dat gy de verlossing vóór dit tydstip bewerkt, later wordt dit onmogelyk. Ik beveel u niets, want morgen moet ik naer myne gevangenis wederkeeren.'

De ridders gevoelden de gegrondheid dezer reden, en kwamen overeen dat de grootste spoed moest gebruikt worden. Dit veranderde hun ontwerp in dezer voege.- Dat zy niet langer wachten en haestiglyk met allen mogelyken bystand, by Deconinck te Damme komen zouden. De jonge Gwyde werd, als de naeste bloedverwant van Robrecht, tot Opperveldheer van het leger benoemd, dewyl Willem van Gulik deze weerdigheyd uit hoofde zyns priesterschaps niet wilde aennemen: Jan van Namen kon de Vlamingen persoonlyk niet bystaen, want in de roering die er ging gebeuren, bleef hem, om zyn Graefschap te bewaren, werk genoeg op handen; maer hy zou hun eene goede bende naemsche ruiters toesturen. Korts hierop vertrokken de heeren,

(1) Ende het gheviel dat in deser tyt die sarasynen hadden inghenomen en ghewonnen met groter cracht, twee kerstene conincrycken, te wetene tconincrycke van Mayoorcke ende Melyden. Ende die voors: twee coningen waren ghecomen te Parys aen den coninc, om raet ende bystandicheyt, en die paeus screef aen den coninc van Vranekerycke, als die principaelste kersten coninc, dat hy die kerstene princhen vergaderen wilde om dat lant van Mayoorcke ende van Melyde weder te conquesteirene.
Die excellente Cronike.

elk naer zyne heerlykheyd; Robrecht bleef alleen met zyne twee broeders, zynen neef Willem en den Deken der wevers.

'ô Gwyde!' sprak Robrecht op eenen droeven toon. 'ô Willem! ik breng u een nieuws zoo schriklyk dat myne tong het niet durft verhalen, - dat het gedacht my de oogen met tranen verduistert. - Gy weet hoe booslyk de Koningin Johanna onze arme zuster Philippa heeft gevangen genomen: zes lange jaren heeft de ongelukkige eenen kerker des Louvers tot wooning gehad, en binnen dien tyd heeft zy haren vader noch hare broeders mogen zien. Gy denkt dat zy nog op aerde is, want gy roept tot God om hare verlossing; maer eilaes! uwe gebeden zyn nutteloos, onze zuster is met venyn vergeven, en haer lichaem is in de Seine geworpen...!'(1)

Wanneer de droefheid de harten der menschen al te fel schokt berooft zy hen oogenblikkelyk van gevoel; zoo ging het ook met Gwyde en Willem: hunne wangen verbleekten, en zonder te spreken blikten zy neêrslachtig op den grond.

Gwyde ontwaekte eerst uit die verbaesdheid.

'Het is dan waer' zuchtte hy 'Philippa is dood! - Maer ô God, wees my getuige; en gy, ô zalige ziel myner arme zuster, hoor my! ik zweer dat voor elken dag

(1) Hieromme waren die coninc en coninginne so fellycken gram, dat si deden vergeven Philippa met venyne. Ende die coninc beval dat men de XXX camerieren allen worghen soude en in die Cheyne worpen, en die XXX rudders die met haer ghecomen waren te hanghen aen een galge.
Die excellente Cronike.

dien gy in den kerker hebt doorgebracht een Franschman in zyn bloed zal sterven.'

'Laet de smart u zoo niet vervoeren, myn schoone neef' sprak Willem van Gulik 'gy zweert te lichtelyk by den Heer, uwen God. Beklaeg uwe zuster, bid voor hare ziel, en stryd voor de vryheid des Vaderlands: - het nydige graf geeft zyne dooden voor geen bloed terug.'

'Myne broeders' viel Robrecht in 'gelieft my te volgen. Wy gaen uwe nichte Machteld bezoeken, zy is niet ver van hier. Ik zal u onderweg nog droever dingen verhalen. Doet uwe dienaren hier wachten.'

Robrecht vertelde hun vervolgens hoe wonderlyk hy zyn kind uit de handen der Franschen verlost had, en wat pyn hy tusschen de bouwvallen van Nieuwenhove had geleden. Zyne droefheid was echter veel verminderd, want hy gaf geloof aen de voorzegging van den geneesheer. De hoop dat Machteld hem eindelyk zou herkennen vertroostte zyn hart, en de gewoonte des rampspoeds gaf zyner ziel meer kracht tot het verwinnen der pynen.

Zy kwamen weldra in de zael waer Machteld rustig scheen te slapen: hare wangen waren wit gelyk albast en hare hygingen zoo zacht dat zy een gevoelloos lyk scheen. Groot was de verbaesdheid, welke de ridderen bevong, by het zien van het bloed dat op hare kleederen met slyk gemengd was; zy sloegen de handen met bitter medelyden te samen, evenwel spraken zy niet, want de geneesheer had hun, met zynen vinger op den mond te leggen, doen begrypen dat de grootste stilte noodzakelyk was. De jonge Gwyde omhelsde zynen

broeder Robrecht, en weende tegen zyne borst met droeve snikken.

'Doemnis!' zuchtte hy 'daer ligt nu het kind van den Leeuw!'

De geneesheer wenkte de ridders naer den ingang, en bracht hen buiten de zael; - dan sprak hy:

'De Jonkvrouw heeft hare zinnen terug, maer zy is zoo zwak - zoo afgemat! In uwe afwezenheid is zy ontwaekt geweest en heeft meester Breydel herkend; veel dingen heeft zy hem gevraegd om haer geheugen by een te roepen. Hy heeft haer getroost, met de verzekering dat Mynheer van Bethune haer zou komen bezoeken; het is niet raedzaem, Myne heeren, deze hoop te leur te stellen, dus raed ik u haer niet te verlaten. Ook is het ten hoogste noodzakelyk de Jonkvrouw andere kleederen en eene betere rustplaets te bezorgen.'

Dewyl Robrecht het niet mocht wagen zich van meer persoonen te laten kennen, gaf hy voor dit oogenblik geen gevolg aen de bevelen van den geneesheer; hy keerde met zyne broeders terug by Machteld en bleef in eene stille droefheid op hare ontverwde wezenstrekken staren. De lippen der maegd bewogen zich, en van tyd tot tyd kwam een onvatbare klank uit hare borst. Een krachtigere adem dreef het tweemael herhaelde woord, Vader! als een zoete harpentoon in de ooren van Robrecht; hy door een gelukzalig liefdegevoel geroerd bracht zyne lippen op den mond zyner droomende dochter. - Die lange zoen, by denwelken een zielsgedeelte des vaders, voor de tweede mael in den boezem van het kind zonk, gaf het bloed der maegd meer vloeibaerheyd en meer leven: eene twyfelachtige roos kwam

onder ieder harer wangen en hare oogen openden zich, tusschen eenen zachten doch heilvollen grimlach.

Onbeschryvelyk was de uitdrukking van 's meisjes wezenstrekken; zy blikte zonder spreken in de oogen haers vaders, en scheen in zoeten wellust onttogen. - Gewis hebben de Engelen in den hemel geen zaliger gelaet, wanneer zy het aenschyn des Heeren aenschouwen. - Weldra hief de Jonkvrouw hare armen omhoog en Robrecht schikte zynen hals boven haer om zich te laten omhelzen, maer dit was het inzicht der maegd niet. Zy bracht hare twee handen op het aengezicht van haren vader en dreef hare vingers streelend over zyne wangen. Beide waren zy door een innig zielsgevoelen ingenomen en vormden zich eene wereld van zalige gepeinzen; de vader betreurde zyne martelpynen niet, veel eer dankte hy den God, die alzoo den ongelukkigen ook meer genietingskracht tot het smaken der vreugde geeft.

Niet minder waren de omstaenders by dit tooneel van heilige vaderliefde getroffen, zy dorsten dit plechtig stilzwygen door geen zucht verstooren, en vaegden bedektelyk de tranen uit hunne oogen. Hunne houding was nochtans zeer verschillend: Jan van Namen, die zyne droefheid beter kon overwinnen, stond met styven blik en opgeheven hoofde in de zael: Willem van Gulik, de Priester, zat geknield en met saemgevoegde handen te bidden. De jonge Gwyde en Jan Breydel mengden tusschen de bittere smart, het gevoel van eenen brandenden wraeklust; dit was zichtbaer aen de nydige samentrekking hunner lippen en de dreigende wending hunner geslotene vuisten. Deconinck die in andere ge-

vallen zoo koud scheen was nu de droefste van allen, zyne tranen lekten overvloediglyk onder de hand, met dewelke hy zyn aengezicht had bedekt. Geen mensch was er in Vlaenderen, die zynen Landheer Robrecht meer beminde dan de Deken der wevers; alles wat het Vaderland kon groot maken was heilig voor den edelen burger van Brugge.

Eindelyk ontwaekte de jonge Machteld uit hare stille beschouwing; hare armen drukten haers vaders hoofd met vurige drift tegen hare hygende borst, en zy sprak met zwakke stem:

‘ô Myn vader, myn beminde vader! - Daer ligt gy nu op het hart van uw gelukkig kind! Ik voel uwen boezem tegen den mynen jagen......... Wees geloofd ô God, die zoo veel heils den menschen geschonken hebt! Blyf zoo tegen my, myn lieve vader, want uwe zoenen voeren my ten hemel.’

‘Uwe liefde, ô myn kind’ riep Robrecht ‘vergoedt al myne geledene smart. Gy kunt niet begrypen hoe bitter uwe verwerping my geweest is; - maer alzoo weet God alleen wat vreugde hy in dezen stond, als een' stroom, over myn hart laet vloeien. Ik wil myne zoenen op uwe wangen vermenigvuldigen, want zy zyn een balsem voor de wonden myner ziel. Myne lieve Machteld, hoe bitter was toch uw lot!’

Intusschen was de jonge Gwyde genaderd, hy stond met open armen voor de bedstede en scheen ook om eene omhelzing te smeeken. Zoodra Machteld hem bemerkte, sprak zy tot hem zonder haren vader los te laten:

‘Ha, myn beminde neef Gwyde, gy ook zyt hier! Gy

weent over my? - en Mynheer Willem die gindsch zit te bidden, en Mynheer Jan van Namen; - zyn wy dan te Wynendael?'

'Myne rampzalige nichte' antwoordde Gwyde 'uw lyden verbryzelt my het hart! ô laet my u toch omhelzen, want myne ziel eischt verlichting; - ik ben tot de dood ontroerd.'

Machteld liet haren vader los en bood zich aen de omhelzing van den liefderyken Gwyde. Dan gaf zy aen hare stem een weinig meer kracht en riep:

'Mynheer van Gulik, kom geef my ook eenen zoen, en gy, myn schoone neef Jan, druk my ook tegen uwe borst,- gy bemint my allen zoo vurig.'

Zy werd heurtelings door alle hare bloedverwanten geliefkoosd, en zy smaekte een zalig genot; hare geledene rampen hadden geene plaets in haer geheugen meer. Wanneer Willem van Gulik by haer kwam, bezag zy hem met verwondering van het hoofd tot de voeten en vroeg:

'Wat is dit, Mynheer Willem? Waerom draegt gy dit harnas boven uw priestergewaed, en waerom vergezelt die lange degen eenen dienaer des Heeren?'

'De Priester die het Vaderland verdedigt strydt ook voor de altaren van zynen God!' was het antwoord.

Deconinck en Breydel stonden met ontdekten hoofde op eenen kleinen afstand van het legerbed, en deelden in den algemeenen troost. Machteld aenzag hen met diepe dankbaerheid voor hunne liefde; zy trok het hoofd haers vaders nogmaels tegen hare borst en vroeg met stille stem:

'Wilt gy my iets beloven, myn welbeminde vader?'

‘Alles, myn kind: uwe wenschen zullen my verblyden.’

‘Wel, ik bid u, mynen heer vader, dat gy die twee trouwe onderdanen naer verdiensten beloont; - zy hebben hun leven dagelyks voor het Vaderland gewaegd.’

‘Uwe begeerte zy voldaen, Machteld, ik zal maken dat zy u een andermael ook zullen mogen omhelzen, wanneer zy het, als nu, zullen verdiend hebben; ontdoe uwe armen van mynen hals, want ik moet met Gwyde spreken.’

Hy wenkte zynen broeder en bracht hem uit de zael tot op den voorhof.

‘Myn broeder’ sprak hy ‘het betaemt dat men eene liefde als die der twee Dekens onzer goede stad Brugge niet onbeloond late; ik geef u derhalve de noodige macht tot het volbrengen van dezen mynen wensch: wanneer gy op het slagveld, en te midden der ambachten zyn zult, is het myn wil dat gy Deconinck en Breydel in de tegenwoordigheid van alle hunne gezellen tot ridders slaet; aldus zy de liefde tot het Vaderland in hen veredeld. Houd dit bevel als een geheim in uw hart, tot dat de tyd gekomen zy. Laet ons nu in de zael terugkeeren, want ik moet u allen gaen verlaten.’.

Robrecht naderde zyne dochter, nam hare hand in de zyne en sprak:

‘Myn kind gy weet hoe ik myne gevangenis heb verlaten: een edelmoedig ridder, dien gy teder bemint, waegt zyn leven voor my in den kerker. Word niet rood Machteld, ik geef u oorlof om Adolf van Nieuwland te beminnen, tot dat het huwelyk dit zuiver gevoel bekroone.’

Machteld viel in zyne rede en riep:

‘ô Myn vader! uwe liefde lot my is oneindig, gy overlaedt my met vreugde. Ja, ik heb zoo dikwyls, by de vreeze van u te vergrammen, geweend; maer nu, ô geluk! nu geeft gy my den man die in myn hart woont; en myne liefde heiligt gy voor God. Ik weet wat droevig woord op uwe lippen ligt: - gy moet my verlaten..........’

‘Gy hebt het gezegd, myn edel kind, ik moet naer mynen kerker terug: - ik heb op myne trouw beloofd, dat ik slechts eenen dag in Vlaenderen blyven zou. Ween niet, het noodlot zal ons niet lang meer vervolgen.’

‘Ik zal niet weenen, dit waer eene grove zonde. Dankbaer ben ik den Heer om zoo veel troost, en ik zal door geduld en gebeden myn geluk voor hem verdienen.- Ga myn vader, geef my nog eenen zoen - en dat de Engelen des hemels u op uwe reis vergezellen!’

‘Dekens’ sprak Robrecht ‘ik geef u het bevel over de mannen van Brugge, Meester Deconinck zy over allen Veldheer. Nu verzoek ik u, dat gy eene goede vrouw by myne dochter brengt; bezorgt haer andere kleederen. Vervolgens zult gy haer van hier vervoeren, en voor allen hoon bewaren; ik stel ze onder uwe wacht, op dat zy volgens het bloed, waer uit zy gesproten is, behandeld worde. - Meester Breydel, gelief mynen draver op den voorhof te brengen!’

Na dat Robrecht afscheid van zyne twee broeders genomen had, vattede hy zyne dochter in den arm, en bezag haer met zulke tedere aendacht, dat men zou gezegd hebben dat hy dit langgekende beeld in zyn

geheugen wilde prenten. Het meisje zoende hem by herhaelde malen, en hield hem zorgelyk vast.

'Nu myn kind' hernam Robrecht 'troost u, ik zal welhaest voor altoos wederkomen. Binnen weinig dagen zal Adolf het goed nieuws weten, en het is te denken dat hy dan niet lang ouderwege zal blyven.'

'Ja maer, heer vader, beloof my dat gy het hem niet zeggen zult, ik begeer dat hy die tyding uit mynen mond hoore: dit zal my zoo blyde maken. Zeg hem slechts dat ik verzoek dat hy zich spoede; wees verzekerd dat hy zynen draver vlerken geven zal. Ga nu met God, myn lieve vader, - ik zal by uw afscheid niet weenen.'

Robrecht verliet eindelyk zyne liefderyke dochter en klom te peerd; dit deden ook de andere ridders. Zoodra Machteld de stappen der dravende peerden hoorde, kwamen tranen, ondanks hare belofte, over hare wangen rollen; doch dit deed haer geen leed, want een zacht en troostend gevoel bleef in haer.

Deconinck en Breydel volbrachten de bevelen van den Leeuw, hunnen meester. Er werd eene vrouw gehaeld en Machteld kreeg zuivere kleederen. - Tegen den avond waren zy allen te Damme in het leger der Bruggelingen.

XIV.

> Doch waer toe dient heur tegenstand
> By snooden moordnaersslach?
> Wat kan een swakke vrouwenhand
> By d'ongelyken slag?
> *J.M. Dautzenberg*.

Gedurende de acht dagen die op deze voorvallen volgden, verlieten nog meer dan drie duizend Burgers de stad Brugge, en begaven zich te Ardenburg by Deconinck, of te Damme by den Deken der beenhouwers.

Door de verwydering dezer strydbare mannen verstout zynde, gaven de Franschen zich aen alle losbandigheden over, en behandelden de overgeblevene in wooners als gekochte slaven.(1) Nochtans waren er veel Bruggelingen, welke door de Franschen niet gehinderd werden en met hen spraken en vrolyk waren, als of zy met broeders hadden omgegaen; doch dit waren Vlamingen, die hun vaderland verloochend hadden, en de gunst der vreemden door laegheid poogden te verkrygen: zy roemden op den schandnaem van Leliaert als op een eerewoord. De anderen waren Klaeuwaerts, echte zonen van Vlaenderen, die het jok met ongeduld droegen; maer het goed dat zy by het zweet huns aenschyns vergaderd hadden, was hun te dierbaer, om het weerloos in de handen der uitheemsche plunderaers over te laten.

Op deze Klaeuwaerts en op de vrouwen en kinderen der gebannenen was het, dat de Franschen hunne kleinhartige dwingelandy uitoefenden. Niets kon hen thans in hunne lage wraek wederhouden; zy ontroofden vryelyk alles wat hun beliefde, haelden de waren met geweld uit de winkels, en betaelden dezelve metscheldwoorden en lasteringen. Dit verbitterde de verdrukte Burgers zoo zeer dat zy niets meer in hunne winkels te koop hingen, en gezamentlyk weigerden den Franschen nog een stuk vleesch of eene bete broods te ver-

(1) Ende die niet en conste betalen sine pointynghe, hi deidtse steken in die vanghenesse en dier yegen knoterden oft murmureirden, die dede hi hanghen ofte onthoofden.
Die excellente Cronike.

koopen. Zy verborgen de levensmiddelen in den grond, om dezelve aen de opzoeking des vyands te onttrekken; in vier dagen tyds waren de mannen der bezetting zoodanig uitgehongerd dat zy by hoopen in de velden rondliepen om iets te vinden.[1] Gelukkiglyk voor hen werd hierin ten deele door de zorg der Leliaerts voorzien; des niettegenstaende bleef er eene lastige schaerschheid in de stad heerschen. De huizen der Klaeuwaerts waren gesloten, niemand dreef eenigen koophandel, en alles, behalven de roerige Soldeniers en laffe Leliaerts, alles scheen in de stad voor eeuwig te slapen. De ambachtslieden zonder werk zynde, konden de schattingen niet opbrengen, en waren genoodzaekt zich te verbergen om de vervolgingen van den Tolheer Jan van Gistel te ontgaen. Wanneer de bedienden van den Tol des saturdags rondgingen om den witten penning te ontvangen, vonden zy nooit eenen man te huis; het was dan als of alle de Bruggelingen de stad verlaten hadden. Veel ambachtslieden klaegden by Jan van Gistel dat zy, niets winnende, den tol niet konden betalen; maer de verbasterde Vlaming luisterde niet naer deze rede, en wilde de schatpenningen met geweld doen lichten: een groot getal Burgers werden in de gevangenissen gesmeten, anderen ter dood gebracht.

(1) Men hielt te Brugge alle daghen mesdach want nement en wilde wercken, noch temmeren, noch metsen, noch varwen, noch weven, wullen noch lynen, ende dye dienaers van St-Pol men en wilde hen lieden spyse noch drank vercoopen ende se quamen int eynde van der weke in den huyzen van den ambochtslieden omme te hebbene den vierden penninc van den wercke. Men vant er geene mans thuys dan vrouwen en kinderen.
Die excellente Cronike.

Mynheer De Mortenay, de fransche Stedevoogd en overste der bezetting, min wreed dan de Tolheer, wilde in dezen uitersten toestand de lasten doen verminderen, en zond met dit inzicht eenen bode naer Kortryk, om den Veldheer De Chatillon den hongersnood en de aeklige gesteltenis der bezetting te klagen, en hem tot het afschaffen van den witten penning te doen overgaen. Jan van Gistel, die door zyne landgenoten als eenen bastaerdvlaming verfoeid en gehaet was, nam deze gelegenheid waer om den Veldheer De Chatillon tot strengheid aen te dryven. Hy schetste de wederspannigheid der Bruggelingen in zwarte kleuren af, en riep om wraek over hunne koppigheid; voorgevende dat zy niet werken wilden, om den witten penning met eenigen schyn van rede te kunnen weigeren.

By het ontvangen dezer boodschap ontvlamde De Chatillon in hevigen toorn; hy zag met pyn dat al zyne moeite, aengewend om des Konings bevelen te volvoeren, nutteloos waren, want het vlaemsche volk was ontembaer. In alle steden waren dagelyks beroerten; de haet tegen de Franschen borst overal uit, en in sommige plaetsen, als in Brugge, werden de dienaren van Koning Philippe Ie Bel zoo wel bedektelyk als by klaren dage om hals gebracht.(1) De omgestorte torens van Male waren ook nog niet koud, en het bloed der gesneuvelde

(1) Ende soo wie dagelix te wercke ghinc die moeste geven eenen witten penninc. Die van Brugge en wildet niet geven, die van Ghendt dit hoorende si en wildet ook niet betalen ende alzoo ooc in dierghelycke alle die smalle steden.
Die excellente Chronike.

Franschen wag nog niet van derzelver puinen verdwenen.

De bron, uit dewelke deze voor Frankryk zoo bittere beek over gansch Vlaenderen vloeide, ontsprong in Brugge: daer was het, dat het vuer des oproers zich eerst had vertoond. Breydel en Deconinck waren de hoofden des draeks die zich niet onder den staf van Philippe le Bel wilde buigen. By deze overweging besloot De Chatillon eene krachtdadige pooging te doen, en de vryheid van Vlaenderen in het bloed der wederspannelingen te versmooren; die schreeuwende straf wilde hy als eenen schrikverwekkenden geessel gebruiken. - Hy vergaderde spoedig zeventienhonderd ruiters uit Henegauwen, Picardië en Waelschvlaenderen; hierby voegde hy eene groote bende voetknechten, en toog, vol woede, met dit leger naer Brugge.

Tusschen de levensmiddelen en andere goederen welke dit gevaerte vergezelden, waren ook eenige groote vaten met koorden en stroppen gevuld, dezen bestemde De Chatillon tot een wreed en schrikkelyk werk. Deconinck, Breydel, en al hunne gezellen moesten aen dezelve gehangen worden.[1]

Om den Klaeuwaerts geenen tyd tot voorafgaende

(1) Dit aenhoorende Jacob van St-Pol, dye doe te Cortrycke was, dat die van Brugge deden contrarie synder ordonnaneien, als van hem den vierden penninc te geven endat si niet wercken en wilden, hi sandt te Bruggewaert tonnen met reepen ende coorden, meenende alle dye principaelste van alle den ambochten te doen hanghen voor hen lieder solderveynsteren *Die excellente Cronike*.

muiteryen te laten, had de fransche Landvoogd zyne komst bedektelyk aen Mynheer De Mortenay kenbaer gemaekt; niemand dan de Stedevoogd wist iets van de schriklyke wraekneming die er moest gebeuren.

Den 18 mei 1302, om negen uren des morgens, kwam het leger der Franschen met vliegende vaendels in de stad. De Chatillon reed aen het hoofd zyner zeventien honderd ruiters, zyne blikken waren dreigend en wreed; ook bevongen zich de harten der Burgers met een pynlyk angstgevoel en reeds voorzagen zy een gedeelte der rampen die hen moesten treffen. De Klaeuwaerts kon men aen de uitdrukking dezer aendoening herkennen: hunne hoofden hingen gebogen en de diepste droefheid schetste zich op hun gelaet, nochtans dachten zy niet dat hun iets meer dan de afeisching van den witten penning en eene sterkere verdrukking zou geschieden.

De Leliaerts hadden zich op de Vrydagmarkt by de bezetting in eenen hoop geschaerd. Hun was de komst van den Landvoogd zeer aengenaem, want hy moest ook hen over de verachting der Klaeuwaerts wreken. Zoodra De Chatillon hen genaekte riepen die laffe bastaerden met herhaelde galmen:

'Heil Frankryk! Heil den Landvoogd!'

Door nieuwsgierigheid gedreven, was het volk in menigte by een geloopen, en had het zich in eene dikke schaer tegen de Vrydagmarkt vergaderd. Op alle wezenstrekken stond eene onzeggelyke uitdrukking van vrees en benaeuwdheid. De vrouwen drukten hunne kinderen stilzwygend tegen de borst, en menigen ontviel eene traen, zonder dat zy derzelver oorzaek verston-

den. Hoe bang zy allen ook voor de wraek des Landvoogds waren, riep echter geen van hen: Heil Frankryk! Schoon nu onmachtig, gloeide de haet tegen de verdrukkers van Vlaenderen in hunne harten, en tusschen hunne droefheid kwam soms nog een dreigende blik, als eene vluchtige strael, uit hunne oogen glimmen; dan dachten zy aen Deconinck en Breydel en droomden van eene bloedige weêrwraek.

Terwyl zy op de bewegingen der Franschen staerden had De Chatillon zyne mannen in dezer voege op de plaets geschikt: eene lange rei ruiters stond aen wederzyde; een vendel Soldeniers raekte aen beide kanten in het diepe der markt tegen deze ruiters, en alzoo was dit deel der plaets gesloten; de andere zyde werd met inzicht opengelaten, opdat de Burgers mochten zien wat er ging gebeuren. Wanneer die schikkingen genomen en uitgevoerd waren, zond men de overige ruiters en Soldeniers bedektelyk naer de stadspoorten om dezelve te sluiten en te bewaren.

Mynheer De Chatillon stond, met eenige Oversten, te midden zyner ruiters. De Kanselier Pierre Flotte, de Stedevoogd De Mortenay en Jan van Gistel, de Leliaert, schenen met hem over een zeer aenbelangend voorwerp te handelen; want hunne gebaren toonden de uiterste drift. Alhoewel zy zacht genoeg spraken om niet van de Burgers gehoord te worden; konden de fransche Oversten er soms wel iets van verstaen; meer dan een brave ridder bezag het bange volk met medelyden en den verrader van Gistel met verachting, - want deze sprak tot den Landvoogd:

‘Geloof my, Mynheer, ik ken myne koppige landge-

noten: uwe genade zou hunne trotschheid vermeerderen. Warm toch de slang niet die u moet steken. Ik weet het by ondervinding, de Bruggelingen zullen den nek niet buigen, zoo lang de opstokers onder hen woonen; dit onkruid moet men versmachten of men wordt het nooit meester.'

'Het schynt my' viel de Kanselier grimlachend in 'dat Mynheer van Gistel zyne landgenoten niet zeer bemint; want zoo helpe my God, indien men hem gelooven wilde, zou er morgen geen levend mensch meer in Brugge zyn.'

'Voorwaer, Myne heeren' hernam van Gistel 'het is de liefde tot mynen Koning die my deze woorden inboezemt. Ik herhael het, de dood van de belhamels alleen kan het vuer des oproers in onze stad dempen. De lyst der hardnekkigste Klaeuwaerts heb ik in myn geheugen; zoo lang deze muiters in Brugge vryelyk mogen wandelen is de rust onmogelyk.'

'Tot wat getal beloopt die lyst?' vroeg De Chatillon.

'Tot omtrent de veertig' was het koele antwoord.

'Hoe?' viel de Mortenay met verontweerdiging uit 'gy zoudt veertig dezer Burgers doen hangen? Het zyn deze niet die zulke wreede straf verdiend hebben; maer wel de gebannenen welke zich te Damme ophouden. De belhamels Deconinck en Breydel met hunne aenhangers, zyn het, die zich der dood schuldig gemaekt hebben; maer niet die zwakke Burgers, welke gy om eigene wraek wilt gehangen zien.'

'Mynheer De Mortenay' bemerkte De Chatillon 'gy hebt my geboodschapt dat zy uwen Soldenieren geen eten meer wilden verkoopen: is dit niet genoeg?'

‘Het is waer, Landvoogd, zy hebben die weigering ten onrechte gedaen; het was hunne plicht als onderdanen te gehoorzamen; maer myne Soldeniers hebben in zes maenden nog geene betaling ontvangen, en de Vlamingen willen niets dan tegen klinkend geld verkoopen. Het zou my in der waerheid spyten, indien myn zendbrief zulke beklagelyke gevolgen moest hebben.’ ‘Deze vrees kan de Kroon van Frankryk zeer schadelyk, zyn’ sprak van Gistel. ‘Het verwondert my, dat Mynheer De Mortenay de oproerige Bruggelingen voorstaet!’

De Mortenay werd by dit verwyt zeer toornig, want van Gistel had aen deze woorden eene hoonende klem gegeven. De edelmoedige stedevoogd bezag den Leliaert met verachting en antwoordde:

‘Indien gy uw Vaderland bemindet, zoudt gy de dood uwer ongelukkige broederen niet eischen, en ik, Franschman, zou hen niet moeten verdedigen. - En luister! ik zeg het, dat de Landvoogd het hoore: de Bruggelingen zouden ons geene levensmiddelen geweigerd hebben, indien gy den witten penning niet zoo onredelyk en zoo dwingend had afgeëischt. U zyn wy deze onrusten schuldig, want gy zoekt niets dan uwe landgenoten te verdrukken, en gy boezemt hun eenen bitteren haet tegen ons in.’

‘De Heer zy my getuige dat ik de bevelen van Mynheer De Chatillon trouwelyk volbracht heb.’

‘Dit was in het geheel uw inzicht niet’ hernam De Mortenay ‘maer gy hadt u over de verachting der Bruggelingen te wreken. Eene groote dwaling van den Koning onzen meester is, dat hy een man, die door

iedereen verfoeid wordt, als Tolmeester over Vlaenderen heeft aengesteld.'

'Mynheer De Mortenay' riep van Gistel met drift 'gy zult my rekenschap over deze woorden geven.'

'Myne heeren' viel de Landvoogd terug in 'ik verbied u elkander in myne tegenwoordigheid nog te spreken; uwe degens zullen uwen twist beslissen. Ik zeg u, Mynheer De Mortenay, dat uwe redenering my mishaegt, en dat de Tolmeester volgens mynen wille heeft gebandeld; de Kroon van Frankryk moet gewroken worden, en indien de belhamels de stad niet verlaten hadden, zouden er meer galgen dan kruisstraten in Brugge zyn. In afwachting dat ik de ambachten te Damme ga straffen, wil ik deze oproerige stad een streng voorbeeld geven. - Mynheer van Gistel noem my de acht koppigste Klaeuwaerts, op dat er een spoedig recht gedaen worde.'

Ten einde zyne wraek niet te missen liet van Gistel zyne oogen over het verbaesde volk dwalen en zocht acht der tegenwoordige mannen uit de menigte; vervolgens noemde hy dezelve aen den Landvoogd. Hier op werd eenen wapenbode voor het volk gezonden. Na hy met zyne bazuin ieder tot stilzwygen had vermaend, riep hy:

'In den naem des machtigen Konings Philippe, onzen heer en meester, worden op staenden voet voor mynen Veldheer De Chatillon geroepen en gedaegd, de Burgers welkers namen ik zal afkondigen. Die zich niet zouden aenbieden zullen met de dood gestraft worden, zonder uitstel en zonder genade!'

De list gelukte ten volle, want namate de namen af-

geroepen werden, kwamen de Klaeuwaerts uit de menigte op de markt, en begaven zich zonder achterdocht voor De Chatillon; zy wisten wel dat zy niets goeds te verwachten hadden, en zouden zich wellicht door de vlucht gered te hebben, ware dit mogelyk geweest. De meesten onder hen waren mannen van rondom de dertig jaren; een eenige grysaerd naderde met langzamer schreden en met gebukten hoofde. Eene stille verduldigheid blonk op zyn gelaet, zonder dat de minste vrees op hetzelve merkbaer was. Hy bleef voor De Chatillon staen en bezag hem met ondervragende blikken, als of hy zeggen wilde: wat eischt gy?

Zoodra de laetste der geroepenen genaderd was, deed de Landvoogd een teeken, en de acht klaeuwaerts werden ondanks hunnen tegenstand met koorden gebonden. - Een klagend gemor ontstond onder het volk, maer een deel ruiters, die zich dreigend by de menigte schikten, deden dit gerucht welhaest verdooven. In weinig oogenblikken werd er eene breede galg op de Markt gerecht en eenen Priester by de veroordeelden gebracht. Op het gezicht van het schriklyk moordtuig, huilden de vrouwen of broeders der ongelukkige Klaeuwaerts om genade, en het volk dreef zich onstuimig op een. Een suisende zucht, met verwenschingen en wraekkreten gemengd, kwam uit de schaer der Burgers en liep als een voorbode des oproers over de Markt. Weldra kwam er een bazuinblazer vooruit en riep:

'Het zy u konde gedaen, op dat gy het wetet! - De wederspannige, die het recht van Mynen Heer den Landvoogd door roepen of anderzins durft stooren, zal

aen dezelfde galg nevens deze muitelingen gehangen worden!'

By die afkondiging stierven de klachten op alle monden, en de stilte des doods omvong het bange volk. De vrouw weende met de oogen hemelwaerts, en smeekte dengenen, die alleen de menschen nog verstaet en hoort, alsdan dat een dwingeland hun de spraek ontneemt: de mannen vervloekten hunne onmacht en blaekten in eene koortsige woede. Zeven Klaeuwaerts werden beurtelings aen de galg gehangen en stierven in het gezicht hunner stadgenoten. De droefheid der benaeuwde Burgers veranderde in wanhoop: iedermael dat er een van de ladder gestooten werd, bogen hunne hoofden zich ten gronde, en zy wendden alzoo hunne oogen van dit yslyk schouwspel Gewis waren er velen die deze plaets zouden verlaten hebben, indien zy zich hadden durven roeren; maer dit was hun verhoden, en by de minste beweging welke onder hen omging, kwamen er Soldeniers met blooten zweerde om hen tot stilstaen te dwingen.

Nog een Klaeuwaert stond by Mynheer De Chatillon, zyne beurt om gehangen te worden was gekomen, hy had gebiecht en zich bereid gemaekt; echter haestte men zich niet met hem; de Landvoogd had het bevel nog niet gegeven. Onderwyl was De Mortenay bezig met de genade van den gryzen Vlaming te verzoeken, maer van Gistel, die dezen Klaeuwaert eenen byzonderen haet toedroeg, gaf voor dat hy een der belhamels was en zich het meest tegen de fransche beheersching verzet had. Op bevel des Landvoogds sprak hy den ouden Vlaming in dezer voegen aen:

‘Gy hebt gezien hoe uwe Makkers om hunne wederspannigheid gestraft zyn, gy zyt even als zy veroordeeld; nochtans heeft de Landvoogd, uit eerbied lot uwe gryze haren, u genadig willen behandelen. Hy schenkt u het leven, op voorwaerde dat gy u voortaen als een nederige dienaer van Frankryk onderwerpt. - Red u met den roep: heil Frankryk!’

De grysaerd wierp eenen blik vol verachting en toorn op den bastaerd, en antwoordde met eenen bitteren grimlach:

‘Ik zou dit roepen indien ik u geleek; indien ik myne witte haren door laegheid kon bezoedelen. Maer neen, ik, martelaer, veracht en trots u tot in de dood. - Gy, verrader, gelykt der slang die in het ingewand harer moeder knaegt; want gy levert den vreemden het land dat u gevoed heeft. - Beef, ik heb nog zonen die my wreken zullen, en gy - gy zult op uw bed niet sterven! Gy weet dat een mensch in zyn stervens uer niet liegen kan.’

Jan van Gistel verbleekte by de plechtige voorzegging des grysaerds. Nu berouwde hem de wraek, en zyn hart beneep zich met somber aendenken; want een verrader vreest den dood als de wraekbode des heeren. De Chatillon had op de wezenstrekken van den Klaeuwaert genoeg kunnen bespeuren dat hy hardnekkig bleef.

‘Wel, wat zegt die muiter?’ vroeg hy.

‘Mynheer’ antwoordde van Gistel ‘hy hoont my en veracht uwe genade.’

‘Dat men hem hange!’ was het bevel van den Landvoogd.

De Soldenier, die het beulenambt bekleedde, nam den grysaerd by den arm, en deze volgde hem gehoorzaemlyk tot aen den voet der ladder; het duerde nog eenige oogenblikken eer de strop goed aen zynen hals gehecht was. Hy ontvong de laetste zegening van den Priester, en plaetste eindelyk zynen voet op de ladder om tot de galg op te klimmen.

Maer eensklaps, en in weêrwil der wachten, kwam er eene onstuimige golving onder het volk. Door eene onweêrstaenbare drukking bewogen, deinsden eenigen tegen den muer der huizen, anderen werden vooruitgestooten, - en een jongeling met bloote armen drong door de menigte tot op de markt; zyn aengezicht droeg de kenteekens der diepste ontroering, der hevigste woede en der zorgelykste vrees. Zoodra by zich van tusschen de dichtgeslotene Burgers had losgemaekt, wierp hy eenen wilden blik over de markt, sprong als een pyl vooruit en riep:

'Myn vader! ô myn vader, gy zult niet sterven!'

Op het oogenblik dat hy die weinige woorden uitgalmde, toog hy zyn kruismes uit de scheede en stiet het tot aen den hecht in den boezem van den beul. Deze viel met eenen pynlyken schreeuw voor de ladder, en rolde stervend in zyn bloed; terwyl omvatte de jonge Klaeuwaert zynen vader, hief hem van den grond en liep met dien heiligen last tusschen het volk. De Franschen, waren als verstomd, beweeglooze aenschouwers van dit tooneel geweest, doch dit duerde niet lang. De Chatillon wekte hen weldra uit de verbaesdheid. Eer de jongeling tien stappen verder geloopen was, hadden meer dan twintig Soldeniers hem ingehaeld;

hy plaetste zynen vader op den grond en met het nog rookende mes bedreigde hy zyne vyanden. Een vyftigtal andere Vlamingen stonden voor hem, want hy was te midden onder het volk, indier voege dat de Soldeniers tusschen de menigte dringen moesten om hem te vangen. Hoe groot werd de woede der Franschen niet, wanneer zy hunne twintig makkers een voor een ten gronde zagen vallen. De messen glinsterden op eens in de handen der omstaende Klaeuwaerts, en de Soldeniers werden onbarmhartiglyk gesteken en gekerfd, terwyl er ook al menigen Vlaming het leven liet.

De gansche ruitery bewoog zich eensklaps en rende met furie naer het vluchtende volk, de groote slagzweerden dreven de scharen weldra uit een, en de voeten der peerden vertrapten de wederspannigen in een oogenblik. Zy waren nochtans niet zonder wraek gestorven, want zy hadden zich een bed van geslachte Franschen voorbereid. De vader en de zoon lagen op elkander, een zelfde dolk had hen doorsteken, en hunne zielen hadden zich op de laetste reize niet verlaten. Het volk vlood als een rollende stroom, met bang gehuil door alle de straten heen: ieder begaf zich in aller yl naer zyne wooning; deuren en vensters werden gesloten, en eenige stonden later zou men gedacht hebben dat de stad geene inwooners meer bezat.

Verwoed en razend om de dood hunner makkers, en uit de natuer tot geweldadigheden genegen, liepen de Soldeniers by hoopen met het zweerd in de vuist door de volklooze straten en deden zich de huizen der Klaeuwaerts door de Leliaerts aenwyzen. Zy stampten de deuren en vensters aen stukken, roofden geld en goed

en verbryzelden alles wat hun niet kostelyk genoeg of te zwaer voorkwam. De weenende maegden, die men in kelders of andere bergplaetsen kon aentreffen werden wreedelyk onteerd: de mannen, die hunne echtgenoten of hunne zusters wilden verdedigen, waren weldra door dit razend rot overrompeld en vermoord. Hier en daer, voor de deuren der geplunderde huizen, lagen verminkte lyken tusschen den verbryzelden huisraed: niets hoorde men dan de woedekreten der Soldeniers en het gehuil der rampzalige vrouwen. De plunderaers kwamen lachend uit de verwoeste wooningen - de handen vol geroofd goud en vol vlaemsch bloed! Wanneer eenigen, verzadigd van moord en buit, vertrokken, werden zy door anderen nog boosaerdiger opgevolgd, en alzoo bleven de Franschen eenen ruimen tyd aen dit schandelyk werk: de heele reeks der euveldaden welke een losgebroken krygsknecht plegen kan, werd door hen uitgeput.(1)

In de wooning van Pieter Deconinck bleef geen stuk geheel, de muren zelf zouden niet recht gebleven zyn, indien de plunderaers den tyd niet tot meer misdaden hadden gespaerd. Een andere hoop liep rechtstreeks naer het huis van den Deken Breydel. In weinig oogenblikken werd de deur op den vloer geworpen en twintig Soldeniers traden vloekend in den winkel; zy ontmoet-

(1) Selfs en waeren de soldaeten soo haest niet binnen gekomen oft sy hadden verscheyde huyse van de vluchtelingen opengebroken, alles roovende en doodslaende, het geene hun tegenstond. *Cronycke van Despars*.

ten niemand, alhoewel zy alle de vertrekken doorzochten. De kassen werden gebroken, het goud en geld geroofd en dan alles tot gruis vermorzeld. - Wanneer zy afgemat en moede, met een boos genoegen op de puinhoopen staerden, kwam een hunner makkers den trap af, en sprak:

'Ik heb iets op den zolder gehoord, voorzeker schuilen er Vlamingen onder het dak. Ik geloof dat wy daer eenen beteren buit vinden zullen, want het is denkelyk dat zy hun geld met zich hebben.'

De Soldeniers wendden zich met haest naer den trap: ieder wilde eerst de hand aen den roof slaen, maer de stem van hunnen makker weêrhield hen.

'Wacht, wacht!' riep hy 'gy kunt er niet aen; de val van den zolder staet tien voet hoog en de ladder hebben zy opgetrokken. Maer dit is niets, ik heb eene ladder in den hof zien staen. - Beidt een weinig, ik ga ze halen.'

Hy kwam weldra met het werktuig terug en klom met zyne makkers naer boven. De ladder werd onder de val gericht en men poogde dezelve op te heffen, maer dit gelukte niet; - een sterke grendel belette hun dezelve te bewegen.

'Wel aen' riep een van hen, terwyl hy een zwaer stuk hout van den vloer opnam 'mits zy niet gewillig opendoen zullen wy eenen anderen middel zoeken.'

Hier mede sloeg hy geweldig tegen de val doch zy bleef even vast en onwrikbaer. Een akelige klacht, een zucht zoo pynlyk als of het leven met denzelven uit eene borst ontvlogen was, galmde op den zolder.

'Ha, ha!' riepen de Soldeniers 'zy liggen op de val!'

‘Wacht!’ sprak eene andere stem ‘ik zal ze welhaest doen verhuizen, wilt my slechts een weinig helpen.’

Zy namen eenen zwaerderen balk en hieven hem gezamentlyk in de hoogte; dan stieten zy met zoo veel kracht tegen de val dat de planken losbraken en beneden vielen. Met razend gejuich brachten zy spoedig de ladder aen, en liepen allen naer boven. Hier bleven zy plotseling staen: het scheen dat een zeldzaem en plechtig tooneel hunne harten had vermurwd, want de vloeken vergingen op hunnen mond en zy bezagen elkander met twyfel.

In het diepe van den zolder stond een kind, niet boven de veertien jaer oud, met eene slachtbyl in de hand; bleek van angst en bevend hield hy dit wapen op de Franschen gericht, zonder dat het minste geluid uit zyne borst opkwam: uit zyne blaeuwe oogen schoten stralen van wanhoop en heldenmoed. Het was zichtbaer dat eene diepe zielroering hem vervoerde, want de spieren zyner tedere wangen trokken zich te samen en gaven hem eene yslyke uitdrukking. - Hy geleek eenen marmeren Griek, in zulke smalle maet gebeeld. - Achter den jongen beenhouwer zaten twee vrouwen op den vloer geknield: eene oude gryze moeder met de handen gevouwen en de oogen ten hemel, en eene tengere maegd met hangende haren. Het bange meisje had haer aengezicht in de kleederen harer moeder verborgen, de armen had zy als in stervensnood om haer geslagen. In deze houding zat zy roerloos en als zonder leven; - zy zuchtte noch klaegde.

Wanneer de Soldeniers van hunne eerste verbaesdheid waren teruggekomen naderden zy onstuimiglyk

by deze ongelukkigen en borsten in scheldwoorden tegen haer uit. Zy meenden de handen aen haer te slaen, want dit kind boezemde hun geen de minste vrees in. - Hoe werden zy door toorn vervoerd, wanneer de jonge beenhouwer zyn linker voet achteruit plaetste, en in die vastere houding met de byl wanhopig rondzwaeiende, hun van schrik deed achteruit wyken. Een oogenblik werden zy in hunne misdadige aenslagen verhinderd, tot dat eindelyk een van hen op het kind aenviel en hem meende te doorsteken; maer de beenhouwer weerde den degen af, en hakte met wanhopige kracht in de schouder van zynen vyand. Deze deinsde wankelend en viel in de armen zyner makkers. Als of die slag het vermogen van den jongeling had uitgeput, stortte hy achterover ten gronde en bleef gevoelloos nevens de vrouwen liggen. De Soldeniers hadden zich oogenblikkelyk om hunnen gewonden makker geschaerd en ontkleedden hem tusschen yslyke wraekkreten en verwenschingen. Terwyl weende de oude vrouw in de grootste benaeuwdheid, en smeekte in de fransche tael om genade.

‘ô Myne heeren!’ riep zy met de armen uitgereikt ‘hebt toch medelyden met ons, arme schepsels als wy zyn! Moordt ons niet om de liefde des Heeren! - aenziet toch myne tranen en ontfermt u over ons lyden. - Wat geeft u de dood van twee weerlooze vrouwen?’

‘Het is de moeder van dien beenhouwer, die zoo veel Franschen te Male vermoord heeft’ riep een der Soldeniers ‘by den duivel, zy zal sterven!’

‘Och neen! neen, Mynheer!’ hernam de oude vrouw ‘doop uwe handen niet in myn bloed - ik smeek u,

by de bittere passie onzes Zaligmakers, laet ons leven! Neem alles wat wy bezitten tot u.'

'Uw geld! uw goud!' galmde eene stem.

Op deze woorden vatte de vrouw een kistje dat achter haer stond en wierp het naer de Soldeniers.

'Daer, Myne heeren' sprak zy 'dit is alles wat ons in de wereld overblyft - ik schenk het u gewilliglyk.'

Het kistje viel open en eene menigte gouden geldstukken met de kostelykste juweelen rolden op den vloer. Terwyl de Soldeniers elkander wegstieten om den buit te grypen was er een die het aengezicht van het meisje had gezien; want de beweging der moeder had hetzelve ontdekt. By het aenschouwen dier bekoorlyke wezenstrekken drong een boosaerdige minnelust in zynen boezem; hy sprong driftig vooruit, omvatte de maegd met eenen arm, terwyl hy in de andere hand eenen degen hield, en rukte zyn slagoffer uit de armen der huilende vrouw.

'Moeder, ô moeder!' zuchtte de maegd met stervende stem. Die klacht, op hare lippen vergaende, viel haer hoofd achterwaerts, en haer lichaem hing slap over den arm van den schaker. Door wanhoop, en liefde tot haer kind zinneloos geworden, werd de moeder by eene razende furie ontheven: hare oogen zonken diep onder de geholde wenkbraeuwen, en vlamden daer als de oogen eens wolfs in de duisternis: hare lippen hieven zich stuiptrekkend op en ontdekten de tanden, als of de moeder in dit aeklig oogenblik, de inborst eener tygerin verkregen had. Zy sprong woedend op den Soldenier, en sloeg hare armen om zyn hoofd; dan zyne wang in hare hand, als in eenen klaeuw, grypende,

dreef zy hare nagelen in zyn aengezicht, en neep hem de wang te pletten: bloeddruppels lekten reeds op zyne kin.

'Myn kind!' huilde zy 'myn kind, ô booswicht!'

De nypingen der razende moeder veroorzaekten den Soldenier onverdraeglyke martelpynen; zyne wezenstrekken gaven dit genoeg te kennen, want de oogen kwamen hem uit het hoofd. - Het meisje niet willende verlaten, bracht hy zynen degen tegen de borst der moeder, en boorde wreedelyk door haeren boezem. De ongelukkige vrouw loste alsdan den boozen vyand, en leunde wankelend tegen het dak: bloed liep over hare kleederen, hare oogen verflaeuwden, hare wezenstrekken verstierven, en hare handen zochten dwalend naer eenen steun.

De Soldenier, die hare dochter in de armen hield, wierp op dit oogenblik het haer van de wangen der maegd, - plaetste zynen mond op haer ontverwd gelaet en zoende haer zoo driftig, dat de ooren der stervende moeder het geluid er van ontvingen. Op het gezicht dier schennis kreeg zy het leven terug: zy stond recht zonder ergens tegen te leunen. - Met eene vervaerlyke uitdrukking van blydschap, stak zy hare bevende hand tusschen hare kleederen, en sprak met doffe stem, terwyl zy naer den Soldenier liep:

'Gy zult myn kind niet onteeren! hare ziel zal my zuiver ten Hemel verzellen......... Daer zie booswicht - nu hebt gy een lyk............'

Zy stiet het mes dat zy uit hare tasch getrokken had, by herhaelde malen in de borst harer dochter - en meende haer nog eens stervend te omhelzen, maer nu

ontgingen haer de krachten met het leven: zy stortte zwaer op het lichaem van haer kind.

Om dit zieldrukkend tooneel in alle zyne deelen te beschryven, heeft, het verhael langer dan de daed zelf geduerd. Alle deze voorvallen begonnen en eindigden in eenige ongenblikken; in dier voege dat de andere Soldeniers nog bezig waren met het byeenrapen der juweelen, wanneer de moeder en de dochter deze aerde voor eene betere wereld verlieten.

Zoodra de uitheemsche plunderaers, alles wat op den zolder van eenige weerde was, geroofd hadden, gingen zy ten huize uit en liepen naer andere plaetsen dezelfde verwoesting hervatten. - De rampzalige Burgers die nu uit hunne wooningen verjaegd waren, of in dezelve niet meer dorsten blyven, doolden als verloren in de straten en werden door de Franschen met alle smaedwoorden bejegend. - Hoe pynlyk moest toch de onmacht en de wanhoop voor deze vlaemsche harten zyn! Hoe bitter en hoe nydig vervloekten zy den naem der Franschen!

Omtrent den middag renden een groot getal ruiters door de stad om de Soldeniers weder te roepen; want Mynheer De Chatillon had geoordeeld dat de Kroon van Frankryk nu genoeg gewroken was. Er werd uitgeroepen dat men de lyken mocht begraven, en dat iedereen naer zyne wooning mocht terugkeeren.

Eenige Klaeuwaerts, die in het huis van den Deken Breydel gegaen waren, hadden de lichamen der twee vrouwen van den zolder gehaeld en vervoerden dezelve op eene draegbaer tot aen de Dammepoort. Hier was nog een treurig tooneel te zien, dat het hart fel

mocht schokken. Duizend weenende vrouwen, huilende kinderen en stramme grysaerds baden geknield om de stad te mogen verlaten; doch de Soldeniers, wien het bevolen was de poorten gesloten te houden, luisterden naer geen smeeken, en antwoordden met bittere scherts op de tranen der benaeuwde Burgers. Wanneer zy aldus eenen ruimen tyd nutteloos gebeden hadden, kreeg een der vrouwen het gelukkig gedacht hare juweelen aen de wachten te geven. Door vele anderen werd zy hierin nagevolgd, en weldra lagen er kostelyke halssnoeren, haken en oorbellen, met andere ryke sieraden, in eenen hoop voor de poort.

De Soldeniers grepen met drift naer die zinnenstreelende voorwerpen, en beloofden de poorten te openen, indien men hun al de juweelen wilde schenken. - Met haestigheid wierpen de vrouwen geld en goed ten gronde, en de poort werd geopend.

Een bly gejuich begroette deze gelukkige verlossing: de moeders namen hunne kinderen op den arm, de zoon ondersteunde zynen vader, en zoo liepen zy stroomend door de poort. - De mannen die de lyken der moeder en der zuster van Jan Breydel droegen, volgden de anderen in de vlucht; - en achter hen sloot zich de stad weder toe.

XVI.

> 'K sie in den bloei der jeugd my lust en hoop ontvlugten,
> En angstig worstel ik met kommer en verdriet.
> Is't myn bestemming, God, altoos altoos te zuchten.
> Hoort gy myn weeklacht niet?
> *Maria Doolaeghe*.

Jan Breydel had zich met zyne zeven honderd beeuhouwers in de nabyheid der stad Damme, op eene myl van Brugge neergeslagen. Drie duizend andere gezellen van alle ambachten waren zich onder zyn bevel komen

schikken; hy bevond zich dus aen het hoofd van een heir, wel gering door het getal, maer machtig door moed en onversaegdheid; want de harten dezer mannen hegen inniglyk naer vryheid en wraek. In het bosch dat de Deken tot legerplaets had verkozen was de grond, op eene uitgestrektheid van een vierendeel uers, met veldhutten overdekt.[1]

Des morgens achttiende Mei, een weinig eer De Chatillon in Brugge trad, rookten voor de regelmatige lynen dezer legering ontellyke vuren; nochtans bespeurde men weinig volk by de hutten, er stonden wel genoeg vrouwen en kinderen, maer het was zelden dat een man zich vertoonde, en dan nog was het eene schildwacht. Op eenigen afstand van het leger, achter de boomen die hunne takken boven de hutten spreidden, was eene opene plaets die niet met gevallyke gewassen was belemmerd, en op welkers grond geene hutten stonden. Daer hoorde men een schaterend gesuis van gemengde stemmen, terwyl bonsende slagen dit eenstemmig gemor by poozen kwamen beheerschen. Het aembeeld weêrgalmde klinkend onder de hamers der smeden, en de grootste boomen vielen met gedruis voor de bylen der beeuhouwers neder. Lange stukken hout werden rond en glad gemaekt en met een puntig yzer voorzien. Reeds lagen

(1) Alle dye ambochtslieden waren meestendeel ghevloden som te Damme som ter Sluys en t'Ardenburch, die welcke alle vergaderden bi Pieter die Coninc ende Jan Breydel. *Die excellente Cronike*.

er groote hoopen van zulke Goedendags of speeren tegen den grond opeengestapeld. Andere gezellen vlochten wilgen takken tot beukelaers en gaven dezelve beurtelings aen het leêrtouwersambacht, om ze met eene ossenhuid te laten overdekken. De timmerlieden vormden ook allerlei zware oorlogstuigen om steden te bestormen, en byzonderlyk springhalen en andere werprustingen.

Jan Breydel liep van de eene zyde naer de andere en wakkerde zyne makkers door vrolyke woorden aen, dikwyls nam hy zelf de byl uit de handen zyner beeuhouwers en hakte dan ter hunner verwondering, met eene verbazende kracht, eenen boom in weinig tyds ter neder.

Op de linker zyde dezer opene plaets stond eene prachtige tente van hemelsblaeuw laken, met zilveren boordsels. Aen het bovenste gedeelte hing een schild, op hetwelk eenen zwarten leeuw in een gulden veld gewrocht was; aen dit wapen kon men gissen dat een persoon van graeflyken bloede er in woonde. Het was Machteld die zich onder de bescherming der Ambachten gesteld had, en tusschen hen was gelegerd. Twee Vrouwen van den doorluchtigen huize van Renesse waren uit Zeeland gekomen om haer tot Staetjuffers en vriendinnen te zyn: niets ontbrak haer; de prachtigste huisraed, de kostelykste kleeding had de edele Zeelander haer toegeschikt. Twee lange scharen beenhouwers, met blinkende bylen, stonden by de twee zyden der tent en dienden de jonge Gravin tot lyfwacht.

De Deken der wevers wandelde heen en weêr vóór

den ingang, hy scheen in diep gepeins bedolven, want zyne oogen waren steeds ten gronde gericht. De lyfwachten bezagen hem in stilte en dorsten niet spreken; zoo zeer eerbiedigden zy de bedenking van den man die groot en edel voor hen was. In deze mymering was hy bezig met het vormen van een algemeen legeringsontwerp. Opdat de noodruft niet ontbrake, had hy zelf het gansche leger in drie lichamen verdeeld: de beeuhouwers en de gezellen van verschillende ambachten had hy te Damme, onder het bevel van Breydel doen legeren, de Hoofdman Lindens had zich met twee duizend weveren by Sluys vertrokken, en Deconinck zelf verbleef met twee duizend anderen te Ardenburg.(1) Maer die noodzakelyke afstand tusschen de deelen van het leger verdroot hem; hy had liever al de benden voor de terugkomst van Mynheer Gwyde te samen gebracht: hierom was hy te Damme gekomen en had reeds met Jan Breydel over de zaek gehandeld. Nu wachtte hy dat het hem veroorlofd werde de dochter van zynen heer te zien en te groeten.

Terwyl hy het ontwerp wandelend nog overwoog, werd het behangsel der tente ter zyde getrokken en Machteld stapte langzaem over het tapyt dat voor den

(1) Dit verwonderde Pieter die Coninc een wevere, een harde vroet en subtyl man, ende werd daerna rudder om syne vromicheyt, hi vloodt huut Brugge ende ghinc t'Ardenburch met eene menichte van Ambachtslieden wel gewapend ende voorzien. Ende ooc diergelycke Jan Breydel een vleeshouwere, die ghinc ten Damme en bywylent ter Sluys ende te Ardenburch, en hi hadde bi hem alle maniere van Ambachtslieden.
Die excellente Cronike.

ingang lag. Zy was bleek en kwynend, hare onmachtige beenen ondersteunden haer met moeite: zy wankelde by de weinige stappen die zy deed, en rustte zwaer op den arm der jonge Adelheid van Renesse die haer vergezelde. Hare kleeding was ryk, doch zonder zwier; zy had allen sieraed verworpen, en droeg geen ander kleinood dan de gulden borstplaet met den zwarten Leeuw van Vlaenderen.

Deconinck had zich het hoofd voor zyne Landvrouw ontdekt, en stond in eene eerbiedigende houding voor haer. Machteld grimlachte met eene zieltreffende uitdrukking, op hare wangen mengden zich bittere pyn en zacht genoegen; want zy was verheugd dat zy den Deken zag. Met zwakke stem sprak zy:

'Wees gegroet meester Deconinck, onze vriend! Gy ziet het, ik ben niet wel, myne kranke borst heigt zoo lastig. Maer ik mag zoo niet altyd in myne tente blyven, de droefheid bevangt my in die naeuwe wooning. Ik wil de trouwe onderdanen myns vaders zien werken, indien myne voeten my tot daer brengen kunnen. Gy zult my vergezellen; ik bid u, meester, antwoord op myne vragen, uwe verklaringen zullen mynen zieken geest verlichten. Ik begeer niet dat de wachten ons volgen. - De zuivere morgenlucht verkwikt my grootelyks!'

Deconinck zyne Landvrouw volgende, begon haer over vele zaken te onderhouden; met zyn gewoon vernuft en welsprekenheid wist hy voor haer troostende dingen te vinden, en dreef alzoo voor een oogenblik het zwart nadenken van haer. Te midden der ambachtslieden gekomen zynde werd de Jonkvrouw overal met

juichende gelukwenschingen begroet. Weldra werd de kreet algemeen: Heil! Heil der edele dochter van den Leeuw! liep met lange galmen door het bosch en Machteld gevoelde eene zuivere vreugde by de teekens dezer vurige liefde. Zy naderde by den Deken der beenhouhouwers en sprak vriendelyk:

‘Meester Breydel ik heb u van verre gezien; gy werkt met meer drift dan de laetste uwer gezellen. Het schynt dat die arbeid u behaegt.’

‘Myne Landvrouw’ antwoordde Breydel ‘wy maken Goedendags die het Vaderland en den Leeuw onzen heer moeten verlossen. Ik verheug my uitermate aen dit werk; want my dunkt dat op den punt van iederen Goedendag, dien wy veerdig krygen, reeds een franschman steekt. En verwonder u niet, doorluchtige Gravin, indien ik zoo driftig in deze boomen houw: ik droom dat ik op den vyand hak, en die bedriegelyke wraek doet myn hart van onversaegdheid opzwellen!’

Machteld bewonderde den jongen Man, wiens blikken het heldenvuer, dat zyn hart zoo overvloedig besloot, verrieden; wiens gelaet als het gelaet eener grieksche godheid de kenteekens der zoete hartstochten en der vlammende driften droeg. Zy bezag met genoegen die oogen waerin de manlyke trotschheid onder lange wimpers vonkelde, en die zachte wezenstrekken, welke als de spiegel eener edele ziel met de uitdrukking eener belanglooze opoffering en van liefde tot het Vaderland blonken. Zy sprak tusschen eenen minzamen grimlach:

‘Meester Breydel uw gezelschap zou my aengenaem zyn, indien het u beliefde ons te volgen.’

Jan Breydel wierp de byl weg, bracht de blonde lokken van zyn hair over de ooren, plaetste zyne muts met meer zwier op het hoofd, en volgde de Jonkvrouw vol hoogmoed. Machteld suisde met stille stem tot Deconinck:

'Indien myn vader duizend zulke trouwe en onverschrokken mannen in zynen dienst had zouden de Franschen niet lang in Vlaenderen blyven.'

'Er is maer een Vlaming gelyk Breydel' antwoordde Deconinck. 'Het is zelden dat de natuer zulke vlammende harten, in zulke machtige lichamen laet geboren worden, en dit is eene wyze schikking van God: anders zouden de menschen, hunne krachten bewust zynde, te hooveerdig zyn; even als die reuzen der oudheid, die den Hemel beklimmen wilden...........'

Hy meende in zyne rede voort te gaen; maer eene schildwacht met rondel en zweerd, kwam buiten adem by hen geloopen en sprak tot Breydel zynen Deken:

'Meester, myne gezellen van de legerwacht hebben my tot u gezonden, om u te boodschappen, dat men voor de poort onzer stad Brugge, eene dikke wolk van het stof der baen in de hoogte ziet klimmen; en dat een bruischend gerucht, als het geraes eens legers, zich doet hooren: het gevaerte verlaet de stad en komt naer onze legerplaets.'

'Te wapen! Te wapen!' riep Breydel met zulke kracht dat allen het hoorden. 'Ieder schikke zich in zyne schaer! maekt spoed!'

De werklieden grepen met onstuimigheyd naer hunne wapens en liepen in wanorde door elkander, maer dit duerde slechts een oogenblik: - de scharen vormden

zich plotseling, en welhaest stonden de gezellen beweegloos in hunne dichtgeslotene gelederen. Breydel schikte vyf honderd uitgelezene mannen om de tente van Machteld; de Jonkvrouw was ylings in dezelve teruggekeerd. Een wagen en eenige losse peerden werden voor de tente gebracht en alles tot eene ontwyking bereid gemaekt. Dan ging Breydel in allerhaest met zyne overige mannen uit het bosch en schaerde zich in slagorde om den vyand te ontvangen

Zy bemerkten welhaest dat zy zich hadden bedrogen, want het gevaerte dat het stof in de lucht dreef ging zonder orde voort: er liepen vrouwen en kinderen in menigte door elkander. De vrouwen maekten een aeklig gebaer van weeklachten, rondom eene draegkoets die door mannen werd aengebracht. Alhoewel de oorzaek der wapenneming nu vergaen was, bleven de ambachtslieden nog altyd in hunne gelederen: zy rustten op hunne wapens, en wachtten met nieuwsgierigheid om te weten wat dit beduidde. Eindelyk naderde het gevaerte voor het leger. Terwyl veel vrouwen en kinderen door de gelederen heendrongen, om hunnen echtgenoot of hunnen vader te omhelzen, ontvouwde zich een schriklyk tooneel voor het midden der scharen.

Vier mannen brachten de draegbaer tot op eenen kleinen afstand van den Deken der beenhouwers, en plaetsten twee vrouwenlyken op den grond: de kleederen derzelve waren met lange bloedvagen besmet; hunne wezenstrekken kon men niet zien, want er lag eenen zwarten sluier op hunne hoofden. Terwyl de lyken uit de draegbaer gelicht en op den grond gelegd werden, vervulden de vrouwen de lucht met hunne

klachten; het hartscheurend Wee! Wee! was alles wat men in den eersten verstaen kon. Eindelyk riep eenestem:

'De Franschen hebben haer wreedelyk vermoord!'

Die roep bracht de woede en de wraeklust onder de ambachtslieden, die tot daer toe met verbaesdheid gewacht hadden, maer de Deken Breydel keerde zich tot hen en riep:

'De eerste die zyn gelid verlaet zy strengelyk gestraft!'

Hy was door eene pynelyke onrust gefolterd, als of een voorgevoel van het ongeluk dat hem gebeurd was zyn hart op voorhand beneep; met onstuimigheid liep hy tot by de op den grond liggende lyken, en rukte den doek van derzelver aengezicht.

Maer, ô God! hoe schriklyk was hem den onzaligen blik zyner oogen!........... Geen zucht ontging zynen boezem, geen lid verroerde zich in hem en hy stond als door eenen bloedstorm geslagen. Bleeker dan een lyk werd hy, en zyne haren rezen te berge op zyn hoofd: met hardnekkigheid hield hy de oogen styf en beweegloos op de verglaesde oogen der doode lichamen gevestigd. Zyne lippen bewogen zich bevend, en men zou gezegd hebben dat zyn stervens uer gekomen was.

In die gesteltenis bleef hy slechts weinig oogenblikken, weldra ging er eene ratelende ademing door zyne keel; wanhopig sprong hy vooruit naer zyne scharen, hief ter zelfder tyd de twee armen omhoog, en schreeuwde pynlyk.

'ô Ramp! Ramp! myne oude moeder........ myne arme zuster!'

By deze woorden wierp hy zich in de armen van Deconinck, en hing, van kracht begeven, tegen de borst van zynen vriend. Met dwaze blikken staerde hy in het ronde, en deed zyne makkers van angst en medelyden sidderen. In zyne sombre woede, bracht hy de byl die hy droeg, aen zynen mond, en beet, als een razende met zulke kracht in den hecht dat een stuk houts van denzelven tusschen zyne tanden bleef; maer dit gevaerlyk wapen werd hem spoedig ontnomen. Deconinck gebood den gezellen dat zy in orde naer hun werk zouden terugkeeren, tot dal een bevel hen te wapen roepen zonde. Alhoewel zy liever eene spoedige wraek genomen hadden, dorsten zy zich echter niet tegen dit bevel verzetten, want het was hun kenbaer gemaekt dat de Deken der wollewevers als algemeen Stadhouder, door den jongen Gwyde was aengesteld; zy keerden morrend naer het bosch, en hernamen hunnen arbeid tegen dank.

Wanneer de twee Dekens in Breydels tente gekomen waren zette de Deken der beeuhouwers zich, afgemat en verslagen, by eene tafel, en liet het hoofd zwaer nederzinken. Hy sprak niet, en bezag Deconinck met een zonderling gelaet: een vergiftige grimlach stond op zyne wezenstrekken, - men zou gedacht hebben dat hy met zyne eigene ramp den spot dreef.

‘Myn ongelukkige vriend’ sprak Deconinck hem toe ‘bedaer om Gods wil.’

‘Bedaer! Bedaer! “herhaelde Breydel” ben ik niet bedaerd? - Hebt gy my ooit zoo rustig gezien.’

‘ô Myn vriend’ hernam de Deken der wevers ‘hoe bitter is het lyden uwer ziel! ik zie den dood op uw

gelaet. Troosten kan ik u niet, - uw ongeluk is te groot; ik weet niet welke balsem zulke wonden heelen mag. ‘ik wel’ antwoordde Breydel ‘de balsem die my genezen kan is my bekend; maer de macht ontbreekt my. ô Myne arme moeder! zy hebben hunne handen in uw bloed gedoopt, om dat uw zoon een Vlaming is - en die zoon, ô doemnis! - die zoon kan u niet wreken!’

De uitdrukking van zyn gelaet veranderde by die uitroeping: zyne tanden kwamen bitsig opeen en kraekten, zyne handen omvatteden de stylen der tafel, als of hy dezelve breken wilde; echter werd hy weder kalm en zyn gelaet betuigde meer droefheid.

‘Nu meester, gedraeg u als een man’ sprak Deconinck ‘overwin ook de wanhoop, die vyandin der ziel. Wees moediger tegen de bittere pynen die u heden treffen - het bloed uwer moeder zal gewroken worden.’

De ysselyke grimlach kwam weder op Breydels lippen. Hy antwoordde:

‘Gewroken worden! Hoe licht belooft gy iets dat gy niet kunt volbrengen. Wie kan my wreken? Gy niet. Gelooft gy, dat een stroom fransch bloed genoegzaem zy om het leven myner moeder te herkoopen? Geeft het bloed van eenen dwingeland het leven zynen slagofferen weder? ô Neen, zy zyn dood - en voor altyd, voor eeuwig, myn vriend! Ik zal in stilte en zonder klagen lyden; niets kan my troosten, - wy zyn te zwak, en onze vyanden te machtig.’

Deconinck antwoordde niet op de woorden van Breydel, en scheen iets gewichtigs te overwegen: op zyn aengezicht kwam soms eene uitdrukking als of hy zich geweld aendeed om eene inwendige woede te verber-

gen. De Deken der beeuhouwers bezag hem met nieuwsgierigheid, denkende dat er iets buitengewoons in den boezem van zynen diepzinnigen vriend omging. De grammoedige uitdrukking verging op het gelaet van Deconinck; hy stond langzaem op, en sprak:

‘Onze vyanden zyn te machtig, zegt gy? morgen zult gy dit niet meer zeggen. Zy hebben verraed en boosheid ten hunnen voordeele gebruikt, en hebben niet gevreesd het onnoozel bloed te vergieten, als of er geen Wraekengel meer by den troon des Heeren ware. Zy weten niet dat het leven van hen allen in myne handen is, en dat ik hen kan verbryzelen als of de almacht my door God geschonken ware. - Zy zoeken hunne macht in verraed en schandelyke boosheid. Welaen, hun eigen zweerd zal hen vernielen - het is gezegd!’

Deconinck scheen in dit oogenblik als een Tolk die over het misdadige Hiërusalem den vloek des Heeren uitspreekt; er was zoo veel ontzagchelyks in den toon zyner stem dat Breydel met eenen godsdienstigen eerbied op het vonnis der vyanden luisterde.

‘Wacht een weinig’ ging Deconinck voort ‘ik zal een der nieuwaengekomenen doen halen opdat wy weten mogen hoe dit alles gebeurd is. Laet u by zyn verhael niet vervoeren, ik beloof u eene wraek die gy zelfs niet zoudt durven eischen. Want nu is het toch zoo ver gekomen dat geduld eene schande wordt.’

Een innige toorn bracht het vuer op zyne wangen. Hy, die anders zoo bedaerd was, blaekte nu in heviger gramschap dan Breydel, alhoewel men dit nog niet gansch op zyn gelaet kon merken. Na de tent eenige oogenblikken verlaten te hebben kwam hy met eenen

ambachtsgezel terug en deed hem de voorvallen, welke dien dag in Brugge gebeurd waren, met alle omstandigheden verhalen. Zy verstonden uit hem het getal van De Chatillons nieuw leger, de dood der gehangene Burgers en deschriklyke plundering der stad.

Breydel aenhoorde dit verhael met koelheid, want al deze euveldaden waren hem niet zoo pynlyk als de moord dergene die hem in haren schoot had gedragen. Deconinck werd integendeel meer en meer verwoed, naermate dit schriklyk tooneel zich ontrolde. Voor hem waren de omstandigheden van dit verhael zeer droevig, maer zoo aenzag hy de zaek niet. Vaderland en verlossing waren de twee gevoelens welke hem in zulke drift konden doen ontsteken. Nu zag hy dat het waerlyk tyd was en dat men zonder uitstel moest beginnen, trouwens deze wreede rechtspleging kon de Vlamingen verschrikken en hun den moed benemen. Hy zond den gezel weg, en plaetste het hoofd stilzwygend in de hand, terwyl Breydel met ongeduld, op hetgeen hy zeggen ging, wachtte.

Deconinck kwam eensklaps by Breydel en riep:

‘Vriend, maek uwe byl scherp, jaeg de droefheid uit uw hart! - Wy gaen de banden des Vaderlands breken!’

‘Wat wilt gy zeggen?’ vroeg Breydel.

‘Luister, - een akkerman wacht tot dat de koude des morgens al de rupsen in een nest verzameld heeft; dan snydt hy het nest van den boom, plaetst hetzelve onder zynen voet, en vertrapt het ongediert in eens. Verstaet gy dit?’

‘Voleind uwe voorzegging’ riep Breydel ‘ô Myn vriend

eene lichte strael verdryft myne duistere wanhoop. Voleind, voleind!'

'Welnu, de Franschen hebben zich ook in onze vaderstad, gelyk het ongediert genesteld: zy zullen ook verplet worden als of een berg op hen gevallen ware. Verbly u, meester Jan, zy zyn veroordeeld. De dood uwer moeder zal met woeker betaeld worden, en het Vaderland zal zonder ketens uit dit bloedbad opryzen.'

Breydel liet zyne oogen onstuimig rond de tente gaen, en zocht naer zyne byl, dan herinnerde hy zich dat men hem dezelve had ontnomen. Hy vatte de hand van Deconinck met ontroering.

'Myn vriend' riep hy 'gy hebt my meermalen gered, maer dan gaeft gy my alleenlyk het leven: nu kryg ik door u geluk en vreugde weder. Zeg my toch spoedig hoe wy deze wraek zullen bewerken op dat ik niet meer twyfele.'

'Heb een oogenblik geduld, gy zult het gaen hooren; dit ontwerp moet ik voor al de Dekens ontvouwen. Ik zal hen doen roepen.'

Hy ging haestiglyk uit de tente, riep eene schildwacht en zond hem naer het bosch om al de Oversten by hem te ontbieden. Eenigen tyd daerna stonden zy ten getalle van dertig, in eenen kring buiten de tent. Deconinck sprak tot hen in dezer voege:

'Makkers, het plechtig uer is gekomen, de vryheid moeten wy hebben of de dood. Lang genoeg hebben wy de schandvlek op onze voorhoofden gedragen: het is tyd dat wy onze vyanden rekenschap over het bloed onzer broederen vragen; - en indien wy voor het Vaderland sterven moeten, denkt dan, ô makkers, dat de

ketens der slaverny by den boord van het graf ontvallen, en dat wy, vry en zonder laster, by onze vaderen zullen slapen. Maer neen wy zullen overwinnen, dit weet ik. De zwarte Leeuw van Vlaenderen kan niet vergaen. En ziet of wy het recht niet op onze zyde hebben? De Franschen hebben ons land uitgeplunderd, onzen Graef en de Edelen, de bloem der echte Vlamingen gekerkerd. Philippa hebben zy met venyn vergeven, onze stad Brugge hebben zy verwoest en de eerlyksten onzer broederen op eigen grond gehangen. De bloedige lyken der moeder en der zuster van onzen ongelukkigen vriend Breydel rusten tusschen ons. Deze lyken, en die van alle degenen, welke door de handen der vreemde dwingelanden zyn gestorven, hebben stemmen die in uwe harten om wraek roepen! Welaen, begraeft het geen ik u ga zeggen in uw hart als in een graf. - De Franschen hebben zich heden aen een boos werk moede gemaekt, zy zullen goed slapen; maer dan straffe my God met het eeuwige vuer, zoo die slaep voor de meesten niet tot het laetste oordeel duren zal! zegt niets aen uwe gezellen, maer leidt ze morgen, twee uren voor den opgang der zon, tot achter Sinte Kruis in het Eksterbosch.[1] Ik vertrek op staenden voet naer Ardenburg om myne mannen te bereiden en den Hoofdman Lindens te doen verwittigen; want ik moet heden nog in

(1) En si droughen overeen dat si des anderendaegs temorgens, int beginsel van den dage, voor trysen van der sonne, vergaderen souden bi Sinte Kruis kercke, bi Brugge, ende alle welgewapent en voorsien.
Die excellente Cronike.

Brugge zyn. Dit verwondert u, - nochtans zult gy met my bekennen dat er een Franschman in Brugge is, dien wy niet mogen dooden: zyn bloed zou op onze hoofden terugvallen.'

'Mynheer DeMortenay!' antwoordden velestemmen.

'Die ridder' hernam Deconinck 'heeft ons steeds met goedheid behandeld; hy heeft getoond dat de rampen onzes Vaderlands hem raekten. Dikwyls heeft hy den verfoeielyken Jan van Gistel in zyne wreede vervolgingen wederhonden, en de genade der veroordeelden verkregen. Wy mogen dus onze wapens met dit edel bloed niet verwen; het is om dit te beletten, dat ik heden naer Brugge gaen wil, wat gevaer er ook zy.'

'Maer' viel een der Dekens in 'hoe toch zullen wy morgen in de stad geraken, mits de poorten voor het ryzen der zon gesloten zyn?'

'De poorten zullen voor ons geopend worden' antwoordde Deconinck 'ik zal niet uit de stad terugkeeren voor dat de wraek zeker en onfeilbaer zy. Ik heb u genoeg gezegd: morgen in de vergaderplaets zal ik u nadere bevelen geven; houdt uwe mannen veerdig. Ik ga met onze jonge Gravin vertrekken, zy mag dit bloedig tooneel niet zien.'

Breydel had gedurende deze rede niet het minste teeken van toestemming gegeven; maer eene hevige blydschap blonk op zyn gelaet. Zoodra de Dekens vertrokken waren, wierphy zich om den hals van Deconinck en sprak, terwyl twee tranen over zyne wangen rolden: 'Gy hebt my uit de wanhoop gewekt, myn dierbare vriend. Nu zal ik rustig over de lyken myner moeder en zuster kunnen weenen, en haer met godsdienstig gevoel

ter aerde beschikken. - En dan, na dat het graf op haer zal gesloten zyn.......... ho, wat blyft er my dan in de wereld over dat ik kan beminnen?'

'Uw Vaderland en deszelfs grootmaking!' was het antwoord.

'Ja, Ja, Vaderland en vryheid - en wraek! Want nu, verstaet gy, myn vriend, nu zou ik van spyt weenen indien de Franschen ons land verlieten. Dan zou myne byl geene hoofden meer kunnen klieven, ik zou hunne lyken niet kunnen vertrappen, gelyk de voeten hunner peerden onze broeders vertrapt hebben. De vryheid alléén zou ik verwerpen; het gezicht van stroomend bloed kan my alleen nog behagen, nu zy het hart waer onder ik het leven ontving, doorstoken hebben. - Vertrek gaeuw, en ga met God, opdat alles wel uitvalle; want ik ben dorstig naer de beloofde wraek.'

Deconinck verliet Breydel met deze woorden:

'Geheim en voorzichtigheid, myn vriend!'

Eer hy de legerplaets verliet, deed hy alles tot het vertrek der edele Machteld bereiden, en, na met haer eenige oogenblikken gesproken te hebben, klom hy op eenen draver en verdween in de richting van Ardenburg.

Onderwyl waren de lichamen der moeder en der zuster van Breydel door de vrouwen gewasschen en gelykt geweest. Zy hadden eerst eene tente van binnen met zwart laken behangen en te midden derzelve de twee lyken op een legerbed uitgestrekt. Een somber doodkleed was derzelver deksel; de aengezichten alleen waren ontbloot. Rondom die plechtige legerstede brandden acht gele waskeerssen: een Kruisbeeld met een

zilveren wywatervat en eenige palmtakken stond aen het hoofdeinde, terwyl weenende vrouwen prevelend er by zaten te bidden.

Onmiddelyk na het vertrek van Deconinck ging Breydel naer het bosch, en beval het werk te staken; hy zond alle de ambachtslieden naer de tenten om te rusten, en kondigde hun aen dat zy des anderendaegs voor het aenbreken van het daglicht moesten vertrekken. Na eenige verdere maetregels gebruikt te hebben, om de vrouwen en kinderen in de legerplaets te doen blyven, begaf hy zich naer de hut waer het lichaem zyner moeder gelykt lag. Daer gekomen zynde zond hy de vrouwen weg en sloot de deur dicht.

Meer dan een Aenleider kwam by de tent om den Deken te kunnen spreken, het zy om onderrichtingen of bevelen te vragen. Maer hoe zeer zy ook aenklopten, kregen zy echter geen antwoord. In den eersten eerbiedigden zy de droefheid, waerin hun meester ongetwyfeld op dit oogenblik verzonken lag; maer wanneer zy reeds vier uren lang voor de deur gewacht hadden, zonder dat het minste gerucht zich in de lyktent had laten hooren, kwam de vrees hen bevangen. Zy dorsten hunne gedachten niet uitdrukken: - was Breydeldood? Had de byl of de smart zynen levensdraed gebroken?

Eensklaps ging de deur open, en Breydel vertoonde zich voor hen zonder dat hy hunne tegenwoordigheid scheen te bemerken. Niemand sprak, want de wezenstrekken van den Deken hadden iets in zich, dat het hart met koude beneep en de spraek benam. Hy was bleek, zyne blikken dwaelden halstarrig en dwaes in het ronde, en velen bemerkten dat twee vingeren zyner rechter

hand met bloed geverwd waren. Niemand hunner dorst hem naderen; want de dood straelde uit zyne oogen, en ieder zyner blikken ging als eene schicht in de zielen dergenen die hem bezagen.

Dit bloed dat aen zyne vingeren kleefde deed hen bovenal sidderen; eene schriklyke gissing liet hen raden waer hy het gehaeld had. Gewis had hy de wonde zyner moeder gerraekt, misschien had hy dit hart dat hem zoo zeer beminde gevoeld, en uit die ysselyke aenrakingen de razerny geput die hem meer kracht en dorst tot de wraek moest geven! - Zoo wandelde hy sprakeloos door het woud, tot dat de avond, de legerplaets met duisternis omvangende, hem voor de oogen zyner makkers verborg.

Te Ardenburg gekomen zynde, stelde Deconinck zyne twee duizend wevers onder het bevel van eenen der voornaemste Aenleiders en zond eenen bode met onderrichtingen naer den Hoofdman Lindens. Wanneer hy alle de noodige maetregelen genomen had om de macht der drie afdeelingen van het leger, te St-Kruis te vereenigen, klom hy weder te peerd, en begaf zich rechtstreeks naer Brugge. Hy liet zynen draver in eene herberg staen, en ging te voet in de stad. Niets weêrhield hem, want het was reeds diep in den avond, de poorten waren open en men zag geene andere Soldeniers dan de schildwacht op den wal. Eene doode rust, eene schrikverwekkende stilte heerschte in de straten door dewelke hy gaen moest. Weldra bleef hy voor een gering huis achter St-Donaes kerk staen, en meende te kloppen; doch hy bemerkte dat er geene deur aen deze wooning was en dat de ingang met een lang stuk laken was

gesloten. Dit huis en deszelfs vertrekken moesten hem wel bekend zyn; want het laken opheffende, stapte hy stoutelyk in den winkel en ging welhaest naer eene kleine achterkamer, die door de weifelende vlam eener lamp verlicht was. Tusschen den verbryzelden huisraed, welke op den vloer verspreid lag, zat eene vrouw weenend by eene tafel; twee jonge kinderen hield zy tegen hare borst gesloten en zoende hen zuchtend, als of zy zich gelukkig achtte, dat ten minste die rykdom haer was overgebleven: verder in eenen hoek, die maer half de bleeke stralen der lamp ontving, zat een man met het hoofd in de hand, en scheen te slapen.

By de onverwachte verschyning van Deconinck verschrikte de vrouw zoodanig, dat zy hare kinderen vaster tegen de borst sloot en door eenen luiden schreeuw hare benaeuwdheid te kennen gaf. De man greep met haestigheid naer zyn kruismes, doch zynen Deken herkennende, stond hy op en sprak:

‘ô Meester, wat pynlyken last hebt gy my opgelegd, toen gy my geboodt in de stad te blyven: de genade Gods alleen heeft ons van eene onvermydelyke dood gered. Onze huizen zyn geplunderd, onze broederen gehangen en vermoord - en God weet wat er morgen zal gebeuren. ô Geef my oorlof om by u te Ardenburg te gaen, ik smeek het u.’

Deconinck antwoordde niet op dit verzoek; hy wenkte den ambachtsman met den vinger, en ging met hem tot in den winkel, waer de grootste duisternis heerschte. Dan sprak hy met stille stem:

‘Geeraert, wanneer ik de stad verliet, heb ik u met dertig andere gezellen doen blyven, op dat gy de aen-

slagen der Franschen mocht ontdekken. U heb ik daer toe verkozen, om dat my uw moed en uwe zuivere vaderlandliefde bekend zyn. Misschien heeft het gezicht van de dood uwer makkers, uw hart met vrees bevangen: indien het zoo was sta ik toe dat gy heden nog naer Ardenburg vertrekt.'

'Meester' antwoordde Geeraert' uwe woorden bedroeven my, ik vrees den dood geenzins; maer myne vrouw, myne arme kinderen blyven hier aen alle onheilen blootgesteld. De schrik en de benaeuwdheid maken hen ziek, zy weenen en bidden den ganschen dag, en de nacht geeft hun geene krachten weder: kondet gy zien hoe bleek zy zyn! - En zou ik by het gezicht van al dat lyden, van al dien angst, myne tranen met de hunnen niet mengen? ik ben immers hun aller vader en beschermer, - En is het niet van my alleen dat zy den troost, dien ik hun niet geven kan, afsmeeken? ô meester, geloof my, een vader lydt meer dan zyne vrouw en kinderen lyden kunnen. Nochtans ik zweer het u, ik ben bereid voor het Vaderland alles te vergeten - ja ook myn bloed; en zoo gy my tot iets kunt gebruiken, moogt gy op my staet maken. Spreek dus, want ik gevoel dat gy my iets gewichtigs te bevelen hebt.'

Deconinck vatte de hand van den braven Geeraert, en drukte dezelve met ontroering.

'Nog eene ziel als die van Jan Breydel!' dacht hy.

'Geeraert' viel hy uit 'gy zyt een weerdige gezel; dank voor uwe trouw en uwen moed. Luister dan, want ik heb weinig tyds. Gy zult spoedig naer uwe gezellen gaen om hen te verwittigen: dezen nacht zult gy u

geheimlyk met hen in het Peperstraetje begeven: gy alleen zult op den wal tusschen de Damme- en Kruispoorten klimmen; leg u plat ter aerde en laet uwe oogen in de richting van St-Kruis gaen. Zoodra gy een vuer in het veld ziet, val dan met uwe makkers op de wacht der poort; open deze - er zullen zeven duizend Vlamingen voorstaen.'

'De poort zal op het bepaeld uer open zyn; vrees niet, ik bid u' antwoordde Geeraert met koelheid.

'Is het gezegd?'

'Het is gezegd!'

'Goeden avond dan, myn weerde vriend. Blyf met God!'

'En die vergezelle u, meester!'

Deconinck liet den ambachtsman naer zyne vrouw terugkeeren, en ging zelf ten huize uit. By de oude Hal kwam hy aen eene prachtige wooning: hy klopte en de deur werd geopend.

'Wat wilt gy, Vlaming?' vroeg de dienstknecht.

'Ik begeer Mynheer De Mortenay te spreken.'

'Ja maer, hebt gy geene wapens? want gy lieden zyt niet te betrouwen.'

'Wat geeft u dit!' sprak de Deken 'Ga, en zeg uwen meester dat Deconinck hem wil spreken.'

'ô Heer, mynen God! Gy heet Deconinck? Dan komt gy gewis met een boos inzicht........'

By deze woorden liep de dienstbode ylings naer boven en kwam na eenige oogenblikken terug.

'Gy moogt boven gaen' zuchtte hy 'het gelieve u my te volgen.'

Hy bracht Deconinck boven de trappen voor den

ingang eener kamer. De Mortenay zat by eene kleine tafel waer op zyn helm en zyn degen, nevens de yzeren handschoenen rustten. Hy bezag den Deken met verwondering: deze boog zich voor den Stedevoogd en sprak:

'Mynheer De Mortenay, ik heb my, met betrouwen in uwe eerlykheid, tot hier begeven, wetende dat die stoutheid my niet zal berouwen.'

'Voorwaer' antwoordde De Mortenay 'gy zult terug keeren zoo als gy gekomen zyt.'

'Uwe edelmoedigheid is een spreekwoord onder ons geworden' hernam Deconinck 'ook is het uit oorzaek derzelve, en om u te doen zien dat wy, Vlamingen, eenen eerlyken vyand hoogachten, dat ik tot UEdele gekomen ben. - De Chatillon heeft heden onze stad aen de woede zyner Soldeniers overgegeven, hy heeft acht onzer onnoozele broeders doen hangen. Beken met my, heer De Mortenay, dat het ons eene plicht is hunne dood te wreken; want wat kon de Landvoogd hun ten laste leggen, dan dat zy voor zyne dwingende geboden niet wilden zwichten?'

'De onderdaen moet zynen meester gehoorzamen; hoe streng de straf ook zy, is het hem niet geoorlofd de daden zyner Oversten te beoordeelen.'

'Gy hebt gelyk, Mynheer De Mortenay, zoo spreekt men in Frankryk, en daer UEdele een natuerlyk onderdaen van den Koning Philippe le Bel is, betaemt het u, zyne bevelen te volvoeren. Maer wy zyn vrye Vlamingen, en kunnen die schandelyke ketens niet langer dragen: nu de Landvoogd de wreedheid zoo ver gebracht

heeft, verzeker ik u dat er eerlang bloed by stroomen zal vergoten worden, en indien het lot ons ongunstig ware en dat gy lieden de zege behaeldet - dan zouden er u weinig slaven overblyven, want wy willen sterven. Echter hoe het ook zy, en dit is de oorzaek myner komst, wat er ook gebeuren moge, zal geen hair van uw hoofd door ons geraekt worden: het huis waer in gy u zult bevinden zal voor ons geheiligd zyn, geen Vlaming zal zynen voet over den dorpel uwer wooning zetten. Ontvang daer op myne trouw.'

'Ik dank de Vlamingen om hunne liefde tot my' antwoordde De Mortenay 'maer ik weiger de bescherming die gy my aenbiedt en zal er nooit gebruik van maken. Indien er waerlyk zoo iets voorviel, zou ik my onder de baniere van den Landvoogd, en niet in myne wooning bevinden, en zoo ik sterf zal het met het zweerd in de vuist zyn. Maer ik geloof niet dat het zoo ver komen zal, want de oproeren zullen welhaest gedempt worden, Gy Deken verlaet het Land spoedig, dit raed ik u als vriend.'

'Neen Mynheer, ik verlaet myn Land niet: het gebeente myner vaderen rust in dien grond. Ik bid u, overweeg dat alle dingen mogelyk zyn en dat het fransche bloed door ons kan vergoten worden; maer dan moogt gy u myne woorden berinneren. - Dit is alles wat ik UEdele te zeggen had. Ik wensch u vaerwel, God neme u onder zyne hoede!'

De Mortenay overdacht de woorden van den Deken met meer naeuwkeurigheid, en bevond ter zyner groote droefheid dat een schriklyk geheim onder de zelve

schuilde; hy besloot derhalve des anderdaegs De Chatillon tot waekzaemheid aen te sporen, en zelf eenige maetregelen voor de veiligheid der stad te bevelen. Niet denkende dat hetgeen hy vreesde, zoo haest moest gebeuren, legde hy zich te bedde, en sliep gerust

XVII.

Daer ryst de leeuw, die klaeuw en land
Zoo fier den vyand biedt.
P. Vanduyse.

Achter het dorp Sinte-Kruis, op eenige boogscheuten van Brugge, lag een klein woud, het Eksterbosch genaemd, onder welkers schaduwryke boomen de inwooners der volkrykestad zich gewoonlyk des zondags gingen

verlustigen. De stammen der boomen waren tamelyk van elkander verwyderd en eene zachte zode bekleedde den grond als met een bloeiend tapyt. Om twee uren des nachts was Breydel reeds op deze besprokene plaets. Onpeilbaer was de duisternis, de maen had zich achter zware wolken vertrokken, zachtjes en suisend blies de wind als een zucht door het loof, en het eentoonig geklater der bladen kwam de schriklykheid van dien schrikkelyken nacht nog vermeerderen.

In het Eksterbosch kon men by den eersten blik niets bespeuren, maer met meer aendacht zou men menigvuldige sombre menschenschimmen op den grond uitgestrekt bemerkt hebben. By ieder dezer lichamen blonk eene schitterende ster, in voege dat de zode in een hemelwelfsel scheen te zyn herschapen; duizende lichtende punten waren, als met volle handen, er overgestrooid: deze sterren waren niets anders dan de bylen in welkers gladde stael het weinige licht des nachts zich spiegelde. Meer dan twee duizend beeuhouwers lagen op reien en in dezelfde houding ter aerde; hunne harten klopten lastig, en hun bloed liep snel, want het lang gewenschte uer, - het uer der wraek, en der verlossing was aenstaende. De grootste stilzwygenheid heerschte tusschen deze mannen en iets geheims en schrikverwekkends hing als een tooversluier boven het zwygend leger.

Breydel lag dieper in het bosch: een zyner makkers, dien hy om zyne onversaegdheid byzonderlyk beminde, had zich nevens hem op den grond uitgestrekt; met verdoofde stem hielden zy het volgende gesprek:

‘De Franschen verwachten zich niet aen die zonderlinge

ontwaking' zuchtte Breydel 'zy slapen goed, want zy hebben een hard geweten, die booswichten: ik ben nieuwsgierig om te zien welk een gryns op hun aengezicht komen zal, wanneer zy ter zelfder tyd myn wapen en den dood zien zullen.'

'Ho! myne byl snydt als eene vliem, ik heb ze geslepen tot dat zy het hair van mynen arm wegnam, - en ik hoop dat zy dezen nacht wel bot zal worden, of ik zal ze niet weder slypen!'

'Het is te ver gekomen, Mertyn, de Franschen handelen ons als eenen hoop domme ossen, en zy denken dat wy voor hunne dwingelandy zullen zwichten; maer, God weet het, zy kennen ons niet, en bedriegen zich wanneer zy ons naer de vervloekte Leliaerts beoordeelen.'

'Ja, die bastaerden roepen heil Frankryk; zy streelen den Vreemden, maer hen wacht ook iets, want toen ik myne byl met zoo veel moeite sleep heb ik hen niet vergeten!'

'Ho neen, Mertyn, gy moogt het bloed uwer landgenoten niet vergieten. - Deconinck heeft het verboden.'

'En Jan van Gistel, die laffe verrader, zal die blyven leven? Neen, by myne ziel!'

'Jan van Gistel zal sterven; hy moet rekenschap over de dood van Deconinck's ouden vriend geven. Maer dit zy de eenigste.'

'Zullen de andere bastaerden dan ongestraft blyven? zie, meester, dit gedacht pynigt my, ik kan het niet over myn hart krygen.'

'Hunne straf zal groot genoeg zyn, de schaemte, de verachting zy hun deel; wy zullen ze hoonen en mis-

pryzen. En zeg my, Mertyn, heeft gy niet op de gedachte dat iedereen u in het aengezicht mag spuwen en zeggen: - Gy zyt een bastaerd, een laffaert, een landverrader? Dit zal hun gebeuren.'

'Ho, ja meester, uwe woorden jagen eene konde rilling over myn lichaem! Welke yslyke straf, waerlyk duizend mael pynlyker dan de dood. Welke hel zou dit voor hen zyn, indien zy eene vlaemsche ziel hadden!'

Nu zwegen zy eenige oogenblikken, hoorende als de stappen van menschen in de verte, doch dit gerucht verging welhaest; dan hernam Breydel:

'Die booze Wallen hebben myne oude moeder vermoord. Ik heb het gezien, een vyandlyke degen is door het hart, dat my zoo zeer beminde, gegaen. Zy hebben geen medelyden voor haer gehad, om dat zy eenen onbuigbaren Vlaming gebaerd heeft; maer nu zal ik geen medelyden met hen hebben, - en ik zal terzelfder tyd myn bloed en het Vaderland wreken.'

'Geven wy lyfsgenade, meester? Vangen wy iemand?' 'Ramp moet ik hebben, indien ik iemand vang of het leven schenk! Geven zy lyfsgenade? Neen, zy scheppen moed in moorden, zy vertrappen de lyken onzer broeders onder de hoeven, hunner peerden. - En denkt gy, Mertyn, dat ik nu, - nu de bloedige schim myner lieve moeder my steeds voor de oogen zweeft, eenen Franschman zal kunnen zien, zonder dat my eene dolle razerny kome vervoeren. Ho! ik zou ze byten en met de tanden verscheuren, indien myne byl op zoo veel slagoffers breken moest. Maer dit kan niet zyn, myn wapen is my sedert lang een trouw gezel.'

‘Luister, meester, het gerucht vermeerdert op den weg van Damme! Wacht wat!’

Hy plaetste zyn oor tegen den grond, hief het weder op en sprak:

‘Meester, de wevers zyn niet ver van hier, nog vier boogscheuten.’

‘Kom dan, wy staen op. Ga stilzwygend langs de scharen en zorg dat men zich niet oprechte. Ik ga Deconinck te gemoet, opdat hy wete in welke lanen hy zyne mannen kan schikken.’

Eenige oogenblikken hier na drongen vier duizend wevers langs verschillende zyden in het bosch; zy legden zich, volgens het bevel dat zy ontvangen hadden, op den grond en zwegen. De stilte werd door hunne komst maer weinig verstoord, en weldra hoorde men niets meer. Aleenlyk kon men eenige mannen van de eene schaer tot de andere zien gaen: dezen droegen aen de Aenleiders het bevel dat zy zich by het oostereinde van het bosch moesten begeven.

Wanneer zy in groot getal daer gekomen waren, schaerden zy zich rond Deconinck, om zyne onderrichtingen te ontvangen. De Deken der wevers ving in dezer voege aen:

‘Broeders, heden moet de zon onze vryheid of onze dood bestralen. Vereenigt derhalve al de onversaegdheid, welke u door de liefde tot het Vaderland kan ingeboezemd worden: denkt wel dat gy voor de stad, waer het gebeente uwer vaderen rust, voor de stad waer uwe wieg gestaen heeft, vechten moet. Geeft niemand lyfsgenade; moordt alle de Franschen, die u onder de hand vallen, en laet geenen wortel van dit vreemd

onkruid. Wy of zy moeten sterven! Is er iemand onder u die nog eenig medelyden gevoelt voor degenen die onze broeders zoo onbarmhertig hebben gehangen en verpletterd, voor die verraders, welke onzen Graef gevangen en zyn kind vergeven hebben?’

Een gemor, zoo somber en zoo wraekzuchtig dat de toon alleen bekwaem was om het hart met schrik te henypen, bleef een oogenblik onder het loover der boomen hangen.

‘Zy zullen de dood sterven!’ was der aenleiders antwoord.

‘Wel nu’ hernam Deconinck ‘heden nog zullen wy vry zyn; maer er zal ons nog meer moed behoeven om onze vryheid te bewaren, want de fransche Koning zal ongetwyfeld met een nieuw leger naer Vlaenderen komen’

‘Zoo veel te beter’ viel Breydel in ‘dan zullen er meer kinderen zyn die hunne vaderen zullen beweenen, even als ik myne arme moeder beween. God heb' hare ziele!’

De woorden van den Deken der beeuhouwers hadden de redevoering van Deconinck onderbroken. Deze vreezende dat de tyd om hun de noodige onderrichtingen te geven mocht verloopen, hernam:

‘Ziet hier wat gy te doen hebt: - zoodra drie uren op de klok van Sinte Kruis slaen zullen, zult gy uwe mannen doen opstaen, in gelederen scharen en tegen de baen brengen. Ik zal met eenige gezellen tot by de stadsmuren gaen; eenige oogenblikken daer na, de poort door de Klaeuwaerts, die ik in de stad gelaten heb, geopend zynde, zult gy allen stilzwygend binnentrek-

ken en de volgende richting nemen: meester Breydel met de beeuhouwers zal de Speypoort innemen, dezelve doen bewaren en dan met zyne mannen in alle de straten rond de Snaggaertsbrugge gaen[(1)]: meester Lindens neem gy de Cathelyne poort en zend uwe mannen in alle de straten tot by de Vrouwekerk. Het leêrtouwers en schoenmakers ambacht zal de Gendpoorte tot aen den Steen en de Burcht bezetten: de andere ambachten onder den Deken der metselaers zullen de Dammepoort innemen en rondom de St. Donaeskerk zich verspreiden: ik met myne twee duizend mannen zal my naer de Boverie poorte begeven, het gansche kwartier van daer tot aen de Ezelpoorte en groote Markt zal door myne gezellen omringd worden.[(2)] Wanneer gy nu in dier wyze de wachten der poorten zult hebben overrompeld, blyft dan zoo stil mogelyk in de straten staen, want wy mogen de Wallen niet wekken voor dat alles bereid zy. Luistert wel: zoodra gy den vaderlandschen kreet Vlaenderen den Leeuw! zult hooren, herhaelt hem dan te gelyk, dit zal het teeken zyn, en kan u onderling in de duisternis doen herkennen. Voorders zult gy de deuren der huizen, waer de Franschen geherbergd zyn, openloopen en alles vermoorden.'

(1) En Jan Breydel ginc metter ander schare lancx die Speypoorte aen die Snaggaertsbrugge, want daer ontrent waren ghelogiert Jacob van Saint-Pols lieden van wapenen, ende sine dienlinghen bet dan tot IIII^{m} mannen, en men hietse die snackers.
Die excellente Cronike.

(2) En Pieter dye coninc soude comen metter eender schare ter cruyspoorte inne, ende alsoo totter marct ende van danen totter vrydaechs marct.
Die excellente Cronike.

'Ja maer, meester' bemerkte een der aenleiders 'wy zullen de Franschen niet van onze stadgenoten kunnen onderscheiden, dewyl wy ze meest tebedde en ontkleed zullen vinden.'

'Er is een gemakkelyk middel om alle misgreep hier in te ontwyken: hoort wat gy te doen hebt. Indien gy met den eersten oogslag niet zien kunt of het een Franschman of een Vlaming is die gy aentreft, beveelt hem dan dat hy zegge Schild en vriend! Al wie deze woorden niet kan uitspreken heeft eene fransche tong, men slae hem dood.'[(1)]

De klok van Sinte Kruis zond hare galmen driemael over het bosch.

'Nog iets!' sprak Deconinck met haest. 'Weet dat ik het huis van Mynheer De Mortenay onder myne bescherming genomen heb; hetzelve zy door u niet geschonden, noch besprongen: niemand zette zynen voet over den dorpel der wooning van dien edelen vyand. Gaet nu ras tot uwe mannen, deelt hun myne bevelen mede, en doet zoo als ik u gezegd heb. Maekt spoed! Niet veel geruchts, ik bid u.'

De aenleiders begaven zich ieder by zyne benden en brachten dezelve, de eene achter de andere, tegen den boord der baen. Deconinck schikte een groot getal wevers langs den weg tot op eenen boogscheut der stad; hy alleen naderde dichter by den wal en drong met zyn

(1) En roepen schilt en vriend, wat walsch es valsch eest, slaet al doot, ende die dat niet en conste segghen die soude men doodslaen sonder verdrach.
Die excellente Cronike.

oog door de duisternis. Eene lont, welkers brandend einde hy in zyne hand verborgen hield, scheen met eenen rooden gloed tusschen zyne vingers. Hy bespeurde een hoofd dat even boven den stadsmuer uitstak; het was de wever, welken hy des avonds te voren had bezocht. Hier op nam de Deken eenen bussel vlas onder uit zynen kolder, legde denzelven ter aerde en blies hevig op de lont. Weldra klom eene lichtende vlam boven het veld en het hoofd van den wever verdween achter den muer der stad. Het teeken was nog geene vier stonden gegeven, wanneer de schildwacht, die boven den wal stond, met eenen pynlyken schreeuw ter aerde stortte en over den muer geworpen werd: dan hoorde men achter de poort nog eenig geratel van wapenen en eenige klachten van stervende menschen; maer op dit gerucht volgde onmiddelyk de stilte des doods.

Met de grootste omzichtigheid togen alle de ambachten in Brugge, ieder aenleider begaf zich met zyne mannen naer het kwartier dat hem door Deconinck was aengewezen. Een vierendeel uers later waren de wakers van alle de poorten vermoord, en ieder ambacht bevond zich op zyne plaets: voor elke deur der herbergen, waer de Franschen gehuisd waren, stonden acht Klaeuwaerts gereed om zich met hamers en bylen eenen ingang te openen. Geene enkele straet was zonder bezetting: de stad was in alle hare deelen vervuld met Klaeuwaerts, die nu slechts het teeken om te beginnen afwachtten.

Deconinck stond op het midden der Vrydagmarkt; na eene korte bedenking, sprak hy den vloek der Franschen uit, roepende:

'Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is, valsch is! slaet al dood!'

Die roep, het vonnis der Vreemden, liep door vyf duizend monden. Licht is het te bedenken wat schriklyk gehuil, wat yslyke verwarring van moordkreten er uit ontstond. op hetzelfde oogenblik werden alle deuren ingestooten of verbryzeld. De Klaeuwaerts liepen vol wraeklust naer de slaepkamers der Franschen en vermoordden al wat de woorden schild en vriend niet kon uitspreken. Dewyl er in sommige huizen meer Franschen dan men er in zoo korten tyd kon doodslaen geherbergd waren, hadden velen den tyd gehad om zich te kleeden en om de wapens in de hand te nemen; en dit wel byzonderlyk in het kwartier waer De Chatillon met zyne tallyke wachten gehuisd was[(1)]. Niettegenstaende de woede van Breydel en zyne mannen waren er omtreut de zes honderd Franschen in dier voege byeengeraekt; velen die, alhoewel gewond, de slachting ontloopen waren, begaven zich uit de andere straten naer de Snaggaertsbrugge en kwamen het getal der vluchtelingen zoodanig vermeerderen dat zy, eindelyk tot by de duizend sterk geraekt zynde, besloten hun leven duer te verkoopen.

(1) En Jan Breydel ontrent den drien hueren smorgens soo quam hi met den sinen in de herberghen van den walen roupende Vlaender dye leeu, alle die goede Vlamingen syn die volghen mi nae, dat walsch is dats valsch, slaet al doot. Eeneghe van dien lagen nog op haer bedde en sliepen, andere stonden oppe en waren nog in hunne wambaysen en men slouch se dood gelyc kyeckenen.
Die excellente Cronike

Zy stonden in eene dikke schaer tegen de huizen, en verdedigden zich wanhopig tegen de beenhouwers. Velen onder hen hadden kruisbogen en schoten menigen Klaeuwaert ter neder; maer dit vergrootte de razerny der genen die hunne makkers zagen vallen. Men hoorde de stem van De Chatillon die de zynen tot wederstand aenmoedigde, men bemerkte insgelyks Mynheer De Mortenay wiens reuzenzweerd in de duisternis als eene bliksemstrael blonk.

Breydel raesde als een uitzinnige, en hakte links en rechts tusschen de Franschen; ook stond hy reeds eenige voeten boven den grond, zulk een groot getal vyanden had hy onder zyne voeten geworpen. Stroomen bloeds liepen onder de lyken, en de schreeuw: Vlaenderen den Leeuw! slaet al dood! mengde zich in afgryzelyke galmen met de laetste kreten der stervenden. Mynheer Jan van Gistel bevond zich ook onder de Franschen. Daer hy wist dat zyne dood onfeilbaer was, indien de Vlamingen den zege behaelden, riep hy gedurig: Heil Frankryk, Heil Frankryk! denkende daer by de Soldeniers aen te moedigen. Maer Jan Breydel herkende zyne stem.

'Mannen!' riep hy met dolle woede 'de ziel van den bastaerd moet ik hebben! vooruit, dit heeft lang genoeg geduerd, - wie my bemint volge my naer!'

By deze woorden wierp hy zich metzyne byl te midden der Franschen, en hakte al de omstaende plotseling ten gronde; zyne makkers dit ziende, vielen met zoo veel verwoedheid op den vyand dat zy, denzelven tegen den muer dryvende, by de vyfhonderd van zyne mannen om den hals brachten. - In dit uiterst oogenblik,

in dit aeklig stervensuer herinnerde De Mortenay zich de woorden en de belofte van Deconinck; hy was blyde dat hy den Landvoogd nog redden kon en riep:

'Ik ben De Mortenay, men late my door!'

De Klaeuwaerts lieten hem met eerbied doorgaen en hinderden hem geenzins.

'Langs hier, langs hier, volgt my makkers!' riep hy tegen de overblyvende Franschen, meenende hen alzoo te redden; maer de Vlamingen hakten te schriklyk onder hen. Het getal der vluchtenden werd zoo gering dat met De Chatillon[(1)] niet meer dan dertig persoonen in het huis van Mynheer De Mortenay konden geraken; de overigen lagen allen op den grond in hun bloed te stuiptrekken. Breydel hield zyne mannen voor de deur van den Stedevoogd, en verbood hun in huis te treden: hy omringde het kwartier op dat niemand zou kunnen ontvluchten, en hield zelf de wacht voor den ingang der wooning van De Mortenay.

Terwyl dit gevecht plaets had, was Deconinck in de Steenstraet by St.-Salvators nog bezig met den laetsten Franschman op te zoeken[(2)]. Dit deden insgelyks de andere ambachten in de kwartieren die hun bedeeld waren. Men wierp de lichamen der gedooden uit de huizen

(1) Den heere van Chatillon hadde hem meenen in defensie te stellen, maer syn peerd onder hem gedood synde, hadde hy alle moeite om in het huys van eenen vriend te vluchten.
Jaerboecken van Brugge.

(2) Ende Pieter die coninc ghinc met sinen volcke in de Steenstrate ende bi Sinte Salvators, in alle die herberghen daer die walen ghelogiert waren, ende men slouchse allegader doot, men vincker nyement.
Die excellente Cronike.

tot dat, de straten er gansch mede overdekt zynde, men met moeite in de duisternis voort kon. Menigvuldige Soldeniers der bezetting hadden zich verkleed en meenden alzoo door de eene of andere poort te ontsnappen; maer dit gelukte hun niet, dewyl men hun gebood de woorden schild en vriend uit te spreken. Zoodra men den klank hunner stem maer hoorde, viel eene byl in hunnen nek en zy stortten zuchtend ter aerde[(1)]. Uit alle de kwartieren der stad klommen de kreten Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is valsch is! Slaet al dood! verward en donderend in de hoogte. Hier en daer liep nog een Franschman voor eenen Klaeuwaert die hem vervolgde; maer dan viel hy welhaest op een ander wapen en stierf eenige stappen verder.

Deze wraek duerde tot dat de zon reeds boven de kim stond en, de lyken van vyf duizend Franschen beschynende, het gestorte bloed kwam opdroogen. - Vyf duizend Vreemden werden dien nacht aen de schimmen der vermoorde Vlamingen opgeofferd: er is een bloedig blad in de Kronyken van Vlaenderen; dit schriklyk getal staet er naeuwkeurig op aengeteekend[(2)].

(1) Langs de straten gaende riepen zy geduerig: Vlaenderen den Leeuw........ Het woord van degone die de poorten en andere posten bewaerden was schild en vriend: het welcke sy buyten andere verkoren hadden om dieswille dat de Franschen deze woorden niet wel en prononceren en konden: soo dat alle degone die dat niet recht en seyden, dootgesmeten werden.
Jaerboecken van Brugge.

(2) Op dye vrydach waren bedt dan V^m walen binnen Brugge verslegen ende des anderdaechs waren te Gendt ooc bedt dan II^m walen dootghesleghen, dit gheschiede int jaer ons Heren XIIIe ende twee.
Die excellente Cronike.

Voor de wooning van Mynheer De Mortenay was iets zeldzaems, iets ysselyks te zien. Duizend beeuhouwers lagen tegen den grond, met hunne bylen in de hand, en met de oogen dreigend en vol wraeklust, op de deur gevestigd. Hunne bloote armen en hunne kolders waren met bloed geverwd, en tusschen hen lagen er menigvuldige lyken, uitgestrekt als zy; doch zy schenen geen acht er op te geven. Eenige gezellen van andere ambachten stapten hier en daer over de neêrliggende beenhouwers, en zochten de lichamen der gesneuvelde Vlamingen om dezelve ter aerde te bestellen.

Alhoewel zy door eene innige woede schenen ingenomen kwam geen enkel scheld woord uit den mond der beenhouwers. De wooning van De Mortenay was, volgens het gegeven woord, voor hen geheiligd: zy wilden de belofte, die Deconinck gedaen had, niet breken, ook hadden zy te veel achting voor den Stedevoogd en vergenoegden zy zich derhalve met het kwartier te bezetten en te bewaken.

Mynheer De Chatillon en Jan van Gistel, de Leliaert, waren in het huis van De Mortenay gevlucht. De grootste benaeuwdheid had hen bevangen, want eene onvermydelyke dood zweefde voor hunne oogen. De Chatillon was een moedig ridder, hy verwachtte zyn lot met koelen bloede; Jan van Gistel, integendeel, was bleek en beefde. Hy kon, ondanks het geweld dat hy zich aendeed, zynen angst niet verbergen en verwekte het medelyden der byzynde Franschen, zelfs van De Chatillon, die in hetzelfde gevaer was. Deze heeren waren in eene opperzael tegen de straet: van tyd tot tyd gingen zy by het venster en blikten met afgryzen op de

beenhouwers welke voor de deur lagen, als eenen hoop wolven die hunne prooi afwachten. Van Gistel ook by het venster gegaen zynde, had Jan Breydel hem bemerkt en met zyne byl bedreigd. Eene onstuimige beweging was onder de beeuhouwers gegaen; allen hadden hun wapen naer den verrader, dien zy dooden wilden, opgeheven. - Hoe beneep zich het hart van den Leliaert, wanneer deze duizend bylen als een doodvonnis hem tegenblonken; hy keerde zich om naer de andere ridders, en sprak op eenen droeven toon:

'Wy moeten sterven, Myne heeren, er is geene genade voor ons; want zy hygen naer ons bloed als dorstige honden Zy zullen niet heen gaen. Och God, wat gaen wy doen?'

'Door de handen van dit graeuw om te komen is niet eerlyk' antwoordde De Chatillon 'ik wenschte dat ik als een ridder met den degen in de vuist gesneuveld ware; maer het is zoo!'

De koelhheid van De Chatillon bedroefde van Gistel nog meer.

'Het is zoo!' herhaelde hy 'och God, wat schriklyk oogenblik! Hoe zullen zy ons martelen! Maer, Mynheer De Mortenay, ik bid u om Gods wil; gy, die veel op hen vermoogt, vraeg toch of zy voor groot losgeld ons het leven willen laten. Ik wil door hunne handen niet sterven, en zal alles geven wat zy eischen, hoe veel het ook zy.'

'Ik zal het hun vragen' antwoordde De Mortenay 'maer laet u niet zien of zy halen u uit den huize.'

Hy opende het venster, en riep:

'Meester Breydel, Mynheer van Gistel doet u vragen,

of gy hem voor een groot losgeld een vrygeleide wilt verleenen. Eisch al wat gy wilt, bepael zelf de som. Weiger niet, bid ik u.'

'Mannen' riep hy tot zyne makkers met eenen bitteren lach 'zy bieden ons geld! zy denken dat de wraek van een volk met geld kan betaeld worden. Zullen wy dit aennemen?'

'Wy moeten den Leliaert hebben!' huilden de beeuhouwers 'sterven moet hy de verrader! De bastaerdvlaming.'

Die kreten klonken yslyk in de ooren van van Gistel, het scheen hem dat de bylen hem reeds den doodslag gaven. De Mortenay liet de onstuimige wraekeisching voorbygaen, en riep op nieuw:

'Gy hebt my gezegd dat myne wooning eene bevryde plaets was; waerom verbreekt gy nu het gegeven woord?'

'Wy zullen uwe wooning eerbiedigen' antwoordde Breydel 'maer ik zweer u dat De Chatillon noch van Gistel de stad levend zullen verlaten, hun bloed zal het bloed onzer broederen betalen, en wy zullen niet van hier gaen voor dat onze bylen den laetsten slag in hunnen nek gegeven hebben.'

'En mag ik vryelyk de stad verlaten?'

'Gy, Mynheer De Mortenay, met uwe dienaeren moogt gaen waer gy wilt, geen hair van uw hoofd zal geraekt worden. Maer bedrieg ons niet, want wy kennen de mannen, die wy zoeken, te wel.'

'Nu dan, ik zeg u dat ik binnen een uer naer Kortryk wil vertrekken.'

'God hebbe u onder zyne hoede.'

‘Gy hebt dan volstrekt geen medelyden met weerlooze ridders?’

‘Zy hebben geen medelyden met onze broeders gehad, hun bloed moeten wy hebben! De galg die zy geplant hebben staet nog recht.’

De Mortenay sloot het venster toe, en sprak tot de ridders:

‘Myne heeren ik beklaeg u, zy willen uw bloed vergieten. Ho gy loopt groot gevaer! maer ik hoop dat ik UEdele met den bystand des Heeren nog zal kunnen redden. Er is een uitgang achter den hof, langs denwelken het u kan gelukken aen uwe bloeddorstige vyanden te ontsnappen. Verkleedt u, en stygt te peerd: dan zal ik met myne dienaren ter deure uitgaen, en terwyl ik aldus de aendacht der beenhouweren tot my zal trekken, zult gylieden ylings langs achter naer de vesten vluchten. By de Smedepoorte is de muer afgebroken. Het zal u niet moeielyk zyn in het veld te geraken, uwe peerden zal men niet kunnen tegenhouden.’

De Chatillon en van Gistel aenveerddden dien middel met blydschap. De Landvoogd nam de kleederen van zynen Kapellaen en van Gistel die van eenen geringen dienaer; dertig andere Franschen, die overgebleven waren namen de peerden uit de stallen en bereidden zich om met hunnen veldheer te vluchten.

Wanneer zy allen opgezeten waren ging Mynheer De Mortenay met zyne dienaers in de straet, waer de beeuhouwers lagen. Dezen, niet denkende dat men hen op eene andere plaets kon bedriegen, stonden op en bezagen met naeuwkeurigheid allen die den stedevoogd vergezelden. - Maer eensklaps werd de schreeuw

Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is valsch is! Slaet al dood! in eene andere straet aengeheven en men hoorde de stappen van dravende peerden achter den hoek galmen. Met de grootste snelheid liepen alle de beeuhouwers verward en huilend naer de plaets waer het gerucht zich deed hooren, - maer het was te laet. De Chatillon en van Gistel waren ontvlucht; van de dertig man, die hen vergezelden waren er twintig onder den voet geraekt, want overal waer zy voorby renden vonden zy vyanden, die op hen aenvielen; doch het geluk wilde dat de twee ridders het ontkwamen. Zy vloden langs achter St. Claren naer den stadswal, en kwamen tot by de Smedepoort; hier sprongen zy met hunne dravers in de vest en zwommen er met groot gevaer door, want de lyfknecht van De Chatillon verdronk met het peerd dat hy bereed(1).

De beeuhouwers hadden de vluchtende Franschen tot by de poort vervolgd; wanneer zy hunne twee aertsvyanden in de verte tusschen de boomen zagen verdwynen, kwam de hevigste woede hen vervoeren, zy raesden en vloekten van spyt; nu toch scheen hun de wraek onvolledig. Na zy eenigen tyd als verstomd hunne oogen op de plaets, waer De Chatillon verdwenen was, gevestigd hadden, gingen zy van den wal, en

(1) En ontrent half voor noene Jacob van St-Pol [De Chatillon] nam syn cappellaens cleederen en deedtse aen, ende reedt also achter Sinte Claren naer de veste en quam also lancx der veste tot by der Smedepoorte daer hi met sinen peerde vloodt en swam duer die veste in groter vreesen van verdrincken, want zyn principael lyfcnape bleef daer in de veste en verdranc.
Die excellente Cronike.

wendden zich onvergenoegd naer de Vrydagmarkt. Op eens kwam een ander gerucht hunne aendacht gaende maken. Te midden der stad verhief zich eene menigte verwarde stemmen, die by poozen de lucht met lange en schaterende galmen vervulden, als of een Vorst zyne blyde inkomst deed. De beeuhouwers konden die zegepralende kreten niet verstaen, de stemmen waren nog te verre van hen. Allengskens naderde de juichende stroom, en weldra werden de zegeroepen verstaenbaer.

'Heil den blaeuwen Leeuw! Heil onzen Deken! Vlaenderen is vry, heil! heil!'

Eene ontelbare menigte van alle de inwooners van Brugge', dreef als eene onweêrswolk door de straet. Het gejuich dezer vrygevochten Vlamingen bonsde tegen de muren der huizen, en rolde als een morrende donder boven de stad: vrouwen en kinderen liepen tusschen de gewapende ambachtslieden, en het blyde handgeklap paerde zich met het onophoudelyk geroep: 'Heil! heil den blaeuwen Leeuw!'

Uit het midden dezer scharen ging een witte standaerd op, in welkers wentelende vouwen een klimmende leeuw met blaeuwe zyde gewrocht was. Dit was het groote vaendel der stad Brugge, dat zoo lang voor de Lelie had moeten wyken. Nu was het weder uit zyne bergplaets gerukt, nu prykte het boven de lyken der verdelgde vyanden, - nu werd de wederkomst van dit heilig zinnebeeld met duizend blyde galmen begroet.

Een man van kleine gestalte droeg het toegejuichte teeken, en hield het, met de armen op de borst gesloten, tegen zyn hart, als of het hem eene innige liefde inboe-

zemde. Tranen liepen in overvloed op zyne wangen - tranen van vaderlandsliefde en van geluk; want eene onuitsprekelyke uitdrukking van zaligheid zweefde op zyne wezenstrekken. Hy die nooit by de grootste rampen geweend had storte nu tranen, - nu hy zynen God, den Leeuw zyner Vaderstad weder op het altaer der Vryheid had geplaetst.

De oogen der ontelbare burgers wendden zich gedurig naer dien man, en dan werd de schreeuw: Heil Deconinck! Heil den blaeuwen Leeuw! met meer kracht hernomen. Zoodra de Deken der wevers met den standaerd by de Vrydagmarkt naderde, kwam eene dolle blydschap de harten der beeuhouwers vervullen; zy ook herhaelden menigmael den juichenden zegeroep, en drukten elkander de handen met eene vurige liefde; trouwens het gevoel der Vaderlandsmin ontsteekt de harten in edele driften. Breydel wierp zich als zinneloos vooruit, kwam onder den standaerd, en reikte zyne twee handen met een merkbaer ongeduld tot den Leeuw. Deconinck bood het vaendel aen den Deken der beenhouwers, en sprak:

'Daer, myn vriend, dit hebben wy heden herwonnen, - het zinnebeeld onzer vrye vaderen!'

Breydel antwoordde niet, zyn hart was te vol: bevend van ontroering sloeg hy zyne armen om den doek van den standaerd, en omhelsde alzoo den blaeuwen Leeuw. Hy verborg zyn hoofd in de vouwen der zyde, en weende eenige oogenblikken zonder zich te bewegen: dan liet hy het vaendel los, en kwam in de uiterste opgetogenheid tegen de borst van Deconinck vallen.

Terwyl de twee Dekens elkander vuriglyk in de

armen drukten hield het volk niet af met roepen: er bleef een juichend gerucht, - een vervoerend geschreeuw boven die duizend hoofden dryven, en eene vlottende beweging gaf hunne onrustige blydschap te kennen. De Vrydagmarkt was niet wyd genoeg om alle den byzynden Burgeren eene plaets te verleenen; hoe zeer zy ook tot smachtens toe opeengesloten waren. De Steenstraet was tot by St. Salvators kerk nog vol menschen; insgelyks waren de Smede- en Boverie straten tot op eenen zekeren afstand met de min onstuimige vrouwen en kinderen overdekt.

De Deken der wevers keerde zich naer het midden der Markt, en naderde by de nog rechtstaende galg. De lichamen der gehangene Vlamingen waren er afgedaen en reeds begraven; maer de acht stroppen had men er met inzicht aengelaten, als een gedenkteeken der dwingelandy. De Standaerd met den brugschen leeuw werd by het moordtuig geplant, en dan met nieuwe vreugdekreten begroet. - Na dat Deconinck nog eens zyne oogen naer het herkochte wapen had opgeheven, zonk hy langzaem ten gronde, knielde, liet hoofd nedergaen - en bad met saemgevoegde handen.

Wanneer men eenen steen in een slapend water laet vallen loopt de beweging in bevende kringen over de gansche uitgestrektheid van den plas. Het gedacht en het inzicht van Deconinck verspreidde zich op dezelfde wys onder de Burgers, alhoewel de meesten hem niet zagen. Eerst knielden en zwegen die welke om hem stonden, dezen deelden die beweging aen de anderen mede, en zoo zonken alle de hoofden beurtelings: destemmen vergingen eerst in het midden van den wyden kring, en

verminderden steeds tot dat de grootste stilte onder de scharen gekomen was. Acht duizend knien raekten den nog bebloeden grand en achtduizend hoofden verootmoedigden zich voor den God, die de menschen voor de vryheid heeft geschapen. - Welke harmony moest op dit oogenblik voor den troon des Heeren klinken! Hoe aengenaem moest hem dit plechtig gebed zyn, - dat als eene suisende hulde onder zyne voeten kwam dryven!

Deconinck stond na eenen korten tyd van de aerde op, en, terwyl de stilte nog bleef voortduren, sprak hy met luider stemme, op dat velen hem mochten hooren: ‘Broederen, heden heeft de zon een schooner licht voor ons, de lucht is zuiver in onze stad; - de adem der Vreemden komt ze niet meer besmetten. De trotsche Wallen hebben gedacht dat wy hunne slaven zouden zyn en blyven; maer zy hebben nu ten koste huns levens geleerd dat onze Leeuw wel slapen, maer niet sterven kan. Wy hebben het erfdeel onzer vaderen herwonnen, en de voetstappen der Vreemden met bloed uilgevaegd; maer alle onze vyanden zyn niet dood, Frankryk zal ons nog meer gewapende huerlingen zenden, want bloed eischt bloed. Dit is niets, nu zyn wy onverwinbaer; echter zult gy niet op de behaelde zege mogen slapen: houdt uwe harten groot, dapper, en laet het edel vuer dat op dit oogenblik in uwen boezem blaekt niet verslappen. Ieder ga nu naer zyne wooning, en verblyde zich met zyn huisgezin over de gelukkige verlossing. Juicht en drinkt den wyn der vrolykheid, want dit is de schoonste dag dien gy zult beleven. De Burgers die geenen wyn hebben, kunnen

naer de Halle gaen; men zal er eene maet voor elken man uitdeelen.'

Het geroep, dat weder allengskens aengroeide, belette den Deken in zyne aenspraek voort te gaen; hy wenkte de omstaende Dekens en ging met hen naer den kant der Steenstraet. De scharen openden zich eerbiediglyk voor hem, en overal verwelkomde hem het blyde geschal der vervoerde Burgers. Nu drong iedereen naer den Standaerd die hy de galg geplant was; allen kwamen beurtelings met opgetogenheid den blaeuwen Leeuw bezien, en blikten op dit kenteeken hunner stad als op het aengezicht van eenen vriend, die, na lange reizen, uit vreemde landen onder zyne broederen terugkomt. Zy reikten hunne handen in de hoogte, en maekten zulke vrolyke gebaren dat zy, aen een kond en onverschillig oog, zinneloos zouden geschenen hebben.

Weldra kwamen er gezellen, die reeds wyn gehaeld hadden, met hunne kannen op de Markt, en verspreidden het blyde nieuws dat men in de Hal eene maet voor ieder schonk. Eene uer later had elk zyn drinkvat in de hand: - en zoo eindigde die heuglyke dag, zonder wanorde en zonder twist, er was maer één gevoel in alle harten: - het gevoel dat de ziel van eenen gevangenen streelt, wanneer hy weder de zon boven zyn hoofd ziet staen, en dat de wyde wereld alleen zyn kerker wordt.

XVIII.

> Was niet het schoonste tydperk van haer leven
> Voor hare ziel een onophoudlyk streven?
> Was alles wat sy hier ook tegenkwam
> Niet bitter voor haer zuiver hart? en nam
> Niet elke dag een van haer droomen weg
> En met den droom een bron van zaligheid?
> *Johan Alfried De Laet.*

Het was nu twee jaren geleden dat de vreemdeling, zynen voet op het Vaderland zettende, riep: - Bukt uwe hoofden, gy, Vlamingen! - Gy, noordertelgen, gehoorzaemt den zuiderzonen, of sterft!

Maer dan wisten zy niet dat er in Brugge een Man geboren was, wiens schedel met vernuft was opgevuld, wiens ziel door heldenmoed groot was; - een man die als een licht onder zyne tydgenoten moest schynen, en aen wie God, als aen den Tolk Moze gezegd had:

'Ga en verlos uwe broederen uit de banden Pharao's.'

Zoodra de verwoestende scharen der Franschen op den bodem des Vaderlands gekomen waren en dat de kim zich door het opvliegend stof boven hunne hoofden verduisterde, klonk er eene geheime stem in de ziel van Deconinck - eene stem die zegde:

'Geef acht, dezen zoeken slaven!'

By dien roep beefde de edele Burger van pyn en verontweerdiging.

'Slaven! wy slaven?' was zyn zucht 'ô Heer onze God, lyd het niet! Het bloed onzer vrye vaderen heeft voor uwe altaren gestroomd, zy zyn in het zandig Arabië met uwen heiligen naem op hunnen mond gesneuveld: ô lyd niet dat hunne zonen aen de keten der vreemden verbasterd worden, opdat de tempels, die wy U opgericht hebben, niet met slaven vervuld worden.'

Deconinck had dit gebed in zyne ziel gesproken; maer het hart der menschen ligt voor den Schepper open. Hy vond in den Vlaming nog al den edelmoed en den geest waer uit Hy zyne ziel gevormd had, en Hy liet eene onzichtbare strael van zich gaen. Met eene geheime kracht plotseling vervuld, gevoelde de Vlaming zyne denkvermogens zich verdubbelen en riep in geestverrukking ontheven:

'Ja, Heer, ik heb uwen machtigen vinger op myn voorhoofd gevoeld; ja, ik zal myn Vaderland bewaren! Ik

zal de graven myner vaderen, uwe dienaeren, niet laten vertreden............ Gezegend zyt gy, ô God, die my geroepen hebt!'

Sedert dit oogenblik had Deconinck maer een gevoel, maer een' zucht in zyn hart behouden: uit het groote woord Vaderland ontstonden alle zyne gedachten, alle zyne aendoeningen; belang, maegschap, rust, alles werd verbannen, om de liefde tot den Leeuwenbodem alleen in den wyden boezem te laten woonen. - Welke mensch ook was ooit edeler dan deze Vlaming die honderde malen zyn leven en zyne vryheid zelf voor de vryheid van Vlaenderen waegde? welke mensch was met meer vernuft begaefd? Hy alleen, ondanks de bastaerden en Leliaerts, die Vlaenderen wilden verkoopen, verydelde alle de poogingen des franschen Konings; hy alleen was het, die zynen broederen het leeuwenhart aen de keten bewaerde en alzoo de verlossing langzaem bereidde.

De Franschen wisten dit wel: zy kenden dengenen die alle oogenblikken de wielen van hunnen zegewagen verbryzelde. Zy zouden den lastigen waker wel uit den weg geruimd hebben, maer met het vernuft bezat hy, de voorzichtigheid der slang. Hy had zich eene borstweer van zyne broeders gemaekt; dit wetende dorst de Vreemde den tolk niet raken, want dan had eene bloedige ontwaking hem gewroken. Terwyl de Franschen, onder den staf der dwingelandy, gansch Vlaenderen deden bukken, leefde Deconinck in volle vryheid onder zyne stadgenoten, en hy was de meester zyner meesters; zy vreesden hem meer dan hy hen vreesde.

Nu hadden zeven duizend Franschen de tweejarige

verdrukking met het leven geboet: geen enkele vreemdeling ademde nog in het vrygemaekte Brugge, het volk verheugde zich over de verlossing, de stad weêrgalmde van de blyde liederen welke de Sprekers ter dier gelegenheid gemaekt hadden; en de witte vlag ontrolde den blaeuwen Leeuw met golvende vouwen boven den wachttoren. Dit teeken, dat weleer aldus op de muren van Hiërusalem gepraeld had, en hetwelk zulke glorieryke feiten verhaelde, maekte de harten der Burgers groot; dien dag werd de slaverny voor Vlaenderen onmogelyk, want de Bruggelingen herinnerden zich hoe veel bloeds hunne vaderen voor de vryheid vergoten hadden. Tranen lekten soms uit hunne oogen, - van die tranen, welke de ziel ontlasten wanneer zy te vol vuer is en dat edele driften haer doen gloeien.

Wellicht zal men denken dat de Deken der wevers het werk nu voltooid achtte en dat hy zich bezig hield, met zyne geplunderde wooning te herstellen. Neen, hy dacht noch aen zyne wooning, noch aen den rykdom, die hem ontroofd was: het welzyn en de rust zyner broederen was zyne eerste zorg. Wetende dat er tusschen de vryheid en de wanorde maer één nacht is, deed hy nog denzelfden dag uit ieder ambacht eenen Ouderling kiezen, en stelde dezelve met de toestemming des volks aen het Bestuer. Hy werd niet als voorzitter van dezen raed benoemd, hy kreeg geenen last, maer nam ze allen. Niemand dorst iets zonder hem doen, zyn raed was een bevel in alle zaken, en, zonder ooit iets te gebieden, was zyn gedacht het uitsluitelyk richtsnoer van het gemeenebest: - zoo wyd is de heerschappy des vernufts.

Het fransche leger was nu wel vernield, maer het was zeker dat Philippe le Bel nieuwe en talryker benden in Vlaenderen zenden zou om den hoon, hem geschied, te wreken. De meeste Burgers dachten weinig aen deze schriklyke zekerheid, het was hun genoeg nu vry en vrolyk te zyn; maer Deconinck deelde niet in de openbare vreugde: het was in zyn hart dat het geluk zich besloten hield, hy had het tegenwoordige reeds vergeten om de toekomende rampen af te weren. Het was hem niet onbekend dat de geestdrift en de moed des volks met de tegenwoordigheid des gevaers eindigt; ook deed hy alle moeite om het denkbeeld des krygs gedurig in de stad te doen heerschen. Ieder ambachtsman werd eenen Goedendag of een ander wapen gegeven, en de vaendels werden op nieuw ingericht, met bevel om zich altyd tot den stryd gereed te houden: het ambacht der metselaers begon de vestingwerken te herstellen, en in alle werkhuizen der smeden was het verboden iets anders dan wapens voor de Gemeente te maken. De tol werd hersteld en de stadspenningen gelicht. Door die wyze maetregelen deed Deconinck alle de gedachten, alle de poogingen tot één doel strekken, en bewaerde zyne vaderstad voor die menige onheilen, welke eene groote beroerte, hoe edelmoedig ook, altyd met zich sleept. - Men zou gedacht hebben dat het nieuwe Bestuer van Brugge zich door lange jaren had bevestigd.

Onmiddelyk na de verlossing, en terwyl het volk den wyn der vrolykheid in alle de straten dronk, had Deconinck eenen bode naer het leger te Damme gestuerd, om de overige ambachtslieden in de stad te roepen. Machteld was met hen gekomen, en men had haer eene

prachtige wooning in het Prinsenhof aengeboden; doch zy verkoos het huis van Nieuwland, de plaets waer zy zoo menig droevig uer had doorgebracht, de plaets, aen dewelke alle hare droomen van liefde en rouw gehecht waren. Hier vond zy in de goede zuster van Adolf eene tedere vriendin weder, in het hart der welke zy de liefde en de bangheid haers beklemden boezems storten kon. - Het is zoo heilzaem voor ons, wanneer de doode droefheid ons prangt, iemand te vinden die door zyne eigene smart ons leed verstaen kan; iemand die bemint hetgeen wy beminnen, en wiens klachten weêrgalmen onzer klachten zyn: - zoo omhelzen twee zwakke wyngaerdranken elkander, en tarten den vendelgenden stormorkaen, die hunne steunlooze hoofden ter neder wilde knakken. Voor ons is de droefheid en de smart een orkaen die door zynen yskouden adem onze zielen van vuer en leven berooft en onze hoofden voor den ouderdom ten grave doet hellen, - als of de jaren van rampspoed den mensch dubbel werden toegerekend.

Voor de vierde mael verhief zich de zon met luisterryken gloed boven het vrye Brugge. - Machteld zat alleen in de kamer, die zy eertyds ten huize van Adolf van Nieuwland had bewoond. De trouwe vogel, de geliefde valk was niet meer met haer, hy was dood. Op de stille wezenstrekken der Jonkvrouw waren de ziekte en de mistroost met bleeke kleuren geschetst; hare oogen waren doof, hare wangen uitgeteerd, en alles deed zien dat de worm des lydens haer het harte knaegde. Echter kwam soms nog eene zoete uitdrukking, iets dat naer eenen grimlach zweemde, hare lippen bewegen, wanneer zy hare oogen rond de kamer liet gaen: alles wat

haer omringde sprak van Adolf. Daer was het, dat het geheim zyns harten in gloeiende minnewoorden hem ontvallen was - daer was het dat hy bevend en gelukkig zyne lippen op haer voorhoofd geplaetst had. Het beeld van den jongen ridder zat voor haer geknield, zyne oogen smeekend tot haer geheven; zy luisterde als of zy de toonen van een heimlyk gezang wilde vatten; gewis suisde de stem van Adolf haer in het oor; - en dan liet zy, in eenen zachten droom onttogen, haren blik op hem nedergaen, - dan bewoog zy hare lippen en sprak met onvatbare woorden:

'Kom rust op myn hart, ô gy de man dien ik bemin, de bruidegom door God en mynen vader my geschonken!'

Dit bedriegelyke beeld was het, dat hare ziel op hare lippen deed grimlachen, maer hoe kort was deze logenachtige vreugde, hoe pynlyk de onttoovering! - Weldra scheurde het onverbiddelyk geheugen den blinddoek af, en dan vertoonde zich de wezenlykheid met schriklyke kleuren voor haer. Zy zag Philippa, hare moei het venyn dat men haer bood drinken, zy zag de wreede Koningin der Franschen by het neêrgestorte slagoffer staen; en het scheen haer dat die booze vrouw eerst zegepraelde wanneer de stuiptrekkende dood hare wraek kwam voltooien.

Die genen, welke zich lang met bittere smart gevoed hebben, verlustigen zich in nare droomen, en, als of de wezenlykheid hen niet genoeg doorgriefde, scheppen zy zich nog spooken, die hen meer bedroeven: zoo ook deed de ongelukkige Machteld. Zy beeldde zich in dat het geheim der loslating haers vaders ontdekt was;

zy zag den moorder, door de Koningin Johanna betaeld, het vergif in den nooddruft haers vaders mengen, - en dan liep eene siddering over haer lichaem, en tranen van bangheid borsten uit hare oogen. Adolf was voor haer gestorven, hy had zyne liefde en zyne edelmoedigheid geboet. - Die hartscheurende tafereelen vergingen en herschiepen zich meermaels, en plaegden de arme maegd met een bitter lyden.

Op dit oogenblik kwam hare vriendin Maria in de kamer. De grimlach, die alsdan de wangen der lydende maegd betrok, was even als de lach, welke, na eene pynlyke dood, op het aenzicht van sommige lyken blyft; meer pyn en meer droefheid was er in besloten dan in de smartelykste klacht: zy bezag de zuster van Adolf met eenen blik die zegde:

'ô Geef my troost en lafenis!'

Maria naderde by het wanhopige meisje, en drukte haer de hand met een teder medelyden. Zy gaf aen hare stem dien zachten toon, die als een zoet gezang in de ziel der ongelukkigen dringt, en sprak:

'Uwe tranen vloeien in stilte, myne dierbare Vrouwe, uw hart smelt weg van droef heid en wanhoop; en niets - niets verlicht uw bitter lot! Ho, gy zyt zoo ongelukkig!'

'Ongelukkig, zegt gy, myne vriendin? Ho ja! er isdaer, iets in mynen boezem dat my het hart omvangt en nypt. Weet gy wat schriklyke spooken my steeds voor de oogen dryven? En verstaet gy waerom myne tranen gedurig over myne wangen vlieten? - Ik heb mynen heer vader door het vergif zien sterven, ik heb de stem

eens stervenden gehoord, eene stem die zegde: Vaerwel gy, het kind dat ik beminde.'

'Ik bid u Vrouwe' viel Maria in 'verban die nare schimmen. Gy doet my beven! Uw vader leeft; gy zondigt grovelyk door die vertwyfeling. Vergeef my deze stoute woorden.'

Machteld vatte de hand van Maria, en drukte dezelve zachtjes, als om haer te doen begrypen dat die woorden troostend voor haer geweest waren. Niettegenstaende ging zy in hare mistroostige rede voort, en scheen behagen in het lyden te zoeken. - De klachten van benepene zielen zyn ook tranen, die de smart verlichten. Zy hernam:

'Ik heb nog meer gezien, Maria, ik heb den beul, die door de wreede Johanna van Frankryk gezonden was, zyne byl boven het hoofd uws broeders zien heffen, en zyn hoofd heb ik op den vloer des kerkers zien vallen!' 'ô God!' riep Maria 'wat schriklyke gedachte!'

Zy beefde, en hare oogen glinsterden door de tranen die onder hare wimpers kwamen.

'En zyne stem heb ik ook gehoord, eene stem die myn hart kwam raken en die zegde: Vaerwel; vaerwel myne verloofde!'

Door dit yslyk vooruitzicht getroffen, wierp Maria zich om den hals van Machteld, en hare tranen rolden op de hygende borst harer ongelukkige vriendin. De lange zuchten der twee jonkvrouwen vervulden de kamer met een hartnypend gesuis. Na zy aldus eenigen tyd, als gevoelloos en in bittere smart verzonken, tegen elkanders boezem gerust hadden, vroeg Machteld:

‘Verstaet gy nu myn lyden, Maria? Verstaet gy nu, waerom ik uitteer en langzaem sterf?’

‘ô Ja’ antwoordde Maria met wanhoop ‘ja, ik versta en gevoel uw lyden. ô Myn arme broeder!’

De twee jonkvrouwen zetteden zich, afgemat en sprakeloos, neder. Zy bezagen elkander langen tyd in onuitdrukkelyke droefheid; maer de tranen die zy stortten kwamen haer wee allengskens verzachten, en ongevoeliglyk daelde de hoop in hare ontlaste boezems terug. Maria, die onder en ook sterker tegen het lyden dan Machteld was, rees eerst uil de duistere mymering, en sprak:

‘Waerom, ô myne Vrouwe, zouden wy ons zoo zeer door logenachtige droomen laten folteren? niets bevestigt het smartlyk voorgevoel dat ons pynigt, ik ben zeker dat onzen Heer Robrecht, uwen vader, niets kwaeds gebeurd is en dat myn broeder reeds op weg is om in het Vaderland terug te keeren.’

‘En gy hebt geweend, Maria! Weent men wanneer de terugkomst eens broeders ons toelacht?’

‘Gy plaegt uw zelven, myne Vrouw. Ho, de smart moet diepe wortelen in uw hart geschoten hebben, dat gy de zwarte beelden, die u bedroeven mogen, met zoo veel vurigheid omhelst! Geloof my, uw vader leeft en wellicht is zyne verlossing aenstaende. Denk welke vreugd u vervoeren zal, wanneer zyne stem, die zelfde stem die zoo akelig in uwe droomen roept, u zeggen zal: myne ketens zyn verbroken! Wanneer zyn zoen van tederheid u op het voorhoofd zal dalen, en dat het vuer zyner omhelzing de roozen op uwe ontverwde wangen zal terug brengen. Het lieflyke slot Wynendael zal u

weder ontvangen, Mynheer van Bethune zal den troon zyner vaderen beklimmen, en dan zult gy zynen ouderdom door uwe liefde ondersteunen; - dan zult gy aen uwe tegenwoordige pynen niet meer denken dan om u over hetgeen gy om de liefde uws doorluchtigen vaders geleden hebt, te verblyden. Zeg my nu, ô Machteld, myne Vrouwe, zult gy geene enkele strael van hoop in uwe ziel laten dringen, zullen deze zalige vooruitzichten u niet troosten?'

Onder deze woorden was er eene merkbare verandering in Machteld omgegaen. Hare oogen waren door zachte vreugde verlevendigd, en een zoete grimlach bleef op hare lippen dwalen.

'ô Maria' zuchtte zy, terwyl zy haren rechter arm over den hals der troostende vriendin wierp 'ô, wist gy wat verkwikking ik gevoel, wat onverhoopt geluk gy als eenen balsem over my gestort hebt! - Zoo trooste u de engel des Heeren in uw laetst uer. Welke zoete woorden heeft de vriendschap u ingeboezemd, myne zuster!' 'Uwe zuster!' herhaelde Maria. 'Die naem behoort uwe dienaresse niet, ô doorluchtige Vrouw, ik ben genoeg beloond, nu ik deze doode droefheid uit u verbannen heb.'

'Aenveerd dien naem, myne lieve Maria, ik bemin u zoo tederlyk. En is uw edele broeder Adolf my niet door mynen vader geschonken? Zyt gy de zuster niet van mynen bruidegom?'

'Wees gezegend, myne Vrouwe, om de liefde, die gy mynen ongelukkigen broeder toedraegt. Hy heeft uwe doorluchtige hand zekerlyk niet verdiend, maer uwe genade is zoo groot! Gy hebt hem door uwe medely-

dende zorg van den dood gered, en, in stede van zyne dankbaerheid te eischen, geeft gy hem uw hart. Ook heeft hy de weerde dezer gift erkend. Ik heb hem dikwyls in zynen slaep zien grimlachen, terwyl uwe naem als een gebed over zyne lippen kwam.'

'Hy bemint my tederlyk, dit weet ik wel Maria. Hy kome terug, degene die de ketenen myns vaders heeft aengenomen. - ô God aenhoor my! laet hem spoedig wederkomen, opdat ik zyne edelmoedigheid en trouw met eenen zoen beloone! Maria, indien de Heer myn gebed aenhoorde? Indien Adolf wederkwam? - Maer,.......... luister!.......... Hoort gy? ô Heil, daer is hy! ik voel het aen de jagingen myns boezems...........'

Zy reikte den arm vooruit, en bleef beweegloos met den vinger naer de straet wyzen. Zy stond als een steenen beeld, en scheen in die houding een ver gerucht te willen vatten. Maria verschrikte; zy dacht dat de Jonkvrouw met zinneloosheid geslagen was. Op het oogenblik dat zy meende te spreken, hoorde zy de kletterende stappen van een dravend peerd in de straet galmen: dan verstond zy den zin der woorden van Machteld. Dezelfde hoop drong in haren boezem, en zy ook voelde de jagingen haers harten verdubbelen.

Terwyl zy aldus weinig oogenblikken en zonder spreken gestaen hadden, was het gerucht dat zy hadden gehoord plotseling vergaen, en reeds begon de blyde hoop haer beide te verlaten, wanneer men de deur der kamer met ongeduld openstiet

'Daer is hy! Daer is hy!' riep Machteld 'Heb dank ô God, myne oogen zien hem!'

Zy liep den ridder haestig te gemoet en opende de

armen om hem met eene liefderyke omhelzing te ontvangen. Van zynen kant had Adolf dezelfde beweging gedaen, maer eene zonderlinge aendoening weêrhield hen beide in de onstuimige drift der zoo lang beklemde tederheid. Eene maegdelyke schaemte kleurde het voorhoofd van Machteld met een vurig rood, en hare opgeheven armen daelden langzaem nevens haer lichaem. De pyn, die Adolf bevong, is niet uit te drukken. Zoodra zyn blik op de uitgeteerde wangen van Machteld viel, en dat hy, in plaets zyner aenminnelyke verloofde, niets meer dan een levend geraemte voor zich zag staen, liep eene yskoude siddering over zyne leden; het bloed zyner wangen keerde plotseling in den geschokten boezem terug, en zyn aengezicht werd bleeker dan het witte kleedsel zyner vriendin. Zyne armen vielen ook neder, en, met de oogen hardnekkig op de magere wangen zyner vriendin gevestigd, stond hy zoo beweegloos, als of de donder hem had getroffen. Hy bleef slechts een oogenblik in deze zonderlinge houding; eensklaps liet hy zyne oogen ter aerde gaen, en een vloed der bitterste tranen rolde met glinsterende peerlen over zyne wangen. Hy sprak echter geen enkel woord; zelfs kwam geene klacht, geen zucht over zyne lippen. Misschien had hy langen tyd in de stilte der wanhoop geweend, want zyn hart was al te fel door de smart benepen, om het door woorden te kunnen ontlasten; maer zyne zuster Maria, die uit eerbied voor Machteld zich tot daer weêrhouden had, wierp zich eensklaps om zynen hals, en wekte hem door de zoenen, welke zy, tusschen tedere woorden, op de wangen haers beminden broeders zoo menigmael herhaelde.

De jonge Edelvrouw staerde met diepe ontroering, op de uitdrukking dezer zusterlyke tederheid; zy beefde, en de grootste verslagenheid dreef het rood van haer voorhoofd. De bleekheid, die op Adolf's gelaet gekomen was, en de ontsteltenis, die hem zoo zichtbaer had bevangen, hadden haer gezegd: gy zyt leelyk, uwe uitgeteerde wangen verschrikken, uwe verdoofde oogen boezemen vrees en afgryzen in, de man zelf, dien gy bemint, heeft voor uwen doodenblik gesidderd!

Dit mael weende de ongelukkige Jonkvrouw niet. Eene hartstocht, veel pynlyker dan de wanhoop, trof haer op dit oogenblik, en de maet van haer lyden was tot stortens toe opgevuld. Een sombre minnenyd drong als een degen door haer hart. Adolf zal my niet meer beminnen, dacht zy: wie de geurige roos lief heeft raept derzelver gele bladen niet op, wanneer zy door den wind in het dal verstrooid zyn. En ik - ik heb slechts in alle myne rampen eene hoop bewaerd - en nu - nu vergaet die zachte droom, ik zal sterven. ô Heer hy beminne my niet meer.........'

Zoo folterde zich de bange maegd alhoewel niets haer tot deze droeve gissingen aenleiding had gegeven; - maer zoo zyn de rampzaligen, zy bederven het geluk dat hun toelacht. Terwyl eene duistere wanhoop de weinige levenskrachten in haer nog verminderde, gevoelde zy dat hare bevende beenen haer niet meer dragen konden. Met moeite ging zy tot by eenen leunstoel en zakte slap en afgemat in denzelven; zy verborg het hoofd in hare twee handen als of zy zich aen een pynigend verschynsel wilde onttrekken, en bleef in die houding zitten. Na eenige oogenblikken hoorde zy niets

meer in de kamer, de grootste stilte omringde haer, en zy beeldde zich in dat men haer wreedelyk had verlaten. Dit gedacht schokte haer hevig; - dan liet zy de handen van haer aengezicht gaen. Maer welke zalige ontroering veranderde alsdan hare smart in vreugde? Wat streelend gezicht bracht alsdan eenen onuitsprekelyken grimlach op hare lippen?

Adolf zal voor haer geknield. In de blikken, welke hy haer stilzwygend toestuerde, glimde de vurigste liefde, de diepste tederheid die een mannenhart kan opsluiten, op zyn smeekend gelaet zweefde iets zoo zoet als het gebed eens engels, terwyl hem warme tranen ontvielen. - Daer zat hy gelyk hy zich steeds in de droomen der lydende Jonkvrouw had vertoond. Zyne hand reikte haer den groenen sluier, dien hy weleer als een liefdepand ontvangen had.

Een hart dat mint verstaet de toonlooze tael van een ander minnend hart; ook wachtte het verrukte meisje niet op de woorden des ridders. Zy zag en verstond dat Adolf zoo liefderyk als te voren voor haer ademde, en dat er meer tederheid in zyn hart was dan zy had durven hopen.

'ô Myn Vriend! Myn Adolf!'

Als of zy door eene onweêrstaenbare kracht gedreven was, wierp zy zich vooruit, en viel in de armen van Adolf, die van den vloer was opgestaen.

Wie zou de zaligheid dezer twee zielen kunnen afschetsen? Wie zou kunnen beschryven wat vervoerende blydschap hunne boezems zoo fel tegen elkander deed kloppen? Hy, die de tranen, welke zy tusschen hunne liefdezoenen vergoten, in eene zilveren schael

had vergaderd, zou mogen zeggen hebben: ik bezit de vrucht van het hoogste geluk dat den stervelingen op aerde mogelyk is. Zy omhelsden elkander met gretigheid, er was iets wreeds in hunne drukkingen, zoo zeer deed hen de minnegloed verdwalen. Ongehoorde klanklen rolden over hunne lippen: het scheen dat hunne zielen geweld deden om nog onbekende woorden te vinden; want de gewoone tael was niet vlammend genoeg voor den hartstocht, die hen uit de wereld voerde. - Eindelyk zonk de drift een weinig, en na de opgetogenheid bleef het gevoel van een zoet en rustig geluk in hunne harten.

Machteld liet haren welbeminden los en trok met vluchtige beweging eenen anderen zetel nevens den haren; dan sprak zy:

‘Plaets u daer, dicht nevens my, myn vriend, geef my uwe hand, dat ik ze bezitte; myn vader heeft ze my geschonken. Weet gy dit wel, ô myn bruidegom? ja, myn bruidegom! Weet gy dat niets ons meer kan scheiden, dat gy my behoort, dat onze liefde zuiver is voor God, nu myn vader my gezegd heeft: bemin hem tot dat myne hand de uwen te samen voege en dat de zegen eens Priesters u aen elkander hechte, ô Geluk! Ik voel het leven en de kracht in my terugkomen; genezen zal ik, Adolf. Ik voel het, de roozen, die gy bemint, zullen op de wangen uwer echtgenote nog blinken. Kom nog dichter by my, myn vriend!’

Adolf staerde, zonder spreken en met styven blik, in de oogen van het meisje, zyne wezenstrekken gaven zyn ongeloof voor zulk een onverwacht geluk te kennen. Dit roerend tooneel had Maria in stilte aenschouwd: alhoe-

wel zy even zeer naer de liefkozingen haers teruggekeerden broeders dorstte, was zy edelmoedig genoeg geweest om de gelieven door geen enkel woord te stooren; haer hart was zoo goed, zoo teder! Ook beloonde de deugd zich zelf in haer; want alle de aendoeningen van vreugd en gelukzaligheid, die haer broeder en zyne verloofde gesmaekt hadden, waren ook voor haer geweest. Zy ook mocht zeggen, nooit heeft myne ziel in zulken wellust gezwommen. - Zy kwam met eenen leunstoel by de bedaerde minnares en plaetste zich aen de andere zyde haers broeders.

Adolf gaf de eene hand aen zyne lieve Machteld en de andere aen zyne dierbare zuster. - Zoo zat hy te midden der twee blyde vrouwen als een geest des troosts, wiens woorden men als een heilig lied afwacht. ‘ô Myne Vrouwe, goede Machteld’ sprak hy ‘gy hebt veel geleden. Maer geloof ook dat ik in uwe afwezenheid geen rustig uer gehad heb; die sluier, het pand uwer genade, zal het u beter dan myne woorden zeggen.’

Machteld nam den sluier en bezag denzelven met eenen blik vol dankbaerheid en medelyden voor Adolf. ‘Gy hebt over my geweend, myn vriend, gy hebt deze gift met uwe tranen bevochtigd; het zilte smartwater heeft myne geliefde verw doen vergaen! Maer nu - nu is er geen lyden meer voor ons - myn hart en myne hand zyn de uwe.........’

‘Myne genadige Vrouw’ antwoordde de ridder ‘hoe edelmoedig zyt gy voor uwen dienaer! zult gy, Machteld, myne bruid zyn? ô Hemel dit geluk heb ik niet

verdiend. Waerom toch, ô doorluchtige Vrouw, waerom bemint gy my zoo tederlyk?'

'Ik bid u, Adolf, noem my niet met den naem van Vrouw. Welhaest zal de heilige band des huwelyks my uwe dienaresse maken, noem my voor dit oogenblik nog dikmaels uwe Machteld, uwe vriendin, uwe welbeminde. Ik bid u, die woorden zullen my meer verblyden, myn vriend.'

'Wel aen het zy zoo!' riep Adolf in opgetogenheid uit. 'Myn geluk is oneindig. - Ja, Machteld, gy zjt de vrouw die ik bemin, myne bruid, myne welbeminde........ niet waer? Ik zal u dan waerlyk bezitten........ ô Machteld, aengebeden beeld, indien myn hart voor u open ligt, zie dan wat ik gevoel!'

Als of de noodige woorden hem ontbraken, wrong hy de magere vingeren der Jonkvrouw in zyne hand en hy blikte als beschaemd, ten gronde.

'Myn vriend, myn bruidegom' zuchtte Machteld 'ja gy verdient nog meer liefde. Spreek nu van onzer beider vader, en geef my goed nieuws.

'Verbly u, Machteld, dank God om zyne goedheid. Uw vader is wel droef, maer echter in goede gezondheid te Bourges teruggekeerd; niemand dan de oude Kastelein en Diederik de Vos kennen zyne tydelyke loslating. Hy geniet nog vryheid in zyne gevangenis, de vyanden die hem moeten bewaren, zyn zyne beste vrienden geworden.'

'Maer indien de booze Johanna den hoon, die Frankryk geschied is, aen hem wilde wreken, wie zou hem dan voor hare beulen bewaren? Gy zyt niet meer met hem, myn edele vriend.'

‘Zie, Machteld, de wachten, aen wie het kasteel van Bourges toevertrouwd is, zyn altemael oude krygers, die, door zware wonden, tot wyde tochten onbekwaem zyn geworden. De meesten onder hen hebben de wapenfeiten van den Leeuw van Vlaenderen te Benevent gezien. Gy kunt niet begrypen wat liefde, wat bewondering een echte krygsman gevoelt voor dengenen wiens naem de vyanden van Frankryk, zoo dikwyls deed sidderen. Indien Mynheer van Bethune zonder oorlof van den Kastelein, hunnen Meester, wilde ontvluchten, zouden zy hem ongetwyfeld wederhouden. Maer ik verzeker u, want ik ken de edelmoedigheid dier krygers, die onder het harnas grys geworden zyn, ja ik durf zweeren dat zy het bloed, dat hun overblyft, voor hem zouden vergieten, indien men een hair van het hoofd dat zy eerbiedigen, wilde afrukken. Vrees niet, het leven uws vaders is veilig, en indien uwe nieuwe rampen hem zoo zeer niet hadden getroffen, hy zou zyne opsluiting met geduld verdragen.’

‘Gy brengt my zoo goed nieuws, myn vriend, uwe woorden zinken zoo zoet in mynen verkwikten boezem! Ik voel my by uwen liefderyken grimlach herleven; - spreek nog, dat ik de klanken uwer stem in myn hart moge vergaderen.’

‘Nog zoetere hoop heeft de Leeuw my voor u gegeven, Machteld. Misschien is de verlossing uws vaders aenstaende, - misschien zult gy eerlang met hem en alle uwe bloedverwanten in het schoone Wynendael zyn.’ ‘Wat zegt gy myn vriend? uwe liefde boezemt u deze woorden in. Streel my toch niet met een onmogelyk geluk.’

'Wees ook niet zoo ongeloovig Machteld. Luister waer op deze blyde hoop gevestigd is: gy weet dat Karel De Valois, de edelste Franschman, de braefste ridder, zich in Italië heeft vertrokken. Hy heeft aen het Hof van Rome niet vergeten dat hy de onplichtige oorzaek der aenhouding uwer bloedverwanten geweest is. Het pynt hem zeer, daer hy denken moet dat hy zelf als een verrader zynen vriend en wapenmakker den Leeuw van Vlaenderen in de handen zyner vyanden geleverd heeft; ook doet hy alle mogelyke poogingen om zyne verlossing te bewerken. Reeds hebben de zendelingen van den Paus Bonifacius zich by den Koning Philippe le Bel aengeboden, het Hof van Frankryk heeft zich tot den vrede geneigd getoond. Laet ons die troostende hoop omhelzen, myne vriendin.'

'Voorzeker, Adolf, omhelzen wy die troostende gedachte, maer hoe toch streelen wy ons met een bedriegelyk vooruitzicht. Zal de Vorst der Franschen zyne omgekomene Soldeniers niet wreken? Zal De Chatillon, onze bittere vyand, zyne wreede nichte Johanna niet opstoken? Denk toch, Adolf, welke martelpynen die bloeddorstige vrouw kan uitvinden om ons over de dapperheid der Vlamingen te straffen.'

'Plaeg uw zelven niet, myne lieve, uwe vrees is niet gegrond. Misschien ook zal de schriklyke ondergang zyner Soldeniers aen Philippe le Bel doen begrypen, dat de Vlamingen zich nooit den Franschen ten onder zullen geven. Zyn eigen belang zal hem dwingen onze Landheeren los te laten, anders verliest hy het schoonste Leen zyner Kroon. Gy ziet, myne welbeminde, dat alles ons toelacht?'

'Ja, ja, myn Adolf, in uwe tegenwoordigheid verlaet my gansch myne droefheid. Gy spreekt zoo wel, zulke zoete toonen kunt gy in myn hart doen klinken.'

Lang nog spraken zy met bedaerdheid over hunne vrees en hunne hoop. Wanneer Adolf al de liefdewoorden, die zoo lang in zynen boezem hadden besloten gelegen, voor zyne aengebeden Machteld had uitgestort, sprak hy ook met broederlyke tederheid tot zyne zuster. Er ontstond onder hen eene kalme redekaveling, die hen verwonderlyk vrolyk en verheugd maekte. Machteld vergat alle hare geledene rampen, hare borst ademde vryer en met meer kracht, en de adertjes, die als een weefsel op hare wangen lagen, vervulden zich met een warmer bloed.

Eensklaps hoorde men een bruisschend gerucht in de straten opstygen. Duizende stemmen galmden boven de daken der huizen, en de vreugderoepen der menigte verwarden zich brommend door elkander: by poozen kon men echter eenige der kreten verstaen.

Vlaenderen den Leeuw! Heil, heil onzen Graef! riep het vervoerde volk met blyde handgeklap. Adolf was met de Vrouwen by het venster genaderd. Zy zagen de ontellyke hoofden der dryvende scharen als eene wolk naer de Markt ylen: vrouwen en kinderen bevonden zich ook in den stroom, welke voorby de nieuwsgierige Edelvrouwen als met wentelende golven rolde. In eene andere straet hoorden zy de kletterende galmen der stappen van eene groote menigte peerden. Alles deed hun gissen dat er op dit oogenblik een leger ruitery in Brugge was gekomen. Terwyl zy elkander naer de waerschynlyke oorzaek dier volksbeweging vroegen, kwam

een dienstknecht aenkondigen dat er een bode oorlof verzocht om in hunne tegenwoordigheid te mogen verschynen. Zoodra het bevestigend antwoord gegeven was, trad de bode in de kamer.

Het was een jonge Hofknaep, een lieflyk kind, op wiens gelaet de onnoozelheid en de trouw te lezen stonden: zyne kleeding was van zwarte en blaeuwe zyde, halflyfs, met allerhande zwierige versiersels. Wanneer hy op eenen kleinen afstand der Vrouwen genaderd was, ontdekte hy zich met eerbied, en boog het hoofd diep en zonder spreken.

'Wat goed nieuws brengt gy ons, lieve knaep? vroeg Machteld met vriendelykheid.'

Nu hief de Hofknaep het hoofd op, en antwoordde met zyne zoete kinderstemme:

'Aen de doorluchtige dochter van den Leeuw, onzen Graef! - Ik breng eene boodschap van mynen Heer en Meester Gwyde, die op dit oogenblik met vyfhonderd ruiters in de stad gekomen is. Hy laet zyne schoone nichte, Machteld van Bethune, van zynentwege groeten, en zal binnen weinig stonden zyne vurige toegenegenheid haer zelf bewyzen. Deze myne boodschap zy u kond gedaen, myne Edelvrouwe.'

Hier mede stapte hy met gebukten hoofde achteruit tot by de deur, en vertrok[1]

(1) Op den eersten van junius sag men Guido van Namen, sone van den gevangen Graef Guido, binnen Brugge onthaelt worden met eene ongemeyne vreugt, om dat hy met een duitsch legerken hun ter hulpe kwam.
Chronycke van Vlaenderen

De jonge Gwyde van Vlaenderen was volgens de belofte, die hy in het woud, by de puinen van Nieuwenhove aen Deconinck gedaen had, met de besprokene hulp van Namen gekomen. Onderwegen had hy het kasteel Wynendael ingenomen en er de fransche bezetting neêrgehakt. Insgelyks had hy het slot te Sysseele tot den grond vernield, om dat de Kastelein een gezworene Leliaert was, en den Franschen eene schuilplaets binnen zyne muren had gegeven[(1)]. De zegepralende komst van Gwyde vervoerde de Bruggelingen met blydschap: in alle straten juichte de menigte met herhaelde kreten:

'Heil onzen Graef! Vlaenderen den Leeuw!'

Zoodra de jonge Veldheer met zyne ruiters op de Vrydagmarkt gekomen was, brachten de ouderlingen hem de sleutels, en alzoo werd hy als tydelyke Graef van Vlaenderen ingehuld, tot aen de verlossing van Robrecht van Bethune, zynen broeder. De Bruggelingen achtten hunne vryheid nu volkomen, trouwens nu hadden zy eenen Vorst die hen kon ten oorlog voeren. De ruiteren werden by de voornaemste Burgers gehuisvest. Zoo groot was de drift en de verwarring, dat men vocht om den toom van een peerd te grypen, want ieder wilde eenen der gezellen van den Graef met zich hebben. - Men kan denken hoe gulhartig en hoe

(1) Hy dede vooreerst het vier smijten in het huis en Casteel van Sysseele, wiens bezitter eenen was der fransche bende ende synen Grootvader veel nadeel gedaen hadde in den lesten oorlogh.
Chronyke van Vlaenderen.

mildelyk deze behulpzame ruiters onthaeld werden.

Wanneer Gwyde de regering, door Deconinck ingericht, bevestigd had, ging hy zonder verbeiden naer de wooning van Nieuwland, omhelsde zyne kranke nicht meermalen en vertelde haer met vrolyke woorden hoe hy de Franschen uit het geliefde Wynendael verjaegd had. Een kostelyke maeltyd, welke Maria voor de gelukkige terugkomst haers broeders had doen bereiden, ontving hen allen. Zy dronken den wyn der vreugde op de verlossing der gevangene Vlamingen, en gaven nog eene traen aen de smartelyke heugenis der vergevene Philippa.

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL.

DE LEEUW VAN VLAENDREN.

[Derde deel]

XIX.

> Met sweet en stof was hy bedekt. - Hy nadert
> De wapenzael waer ze allen syn vergaderd
> Knielt voor den Vorst ter neêr en maekt hem kond
> Wat krygsgevaer hun toesnelt in dien stand.
> De Vorst ryst op, hy slaet syn blik in 't rond
> En roept terwyl de woed' hem nog doet siddren.
> Te wapen voor het Land! voor God te wapen, Riddren!
> *J.A. De Laet*.

Na den schrikkelyken nacht, in denwelken het bloed der Franschen zoo overvloedig werd vergoten, kwamen De Chatillon, Jan van Gistel en de weinige anderen, die den dood ontvlucht waren, binnen de muren van

Kortryk. In deze stad was nog eene talryke bezetting, welke op het sterke kasteel in veiligheid kon verblyven: het was die plaets waer op de Franschen het meest betrouwden om hare onverwinnelyke vestingwerken. De Chatillon was wanhopig over zyne nederlaeg, eene stomme razerny deed zynen boezem in wraeklust blaken. Hy trok nog eenige vaendels Soldeniers uit andere steden om Kortryk tegen allen aenval te versterken, en gaf er het opperbevel van aen den Kastelein van Lens, eenen bastaerdvlaming. In allerhaest bezocht hy insgelyks de overige grenssteden, en voorzag dezelve met de nog overblyvende benden uit Picardië; hy gaf het bevel van Ryssel aen den Kanselier Pierre Flotte(1), vertrok naer Frankryk, en kwam te Parys by het Hof van den Koning, die de nederlaeg zyner krygsknechten reeds had vernomen. Philippe le Bel ontving den Landvoogd van Vlaenderen met toorn, en verweet hem dat zyne dwingende beheersching de oorzaek van alle deze onheilen was. Wellicht zou De Chatillon voor altyd in ongunst vervallen zyn; maer de Koningin Johanna, die de Vlamingen niet lyden kon, en zich in derzelver verdrukking had verheugd, wist haren oom De Chatillon zoo wel te verschoonen dat Philippe zich eindelyk meer tot dankzegging dan tot verwyt verplicht achtte. Dit

(1) Jacques De Chatillon vertrouwde de verdediging van het kasteel van Kortryk aen den Kastelein van Lens, denwelken hy dertig ridderen met hunne schildknapen en een genoegzaem getal schutters liet; hy gaf vervolgens het bevel der stad en van het kasteel van Ryssel aeu Pierre Flotte, en vertrok zelf naer Parys.
VOISIN. *Notice sur la Bataille de Courtrai.*

zoo beleid zynde, keerde de fransche Vorst zynen mismoed tegen de Vlamingen, en zwoer dat hy zich over hen ten volle wreken wilde.

Reeds was er een leger van twintig duizend man by Parys vergaderd, om het Koningryk Majorka uit de handen der ongeloovigen te gaen verlossen: dit waren de benden waer van de byeenroeping door Robrecht van Bethune aen de vlaemsche Heeren was kenbaer gemaekt. Met dit leger zou men tegen Vlaenderen ten kryge hebben kunnen trekken, maer Philippe wilde geene nederlaeg wagen; hy besloot de wraek nog eenigen tyd uit te stellen, om meer mannen te velde te kunnen brengen. Met een werd er, door buitengewoone boden, eenen roep door heel Frankryk gezonden; het werd den Baenderheeren des Ryks kond gedaen dat de Vlamingen zeven duizend Franschen vermoord hadden, en dat de Vorst zyne Leenmannen zoo spoedig mogelyk met hunne Laten te Parys riep, om dien hoon te gaen wreken. In die tyden waren de wapendaden en de oorlog de eenigste bezigheden der Edellieden, zy verheugden zich zoodra er ergens te stryden was; het is dus niet te verwonderen dat zy op dien roep antwoordden. Uit alle gedeelten van het wyde Frankryk kwamen de Leenheeren met hunne gewapende Laten toegeloopen, en in weinig dagen bevond het fransche leger zich boven de vyftig duizend man sterk.

Benevens de Leeuw van Vlaenderen en Karel De Valois, was Robert d'Artois een der moedigste krygsoversten van Europa; boven deze twee eerste ridders bezat hy nog die ondervinding en ervarenheid, welke hy uit zyne talryke tochten geput had; nooit was het

harnas acht volle dagen van zyn lichaem geweest, en zyne haren waren onder den helm vergrysd. De onverbiddelyke haet, welken hy tegen de Vlamingen droeg, om dat zyn eenige zoon door hen te Veurne verslagen was, dreef de Koningin Johanna aen om hem tot Seneskael-bevelhebber des legers te doen benoemen; dit was haer niet moeielyk, want niemand kwam dit eervol ambt meer toe dan Robert d'Artois[(1)].

Gebrek aen geld en de dagelyksche aenkomst der Leenheeren uit verre heerlykheden hielden deze macht nog eenigen tyd in Frankryk. De al te groote drift, welke de Franschen gewoonlyk in hunne tochten gebruikten, was hun menigmael verderfelyk geweest; zy hadden ten hunnen koste geleerd dat de voorzichtigheid ook eene macht is; derhalve wilden zy zich dit mael van alles voorzien en met meer beleid te werk gaen. - De booze Koningin van Navarre ontbood Robert d'Artois by haer en dreef hem aen om alle wreedheden in Vlaenderen te plegen. Onder anderen gebood zy hem: dat men de borsten van alle de vlaemsche zeugen afsnyden en alle hare biggen met het zweerd doorspeten zou, en dat men de honden van Vlaenderen zou doodslaen: de honden van Vlaenderen waren de dappere mannen, die met het stael in de vuist voor het Vaderland stryden zouden. Deze schandelyke woorden door eene Koningin,

(1) De Graef d'Artois, die voor een der dapperste en behendigste krygers zyns tyds doorging, was de onverzoenlyke vyand der Vlamingen, aen dewelken hy de dood van zynen zoon, in het gevecht te Veurne gesneuveld, niet kon vergeven.
VOISIN. *Notice sur la Bataille de Courtrai.*

door eene vrouw gesproken, zyn, ten bewyze harer wreedheid in de Kronyken bewaerd[(1)].

Gedurende dien uitstel versterkten zich de Vlamingen grootelyks. Mynheer van Borluut had de Gentenaren tegen de bezetting hunner stad doen opstaen en dreef de Franschen uit Gent, zeven honderd derzelve bleven in dien oproer dood. Audenaerde en meer andere gemeenten maekten zich insgelyks vry, in dier voege dat er geene vyanden meer overbleven dan in de sterke steden, waer de gevluchte Franschen te saem geloopen waren[(2)]. Willem van Gulik, de Priester, kwam met eene goede bende boogschutters uit Duitschland in Brugge; zoodra Mynheer Jan van Renesse zich met vier honderd Zeelanders by hem vervoegd had, vertrokken zy beide, met hun volk en een goed getal vrywilligers, naer Cassel, om de fransche bezetting te bespringen en te verjagen. Die stad was ongemeen sterk gemaekt, en kon niet gemakkelyk gewonnen worden; Willem van Gulik had op de medewerking der Burgers gerekend, maer dezen werden zoo wel door de Franschen bewaekt dat zy zich niet dorsten roeren. Dit verplichtte Mynheer Willem eene regelmatige belegering aen te vangen, het

(1) Ende si beval heuren ooms dat men alle de sueghen van Vlaenderen hare borsten afsnyden en al huere verckenen met sweerden duerspeten soude, dat waren die vrauwen en kinderen, ende die mans alle dootslaen, dewelcke si hiet die honden van Vlaenderen.
Die excellente Cronike.

(2) De Bruggelingen maekten de andere Vlamingen op om in menigte tegen de Franschen en franschgezinden op te staen; ook werd er een groot getal derzelve te Audenaerde en in de Kasteleny van Kortryk vermoord.
Voisin.

duerde vry lang eer hy zich de noodige werktuigen had bezorgd.

De jonge Gwyde was in de voornaemste steden van Westvlaenderen met blyde toejuichingen ontvangen geweest; zyne tegenwoordigheid had er velen moed gegeven, en tot de verdediging des Vaderlands aengepord: op dezelfde wys had Adolf van Nieuwland de mindere vlekken bezocht om het volk te wapen te roepen.

In Kortryk lagen by de dry duizend Franschen onder het bevel van den Kastelein van Lens. Instede van zich door goede behandelingen by de burgery lydelyk te maken, begingen deze byeengeraepte krygsknechten alle soorten van gewelddadigheden, - maer dit verveelde de Kortrykers spoedig. Door het voorbeeld der andere steden aengemoedigd stondenzy te gelyk tegen de Franschen op, en versloegen er meer dan de helft: de overigen vloden in aller yl op het kasteel, en versterkten zich tegen den aenval des volks. Om zich te wreken, schoten zy met vlammende pylen op de stad en staken de schoonste gebouwen in brand. Alle de huizen rondom de Markt en het Beggynhof werden door het vuer tot den grond vernield[(1)]. De Kortrykers bele-

(1) Si scoten ut ende maecten brant
Ende verberde met ere acort
'Tscoenste ende 't beste van der Port
Ane die marct een groet vlac,
Se scoten vier, dat gerne ontstac
Met vlieken die gesplinter waren,
Die clincten alse gespannen snaren,
Daer si an de wande vlogen.
VAN VELTHEM, *Spiegel Historiael*.

gerden het kasteel met veel moed en onversaegdheid, echter was het hun niet mogelyk de Franschen zonder andere hulp te verjagen; met het droevig vooruitzicht van hunne stad weldra gansch te zien afbranden, zonden zy eenen bode naer Brugge, om Mynheer Gwyde dringend om bystand te smeeken.

De bode kwam op den 5 july 1302 by Gwyde, en gaf hem den beklagelyken toestand der goede stad Kortryk te kennen, hem in den naem der Burgers alle hulp en onderdanigheid belovende. De jonge Graef werd by dit verhael diep getroffen, en besloot zich zonder beiden naer de ongelukkige stad te begeven. Mits Willem van Gulik alle de krygsknechten naer Cassel gevoerd had, wist Gwyde geenen anderen middel dan de ambachten van Brugge op te roepen. Hy deed onmiddelyk alle de Dekens in de opperzael van het Prinsenhof ontbieden, en ging zelf met de ridders, die zich reeds by hem vervoegd hadden, derwaerts; eene uer hierna waren de geroepene Dekens ten getalle van dertig in het aengewezen vertrek vergaderd, zy stonden met ontdekten hoofde aen het einde der zael en wachtten stilzwygend op hetgeen men hun ging zeggen. Deconinck en Breydel, als zynde de hoofden der twee voornaemste ambachten, bevonden zich vooraen. Mynheer Gwyde zat in eenen ryken leunstoel tegen den waud van het oppergedeelte der zael; rondom hem stonden de heeren Jan van Lichtervelde en de heer van Heyne, beide Beers van Vlaenderen[1], de heer van Gavere, wiens vader door de

(1) Er waren vier edele stammen in Vlaenderen, waer van de hoofden den naem van Beers droegen; wanneer de graeflyke stem uitstierf werd de nieuwe Vorst uit deze Beers gekozen.

Franschen voor Veurne was vermoord, de heer van Bornem, Tempelridder, de heer Robrecht van Leeuwerghem, Boudewyn van Raveschoot, Ivo van Belleghem, Hendrik heer van Lonchyn Luxemburger, Goswyn van Goetzenhove en Jan van Cuyck, Brabanders, Pieter en Lodewyk van Lichtervelde, Pieter en Lodewyk Goethals van Gent, en Hendrik van Petershem. Adolf van Nieuwland bevond zich aen de rechterzyde van den jongen Graef en sprak gemeenzaem met hem.

In het midden van den afstand, die tusschen de Dekens en de ridderen was, stond de bode van Kortryk.- Zoodra iedereen op zyne behoorlyke plaets was beval Gwyde den Bode dat hy zyne boodschap voor de Dekens zou herhalen. Hy gehoorzaemde aen dit gebod en zegde:

‘Myne heeren, de goede lieden van Kortryk doen u door my kennen dat zy de Franschen uit hunne stad verjaegd hebben, en dat er vyfhonderd derzelve zyn doodgeslagen; maer nu bevindt de stad zich in den grootsten nood. De verrader van Lens heeft zich op het kasteel begeven, hy schiet dagelyks met vlammende pylen op de huizen, en reeds is het rykste gedeelte der stad in assche gelegd. Mynheer Arnold van Audenaerde is den Kortrykers bystand komen geven, doch hunne vyanden zyn te talryk. In dien akeligen toestand bidden zy den heer Gwyde, in het byzonder, en hunne vrienden van Brugge in het algemeen, om hulp, hopende

dat zy geenen dag langer zullen wachten om hunne benaeuwde broeders te gaen verlossen. Dit is hetgeen de goede lieden van Kortryk u doen zeggen.'

'Gy hebt het gehoord, Dekens' sprak Gwyde 'eene onzer beste steden is in gevaer van gansch vernield te worden: ik geloof niet dat de roep uwer broederen van Kortryk vruchteloos zyn zal, het is ook die twyfel niet, die my dus doet spreken, maer de zaek eischt spoed; uwe medewerking alleen kan hen uit die benaeuwdheid redden, derhalve verzoek ik u in allerhaest uwe ambachten te wapen te roepen. Hoe veel tyds hebt gy noodig om uwe benden voor den tocht te bereiden?'

De Deken der wevers antwoordde:

'Dezen namiddag, doorluchtige heer, zullen vier duizend gewapende wollewerkers op de Vrydagmarkt staen, waer gy het beveelt, zal ik ze voeren.'

'En gy, meester Breydel, zult gy er u ook bevinden?'

Breydel kwam met trotschen moed vooruit, en antwoordde:

'Edele Graef, uw dienaer Breydel zal u niet min dan acht duizend gezellen leveren.'

De grootste verwondering deed zich onder de riddersop.

'Acht duizend!' riepen zy te gelyk.

'Ja, ja, Myne heeren' hernam de Deken der beeuhouwers 'acht duizend of meer. Alle de ambachten van Brugge behalven de wevers hebben my tot hunnen aenleider verkozen, en God weet hoe ik die hulde zal erkennen! Dezen middag reeds, indien UEdele het beveelt, zal de Vrydagmarkt met uwe trouwe Bruggelingen overdekt zyn: - en ik mag zeggen dat UEdele aen myne beeuhouwers duizend leeuwen in zyn leger

heeft; want er zyn geene mannen meer gelyk de Macecliers. - Hoe eer, hoe liever, edele heer, onze bylen beginnen te roesten.'

'Meester Breydel' sprak Gwyde 'gy zyt een dappere en weerde onderdaen myns vaders. Het land, waer zulke mannen geboren worden, kan niet lang in slaverny blyven; ik dank u om uwe goedwilligheid.'

Een vriendelyke grimlach der omstaende ridderen betoonde hoe aengenaem hun de woorden van Breydel geweest waren. De Deken keerde terug tusschen zyne makkers en suisde in het oor van Deconinck:

'Ik bid u, meester, belg u niet om dat ik dit aen Mynheer Gwyde gezegd heb. Gy zyt en blyft myn overste, want zonder uwen raed zou ik niet veel goeds uitrichten. Myne rede heeft u immers niet verstoord?'

De Deken der wevers drukte de hand van Breydel, ten teeken van vriendschap en toestemming.

'Meester Deconinck' vroeg Gwyde 'hebt gy myn verzoek aen de ambachten kenbaer gemaekt? zullen my de noodige gelden bezorgd worden?'

'De ambachten van Brugge' was het antwoord 'stellen alle hunne middelen ter uwer beschikking, edele heer. Het gelieve u eenige dienaren met een geschreven bevel naer den Pand te zenden, er zullen hem zoo veel marken zilvers als het UEdele zal believen, worden afgeleverd. Zy bidden u dat gy hen niet spaert, de vryheid kan hun niet te duer staen.'

Op het oogenblik dat Gwyde de dienstwilligheid der Bruggelingen door dankbare woorden wilde erkennen, ging de deur der zael open, en alle de oogen stuerden zich met verbaesdheid op eenen monnik, die stoutelyk,

zonder geroepen te zyn, in de zael kwam en tot by de Dekens naderde. Een kolder van zwaer bruin laken was hem met eene koorde om den middel gebonden; eene zwarte kap hing over zyn hoofd en verborg zyne gelaetstrekken in zulker voege, dat men hem niet herkennen kon. Hy scheen zeer oud, want zyn rug was gebogen en een lange baerd hing op zyne borst. Met een vluchtig oog bezag hy beurtelings alle de ridderen en drong met stouten blik tot in den grond hunner harten, dit was ten minste hetgeen hy zichtbaer poogde te doen. Adolf van Nieuwland herkende in hem denzelfden monnik, welke hem den brief van Robrecht van Bethune had gebracht, en meende hem met luiderstemme te groeten, maer de bewegingen van den monnik werden zoo zonderling dat de woorden op de lippen van den jongen ridder vergingen. Alle de byzynde persoonen werden door toorn vervoerd: het stoute onderzoek, dat de onbekende op hen gericht had, was een hoon, dien zy niet gewilliglyk verdroegen; echter gaven zy die gramschap niet te kennen, ziende dat het raedsel zich ging oplossen.

De monnik, zyne navorsching geëindigd hebbende, ontknoopte de koorde van zyne lenden, wierp zynen kolder en zynen baerd op den grond en bleef te midden der zael staen. Hy hief het hoofd op, en vertoonde zich als een man van by de dertig jaer met eene zwierige en trotsche gestalte, de ridderen beziende als of hy vragen wilde: - Wel nu, herkent gy my?

Maer de omstaenders antwoordden niet ras genoeg naer zyne begeerte; dan riep hy:

‘Myne heeren, het schynt UEdele vreemd eenen vos

onder dien kolder te vinden, het is evenwel twee jaer lang dat ik er onder woon.'

'Welkom! Welkom, onze duerbare vriend Diederik' riepen de Edelen te gelyk. 'Wy dachten dat gy lang dood waert.'

'Dan moogt gy God danken dat ik verrezen ben' hernam Diederik de Vos 'maer neen ik was niet dood: onze gevangene broeders en Mynheer van Nieuwland kunnen dit getuigen. Ik heb ze allen getroost, want als een reizende Priester mocht ik by de gevangenen gaen; de Heer vergeve my het latyn dat ik gesproken heb! Ja, ja, Myne heeren, lacht niet, ik heb latyn gesproken. Ik breng tydingen van alle onze ongelukkige landgenoten voor hunne bloedverwanten of vrienden.'

Eenige der ridderen wilden hem over het lot der gevangenen ondervragen, maer hy weerde dit af en ging voort:

'Om Gods wil vraegt my nu niets over dit punt, ik heb u gewichtigere zaken te verhalen. Luistert en heeft niet, want al schertsende breng ik u een droevig nieuws. Gy hebt het jok afgeschud en nu zyt gy vrygevochten, ik betreur dat ik dit feest niet heb mogen bywoonen. Eer zy u, edele ridders en goede Burgers, dat gy het Vaderland verlost hebt: ook verzeker ik u dat, indien de Vlamingen binnen vyftien dagen geene nieuwe boeien hebben, alle de duivelen der hel niet bekwaem zullen zyn om hun de vryheid nog te ontrooven; - maer daer aen twyfel ik sterk.'

'Verklaer u dan, Mynheer Diederik' riep Gwyde 'verklaer uw voorgevoel en maek ons niet bevreesd door onverstaenbare woorden.'

‘Welaen, ik zeg u dat er voor de stad Ryssel twee en zestig duizend Franschen gelegerd zyn[(1)].’

‘Twee en zestig duizend!’ herhaelde de ridders, elkander met benaeuwdheid beziende.

‘Twee en zestig duizend!’ herhaelde Breydel, terwyl hy zyne handen met blydschap in elkander wreef ‘ô God wat schoone kudde!’

Deconinck liet het hoofd voor over hellen, en zonk in diepe bedenking; dit was altyd het eerste dat de vernuftige Deken der wevers in de uiterste omstandigheden deed. Dan berekende hy spoediglyk het gevaer en de middelen om het af te weren.

‘Ik verzeker u, Myne heeren’ hernam Diederik de Vos ‘dat er meer dan twee en dertig duizend ruiters en wel zoo veel voetknechten zyn. Zy rooven en verkrachten als of zy daer door den hemel verdienen moesten.’

‘Zyt gy wel zeker van die kwade tyding’ vroeg Gwyde met angst ‘heeft degene, die u dit gezegd heeft, u niet bedrogen, Mynheer Diederik?’

‘Neen, neen, edele Gwyde, ik heb het met myne oogen gezien en heb gister avond in de tente van den Seneskael Robert d'Artois geëten. Hy heeft op zyne eer voor my gezworen dat de laetste Vlaming door zyne hand zal sterven. Ziet nu wat gy doen kunt, wat my betreft ik ga ten spoedigste een harnas aendoen; en al ware het dat ik alleen tegen die twee en zestig duizend vervloekte

(1) De geschiedschryvers verschillen veel aengaende de macht der Fransche benden; wy hebben tusschen de onderscheidene opgaven een middelbaer getal verkozen.

Franschen moest vechten, zou ik geenen voet achteruit gaen; ik wil de slaverny van Vlaenderen niet meer zien.'

Jan Breydel kon zich geen oogenblik stilhouden; hy verplaetste gedurig zyne voeten en bewoog de armen met onrust. Indien hy had mogen spreken! maer de eerbied voor de byzynde heeren weêrhield hem. Gwyde en de andere Edelen bezagen elkander met radelooze droefheid: twee en dertig duizend welgeoefende ruiters! dit scheen hun te veel om weêrstand te kunnen bieden. In het vlaemsch leger waren slechts de vyfhonderd naemsche ruiters die Gwyde met zich gebracht had: wat vermocht dit klein getal tegen den schrikkelyken hoop der vyanden?

'Wat zullen wy doen?' vroeg Gwyde 'Hoe zullen wy het Vaderland toch redden?'

Eenigen waren van gevoel zich in de stad Brugge op te sluiten, tot dat het fransche leger uit gebrek aen levensmiddelen zou vertrekken; anderen weder wilden recht tegen den vyand optrekken en hem des nachts overvallen. Nog meer middelen werden er voorgesteld doch de meesten werden als schadelyk verworpen, en de anderen waren onuitvoerbaer.

Deconinck stond nog met gebogen hoofde te denken; hy luisterde wel op hetgeen er gezegd werd, maer dit belette hem niet in zyne overwegingen voort te gaen.

Eindelyk vroeg Gwyde hem welke middelen hy in zulken droeven toestand kon aenwyzen.

'Edele heer' antwoordde Deconinck, het hoofd oprichtende 'indien ik bevelhebber was, zou ik my op de volgende wyze gedragen: in aller haest zou ik met de

ambachten van Brugge naer Kortryk vertrekken om den Kastelein van Lens te verjagen, dan zouden de Franschen die stad niet als de steunplaets hunner werkingen in ons land kunnen gebruiken; daerdoor zouden wy eene veilige bergplaets voor de vrouwen en kinderen en voor ons zelven hebben, want Kortryk met het kasteel is sterk, terwyl Brugge, gelyk het nu is, geene enkele stormlooping kan uitstaen. Ik zou reeds op het tegenwoordig uer dertig boden te peerd in alle de steden van Vlaenderen zenden met de tyding der komst van den vyand, en alle de Klaeuwaerts naer Kortryk roepen; insgelyks zou ik Mynheer van Gulik en Mynheer van Renesse derwaerts doen komen. In dier voege, edele Graef, ben ik zeker dat er binnen vier dagen dertig duizend strydbare Vlamingen in het leger zyn zullen, en dan moeten wy de Franschen zoo zeer niet vreezen.'

De ridders luisterden met een plechtig slilzwygen, zy bewonderden den buitengewoonen man, die in zoo korte oogenblikken een algemeen krygsontwerp gevormd had en zulke heilzame maetregelen voor hen ontvouwde. Alhoewel zy de bekwaemheid van den Deken kenden, konden zy met moeite zich overtuigen dat een wever, een man uit het gemeene volk, met zoo veel vernuft kon begaefd zyn.

'Gy hebt meer verstand dan wy allen' riep Diederik de Vos 'ja ja, dit zy zoo gedaen, wy zyn sterker dan wy dachten. Nu verdraeit het blad; ik geloof dat de Franschen zich hunne komst zullen berouwen.'

'Ik dank God dat hy u deze gedachte heeft ingeboezemd, meester Deconinck' hernam de jonge Graef 'uwe goede diensten zullen niet onbeloond blyven. Ik

wil my volgens uwen raed gedragen, want hy spruit uit de diepste wysheid. Meester Breydel, ik hoop dat gy de mannen, die gy ons beloofd hebt, zult aenbrengen.'

'Acht duizend heb ik gezegd, edele Graef' viel Breydel uit 'wel aen! nu zeg ik tien duizend. Ik wil niet dat er een enkel gezel in Brugge blyve, jong en oud het moet er al tegenwoordig zyn. Ik zal wel zorgen dat de Franschen ons niet in eens over het lichaem zullen loopen, - en deze Dekens, myne vrienden, zullen dit ook doen, ik weet het'

'Voorwaer, edele heer' riepen de Dekens te gelyk, 'er zal niemand ontbreken, want iedereen verlangt den stryd.'

'De tyd is te kostelyk om ons nog langer op te houden' sprak Gwyde 'gaet nu spoedig uwe ambachten vergaderen; binnen twee uren zal ik tot den tocht veerdig zyn, en aen het hoofd van uwe scharen op de Vrydagmarkt my bevinden. Gaet, ik ben voldaen over uwe toegenegenheid en moed.'

Allen verlieten de zael. Gwyde zond op staenden voet een groot getal boden in alle richtingen, met bevelen voor de Edelheeren die nog getrouw aen het Vaderland gebleven waren; insgelyks deed hy aen Willem van Gulik boodschappen dat hy met Mynheer Jan van Renesse te Kortryk komen moest(1).

De schriklyke tyding verspreidde zich op weinig tyds

(1) Zoodra Gwyde van Namen de aenkomst der Franschen, in Vlaenderen vernam, gaf hy door het gansche Land het bevel om te wapen te loopen en by hem te komen. Reeds sedert den 16^{e} juny was Arnold, zoon van den heer van Audenaerde, die met den Graef in Frankryk gevangen zat, in de vlakte van Groeningen (by Kortryk) komen legeren............ Hy (Gwyde) zond insgelyks eenen schildknaep tot zynen neef Willem van Gulik, dewelke, na de Franschen uit West Vlaenderen verjaegd te hebben, het kasteel van Cassel belegerde; hy deed hem den stand der zaken kennen en aenzocht hem het beleg dier plaets te lichten en te Kortryk te komen om den gemeenen vyand te bestryden.
VOISIN

door de stad. Naermate het nieuws van den eenen tot den anderen overging, vergrootte het getal der vyanden verwonderlyker wyze, weldra waren de Franschen, volgens het rondloopend gezegde, tot boven de honderd duizend man sterk. Het is te denken hoe bang en hoe bedroefd de vrouwen en kinderen op die aenkomende dood werden; in alle straten zag men weenende moeders, die hare benaeuwde dochters met liefde en medelyden omarmden. Het was zichtbaer in hare styve oogen, dat zy voor haer nog een schrikkelyker kwaed dan de dood vreesden: de kinderen huilden, om dat zy hunne moeder zagen weenen, en beefden, zonder het gevaer, dat hen bedreigde, gansch te verstaen. De smartvolle klachten, en de uitdrukking van den stervensnood, welke op het gelaet dier zwakke schepsels te lezen stond, streden verwonderlyk met de trotsche en onrustige houding der mannen.

Van alle kanten kwamen de ambachtslieden met hunne wapens aengeloopen; het geratel der yzeren platen, die sommigen aen het lichaem hingen, klonk kryschend in het oor, en mengde zich, als in eenspotgezang, met het aeklig wee! wee! der benaeuwde vrouwen en kinderen. Wanneer eenige mannen elkander in de straet

ontmoetten, bleven zy een oogenblik staen, om zich eenige woorden toe te sturen en dan vloekten zy dat zy wilden sterven of zegepralen. Hier en daer voor de deur eener wooning zag men eenen huisvader zyne vrouw en zyne kinderen beurtelings omhelzen; maer dan vaegde hy welhaest de droeve traen uit zyne oogen, en verdween, als eene schicht, met zyne wapens in de richting der Vrydagmarkt. De moeder bleef lang nog op den dorpel harer wooning staen, en bezag nog langen tyd den hoek, achter denwelken de vader harer kinderen was verdwenen. Die vaerwel scheen haer een eeuwig afscheid, tranen borsten overvloedig onder hare wimpers uit; dan hief zy hare snikkende kinderen van den grond, en liep vol wanhoop naer binnen.

De ambachten stonden sedert korten tyd in lange reien op de Vrydagmarkt geschaerd; Breydel had zyne belofte volbracht, hy telde twaelf duizend gezellen van allerlei ambachten onder zich. De bylen der beeuhouwers blonken als spiegels in het zonnelicht, en maekten den aenschouwer blind, want men blikte niet ongestraft in dien breeden vuergloed. Boven de schaer der wevers staken twee duizend Goedendags met hunne yzeren punten in de hoogte; onder hen was ook eene bende met kruisbogen. Gwyde stond op het midden der plaets, met een twintigtal edele ridders rond om zich; hy wachtte tot dat de overige gezellen, die men om de in stad zynde karren en peerden gezonden had, terugkwamen. Een wever door Deconinck naer den klokkentoren gezonden, kwam op dit oogenblik met het groote vaendel van Brugge op de Markt: zoohaest de ambachtslieden den blaeuwen leeuw ontwaerden, klom een schriklyk ge-

schreeuw, een vervoerend gejuich boven hunne scharen: zy herhaelden zonder ophouden den zelfden roep, die in den bloedigen nacht het teeken der wraek geweest was.

'Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is, valsch is!'

En dan bewogen en wrongen zy hunne wapens als of de vyand reeds voor hen geweest ware.

De legertros op de wagens geladen zynde, hieven de bazuinen hunne schaterende klanken aen, en de Bruggelingen verlieten, met vliegende vaendel hunne stad langs de Gendpoorte. Wanneer de vrouwen zich aldus zonder één beschermer zagen, werden zy met nog meer benaeuwdheid bevangen; nu scheen het haer dat zy niets meer dan den dood te verwachten hadden. In den namiddag verliet Machteld de stad met alle bare dienaren en vrouwen: dit vertrek gaf aen vele anderen het gedacht dat zy in Kortryk veiliger zouden kunnen woonen. Met een werd alles door haer ingepakt, en de deuren gesloten hebbende, gingen zy met hare kinderen ter Gendpoort uit. - Ontellyke huisgezinnen liepen in dier voege met verscheurde voeten op den weg naer Kortryk, en zaeiden hunne bittere tranen tusschen het gras dat by den boord der baen groeide.

In Brugge werd het zoo stil als in een graf.

XX.

Groot is de held die aen het hoofd van dappren,
Ten steun en schuts der vryheid snelt;
De vaderlandsche vlag ontrolt en weêr doet wappren
Zoo lang door dwinglandy gehoond en neêrgeveld.
Ph. Blommaert.

Het was duister nacht wanneer Gwyde met omtrent zestien duizend Bruggelingen te Kortryk aenkwam. De inwooners, door vooruitgezondene ruiters bericht zynde, stonden in menigte boven de wallen der stad,

en ontvongen hunnen Landheer, by het toortslicht, met blyde juichingskreten. Zoodra het leger zich binnen de muren geschaerd had, brachten de Kortrykers alle slach van eetwaren, gansche vaten wyn schonken zy hunne vermoeide broeders voor, en bleven den geheelen nacht by hen op de vest; het zou onmogelyk geweest zyn de omhelzingen, die zy in hunne vervoerdheid elkander gaven, te tellen. Gedurende die uitstorting van broederlyke liefde, waren er veel anderen, die de afgematte kinderen en vrouwen op den weg te gemoet gingen, om hen van den huisraed te ontlasten. Genoeg dier zwakke schepsels, welkers voeten door het gaen bezeerd waren, werden op de breede schouders der behulpzame Burgers van Kortryk stedewaerts gedragen: allen werden geherbergd, en zorgvuldig gevoed en getroost. De dankbaerheid der Kortrykers en hunne vurige vriendschap vergrootte den moed der Bruggelingen zeer, want altyd wordt der menschen ziel by edele gevoelens verheven.

Machteld en Maria, de zuster van Adolf van Nieuwland, met nog een groot getal Edelvrouwen uit Brugge waren reeds eenige uren te Kortryk eer het leger aenkwam; zy hadden zich by hunne kennissen gehuisvest, en hadden insgelyks de herbergen voor de ridders, hunne bloedverwanten of vrienden voorbereid; in zulker voege dat de edellieden, die met Gwyde waren, het avondmael by hunne aenkomst mochten nutten.

Des anderdaegs, in den vroegen morgen ging Gwyde met eenige voorname inwooners de vestingwerken van het kasteel bezichtigen; tot zyne groote droefheid bevond

hy dat men hetzelve niet zonder de zwaerste stormtuigen kon verwinnen. De muren waren al te hoog, en uit de torens, welke boven dezelve uitstaken, kon men te veel pylen op de belegeraers werpen. Hy begreep dat de minste roekelooze pooging hem duizend mannen kosten zou; zich dan met wysheid beraemd hebbende, bestoot hy de stormlooping niet vermetel te beginnen. Hy gebood dadelyk dat men stormrammen en valtorens moest bouwen, en dat men de in de stad zynde oorlogstuigen zou aenbrengen; deze laetsten bestonden in eenige Springhalen en een klein getal Blyden[(1)]. Het was denkelyk dat men het kasteel niet voor de vyf dagen later zou kunnen bespringen: die uitstel was den Kortrykers nu zoo schadelyk niet meer, want sedert de aenkomst des vlaemschen legers had de fransche bezetting opgehouden met vuerpylen op de stad te werpen; men zag de wachten voor de stormgaten der torens met hunne kruisbogen wel gereed staen, maer zy schoten echter niet. De Vlamingen wisten de oorzaek hier van niet, zy dachten dat eenige list er onder verborgen lag, en hielden van hunnen kant eene naeuwkeurige wacht. Allen aenval was door Gwyde verboden; hy wilde niets wagen vooraleer, zyne stormtuigen klaer zynde, hy de zege zeker mocht zyn.

De Kastelein van Lens was in den uitersten nood, zyne schutters hadden slechts een klein getal pylen meer overig; dus gebood hem de voorzichtigheid dezelve tot

(1) Dit waren zekere zware werprustingen, in het beleg der steden en kasteelen gebruikt.

eenen aenval te bewaren. Ook was den lyftocht zoodanig verminderd dat hy der bezetting niet meer dan de helft van den gewoonen nooddruft kon geven. Hy hoopte dat de waekzaemheid der Vlamingen eenigzins zou verminderen, en dat hy de gelegenheid zou kunnen vinden om eenen bode naer Ryssel in het fransche leger te zenden.

Arnold van Audenaerde, die eenige dagen vroeger met dryhonderd man tot bystand der Kortrykers was gekomen, had zich onder de stadswallen op den Groeninger Kouter, omtrent de Abtdy, met zyn volk neêrgeslagen. De ligging was hoogst voordeelig voor eene algemeene legerplaets en werd in den krygsraed, welke door Gwyde was byeengeroepen, tot die bestemming verkozen. Reeds des anderdaegs, terwyl het ambacht der timmerlieden aen de stormtuigen werkte, werden de andere Vlamingen buiten de stad geleid om de begrachting der legerplaets te graven[1]. De wevers en beeuhouwers kregen elk een houweel of eene spade, en begaven zich met drift aen het werk; de verschansing werd als door toovery verheven, - het gansche leger wedyverde aen den arbeid, het was als een stryd. De spaden en houweelen klommen en daelden zoo snel dat men ze met het gezicht niet volgen kon, en de aerde vloog in dikke vlokken boven de verschansing, als de

(1) Si gingen al in eenen bilck, aen die zuitsyde en aen die noortsyde wel begracht ende bevest. *Die excellente Cronike*.

ontellyke steenen welke eene belegerde stad op den vyand werpt.

Naermate er en een deel der aerdewerken voltooid was, kwamen andere mannen er de tenten tegenplaetsen. Van tyd tot lyd lieten de arbeiders hunne werktuigen in den grond steken en klommen met haestigheid boven de verschansing; dan liep er een algemeene welkomsgroet boven het leger en de schreeuw, Vlaenderen den Leeuw! Vlaenderen den Leeuw! deed zich nog in de verte als een antwoord hooren. - Dit geschiedde iedermael dat er bystand uit andere steden aenkwam.

Het vlaemsche volk had zyne Edelen eenigzins ten onrechte van trouwloosheid en lafheid beschuldigd; wel is waer een groot getal derzelve had zich openlyk voor Frankryk verklaerd, maer het getal der trouwgeblevenen was grooter dan dit der bastaerden. Twee en vyftig der byzonderste vlaemsche ridders zaten in Frankryk gevangen, zeker was het de liefde tot het Vaderland en tot hunnen Vorst, welke hen daer toe gebracht had; de andere trouwe Edelen, die in Vlaenderen woonden, vonden het niet eerlyk met een oproerig volk samen te spannen, voor hen was de renbaen of het slagveld de eenige plaets waer hunne wapendaden mochten geschieden. De zeden van dien tyd hadden hun die gevoelens gegeven, want er was alsdan zoo veel afstand tusschen eenen ridder en eenen burger als er nu tusschen den meester en zynen dienstknecht is. Zoo lang de stryd binnen de muren der steden en onder het bevel der volksaenleiders geschiedde, bleven zy in hunne kasteelen over de verdrukking des Vaderlands zuchten, maer

nu Gwyde als wettige Veldoverste over zyne onderdanen gebood, kwamen zy uit alle heerlykheden met hunne Laten toegeloopen[1].

Den eersten dag des morgens kwamen de heeren Boudewyn van Paperode, Hendrik van Raveschoot, Ivo van Belleghem, Salomon van Sevecote en Mynheer van Maldeghem met zyne twee zonen, te Kortryk. Op den middag vloog het stof der baen in de richting van Moorsele als eene wolk boven het omstaende geboomte. Terwyl de Bruggelingen van hunne verschansingen hevig juichten, gingen er vyftien honderd mannen van Veurne in de stad, aen hun hoofd en als bevelhebber hebbende den befaemden kryger Eustachius Sporkyn[2]. Eene menigte ridders, die zy onderwegen ontmoet hadden, vergezelden hen; onder dezen waren Mynheer Jan van Ayshoven, Willem van Dackenam en zyn broeder Pieter, Mynheer van Landeghem, Hugo van der Moere, Simon van Caestere, de voornaemsten. Jan Willebaert van Thourout had zich ook met eenige mannen onder het bevel van Sporkyn geplaetst. Alle

(1) Alhoewel meer dan vyftig vlaemsche Edelen in de kasteelen van Frankryk gevangen zaten, en dat anderen, tot de gezindheid der Leliaerts behoorende, in het fransch leger gegaen waren om de wapens schandelyk tegen hun Vaderland te voeren, vochten er nochtans menigvuldige Edellieden onder den standaerd van Vlaenderen en namen een eerlyk deel in de vrymaking des Lands.
VOISIN.

(2) Die van Veurne en van Veurnes-ambacht, als ook die van de gansche kust, waren in tamelyk getal onder het geleide van Eustachius Sporkyn gekomen.
VOISIN.

oogenblikken kwamen eenzame ridders by het leger, zelfs waren er uit andere landen of graefschappen, die zich alsdan in Vlaenderen bevonden, en niet aerzelden tot de vrymaking der Vlamingen mede te werken. - Zoo waren Hendrik van Lonchyn uit Luxembourg, Goswyn van Goetsenhove en Jan van Cuyek, twee edele Brabanders, reeds by Gwyde, wanneer de mannen van Veurne in de stad kwamen. Alle deze krygslieden werden onmiddelyk, na dat zy in Kortryk wat ververscht waren, onder het bevel van Mynheer van Renesse in het leger geplaetst.

Den tweeden dag kwamen de Yperlingen toegeloopen. Alhoewel zy hunne eigene stad bewaken moesten, wilden zy echter niet lyden dat men Vlaenderen zonder hun toedoen zou verlossen. Hunne benden waren de schoonsten en de ryksten die men zien mocht; er waren vyf honderd knodsdragers, gansch in schaerlaken gekleed, met fraeie vedertjes op hunne blinkende huiven: ook hadden zy kleine borstplaten en knieschyven, welke tegen den schyn der zon hevig glinsterden. Zeven honderd andere mannen droegen overgroote kruisbogen met stalen veeren, hunne kleeding was groen met gele boordsels[(1)]. Met hen waren de volgende heeren: Jacob van Ypre, Wapendrager van den Graef Jan van Namen, Mynheer Diederik van Vlamertinghe, Josef van

(1) De inwooners van Ypre, alhoewel gedwongen hunne eigene stad te bewaken, hadden ook vyf honderd mannen, in het roode gekleed, en zeven honderd schutters gezonden. VOISIN

Hollebeke, Boudewyn van Passchendale; de aenleiders waren Philip Baelde en Pieter Belle, Dekens der twee voornaemste ambachten van Ypre.

In den namiddag kwam het overige volk van het Oosten Westvrye uit de omliggende dorpen van Brugge, ten getalle van twee honderd wel uitgeruste krygslieden.

Den derden dag voor den noen kwam Mynheer Willem van Gulik, de Priester, met Jan van Renesse terug van Cassel. Vyf honderd ruiters, vier honderd Zeelanders en nog eene bende Bruggelingen traden met hen in het leger[(1)].

De beroepene ridders en steden waren meest al aengekomen; alle soorten van wapenknechten bevonden zich onder het bevel van Gwyde. De blydschap, die de Vlamingen gedurende deze dagen vervoerde, is onuitsprekelyk, nu zagen zy dat hunne landgenoten zoo zeer niet verbasterd waren, en dat het Vaderland, op de gansche uitgestrektheid van den vlaemschen bodem, nog moedige mannen teelde: reeds waren er by de een-en twintig duizend strydbare krygers onder den Standaerd van den zwarten Leeuw gelegerd, en nog kwamen er onophoudelyk andere kleinere benden by.

Alhoewel de Franschen een heir van twee en zestig duizend man hadden, waer van de helft te peerd was, kon de minste vrees nu geene plaets meer in het hart

(1) Guilliellemus van Juliers dit verstaen hebbende is terstont, weynige van syn volck gelaeten hebbende voor het Casteel van Cassel, met syne troupen naer synen oom Guido gekomen, om met gevoegde magt de Franschen af te wagten.
Chronyke van Vlaenderen.

der Vlamingen vinden. In hunne opgetogenheid verlieten zy dikwyls hun werk om elkander te omhelzen, en dan spraken zy met zegepralende woorden als of niets hun de overwinning kon ontrooven.

Tegen den avond, op het oogenblik dat zy met hunne spaden naer de hutten gingen, rees de schreeuw Vlaenderen den Leeuw! op nieuw boven de muren van Kortryk, iedereen liep terug naer de verschansing om te zien wat er te doen was. Zoodra zy hunne oogen buiten de legerplaets gewend hadden, antwoordden zy met luider en blyder kreten op den roep der Kortrykers. - Zes honderd ruiters gansch met yzer bekleed renden, tusschen bruisschend gejuich, binnen de legerplaets. Dit gevaerte kwam van Namen en was door Graef Jan, broeder van Robrecht van Bethune, naer Vlaenderen gezonden[1]. Door de toekomst dezer hulp, werd de vreugde der Vlamingen nog heviger, want ruitery ontbrak hun grootelyks. Niettegenstaende zy wel wisten dat de mannen van Namen hen niet verstonden, riepen zy hun allerlei welkomsgroeten toe, en brachten hun wyn in overvloed. De vreemde krygers, die groote vriendschap ziende, voelden zich innerlyk tot wederliefde gedwongen, en zwoeren dat zy hun bloed voor zulke goede lieden wilden vergieten.

De eenige stad Gent had op den roep niet geantwoord,

(1) Binnen desen dat dit gesciede,
Soo sende Her Jan van Namen liede,
Sine broeders te hulpen dan,
Met platen wel VI hondert man.
Spiegel Historiael.

nog geen enkel gezel was uit dezelve naer Kortryk gekomen; men wist sedert lang dat Gent van Leliaerts krielde en dat het Magistraet gansch voor de Franschen gezind was. Nochtans had men er zeven honderd Soldeniers verslagen, en Jan Borluut had zynen bystand beloofd. In dien twyfel dorsten de Vlamingen, die zich by het leger bevonden, hunne broederen van Gent niet met luiderstemme van verradery beschuldigen, echter werden de Gentenaren door velen verdacht gehouden, en menig eenzame vloek, welkers doel men niet zou geraden hebben, was hun toegestuerd.

Des avonds, wanneer de zon sedert een uer achter het dorp Moorsele was verdwenen, waren alle de arbeiders in hunne tenten vertrokken. Men hoorde hier en daer een gezang, dat soms door het klinken der hanapsen werd opgevolgd en waervan vele stemmen het slotvers juichend herhaelden; in andere tenten was het eene verwarde redekaveling, uit dewelke men by den den roep Vlaenderen den Leeuw! verstaen kon, dat de sprekenden elkander tot onversaegdheid aenporden en de ontheffing hunner zielen elkander in ruwe en losse woorden mededeelden. In het midden der legerplaets, op eenen zekeren afstand der tenten, brandde een groot vuer, het welk met zynen rooden glans een gedeelte des legers verlichtte, een tiental mannen waren met deszelfs onderhoud belast: men zag ze beurtelings met groote boomtakken komen aengesleurd, en dan hoorde men de stem van eenen Overste, die riep: ‘Voorzichtig mannen! Let op, en roert het vuer zoo niet: - jaegt de spranken niet boven het leger!’

Eenige treden van dien vuergloed stond de hut der

legerwacht, het was een dak met ossenhuiden overdekt, en waervan het timmerwerk op acht zware opgaende balken rustte, de vier zyden waren open, opdat men in alle richtingen over de legerplaets mocht zien.

Jan Breydel met vyftig zyner mannen moesten dien nacht waken, zy zaten allen op kleine houten stoelen rondom eene tafel, onder het dak dat hen voor den dauw en den regen moest behoeden; hunne bylen ontvongen den schyn van het vuer en vlamden in hunne handen als of zy gloeiende wapens hadden gedragen. Schildwachten, die zy uitgezet hadden, kon men in de duisternis zien wandelen. Eene groote kruik wyn en eenige tinnen hanapsen stonden voor hen op de tafel, en alhoewel hun den drank niet ontzegd was, kon men echter wel bemerken dat zy met matigheid dronken, want zy brachten de hanaps zelden aen den mond. Zy lachten en klapten vrolyk om den tyd door te brengen, en vertelden op voorhand welke schoone slagen zy den Franschen in den stryd zouden toebrengen.

‘Wel nu’ riep Breydel ‘men zegge dat de Vlamingen hunne vaderen niet gelyken, wanneer een leger als het onze uit vryen wille te samenloopt! Laet de Franschen nu maer afkomen met hunne twee en zestig duizend man! Hoe meer wild hoe betere jacht. Zy zeggen dat wy een hoop slechte honden zyn, maer zy mogen God bidden dat zy niet ter dege gebeten worden; die honden hebben goede tanden.’

De beeuhouwers lachten hartelyk om de schertsende woorden van hunnen Deken, zy bezagen met inzicht eenen stokouden gezel, wiens gryze baerd zyner jaren getuigde. Een van hen riep hem toe:

‘Gy Jacob zult ze niet goed meer byten kunnen!’ ‘Indien myne tanden niet zoo goed als de uwen zyn’ morde de oude Maceclier ‘heb ik toch eene byl die het byten lang gewoon is. Ik zou met u wel twintig maten wyns verwedden, wie van ons beide het meest Franschen naer de helle zenden zal.’

‘Dat gaet er om’ riep de andere ‘wy zullen ze seffens uitdrinken, - ik ga ze halen.’

‘Ho! ho!’ viel Breydel uit ‘wilt gy u wel stil houden! Drinkt morgen; want, op myne ziel, de eerste van ulieden, die zich dronken maekt, zal ik in Kortryk doen kerkeren, hy zal den stryd niet bywoonen.’

Die bedreiging trof de Macecliers verwonderlyk; de woorden vergingen in hunnen moed, en geen van hen roerde nog een lid van zyn lichaem: de oude Maceclier alleen dorst nog spreken.

‘By den baerd van onzen Deken!’ riep hy ‘indien my zulks moest gebeuren, liet ik my nog liever in het vuer braden, gelyk Mynheer St-Laureys weleer gebeurd is, want ik zal zulke feest in myn leven niet meer kunnen zien.’

Breydel bemerkte dat zyne bedreiging het gansche gezelschap met vrees en droefheid had bevangen: dit beviel hem niet, daer hy zelf tot vrolykheid genegen was. Willende dan den moed en de losse vreugd onder hen weder opwekken, vattede hy de kruik, en de hanapsen beurtelings vullende, sprak hy:

‘Wat duivel, mannen, waerom zwygt gy nu? Daer, neemt en drinkt dat de wyn u de spraek terug geve. Het spyt my dat ik u dus toegesproken heb. Ken ik u niet? Weet ik niet dat het Macecliers bloed u door de

aderen stroomt? Wel aen, en dit gaet op uwe welvaert, makkers!'

De uitdrukking van genoegen kwam plotseling op het gelaet der beeuhouwers terug, en hunne stilte eindigde met eenen langen lach, nu zagen zy dat de bedreiging van hunnen Deken enkel scherts was geweest.

'Drinkt maer' hernam Breydel, zynen beker vullende 'die kruik zy u gegeven, gy moogt ze tot den bodem ledigen. Uwe gezellen die op de schildwacht staen, zal eene andere bezorgd worden. Nu wy zien dat er uit alle steden hulp toekomt, en dat wy zoo sterk worden, mogen wy dit geluk wel vieren.'

'Ik drink ter schande van de Gentenaers!' riep een gezel 'reeds lang weten wy, dat wie in hen zyn betrouwen stelt, op eenen gebroken stok steunt; maer dit is niets, zy mogen te huis blyven, - dan heeft onze stad Brugge alleen de eer van den stryd en van de verlossing.'

'Zyn de Gentenaren Vlamingen als wy?' sprak een andere 'klopt hun hart voor de vryheid? En woonen er ook wel Macecliers in Gent? Heil Brugge! daer is de echte stam.'

'Ho!' riep Breydel 'er woont een man in Gent die een leeuwenhart heeft. Kent men Jan Borluut niet door de gansche wereld? Ik ben zeker dat, indien hy de zaek wilde onderzoeken, hy bevinden zou dat zyne vaders Macecliers waren, of zoo iets dergelyks; - want Mynheer Jan gelykt aen eenen Gentenaer als een stier aen een schaep.'

De beeuhouwers vielen op nieuw in eenen schateren-

den lach uit; zy verstonden dat hun Deken wilde te kennen geven dat de Gentenaren schapen waren.

‘En ik weet niet’ ging Breydel voort ‘waerom Mynheer Gwyde om hunne komst wenscht; er is niet te veel nooddruft in het leger om nog meer eters tot den maeltyd te roepen. Denkt de Veldheer dat wy het spel zullen verliezen? Het is wel te zien dat hy te Namen gewoond heeft, hy kent de Bruggelingen niet, anders zou hy de Gentenaren niet begeren. Wy hebben hen niet noodig, of 't kwaed vuer moet my branden! Dat zy t'huis blyven, wy zullen onze zaken zonder hen wel africhten - en daerenboven het zyn toch maer wankelaers!’

Als een echte Bruggeling beminde Breydel de Gentenaren niet. De twee voornaemste steden van Vlaenderen stonden van hunne geboorte af altyd in geschil, niet dat de eene moedigere mannen dan de andere bezat, maer om dat zy, beide nyverig zynde, elkanders koophandel poogden te rooven en tot zich te trekken. Heden bestaet die haet tusschen de inwooners van Gent en Brugge nog; - zoo moeielyk is het den gemeenen volke zyne erfelyke inborst te ontrooven, dat dit gevoel van nayver, ondanks alle de omwentelingen, tot ons overgekomen is.

Op die wyze ging Breydel voort met zyne makkers te redeneren; er werd menig hoonend scheldwoord tegen de Gentenaren uitgesproken, tot dat dit stuk ten einde zynde, zy weder op een ander voorwerp het gesprek lieten vallen. Eensklaps werd hunne aendacht door een vreemd gerucht gaende gemaekt; zy hoorden op eenige treden achter de tente een gekyf, als of twee mannen aen het vechten waren; allen stonden op om te gaen

zien wat dit zyn mocht, maer eer zy de tente konden verlaten, kwam er een Maceclier, die op schildwacht gestaen had, met eenen anderen persoon, welken hy met geweld voorttrok, by hen:

'Meester' sprak hy, terwyl hy den vreemdeling in de tent stiet 'dezen Spreker heb ik achter het leger gevonden; hy ging aen alle de hutten luisteren en sloop als een vos met zachte treden door de duisternis: lang heb ik hem gevolgd en bespied. Voorzeker schuilt eenig verraed er onder, want zie hoe de schelm beeft.'

De man, welken hy in de tent gebracht had, was met eenen blaeuwen kolder gekleed,- een mutsje met eene veder op zyn hoofd. Een lange baerd bedekte de helft van zyn aengezicht. In de linkerhand hield hy een klein speeltuig dat wel naer eene harpe geleek, en scheen op hetzelve een deuntje voor het gezelschap te willen spelen. Hy sidderde van vrees, en zyn gelaet was bleek, als of het leven hem ging verlaten; het was zichtbaer dat hy den blik van Jan Breydel wilde ontwyken, want hy wendde het hoofd om naer de andere zyde, opdat de Deken zyne wezenstrekken niet zou gezien hebben.

'Wat komt gy in het leger doen?' riep Breydel 'waerom luistert gy aen de tenten? Antwoord spoedig!'

De zanger antwoordde in eene spraek welke naer het hoogduitsch zweemde, en deed gissen dat hy ergens in een ander deel des lands te huis behoorde:

'Meester ik kom van Luxemburg, en heb Mynheer van Lonchyn te Kortryk eene boodschap gedragen. Men heeft my gezegd dat een myner broederen in het leger is, en ik was gekomen om hem te zoeken. Ik ben bang

en bevreesd, daer de schildwacht my voor eenen bespieder heeft aenzien; maer ik hoop dat gy my niet zult schaden.'

Breydel, die zich voor den Dichter met medelyden voelde ingenomen, zond den schildwacht terug, en den vreemdeling eenen stoel wyzende sprak hy:

'Gy moet van zulke lange reis vermoeid zyn. Daer, myn schoone Spreker, zet u neêr. Drink, die hanaps is uwe. Gy zult ons eenige liedjes zingen en wy zullen u voorschinken. Heb moed, gy bevindt u tusschen goede lieden.'

'Vergeef het my, Meester' antwoordde de zanger 'ik kan hier niet blyven, want Mynheer van Lonchyn wacht my. Ik denk dat gy de begeerte van dien edelen ridder niet zult tegengaen met my langer te wederhouden'

'Er moet een lied zyn!' riepen de beeuhouwers 'hy gaet niet heen, of er moet een lied gezongen zyn!'

'By den duivel' riep Breydel 'zoo gy ons het vermaek van eenige liedjes te hooren niet wilt geven, dan hou ik u hier tot morgen. Indien gy met goeden wille begonnen waert, zoudt gy nu reeds gedaen hebben. Zing, ik beveel het u!'

De benaeuwdheid van den Dichter vermeerderde by dit dwingend bevel, met moeite kon hy de harpe in de hand blyven houden, want hy beefde zoodanig dat de snaren van het speeltuig, zyne kleederen rakende, een geluid gaven en eenige twyfelachtige toonen in het oor der beeuhouwers zonden; dit vergrootte hunnen lust nog meer.

‘Wilt gy spelen of zingen?’ riep Breydel ‘want zoo gy u niet spoedt zal u iets kwaeds gebeuren.’

De Zanger, tot de dood toe verschrikt, bracht zyne bevende vingeren op de harpe en haelde slechts valsche en verwarde toonen uit het speeltuig. De beeuhouwers bemerkten stellig dat hy er niet op spelen kon.

‘Het is een bespieder!’ riep Breydel ‘ontkleedt hem en onderzoekt of hy geen verraed op zich draegt.’

In een oogenblik waren de bovenkleederen hem van het lyf gerukt, en, niet tegenstaende hy smeekend om genade bad, werd hy in dit onstuimig onderzoek van den eenen kant naer den anderen gestooten.

‘Hier, hier heb ik het!’ riep een beenhouwer, die zyne hand tusschen het wambuis, op de borst van den onbekenden gesteken had. ‘Hier is het verraed!’

Zyne hand uit het wambuis getogen hebbende, hield hy in dezelve een vel perkament dat in drie of vier dubbelen was gevouwen, en waer aen een zegel hing, welke voor het breken met vlas omwonden was. De Dichter stond stom als of hy den dood voor zich had gezien; hy morde eenige onverstaenbare woorden, die niet door de beeuhouwers gehoord werden, terwyl hy den Deken met angst aenzag.

Jan Breydel vatte het perkament, en het hetzelve ontvouwen hebbende, bleef hy het langen tyd bestaren zonder dat het hem iets kon verklaren; in die tyden waren er buiten de Geestelyken weinig persoonen die lezen konden, zelfs waren de Edelen meestal nog in de grootste onwetenheid gedompeld.

‘Wat is dit, schelm dat gy zyt?’ schreeuwde Breydel.

‘Het is een brief van Mynheer van Lonchyn...........’

stamerde de geveinsde Dichter met gebrokene woorden. ‘Wacht!’ hernam de Deken ‘ik zal het welhaest zien.’

Hy nam zyn kruismes, en sneed het er omgewonden vlas van den zegel. De leliebloemen, het wapen van Frankryk gezien hebbende, sprong hy vloekend vooruit, en vatte den onbekenden by den baerd. Hem by denzelven heen en weder slingerende, viel hy uit:

‘Het is een brief van Mynheer van Lonchyn, gy verrader? Neen het is een brief van den Kastelein van Lens, en gy zyt een bespieder. Zoo de duivel u op staenden voet niet weghaelt, zult gy eene bittere dood sterven, booswicht!’

Dit zeggende trok hy met zoo veel geweld aen den baerd van den bespieder dat de linten, waer mede hy denzelven aen zyn hoofd gebonden had, losbraken, en dan herken de Breydel zyn gelaet. Hy stiet hem met zoo veel gramschap achteruit dat hy tegen eenen der stylen van de tente bonsde.

‘ô Brakels! Brakels! uw laetst uer is gekomen!’ riep Breydel als verschrikt van dit verschynsel.

De oude Maceclier, die men om zyne slechte tanden bespot had, sprong op Brakels en hem met de handen by de keel gevat hebbende, drukte hy hem zoo vast tegen den styl, waer op Breydel hem geworpen had, dat de oogen van den lydenden in zyn hoofd draeiden, want onder de nypingen van den Maceclier kon de verrader niet meer ademen; hy ware weldra verworgd geweest indien de beweging, die hy om los te raken deed, van tyd tot tyd hem niet toegelaten hadden zyne benaeuwde borst te ontlasten.

Het geschreeuw der beeuhouwers had eene menigte

volks gewekt, dat uit alle tenten uit nieuwsgierigheid kwam toegeloopen, de eene zonder kolder, de andere zonder wambuis; zoodra zy de oorzaek des geruchts vernamen begonnen zy met razerny om het lichaem van Brakels te roepen.

'Geeft hem ons!' schreeuwden zy 'zyn bloed! zynlyf!'

Breydel vattede den ouden Maceclier by de schouders, en rukte hem van Brakels weg, roepende:

'Besmeur u niet met het bloed van den verrader. Hy is te verachtelyk, anders zou hy reeds door myne handen gestorven zyn.'

'Neen, by God!' riep de Maceclier, zyne byl opheffende 'ik wil my aen dit spel vermaken. Men wint eene plaets in den hemel, wanneer men eenen landverrader doodslaet. Laet my doen, meester, ik bid u, om Gods wil, maer eenen kap!'

Brakels zat geknield ten gronde en smeekte met gevouwen handen om lyfsgenade, hy kroop tot by den Deken en zuchtte:

'ô Meester, heb toch medelyden met my........ ik zal het Vaderland met trouwe dienen........ dood my toch niet!'

Breydel bezag hem met woede en verachting, en hem den voet in de zyde plaetsende, schopte hy hem in eens tot aen den anderen kant der tent.- Intusschentyd hadden de beeuhouwers de grootste moeite om de duizende mannen, die vol wraekzucht rondom de tente bezig waren met vloeken en schreeuwen, er uit te houden:

'Geeft ons zyn lyf!' riep de woedende schaer 'In het vuer, in het vuer!'

'Ik wil niet' sprak Breydel met eenen dwingenden

blik tot zyne mannen ‘dat het bloed van die slang uwe bylen rake. - Men geve hem aen het volk over.’

Dit bevel was zynen mond nog niet ontgaen, of er kwam een man uit de schaer, die eenen strop om den hals van Brakels wierp: dan het eind daervan by honderden in de hand nemende, trokken zy den verrader achterover en slepen hem uit de tente. Zyne bange gillen versmolten in het bruisschend gejuich der menigte. Na hem rond het leger gesleurd te hebben, kwamen zy altyd huilende, by het vuer, en trokken hem vier of vyf malen dwars er door tot dat de kolen, die op zyn aenzicht kleefden, hem onkennelyk hadden gemaekt. Hunnen loop dan weder hernemende, verdwenen zy met het doode lichaem in de duisternis. Lang nog hoorde men hunne kreten in de verte, en lang nog martelden zy het lyk van den verrader tot dat het gansch verminkt en eene uer later aen eene galg by het vuer ten toon hing. Ieder keerde naer zyne tente terug, en de grootste stilte volgde op dit schaterend gerucht.

XXI.

> Vlaendren en de Leu! es onse gecri.
> *Lodewyk Van Velthem*.

Gwyde had bevel gegeven dat het gansche leger, ieder onder zynen aenleider, des anderen daegs 's morgens op den Groeninger-Kouter voor de legerplaets moest geschaerd staen; hy wilde eene algemeene monstering doen.

Volgens dit bevel, hadden de Vlamingen zich op de aengewezene plaets kundiglyk in een vierkant geschikt, het was als de vier grondmuren van een gebouw. Elke schaer bestond uit acht opeengeslotene gelederen: de vier duizend wevers van Deconinck vormden het oppereinde van den rechten vleugel. Het eerste gelid zyner bende waren allen schutters, wier zware kruisbogen achter over op hunne schouders lagen, terwyl yzeren schichten aen hunne zyden in eenen koker hingen; zy hadden geen ander behoedwapen dan eene grove yzeren plaet, welke hun met vier riempjes over de borst gebonden was. Boven de zes diepere gelederen staken duizende speeren tien voet in de hoogte; dit wapen, de beruchte Goedendag, was door de Franschen het meest gevreesd want met hetzelve kon men een peerd gemakkelyk doorbooren, geen harnas kon tegen deszelfs geweldige steek behoeden, elk ruiter, die er door geraekt werd, viel onfeilbaer uit den zadel.

Op dezelfde zyde stonden ook de zwierige Yperlingen, hun voorste gelid bestond uit vyf honderd zwaerlyvige mannen wiens kleeding zoo rood als het fynste korael was. Van hunne fraeie helmen vielen donsige vederbosjes op hunne schouders, groote knodsen, met stalen punten bezet, stonden met het dikke einde by hunnen voet, terwyl de handvest met hunne vuist tegen hunne lenden rustte. Kleine yzeren platen waren ook aen hunne armen en billen geriemd. De andere gelederen dezer schoone schaer waren allen in het groen gekleed; de stalen bogen staken afgespannen boven hunne hoofden.

De linker vleugel bestond alleenlyk uit de tien dui-

zend man van Breydel; aen de eene zyde blonken de ontellyke bylen der beeuhouwers in de oogen der andere krygsknechten, ook wendden zy gedurig het hoofd af, want de gloed der zon, die in deze stalen spiegels weêrkaetste, bedreigde hen met verblindheid. De Macecliers waren niet zwierig gekleed: korte bruine hozen en een kolder van dezelfde kleur was al hun kleedsel; hunne mouwen waren tot aen den elleboog opgestroopt, dit was hunne gewoonlyke doenwys, want zy waren trotsch over de krachtvolle spieren die zy toonen mochten. Velen waren blond van hair, doch bruingezengd, lange likteekens, welke zy uit vorige gevechten gehaeld hadden, lagen als diepe groeven op hun aengezicht; voor hen waren dit lauwertakken, van hunne dapperheid getuigende. De gelaetstrekken van Breydel staken zonderling tegen deze sombere en getaende wezens af; terwyl de meesten zyner makkers, den schrik in het hart van den aenschouwer, door hunne aeklige uitdrukking joegen, was het aengezicht van Breydel aengenaem en edel: schoone blaeuwe oogen vlamden onder dunne wenkbraeuwen, lange lokken blond hair rolden over den kraeg van zynen kolder en een zachte baerd verlengde het zwierig ovael zyns wezens. Bevallig was zyne uitdrukking om dat hy nu blyde en vergenoegd was; maer ook, wanneer de toorn hem kwam vervoeren, was er geen leeuwenhoofd dat hem in yslykheid kon te boven gaen; dan betrokken zyne wangen zich met rimpels, zyne tanden sloten zich nydig en zyne wenkbraeuwen zonken hoekig en gevouwen over zyne oogen.

Aen den derden vleugel stonden de mannen van Veurne met de wapenknechten van Arnold van Aude-

naerde en van Boudewyn van Paperode. Het Veurnesambacht had duizend slingerwerpers en vyf honderd helmhouwers; de eersten stonden in de voorste geledern en waren gansch in leder gekleed, opdat de slinger in het zwaeien geen vat op die effene uitrusting zou hebben. Om hunne lendenen was een wyde lederen darm als een gordel vastgemaekt, daer in lagen de ronde keien welke zy op den vyand werpen moesten: in hunne rechter hand hing een lederen riem in welkers middel eene holte gevormd was. Dit waren de slingers, verschriklyk wapen, waermede zy hunne vyanden zoo juist wisten te treffen dat de zware steenen, die zy heen slingerden, zelden de bedoelde plaets misten. Achter dezen stonden de helmhouwers; zy waren goed met yzeren platen bedekt en droegen zware helmetten op het hoofd. Hun wapen was de krygsbyl met eeneu langen steel; boven het stael der byl was een dikke yzeren punt met denwelken zy de helmen en harnassen doorboorden, - daerom hiet men ze helmhouwers. De lieden van Audenaerde en van Papenrode, die op denzelfden kant stonden, hadden allerlei slach van wapenen; echter waren de twee eerste reien slechts uit handboogschuttters gevormd, de anderen hadden speren, knodsen of slagzweerden.

De laetste vleugel, die het vierkant sloot, bestond uit alle de ruitery des legers, de elf honderd mannen te peerd welke door Jan Graef van Namen zynen broeder Gwyde gezonden waren. Deze bende was slechts yzer en stael, niets anders kon men zien dan de oogen der ruiters, welke voor de gaten van den helm stonden, en de voeten der peerden die onder uit hun yzeren

deksel kwamen. Lange en breede zweerden lagen over de schouderplaet van hunne harnassen, en wapperende vederbossen dreven op den wind, achter hunnen rug.

Op die wyze was het heir, volgens het bevel van den veldheer, geschikt. De grootste stilte heerschte onder de scharen, de krygsknechten vroegen elkander wel wat er moest gebeuren, maer dan spraken zy zoo zachtjes dat niemand dan hunnen makker het kon hooren. - Gwyde, en alle de andere ridders die geene bende aengebracht hadden, waren in Kortryk gehuisvest; het gansche leger stond reeds eenigen tyd op de beschrevene wyze geschikt en er was nog niemand van hen gekomen.

Eensklaps zag men de baniere van Mynheer Gwyde onder de stadspoort uit komen; Mynheer van Renesse[(1)] die in de afwezenheid des veldheers als opperbevelhebber by het leger was, riep:

'De wapens op! Sluit aen en richt de gelederen! Stil!'

By het eerste gebod van den Edelheer van Renesse stelde elk zyn wapen in de behoorlyke houding, dan drongen zy zich meer op een, en richtten zich in effene lynen. Naeuwlyks was dit gedaen of de ruitery opende zich om den Veldheer met zynen talryken stoet in het vierkant te laten.

Vooraf reed de vaendrager met de baniere van Vlaenderen; de zwarte leeuw op het gulden veld rolde

(1) Het's Myn Her Jan van Rinesse;
In die werelt en ess' er niet sesse,
Omgaens wyt ende breet,
Die bet van orloge weet.
Spiegel Historiael.

zwierig nevens het hoofd van het peerd, en scheen zyne klaeuwen als een zegeteeken aen de blyde Vlamingen te toonen. Een weinig er achter kwam Gwyde met zynen neef Willem van Gulik. De jonge veldheer had een blinkend harnas, waer op het wapen van Vlaenderen kunstig geheeld was; zyn helm droeg eenen fraeien vederbos, welke tot op den rug van zyn peerd nederviel. Op het harnas van Willem van Gulik stond een breed rood kruis; het wit priesterkleed viel onder zyn wapenhemd uit, en daelde tot over den zadel, zyn helm was zonder veder, en zyne gansche uitrusting bloot en zonder versiersels. Onmiddelyk na deze doorluchtige heeren volgde Adolf van Nieuwland, zyn wapen was zwierig, overal lagen vergulde knoopen op de bindsels der platen zyner uitrusting; de veder van zynen helm was groen, en de yzeren handschoenen welke hy droeg waren verzilverd. Onder uit zyn maliehemd kon men eenen groenen sluier zien hangen; - dit liefdegeschenk bewaerde hy op zyn hart als een heiligdom. Nevens hem reed zyne welbeminde Machteld op eene sneeuwitte hakkeny, de doorluchtige maegd was nog bleek, echter niet meer krank; de komst van haren Adolf had de ziekte uit haer verdreven. Een hemelblaeuw rykleed van het fynste fluweel, met zilveren leeuwkens bezaeid, viel met lange vouwen over hare voeten tot by de aerde, en een zyden hoofdsluier daelde van den punt harer kap tot op het peerd. Zy bezag den jongen Adolf met innige liefde, - hy was zoo schoon, zoo deftig in haer minnend oog!

Hier na kwam nog een dertigtal ridders en Edelvrouwen, allen om het kostelykst gekleed, en zoo rustig, zoo

vrolyk als of zy ergens een steekspel gingen by wonnen. Eindelyk volgden vier schildknapen te voet, de twee eersten droegen elk een ryk harnas en een slagzweerd op hunnen armen, de anderen droegen ieder eenen helm en een wapenschild. Terwyl de scharen in eene plechtige stilte stonden, kwam die luisterryke stoet tot in het midden van het vierkant, en bleef staen.

'Gwyde deed zynen wapenbode by zich komen en gaf hem een vel perkament om den inhoud van hetzelve af te kondigen.

'Voeg den krygsnaem, Leeuw van Vlaenderen er by, want dit verblydt onze goede lieden van Brugge' sprak hy.

De nieuwsgierigheid der krygsknechten gaf zich te kennen door eene kortdurige beweging en de grootste aendacht; zy zagen wel dat er eenig geheim onder alle deze plechtige vormen lag, want het was voorzeker niet zonder inzicht dat hunne Landvrouwen zich zoo rykelyk hadden opgeschikt. De wapenbode kwam vooruit, blies driemael op zyne bazuin, en riep met krachtige stem:

'Wy Gwyde van Namen, in den naem van onzen Graef en broeder Robrecht van Bethune, Leeuw van Vlaenderen, aen allen die dezen lezen of hooren lezen zullen, heil en vrede!'

'In aendacht nemende...........'

Eensklaps hield hy op; een suisend gemor liep onder de verschillende benden, en terwyl elk zyn wapen met haest ophief spanden de schutters hunne kruisbogen als of eenig gevaer hen bedreigde.

'De vyand! De vyand!' werd er geschreeuwd.

In de verte zag men een talryk leger aenkomen;

duizende mannen zakten in dikke gelederen vooruit, men kon het einde er niet van zien. Men twyfelde echter sterk of het de vyand was of niet, geen peerdevolk er by zynde. Weldra zag men eenen ridder dit onbekend gevaerte verlaten, en met vollen draf naer de legerplaets komen ryden; hy hing voorover op den nek van zynen draver, in dier voege dat men hem niet erkennen kon, alhoewel hy reeds zeer naby was. Dichter nog by het verbaesde leger gekomen zynde, riep hy terwyl hy gedurig naderde:

'Vlaenderen den Leeuw! Vlaenderen den Leeuw! Hier zyn de Gentenaren!'

Men erkende den ouden krygsman, een vrolyk gejuich antwoordde op zynen roep, en zyn naem klom uit alle de monden:

'Heil Gent! Heil Mynheer Jan Borluut! Welkom onze goede broederen!'

De Vlamingen, ziende dat zulk een onverwachte bystand, zulk een talryk leger hun toekwam, waren van vreugde niet meer in te houden; de aenleiders moesten alles aeuwenden om hen in hunne gelederen te doen blyven. Zy bewogen zich onstuimiglyk, en raesden van blydschap, of zy uitzinnig waren. Mynheer Jan Borluut riep tot hen:

'Hebt moed, myne vrienden, Vlaenderen zal vry zyn. Ik breng vyf duizend welgewapende en onverschrokke mannen[(1)].'

(1) Eindelyk zag men komen toegeloopen, met vyf duizend Gentenaers, onder dewelke zeven honderd zyner magen en vrienden waren, een der helden van den beruchten slag te Woeringen, de ridder Jan Borluut, dewelke zich eene groote faem van onversaegdheid en kunde had gemaekt.
VOISIN.

En dan antwoordden de opgetogene benden:

'Heil! heilden held van Woeringen! Borluut! Borluut!'

Mynheer Borluut kwam by den jongen Graef, en meende hem met hoofsche spreuken te groeten, maer Gwyde viel uit:

'Laet varen die spreuken, Mynheer Jan, geef my de hand als vriend. Ik ben zoo verheugd dat gy gekomen zyt, gy die onder het harnas hebt geleefd, en zoo diepe wysheid bezit; ik werd reeds mistroostig, daer ik u niet komen zag. Gy hebt lang geloefd.........'

'Ho, ja, edele Gwyde' was het antwoord 'langer dan ik begeerde; maer die vervloekte Leliaerts hebben my belet. Zou UEdele kunnen gelooven, Mynheer, dat er te Gent onder hen eene samenspanning was aengegaen, om de Franschen weder in de stad te brengen? Zy wilden ons niet uitlaten om onze broederen te komen helpen; maer, God zy dank, dit is hun niet gelukt, want het volk haet en veracht ze uitermate. De Gentenaren hebben het Magistraet op de Burcht gejaegd, en de poorten der stad gebroken. Ginds komen nu vyf duizend onversaegde mannen die naer den stryd zoo wel als naer eenen maeltyd hygen, zy hebben heden nog geenen morzel broods genut.'

'Ik dacht wel dat groote hinderpalen u wederhielden, Mynheer Borluut, en ik vreesde dat gy niet zoudt gekomen zyn.'

‘Wel, edele Gwyde, dan moest St-Jans vuer my branden! Ik zou niet in Kortryk zyn geweest? Ik, die myn bloed voor vreemden heb vergoten, ik zou myn Vaderland in den nood niet bystaen? Dit zullen de Franschen ondervinden. Ik gevoel my geene dertig jaer oud, en myne mannen dan, ô hemel! Wacht maer, Edelheer, tot dat het bloedig uer gekomen zy, en let maer eens op den witten Leeuw van Gent hoe gy de Franschen zult zien vallen.’

‘Gy verblydt my, heer Borluut, alle onze lieden zyn even moedig, even onversaegd; - indien wy den stryd moesten verliezen, zouden er niet vele Vlamingen t'huiswaerts keeren, dit verzeker ik u.’

‘Verliezen zegt gy? verliezen, heer Gwyde? Dit geloof ik niet, onze mannen zyn van al te goeden wille. En Breydel dan? De zege staet op zyn aengezicht geprent. Zie, Mynheer, ik zou myn hoofd verwedden, dat, indien men Breydel liet doen, hy met zyne beeuhouwers door de twee en zestig duizend Franschen zou booren gelyk men door een korenveld dringt. God en Mynheer Sinte Joris zullen ons bystaen, heb maer goede hoop. Maer vergeef my, heer Gwyde, daer is myn leger. Ik verlaet u voor een oogenblik.’

De Gentenaren waren nu reeds op den Groeninger-Kouter; vermoeid en gansch met stof bedekt waren zy, want zy hadden onder de heete zon met snellen loop gereisd. Hunne wapens waren allerlei, tusschen hen kon men alle de benden die wy reeds beschreven hebben ook aentreffen. Een veertigtal Edelen renden voorop te peerd; het waren meest al vrienden van den ouden kryger Jan Borluut: Mynheer van Leerne, Jan van

Coyeghem, Boudewyn Steppe, Simon Bette, Pauwel van Severen en zyn zoon, Jan van Aersele, Jonkheer van Vynckt, Thomas van Vurselaere, Jan van Machelen, Willem en Robrecht Wennemaer, en nog een groot getal anderen[1]. Te midden boven dit leger waeide de Standaerd van Gent met zynen witten Leeuw. De Bruggelingen, die nu gevoelden hoe onrechtveerdig hunne scheldwoorden tegen de Gentenaren geweest waren, riepen met herhaelde galmen:

(1) In een oud handschrift, op perkament volgens oorsprongelyke stukken, in 1482, door Lodewyk van Houtte van Deynze geschreven, hetwelk de heere Voisin in zyn werk over den slag der gulden sporen, aenhaelt, worden vermeld als hebbende den slag te Kortryk bygewoond: - Salomon heer van Sevecote, die er dood bleef; Arend Drubbel, bailluw van Deynze; de heer van Sommerghem en zyne twee zonen; Jan van Waesberghe; de heer van Maldeghem en zyne zonen; Jan van Deynze, heer van Leerne; de heer Simon Bette van Gent; de heer van Severenen zyn zoon die er dood bleef; Jan heer van Aishove; Jan de Vos, van Gent; Jan heer van Aersele; Willem van Dackenam en zyn broeder Pieter; Boudewyn Braem, van Gent; de heer van Landeghem; de zoon van den heere van Vynckt; Thomas van Torre, heer van Vurselaere; Hans van Kortryk; Philippe Baelde van Ypre; Pieter van Brugge, die er dood bleef; Walter heer van Merendré; Jacob van Ypre, schildknaep van den Graef van Namen; Simon, zoon van den heere van Caestere; Jan heer van Machelen, die er gevaerlyk gewond werd; Pauwel heer van Knesselaere; de heer Frans van Meulebeke; Amman van Brugge; Pieter Niewerkercke, heer van Marckeghem; Jan heer van lugoyeghem; Pieter Belle van Ypre; Willem en Robrecht Weunemaer, van Gent; Walter Ryckaert van Kortryk; Jan de Stuuwere en Pieter de Drivere, van Harlebeke; Jan en Pieter van der Pille en Jan die Bleckere, van Audenaerden; Pieter van der Haghen, van Brugge; Jan Willebaert, van Tourhout; Willem de Visschere, van Kortryk; de heer Lodewyk van der Moere; de heer van Anseghem; de heer van Nockere en zyn broeder, den bailluw van Nevele en Pieter de Schrivere van Thielt.

‘Welkom! Welkom onze broederen! Heil Gent!’

Jan Borluut vormde intusschentyd zyne mannen in regelmatige benden voor den linker vleugel van het vierkant; hy wilde zyne dappere Gentenaers als ten toon stellen, op dat de Bruggelingen zien mochten dat zy voor hen ook niet in vaderlandsliefde wyken moesten. Op bevel van Gwyde, verliet hy de legerplaets en trok binnen Kortryk, om zyne mannen de hoognoodige rust in goede herbergen te laten genieten.

Zoodra de Gentenaren vertrokken waren, kwam Jan van Renesse binnen het vierkant en riep:

‘Wapens op! -Stil!’

De stoet die zich te midden des legers had geplaetst, schikte zich weder als te voren, ieder zweeg op het bevel van den heer van Renesse en de aendacht van allen wendde zich naer den wapenbode, welke de drie bazuinklanken herhaelde. Nu las hy met luiderstemme: ‘Wy Gwyde van Namen, in den naem van onzen Graef en broeder Robrecht van Bethune, Leeuw van Vlaenderen, aen allen die dezen lezen of hooren lezen zullen, heil en vrede!

‘In aendacht nemende de goede en trouwe diensten die den Lande van Vlaenderen en ons-zelven door meester Deconinck en door meester Breydel van Brugge zyn bewezen;

‘Willende hunlieden met de wete van alle onze onderdanen een bewys onzer goede gunsten geven;

‘Willende daerenboven hunne edelmoedige liefde tot het Vaderland beloonen als betaemt en behoort, opdat hunne trouwe diensten zouden blyven ter eeuwiger gedachtenis en memorie;

‘Alzoo onze Graef en Vader, Gwyde van Vlaenderen ons de noodige macht daer toe gegeven heeft, doen te weten:

‘Pieter Deconinck, Deken der wollewevers, en Jan Breydel, Deken der Macecliers, uit onze goede stad Brugge, en hunne nakomelingen ten eeuwigen dage, - zyn en zullen blyven van edelen bloede, genietende alle de voorrechten die de Leenheeren in onzen lande van Vlaenderen zyn genietende;

‘En opdat zy dies met eere zouden kunnen gebruiken, wordt hun ieder een twintigste deel van onzen Tol binnen onze goede stad Brugge toegestaen tot onderhoud van hunnen huize.’

Voor dat de afkondiger geëindigd had kwam het schaterend gejuich der wevers en beeuhouwers zyne stem verdooven. De groote gunst, welke hunnen Dekens bewezen werd, was ook de belooning hunner dapperheid, een deel der eer er uit voortspruitende, moest over de ambachten komen. Indien zy zoo zeer niet van de trouw en de volksliefde der Dekens waren verzekerd geweest, zouden zy die veredeling ongetwyfeld met een toornig oog en als eenen staetkuudigen list der Edelen aenzien hebben; zy zouden hebben gezegd:- zoo ontrooven de Leenheeren ons de voorstaenders onzer rechten en verleiden onze Dekens door hunne gunsten.- In een ander geval ware die achterdocht niet zonder grond geweest, want zoo handelen meesttyds de Vorsten, en zoo laten de menschen zich meesttyds door eergierigheid verleiden. Het is dus geenzins te verwonderen dat het volk eenen bitteren haet draegt tegen die zyner broeders welke zich te zeer verheffen, want van edel-

moedige volksvrienden als zy waren worden zy lage en laffe vleiers, en ondersteunen de macht die hen getnaekt heeft; zy weten dat zy met dezelve klimmen en vallen zullen, en zy voorzien dat het volk, hetwelk zy verlaten hebben, hen als overloopers zou verstooten en verachten.

De ambachten van Brugge vertrouwden zich te zeer in Deconinck en in Breydel om op dit oogenblik dergelyke gedachten te vormen. Nu waren hunne Dekens edel, nu hadden zy twee mannen die in 's Gravenraed toegelaten waren, en de vyauden hunner voorrechten mochten in de oogen zien en openbaerlyk bestryden. Zy voelden hoe zeer hunne macht daer door moest aengroeien, en gaven zich derhalve aen de gulhartigste vreugd over; zy bleven zoo lang hunne juichingskreten herhalen, dat hunne borsten zich vermoeiden. Dan verging het gerucht en de blydschap bleef alleen op hunne wezenstrekken en aen hunne bewegingen zichtbaer.

Adolf van Nieuwland kwam by de Dekens, en verzocht hen voor den Veldheer te verschynen; zy gehoorzaemden en gingen langzaem tot by den ridderstoet

Op het gelaet van den Deken der wevers was geene blydschap te lezen. Hy naderde statig en kalm, zonder dat eenige hartstocht hem scheen te vervoeren, nochtans was er een zuiver genoegen en eene edele trotschheid in zyn hart; maer zyne gewoone voorzichtigheid had zyne gelaetstrekken zoo zeer aen zynen wil onderworpen, dat men zyne aendoening zelden er op lezen kon. Nu wilde hy zich de macht bewaren om eens in den nood, wanneer men van hem iets tegen het voordeel des volks eischen zou tot den Vorst te kunnen

zeggen: - Wie heeft u uwe gunsten gevraegd? Wat hebt gy my dan gegeven om het onrecht van my te vergen?

Zoo was het niet met den Deken der beenhouwers: deze had zich nooit bedwongen, de kleinste drift, het geringste gevoel dat zyn hart bewoog, drukte zich op zyn aengezicht uit, en men kon zonder moeite zien dat de wydste openhartigheid eene zyner deugden was. Ook kon hy de tranen, die zyne blaeuwe oogen nu ontrolden, niet wederhouden; hy bukte het hoofd om dezelve te verbergen, en ging met kloppend hart nevens zynen vriend Deconinck staen.

Alle de ridders en Edelvrouwen waren afgezeten, en hadden hunne peerden den schildknapen overgegeven. Gwyde deed de vier wapendragers vooruit komen, en bood de kostelyke uitrusting aen de Dekens; het harnas werd hun aengedaen en de helm met de blaeuwe veder op hun hoofd geriemd.

De Bruggelingen zagen met aendachtige stilte op deze plechtigheid. Hunne harten waren met genoegen vervuld, en zy waren onsteld als of hun zelven die eer geschiedde. De Dekens gewapend zynde, deed men hun de eene knie op den grond buigen, dan kwam Gwyde vooruit en hief zyn slagzweerd boven het hoofd van Deconinck:

‘Mynheer Deconinck’ sprak hy ‘wees trouwe ridder, breek nooit de eer, en neem uw zweerd nooit dan voor het Vaderland en uwen Vorst’

By die woorden sloeg hy den Deken der wevers lichtelyk met het slagzweerd in den nek, volgens den eisch des ridderschaps. - Het zelfde werd aen Jan Breydel

gepleegd, en hy ook werd ridder geslagen. Ter zelfder tyd kwam Machteld uit den stoet en plaetste zich voor de geknielde Dekens; zy nam beurtelings de twee wapenschilden uit de armen der knapen en hing dezelve aen den hals der twee veredelde Burgers. Vele der aenschouwers bemerkten dat zy het schild eerst aen Breydel's hals gehangen had, en dat zy dit voorzeker met inzicht moest gedaen hebben, vermits zy daer toe eenige stappen ter zyde was moeten gaen.

‘Deze wapenteekenen zyn UEdele door mynen vader geschonken’ sprak zy, zich meer naer Breydel keerende ‘ik weet edele heeren dat gy dezelve ongeschonden zult bewaren, - en ik verheug my dat ik tot de belooning uwer vaderlandsliefde mag medewerken[(1)].’

Breydel bezag de jonge Edelvrouw met diepe dankbaerheid: in zyne oogen stond de eed der vurigste toegenegenheid en opoffering te lezen; ook kreeg hy van Machteld zulken grimlach als zy er aen niemand dan aen Adolf had geschonken. De opgelogene Deken der beeuhouwers zou zich zonder twyfel voor de voeten der goede Jonkvrouw geworpen hebben, maer de plechtige houding der omstaende ridders had te sterken indruk op hem: hy stond verbaesd en beweegloos zonder spraek, want hy kon het gebeurde niet begrypen.

Machteld beminde den Deken der wevers niet zeer,

(1) Guido van Vlaenderen dede alsdan Pieter Deconinck en Jan Breydel aen het hoofd van 't leger komen, alwaer hy deselve, ten aensien van een ieder, Ridders geslagen heeft. *Jaerboecken van Brugge*.

zy had eenen afkeer van hem zonder te weten waer uit dit zonderling gevoel ontstaen was; niet dat zy aen zyne hooge wysheid of aen de rechtzinnigheid zyner inborst twyfelde, neen, zy erkende aen Deconinck alle de hoedanigheden die eenen man kunnen verheerlyken, en echter kon zy haer hart niet tot een billyker gevoel voor hem dwingen. Hierin was zy aen alle vrouwen gelyk,- de ernstige man, wiens ziel eenzaem en verborgen in den wyden schedel woont, op wiens lippen een grimlach zoo zelden als een noodeloos of vleiend woord verschynt, wiens gelaet altyd somber en met diepe bedenking is betrokken, kan der vrouwen niet behagen; Zy gevoelen te zeer de zwakheid haers geests by dergelyke mannen, die alzoo het gansch gewicht hunner manlyke vermogens op haer doen wegen. Wat toch gewordt eene vrouw by zulken man? Een zwak schepsel, dat geboren is om op aerde tespelen, te beminnen en te lyden.

Integendeel gevoelde Machteld eene byzondere toegenegenheid voor Jan Breydel. Dit aengezicht, dat voor ieder open lag, als een boek, waerop de aendoeningen des harten te lezen staen, die zoete grimlach, welke over het manlyk gelaet liep, gelyk een zucht des spelenden winds over de kruiden in het dal; en dan weder die uitdrukking van toorn en heldenmoed, welke der vrouwen geene vrees maer bewondering inboezemt Dit alles sprak voor Breydel in het hart der Jonkvrouw; ook indien zy Adolf niet had bemind en dat Breydel een Jonkheer ware geweest, zou hare liefde zich wellicht op hem gevestigd hebben. Gedurende de voorbygeloopene plechtigheid had zy met spyt gezien dat men Deconinck

altyd voor Breydel stelde, en zy poogde, voor zoo veel zy daer toe kon bybrengen, dien voorrang te verydelen. ‘Myne heeren, nu kunt gy naer uwe mannen terug gaen’ sprak Gwyde. ‘Wy hopen dat gy dezen avond in onzen raed komen zult; wy moeten met u een langer gesprek hebben. Doet nu uwe benden naer de legerplaets wederkeeren.’

Deconinck boog zich heuschelyk, en ging heen; zoo deed ook Breydel, maer even had hy zich eenige treden verwyderd, of hy gevoelde den last der wapenen die hem overal het lichaem klemden: hy keerde met haest terug voor Gwyde en sprak:

‘Edele Graef, ik verzoek van UEdele nog eene gunst.’ ‘Spreek, heer Breydel, zy zal u toegestaen worden.’ ‘Zie, doorluchtige heer’ hernam de Deken ‘gy hebt my heden eene groote genade bewezen; maer gy wilt my toch niet beletten tegen onze vyanden te stryden?’

De ridders kwamen dichter by den Deken; zyne woorden verwonderden hen zeer.

‘Wat wilt gy zeggen’ vroeg Gwyde.

‘Dat deze wapens my overal klemmen en nypen, heer Graef! Ik kan my in dit harnas niet verroeren, en die helm weegt op myn hoofd dat ik mynen hals niet bewegen kan; - ik verzeker u dat ik my in dien yzeren kerker als een gebonden kalf zou laten doodslagen.’

‘Dit harnas zal u voor de zweerden der Franschen bewaren’ bemerkte een ridder.

‘Ja maer’ viel Breydel uit ‘ik heb dit in het geheel niet noodig. Wanneer ik vry ben, met myne byl in de vuist, dan vrees ik niets. Waerlyk ik zou daer in eene schoone houding staen, zoo styf en zoo beschaemd!

Neen, neen, Myne heeren, it wil dit voor goud niet aen myn lyf; - diensvolgens, heer Graef, verzoek ik dat gy my toelaet dat ik Burger blyve tot na den stryd; dan zal ik met dit lastig harnas kennis maken.'

'Gy moogt doen zoo als het a belieft, Mynheer Breydel' antwoordde Gwyde 'echter zyt en blyft gy ridder.' 'Wel aen!' riep de Deken met blydschap 'dan ben ik de ridder met de byl! Dank, dank, doorluchtigen heer.'

By die uitroeping verliet hy den stoet, en liep naer zyne mannen; dezen ontvingen hem met galmende gelukwenschingen, en hielden niet op, door allerlei kreten, hunne vreugde te kennen te geven. Breydel was nog eenige stappen van de gelederen zyner beenhouwers, wanneer reeds de geheele uitrusting op den grond lag. Hy behield slechts het wapenschild dat Machteld hem aen den hals had gehangen.

'Aelbrecht, myn vriend' riep hy tot eenen zyner mannen 'neem die wapens op en draeg ze naer myne tente; ik wil geen yzer aen myn lyf terwyl uwe bloote borsten het vyaudlyk wapen durven afwachten: de kermis wil ik in Macecliers gewoed bywoonen. Zy hebben my edel gemaekt, myne gezellen, maer by Sint Joris, dit geeft er niets toe! Myn hart is en blyft een beeuhouwers hart, de Franschen zullen dit wel voelen. Komt wy gaen naer het leger, ik zal met u den wyn als te voren drinken, ik schenk u elk eene maet. - En heil zy den zwarten Leeuw!'

Die roep werd door alle de gezellen herhaeld; er kwam eenige wanorde onder de gelederen en zy wilden zich onstuimiglyk naer de legerplaets begeven, de belofte van den Deken had hen met blydschap vervuld.

'Ho, ho! mannen!' riep Breydel 'zoo niet! Ieder in zyn gelid, of wy worden kwade vrienden.'

De andere benden waren reeds in beweging en keerden met klinkende bazuinen en vliegende vaendels naer de verschansing, de ridderstoet ging binnen de poort der stad en verdween achter de wallen.

Eenigen tyd daer na waren alle de Vlamingen voor hunne tenten bezig met zich over de veredeling der Dekens te onderhouden. Een groot getal beeuhouwers zat in eenen wyden kring, met de hanaps in de hand, op den grond, groote kannen vol wyn stonden nevens hen; met eenstemmige galmen zongen zy het lied van den zwarten Leeuw. Te midden onder hen op eene ydele tonne zat de veredelde Breydel, die als voorzanger ieder referein aenving; hy dronk by herhaelde teugen op de verlossing des Vaderlands, en poogde, door meer gemeenzaemheid, de verandering van zynen staet te doen vergeten; want hy vreesde dat zyne gezellen mochten denken dat hy niet meer gelyk te voren hun een vriend en makker wilde zyn.

Deconinck had zich in zyne tente opgesloten om de gelukwenschingen zyner wevers te ontgaen; hy werd te zeer door hunne bewyzen van liefde aengedaen, en die ontsteltenis kon hy te moeielyk verbergen; daerom bleef hy den ganschen dag alleen, terwyl het leger zich aen de innigste vrolykheid overgaf.

XXII.

De schande moet uw voorhoofd smetten,
Gy die wilt eeuwig slaven zyn:
De wroeging sal uw ziele pletten,
Uw' boezem scheuren met haer pyn.
P.F. Van Kerckhoven.

Op weinigen afstand der stad Ryssel, in een veld van buitengewoone grootte, had het fransche leger zich neêrgeslagen; de ontellyke tenten, welke voor zoo veel menschen behoefden, bedekten wel eene halve myl

gronds. Daer een hoog opgeworpen bolwerk de plaets omringde, zou men van verre gedacht hebben dat men eene sterke stad voor zich bad, indien het briesschen der peerden, het geschreeuw der Soldeniers, de rook der vuren en de duizend zweepende wimpels de tegenwoordigheid van een leger niet hadden verraden. Het gedeelte waer de edele ridders woonden, was kenlyk aen de kostelyke standaerden en gehorduerde vaendels; terwyl hier fluweelen tenten en paviljoenen van allerlei kleuren stonden, trof men in het andere deel slechts mindere hutten van lynwaed of stroo aen. Men zou zich wel hebben mogen verwonderen hoe het mogelyk was dat zulk een talryk leger niet van honger verging, mits men in die tyden zelden eenige levensbehoeften met zich nam; echter was er overvloed van alles, men zag er de tarwe in het slyk liggen, en de beste levensmiddelen werden er met voeten vertrapt. De Franschen gebruikten eenen goeden middel om zich alles te bezorgen en zich terzelfder tyd by de Vlamingen hatelyk te maken: elk oogenblik vertrokken groote benden Soldeniers uit de verschansing, om het land af te loopen en alles te rooven, te plunderen of te vernielen; de booze krygsknechten hadden het inzicht van hunnen Veldheer Robert d'Artois ten volle begrepen: om hetzelve uit te voeren, begingen zy de grouwzaemste euveldaden welke men in den oorlog plegen kon. Ten teeken der verwoesting, waer mede zy het land van Vlaenderen bedreigden, hadden zy altemael kleine bezems aen hunne speeren gehangen, daer door willende te kennen geven dat zy kwamen om Vlaenderen te keeren en te zuiveren: en inderdaed zy verzuimden niets om die

belofte te volbrengen: na weinig dagen stond er in het gansche zuidelyk gedeelte des Lands geen enkel huis, niet eene kerk, noch slot, noch klooster, ja, zelf geen boom meer recht; - alles was kael gemaekt en vernield. Ouderdom noch kunne werd geëerbiedigd, vrouwen en kinderen verkracht of vermoord en hunne lyken zonder begrafenis den roofvogelen overgelaten.

In dier voege begonnen de Franschen hunnen tocht. De geringste vrees, het minste berouw kwam de vreemde booswichten in dit misdadig werk niet treffen: op hunne overgroote macht steunende, dachten zy zich der overwinning zeker; maer des te laffer en te schandelyker waren hunne daden. Zy doopten hunne zweerden in het onnoozel bloed van zuigelingen, en onteerden met vloekbare onkuischheid de weerlooze maegd wier vader zy in hare tegenwoordigheid gedood hadden. En gansch Vlaenderen moest hetzelfde lot ondergaen, dit hadden zy by hunne eerlooze wapens gezworen!

In denzelfden morgen dat Gwyde bezig was met de trouwe diensten van Deconinck en Breydel te beloonen, had de fransche Veldheer zyne voornaemste ridders tot een prachtig gastmael genoodigd.

De tente van den Graef d'Artois was ongemeen lang en wyd, en in onderscheidene plaetsen verdeeld; er waren kamers voor de ridders tot zyn gevolg behoorende, kamers voor schildknapen en wapendragers, voor de mondbedienden en koks, en voor meer andere byzondere persoonen, die hem volgden. In het midden was eene wyde zael, beurtelings tot dergelyke gastmalen of tot de vergadering van den krygsraed bestemd, en welke een groot getal ridders kon bevatten. Op de gestreepte

zyde, waermede dit paviljoen overdekt was, lagen ontellyke kleine zilveren leliebloemen; tegen den voorgevel, boven den ingang, hing het wapenschild van den huize van Artois, een weinig verder, boven eenen opgeworpen heuvel, waeide de groote lelievaen van Frankryk. Binnen dit prachtig vertrek, dat met ryke tapyten was behangen, had men lange gesnedene tafels en fluweelen zetels geplaetst. Waerlyk een paleis kon niet meer rykdom of pracht voorstellen.

Aen het oppereinde der tafel zat Mynheer Robrecht Grave van Artois, hy was reeds in hoogen ouderdom, echter nog in de volle kracht des levens; een likteeken, dat een deel zyner rechter wang misvormde, getuigde zyner dapperheid in den kryg en gaf aen zyne wezenstrekken nog meer hardheid. Alhoewel zyne wangen door diepe rimpels en bruine vlekken verslensd waren, blonken zyne oogen nog met al het vuer der manlyke drift onder zyne zware wenkbraeuwen. Zyn voorkomen was wreed, en zyne woeste blikken gaven in hem den onverbiddelyken krygsman te kennen.

Nevens hem, aen de rechter zyde, zat de grysaerd Sigis, Koning van Melinde; de ouderdom had zyn hair verzilverd en zyn hoofd voorover gebogen, nochtans wilde hy by den slag tegenwoordig zyn. In het gezelschap van zoo veel oude krygsgezellen voelde hy den moed in zyn hart terugkomen, en beloofde zich innerlyk nog eenige schoone wapenfeiten uit te voeren. Het gelaet van den ouden Vorst boezemde den grootsten eerbied in; zachtheid en zielsrust stond er op geprent. Gewis had de goede Sigis niet de Vlamingen willen bestryden, ware hem de stand der zaken bekend geweest; maer men

had hem met veel anderen bedrogen, voorgevende dat de Vlamingen slechte kristenen waren, en dat men alzoo een goed werk voor God doen zou, indien men hen tot den laetsten uitroeide[(1)]. Het was op dit tydstip van het vurigst geloof genoeg iemand van kettery te beschuldigen, om hem iedereen tot bloedvyand te maken.

Aen de linkerzyde des Veldheers zat Balthazar, Koning van Majorka, een onstuimige en dappere kryger: ook kon men dit op zyne wezenstrekken genoeg zien, ja het was niet mogelyk den styven blik zyner zwarte oogen te verdragen. Eene wilde vreugd verhelderde zyn gelaet om dat hy nu hoopte zyn Ryk, hetwelk hem door de Mooren ontnomen was weder te krygen. Nevens hem zat De Chatillon, gewezen Landvoogd van Vlaenderen, die mensch, welke, als werktuig der Koningin Johanna, de oorzoek van alle de gebeurde onheilen was; zyne schuld was het dat zoo vele Franschen in Brugge en in Gent vennoord waren; hy was de oorzaek der schriklyke menschenslachting, die er moest volgen. - Welke hoeveelheid wraekroepend bloed hing er niet boven het hoofd van dien dwingeland! Hy herinnerde zich, hoe de Bruggelingen hem, met schand beladen, uit hunne stad verjaegd hadden, en beloofde zich geene geringe

(1) Ende si lieden te Ryssele comende, so sprak Robrecht van Artois tot de twee coningen van Mayoorcke en van Melyde: ik duchte dat de Vlaminghen, die argher syn dan Sarasynen, want si syn vernoyeirde Kerstenen; eest so dat si ons eenighen oploop doen willen en dat wise doen te niete, wi sullen der Gode also lief mede doen ende het wordt ons soo goede een vaerdt oft wi al Barbaryen metten sweerde wonnen.
Die excellente Cronike.

wederwraek; het scheen hem onmogelyk dat de Vlamingen aen de vereenigde macht van zoo veel Koningen Prinsen en Graven wederstonden; ook juichte hy reeds in zyn hart en betoonde een bly gelaet.

Op hem volgde zyn broeder Gui De St-Pol, die niet min wraekzuchtig dan hy was; dan kon men Thibaud, Hertog van Lotharingen, tusschen de heeren Jean De Barlas en Renauld De Trie, bemerken; hy was de Franschen met zes honderd peerden en twee duizend boogschutters komen bystaen. Rodolf De Nesle, een braef en edelmoedig ridder, zat nevens Mynheer Henri De Ligny aen de linker zyde der tafel; ongenoegen en droefheid schetste zich op zyn gelaet, en het was zichtbaer dat de wreede bedreigingen, welke de ridders tegen Vlaenderen uitspraken, hem niet behaegden. Te midden der rechter zyde, tusschen Louis De Clermont en den Graef Jean d'Aumale, zat Godfried van Braband, die den Franschen vyf honderd peerden had gebracht[1].

Nevens deze bewonderde men de groote gestalte van den Zeelander Hugo van Arckel, zyn hoofd stak boven de andere ridders uit, en zyn machtig lichaem gaf genoeg te kennen hoe schriklyk zulk een stryder op het slagveld zyn moest. Die ridder had sedert lange jaren nog geene andere wooning dan de eene of andere legerplaets gehad; om zyne strydbaerheid en schoone wa-

(1) Het fransche leger beliep tot boven de vyftig duizend man; het was nog sterker geworden en had onder zyne gelederen een groot getal Brabanders ontvangen, te midden derwelke Godfried, oom van den Hertog van Braband, zich deed bemerken.
VOISIN

penfeiten overal vermaerd, had hy eene bende van acht honderd onversaegde mannen by eengeraept, en ging met dezelve in alle landen waer slechts te vechten was. Meermalen had hy de zege door zyne tegenwoordigheid naer de zyde van den Vorst, welken hy diende, doen hellen, en was, zoo wel als zyne mannen, met wonden overdekt. Dit gedurig stryden was zyn leven en zyn vermaek, de rust kon hy niet verdragen. Hy had zich by het fransche leger vervoegd, om dat hy onder hetzelve veel zyner wapenbroeders had gevonden: de eenige neiging tot den oorlog hem aendryvende, bekreunde hy zich weinig voor wie of waerom hy stryden zou.

Dan nog waren er, onder anderen, tegenwoordig de heeren Simon De Piémont, Louis de Beaujeu, Froald Kastelein van Dowai en Alin De Bretagne.

Een ander slach van ridderen trof men by het lager einde der tafel aen. Als of de Franschen zich niet onder hen hadden willen mengen, zaten zy allen nevens elkander op de minst vereerende plaets. Waerlyk de Franschen hadden hierin geen ongelyk, deze ridders waren verachtelyk; want terwyl hunne vassalen als echte Vlamingen den vyand afwachtten, waren deze hunne Leenheeren in het fransche leger. - Wat verblindheid dreef die bastaerden aen om den schoot hunner moeder, even als de slangen doen, te verscheuren? Zy gingen onder eenen vyandlyken standaerd het bloed hunner landgenoten op vaderlandschen grond vergieten; misschien het bloed eens broeders of dit eens boezemvriends; - en waerom? Om het land, dat hun het

leven gegeven had, tot eenen slavenbodem te maken, en den vreemden te onderwerpen.

Die aterlingen hadden dan geene ziel om te ontwaren dat schande en verachting hun boven het hoofd hing, om in hun eigen hart de knaging eens worms te voelen! - De namen dier bastaerd vlumingen zyn voor het nageslacht bewaerd, onder vele anderen waren Hendrik van Bautershem, Geldof van Winghene, Arnold van Eyckhove en zyn oudste zoon, Hendrik van Wilre, Willem van Redinghe, Arnold van Hofstad, Willem van Cranendonck en Jan van Raneel de voornaemsten[(1)].

Alle de ridderen aten uit gedrevene zilveren schotels, en dronken de lekkerste wynen uit gulden koppen. De vaten, die voor Robert d'Artois en voor de twee Koningen stonden, waren kostelyker en grooter dan die der andere heeren; hunne wapenteekenen waren er kunstig ingesneden, en meer dan een onschatbaer gesteent blonk aen derzelver boorden. Gedurende den maeltyd werd er over den stand der zaken veel geredeneerd; uit de woorden der gasten kon men begrypen wat schriklyk lot het veroordeelde Vlaenderen was beschoren.

‘Ja, ja’ antwoordde de Veldheer op eene vraeg van De Chatillon ‘alles moet vernield worden. Die vervloekte Vlamingen zyn niet te temmen dan door het vuer en het zweerd; - en zouden wy dien hoop boeren laten leven? Dan zouden wy nooit er mede gedaen

(1) Men zie hierna den lyst der ridders welke onder het fransche vaendel dood bleven, vele dier Leliaerts zyn, er in vermeld.

hebben, dit moet een einde nemen; Myne heeren, laet ons een kort spel maken, opdat wy onze degens niet langer met dit slecht bloed zouden te besmetten hebben.'

'Voorwaer' sprak Jan van Raneel, de Leliaert[1]. 'voorwaer, Mynheer d'Artois, gy hebt gelyk; want het is niet mogelyk iets met die muitelingen uit te richten; zy zyn te ryk, en zouden zich weldra boven ons achten: reeds willen zy niet meer bekennen dat wy, die uit edelen bloede gesproten zyn, hen als onze onderdanen mogen behandelen, als of het geld, dat zy met handwerk gewonnen hebben, hun bloed edeler maken kon. Zy hebben zich in Brugge en in Gent huizen gebouwd, welke onze kasteelen in pracht te boven gaen; is dit niet een hoon voor ons? Gewis dit mogen wy niet langer verdragen.'

'Indien wy niet alle dagen eenen nieuwen oorlog voeren willen' bemerkte Jan van Cranendonck 'moeten alle de ambachtslieden verslagen worden, want de overblyvende zullen zich niet stil houden: derhalve vind ik dat Mynheer d'Artois de grootste reden der wereld heeft om er geene te sparen.'

'En wat zult gy doen, wanneer gy alle uwe vassalen zult vermoord hebben?' vroeg de zwaerlyvige Hugo

(1) Myn Her Raneel, die Vlaminc
Wilde oec dienen den Coninc
Hi wilde prys bejagen na der macht
Ende hilt onder Simpoels cracht.

Spiegel Historiael.

van Arekel, lachende. ‘Op myne trouwe! dan kunt gy zelf uwe landen beploegen. - Een schoon vooruitzicht, waerlyk!’

‘Ho’ antwoordde Jan van Raneel ‘ik weet eenen goeden middel om hierin te voorzien; wanneer Vlaenderen van dit koppig rot zal gezuiverd zyn, zal ik franache Vrylaten uit Normandië roepen, en hun myne landen geven.’

‘In zulker voege zou Vlaenderen wel een echt deel van Frankryk kunnen worden; dit is een goed ontwerp, ik zal aen den Koning dit voorstellen, opdat hy de andere Leenheeren ook tot het gebruiken van dien middel aenporre. Ik geloof dat dit niet moeielyk zyn zou.’

‘Zeker niet, Mynheer, vindt gy mynen voorstel niet goed?’

‘Ja, ja, dit zullen wy bewerken, laet ons maer beginnen met de plaets zuiver te maken.’

De wezenstrekken van Rodolf de Nesle betrokken zich met eene innige spyt; de woorden welke hy hoorde mishaegden hem zeer, daer zyne edelmoedigheid zich tegen zoo veel wreedheid verzettede. Hy sprak met drift: ‘Maer, Mynheer d'Artois, ik vraeg u, zyn wy ridderen of niet, en is de eer ons niets meer, dat wy aldus erger dan Saracenen zouden te werk gaen? By God, gy brengt de wreedheid te ver, ik verzeker u dat het ons eene schande voor de gansche wereld zyn zal. Laet ons het leger der Vlamingen bevechten en overwinnen, dit zy ons genoeg! En noemt dit volk niet eenen hoop boeren, wy zullen er spels genoeg mede hebben, - en staen zy niet onder den zoon van hunnen Vorst?’

‘Konstabel De Nesle’ riep d'Artois hem driftig tegen

'ik weet dat gy de Vlamingen uitermate bemint Die liefde vereert u, inderdaed! Het is gewis uwe dochter, die u zulke loflyke gevoelens inboezemt?[(1)].'

'Mynheer d'Artois' antwoordde Rodolf 'om dat myne dochter in Vlaenderen woont, belet my dit niet zoo goede Franschman als iemand te zyn; myn degen heeft dit genoeg bewezen, en ik heb daer om rede te gelooven dat deze ridders uwe schertsende woorden geen gehoor geven zullen. Maer iets dat my meer aen het harte ligt is de eer des ridderschaps, en ik verzeker u dat gy dezelve in groot gevaer stelt.'

'Wat duivel!' riep de Veldheer 'zou men niet zeggen dat gy die muitelingen wilt verschoonen! Hebben zy de dood niet verdiend, mits zy zeven duizend Franschen zonder genade hebben vermoord?'

'Zonder twyfel, zy hebben zich der dood schuldig gemaekt, ook zal ik de Kroon van mynen Vorst zoo veel mogelyk wreken; maer dit slechts op die welke met het wapen in de hand zullen bevonden worden. Ik beroep alle deze ridders, of het wel betaemt dat wy onze degens tot een beulenwerk gebruiken, en weerlooze Laten vermoorden, terwyl zy op het veld aen het ploegen zyn?'

'Hy heeft gelyk!' riep Hugo van Arckel met gramschap 'wy stryden tegen geene Mooren, Myne heeren, en het is een schandelyk werk dat ons wordt voorgedragen. Denkt dat wy met kristenen te doen hebben. Er stroomt

(1) Adela, dochter van Raoul da Nesle, was gehuwlykt met Willem van Dendermonde, een der zonen van den ouden Graef van Vlaenderen.

ook nog Dietsch[(1)] bloed in myne aderen, en ik zal niet lyden dat men myne broederen als honden behandele; zy voeren den kryg in het open veld, en moeten dus volgens de wetten des oorlogs bestreden worden.' 'By St Jacob myn Patroon!' hernam d'Artois 'is het mogelyk dat gylieden die slechte boeren kunt voorstaen? Reeds heeft onze te goede Vorst alle andere middelen om hen te temmen beproefd, maer het is al om niet. Wy zouden dus onze mannen moeten laten vermoorden, onzen Koning laten hoonen en lasteren, en dan nog het leven van die oproerige Laten moeten bewaren! Op myne ziel, dit zal niet geschieden: ik weet welke bevelen my gegeven zyn, en zal dezelve volbrengen en doen volbrengen.'

'Mynheer d'Artois' viel Rodolf de Nesle met hevigere drift in 'ik weet niet welke bevelen gy ontvangen hebt, maer ik zeg u dat ik aen dezelve niet zal gehoorzamen, indien zy met de eer des ridderschaps strydig zyn; de Koning zelf heeft geen recht om my myne wapens te doen besmetten. - En luistert, Myne heeren, of ik gelvk heb of niet: heden morgen ben ik heel vroeg uit het leger gegaen, ik heb overal de teekens der schrikkelykste verwoesting gevonden. De kerken zyn verbrand en de altaren ontroofd, hoopen lyken van jonge kinderen en vrouwen liggen in de velden, en worden door de raven verscheurd. Is dit de handelwys van eerlyke krygers? - Dit vraeg ik u.'

(1) De vlaemschsprekende volken noemde men in het algemeen Dietsche, hetwelk nu door het woord Nederduitsch vervangen is.

Deze woorden gesproken hebbende, stond hy van de tafel op, en hief een gedeelte van het deksel der tente omhoog.

'Ziet Myne heeren' hernam hy in het veld wyzende 'laet uwe oogen in alle richtingen gaen, gy treft overal de vlammen der verwoesting aen; - de hemel is met rook bezwart, ginds staet eene gansche gemeente in den brand. Wat beteekent zulk een oorlog? Het is erger dan of de wreede Noordmannen weder gekomen waren, om de wereld tot eenen moordkuil te maken!'

Robert d'Artois werd rood van toorn; hy bewoog zich ongeduldig in zynen zetel en riep:

'By alle de Heiligen des Hemels! ik zal niet lyden dat men aldus in myne tegenwoordigheid spreke. Ik weet wat ik te doen heb, Vlaenderen moet gevaegd worden; ik kan het niet helpen. - Deze redekaveling mishaegt my zeer, en ik verzoek Mynheer den Konstabel zich niet meer in dier voege uit te laten. Hy beware zynen degen zuiver, dit zullen wy ook doen: immers kunnen de daden onzer Soldeniers ons niet ten schande worden. Laet ons derhalve dit spytig gesprek eindigen, en dat een ieder zyne plicht doe.'

Hy hief zyne gulden drinkschael omhoog, en riep: 'Op de eer van Frankryk en de vernieling der muitelingen!'

Rodolf De Nesle herhaelde: op de eer van Frankryk, en drukte met inzicht op die woorden. Elk een verstond dat hy niet op de vernieling der Vlamingen wilde drinken. Hugo van Arckel plaetste zyne hand aen den beker die voor hem stond, doch hief hem niet van de tafel en sprak niet. Alle de anderen herbaelden met

naeuwkeurigheid den roep van den Veldheer en dronken op de vernieling der Vlamingen.

Sedert eenige oogenblikken had het gelaet van Hugo van Arckel eene zonderlinge uitdrukking bekomen, mispryzen en spyt was er op te lezen: hy blikte styf op den Veldheer, gelyk iemand die zich had bereid gemaekt om hem te trotsen.

'Indien ik nog op de eer van Frankryk drinke, dan straffe my God!' riep hy.

Robert d'Artois ontvlamde in woede, hy sloeg zoo sterk met zyne schael op de tafel dat de drinkvaten der andere ridders opsprongen. - Hy riep:

'By God, Mynheer van Arckel, gy zult op de eer van Frankryk drinken........... ik wil het!'

'Mynheer' antwoordde Hugo met eene geveinsde koelheid 'ik drink niet op de verwoesting van een Kristenland. Lang heb ik in alle gewesten gestreden, maer nooit heb ik ridders aengetroffen die hun geweten met zulke schriklyke euveldaden wilden bezwaren.'

'Gy zult my bescheed doen, ik wil het zeg ik u!' 'En ik wil het niet' antwoordde Hugo. 'Hoor, Mynheer d'Artois, gy hebt my reeds gezegd dat myne mannen te hooge betaling eischten en dat zy u te duer stonden: wel aen gy zult ze niet meer te betalen hebben, ik wil onder uw leger niet meer dienen; dus is ons geschil ten einde.'

Alle de ridders, ja de Veldheer zelf verbaesden by dit gezegde, want zy aenzagen het vertrek van Hugo, als een waer verlies. De Zeelander stiet zynen zetel achteruit, en riep, terwyl hy eenen zyner handschoenen op de tafel wierp:

‘Myne heeren, ik zeg dat gy allen liegt! ik hoon u in het aengezicht. Daer is myn handschoen, wie begeert kan denzelven opnemen; ik beroep hem in het strydperk.’

Meest alle de ridderen grepen onstuimig naer den handschoen, ook Rodolf de Nesle; maer Robert d'Artois had zich zoo haestig vooruitgeworpen, dat hy denzelven voor de anderen gevat had.

‘Ik neem uwe uitdaging aen’ sprak hy ‘kom wy gaen!’

De oude Koning Sigis van Melinde richtte zich op, en bracht zyne hand, als een teeken dat hy spreken wilde, over de tafel. De groote eerbied, welke de twee kampers voor hem gevoelden, weêrhield hen: zy bleven stilzwygend staen om hem te hooren. - De grysaerd sprak:

‘Myne heeren, gelieft uwe drift een weinig te laten zinken, en geeft gehoor aen mynen raed. Gy Graef Robert zyt in dit oogenblik niet meester over uw leven; indien gy sneuveldet, zou het leger van uwen Vorst zonder Veldheer blyven, en diensvolgens aen de wanorde en de verdeeldheid blootgesteld worden: dit moogt gy niet wagen. U, Mynheer van Arckel, vraeg ik, of gy aen de dapperheid van Mynheer d'Artois twyfelt?’

‘Geenzins’ antwoordde van Arckel ‘ik erken Mynheer Robert voor een' onversaegden en moedigen ridder.’

‘Wel aen’ hernam de koning van Melinde ‘gy hoort het, Veldheer, men doet uwe eer niet te kort; er blyft u niets over dan den hoon, die Frankryk geschied is, te wreken. Ik raed u beide den kampstryd uit te stellen tot den dag welke op den slag volgen zal. Ik vraeg u Myne heeren, zegt het allen, is myn raed niet op eene wyze voorzichtigheid gevestigd?’

'Ja, ja' antwoordden de ridderen 'ten zy de Veldheer aen eenen onzer de gunste wil bewyzen, voor hem den handschoen op te rapen.'

'Men zwyge!' riep d'Artois 'ik wil er niet van hooren.'

'Mynheer van Arckel staet gy den uitstel toe?'

'Dit gaet my niet aen, ik heb mynen handschoen geworpen, de Veldheer heeft hem opgenomen; hy bepale den tyd dien hy bestemt, om denzelven my weder te geven.'

'Het zy zoo' sprak Robert d'Artois 'indien de slag niet tot zonnenondergang duert, zal ik u reeds denzelfden avond gaen zoeken.'

'Geef u die moeite niet' antwoordde Hugo 'ik zal eer by u zyn dan gy denken zult.'

Nog eenige bedreigingen stuerden zy elkander toe, doch dit ging niet verder.

'Myne heeren' viel de Koning Sigis in 'het betaemt niet dat gy langer daer over spreekt. Laet ons de koppen nog eens vol schinken, en vergeet uwen euvelen moed. Zet u neder Mynheer van Arckel.'

'Neen, neen' riep Hugo 'ik zit niet neêr; op staenden voet verlaet ik het leger. Vaert wel, Myne heeren, wy zullen elkander op het slagveld wederzien; God hebbe u onder zyne hoede!'

Hier mede ging hy uit de tente, en riep zyne acht honderd man by een; weinig tyds daerna hoorde men het geschater der bazuinen en het gerucht der wapenen van eene wegtrekkende bende. Hugo van Arckel verliet de legerplaets der Franschen, en kwam nog denzelfden

avond by de Vlamingen, dien hy zynen dienst aenbood. Het is te denken met wat blydschap zy hem ontvingen, want hy en zyne mannen waren als onverwinnelyk befaemd, en dien naem verdienden zy[1].

De fransche ridders hadden zich weder by de tafel gezet, en dronken rustig. Terwyl zy over de vermetelheid van Hugo spraken, kwam er een wapenbode in de tent, denwelken zich eerbiediglyk voor de ridders boog: zyne kleeding en wapens waren met stof bedekt, en het zweet liep van zyn voorhoofd. - Alles gaf te kennen dat hy zich op de reis zeer gespoed had en zich schier buiten adem had geloopen. De ridders bezagen hem met nieuwsgierigheid, terwyl hy een vel perkament onder uit zyn harnas toog. Hetzelve aen den Veldheer gereikt hebbende, sprak hy:

‘Mynheer dit schrift betuigt u dat ik door Mynheer van Lens uit Kortryk tot U gezonden ben, om u over onzen nood te klagen.’

‘Wel aen, spreek!’ riep d'Artois met ongeduld ‘kan Mynheer van Lens het kasteel van Kortryk niet tegen eenen hoop voetgangers verdedigen?’

‘Het zy my geoorloofd u te zeggen dat gy u bedriegt,

(1) Men bemerkte er nog den ridder Hugo van Arckel, bygenaemd Butterman: met eene reuzenachtige gestalte, was hy begaefd met eene verwonderlyke lichaemskracht. Hy gebood over eene bende moedige wapenlieden en had in den eerste zynen dienst den koning van Frankryk aengeboden, maer alzoo hy te hooge betaling eischte, nam men zyne aenbieding niet aen, en Butterman in eene onstuimige spyt, ging over tot de zyde der Vlamingen alwaer hy met groote vreugde werd ontvangen.
VOISIN

edele heer' antwoordde de bode 'De Vlamingen hebben een heir dat men niet mag misachten; het is als of zy byeengetooverd waren, - zy zyn meer dan dertig duizend sterk, en hebben peerden en oorlogstuig in overvloed; zy bouwen ontzagchelyke werprustingen om het kasteel te bespringen. Onze levensmiddelen en onze pylen zyn uitgeput, en wy hebben reeds eenige onzer slechtste peerden beginnen te eten. Zoo uwe Hoogheid nog eenen dag langer wacht om Mynheer van Lens te gaen ontzetten zullen alle de Franschen in Kortryk reeds doodgeslagen zyn; want er is geene uitvlucht om het te ontkomen. De heeren van Lens, De Mortenay en De Rayecourt bidden a ootmoedelyk dat het u believe hen uit dit gevaer te redden[(1)].'

'Myne heeren' riep Robert d'Artois 'dit is eene schoone gelegenheid: wy konden niet beter wenschen, alle de Vlamingen zyn by Kortryk te saemgeloopen. Wy gaen erop aen vallen, en zoo straffe my God, indiener veel ontvlieden: de voeten onzer peerden zullen over dit slechte volk recht doen. Gy, bode, blyft in het leger, morgen zult gy met ons te Kortryk zyn. Nu nog eenen teug voor den laetsten, Myne heeren! Gaet en bereidt uwe scharen tot den tocht: wy gaen zoo spoedig mogelyk vertrekken.'

(1) Niettegenstaende kon de hardnekkige tegenweer het kasteel van Kortryk niet redden, te meer daer zy gebrek aen levensmiddelen hadden; waerom de kastelein, den middel gevonden hebbende om eenen bode naer den Graef d'Artois te sturen, hem dringend verzocht zonder uitstel ter zyner hulpe te komen.
VOISIN.

Na eenige oogenblikken verlieten zy allen de tente, om het bevel van hunnen overste te volbrengen. Uit alle de hoeken der legerplaets klonken de bazuinen om de Soldeniers uit het veld te roepen, de peerden brieschten, de wapens stieten kryschend tegen elkander, en er rees een akelig krygsgerucht boven de verschillende deelen der legering. Eenige uren later waren alle de tenten opgevouwen en op de troswagens gepakt, - alles was veerdig. Er ontbraken nog wel een groot getal Soldeniers, die zich met plunderen hier of daer ophielden, maer dit kon aen zulk machtig leger niet gemerkt worden, Ieder aenleider, zich aen het hoofd zyner scharen gesteld hebbende, vereenigden zich de ridderen in twee benden, en het leger toog in de volgende orde uit de verschansing:

De eerste bende, die met vliegende standaerden uit de legerplaets kwam, bestond uit drie duizend beste wapenlieden op lichte dravers; zy hadden eene lange helmbyl in de hand, en lange degens hingen aen den kop van hunne zadels. Hunne uitrusting was niet zoo zwaer als die der andere ruiters; daerom gingen zy vooraen, als zynde tot de eerste schermutselingen bestemd. Onmiddelyk hierop volgden vier duizend handboogschutters te voet, zy dreven statig in dikke gelederen voort, hunne aenzichten voor de stralen der zon met hooge vierkante schilden beschermende. Hunne kokers waren met pylen gevuld, en een korte degen zonder scheede blonk aen hunnen gordel. Dit waren de krygslieden, uit het Zuiden van Frankryk gekomen; meer dan de helft waren Spaenjaerden en Lombarden. Jan De Barlas, een moedig kryger, reed heen en weêr by die twee

scharen en gebood over dezelve als opperaenleider.

De tweede bende stond onder het bevel van Renauld De Trie, en telde drie duizend twee honderd zware ruiters. Zy waren op hooge en sterke slagpeerden gezeten, en droegen een breed en blinkend zweerd op de rechter schouder; harnassen van ruw yzer omvongen hunne lichamen, en platen, uit één stuk gevormd, waren overal aen hunne leden geriemd. Het Orleansch gebied had die mannen meest geleverd.

Mynheer de Konstabel De Nesle voerde de derde bende aen. Eerst kwam er eene schaer van zeven honderd edele ridders, met schitterende uitrusting op het lyf, en liefelyke wimpels aen hunne lange speeren; wapperende vederbossen vielen van hunne helmen achterover op hunnen rug; hunne wapenteekens waren in allerlei kleuren op hunne harnassen geschilderd. De peerden door hen bereden, waren van het hoofd tot de voeten met yzer bekleed, en zwierige kwispeltrossen waggelden overal nevens hunne zyde. Uit die schaer staken meer dan twee honderd geborduerde standaerden. Het was waerlyk de prachtigste ridderbende, welke men in dien tyd had kunnen zien: allen waren op het rykste gewapend. Achter hen kwamen nog twee duizend Soldeniers te peerd, met lange marteelen of wapenhamers op de schouders, boven dit hing er nog een slagzweerd by hunnen zadel. Zy waren samengesteld uit vaendels, tot het bestendige leger van den Koning Philippe le Bel behoorende.

Aen het hoofd der vierde bende reed Mynheer Louis De Clermont, een ervaren krygsman, als aenleider. Zy bestond uit drie duizend zes honderd ruiters met spe-

ren, uit het Koningryk Navarre. Men kon aen hunnne regelmatige uitrusting genoeg bemerken, dat zy welgeoefende en uitgelezene mannen waren. Voor het eerste gelid reed de vaendrager met den grooten standaerd van Navarre.

Robert, Graef van Artois, Opperveldheer des legers, had de middenbende onder zyn bevel genomen. Alle de ridders, die geene mannen hadden aengebracht, of dezelve in andere scharen gesteld hadden, bevonden zich met hem, de Koningen van Majorka en Melinde renden aen zyne zyde. Tusschen alle de anderen kon men Thibaut II, Hertog van Lotharingen, aen zyne prachtige uitrusting erkennen; insgelyks bemerkte men de fraeie standaerden van de heeren Jean Graef van Tarcanville, Angelin De Vimeu, Renold De Lougueval, Farald De Reims, Arnold van Wesemael, Maerschalk van Braband, Robert De Montfort en een oneindig getal anderen, die zich in ééne schaer hadden gevormd. Die bende ging de derde nog in pracht te boven: de helmen der ridderen waren verzilverd of verguld, en hunne harnassen met gouden knoopen op de gewrichten versierd. De zon, die op al het blinkend stael hunner uitrusting hare brandende stralen schoot, veranderde dit heerlyk gevaerte in eenen vlammenden gloed. De groote slagzweerden, die aen hunne zadels hingen, slingerden heen en weder, en vielen met klinkend geluid op de yzeren dekselsder peerden; hier uit sproot een akelig gerucht dat hen als eene gedurige krygsmuzyk op de baen vergezelde. Na de edele ridders volgden vyf duizend andere ruiters met helmbylen en wapenhamers. By die afdeeling behoorden nog zestien duizend voetgangers, welke

in drie scharen verdeeld waren. De eerste was uit duizend kruisboogschutters gevormd; zy hadden slechts eene stalen borstplaet en eenen platten vierkanten helm tot behoedwapen, kleine kokers vol yzeren schichten hingen aen hunne gordels, en lange degens aen hunne zyden. Het tweede gedeelte telde zes duizend mannen met knodsen, welke aen het dikke einde met schriklyke stalen punten waren beslagen. Het derde gedeelte bestond uit helmhouwers met lange bylen. Alle die mannen waren uit Gascogne, Languedoc, en Auvergne gekomen.

Mynheer Jacob De Chatillon, de Landvoogd, voerde het bevel over de zesde bende. De tallyke gelederen bestonden uit drie duizend twee honderd Soldeniers te peerd. Op de wimpels hunner speeren hadden zy vlammende bezems geschilderd, ten teeken dat zy Vlaenderen zuiver maken wilden; hunne peerden waren van de zwaersten uit het leger, en echter konden dezelve met moeite onder den last van al het yzer dat hen dekte vooruitstappen, zoo zwaer waren zy beladen.

Dan volgden de zevenste en achtste benden; de eerste onder het bevel van Jean, Graef van Aumale, de andere onder Mynheer Ferry van Lotharingen. Iedere derzelve bestond uit twee duizend zeven honderd ruiters, altemael mannen uit Lotharingen Normandië en Picardië.

Mynheer Godfried van Braband met zyne eigene Vassalen, ten getalle van zeven honderd wel uitgeruste ruiters, vormde de negenste bende.

Het tiende en laetste gedeelte van het leger was Mynheer Gui de St-Pol toevertrouwd, hy was met de achterwacht belast en moest den legertros bewaken.

Drie duizend vier honderd ruiters van alle wapenen reden vooraen; dan volgde nog eene wolk voetgangers met handbogen en slagzweerden: derzelver getal beliep tot by de zeven duizend. Een gedeerte er van verwyderde zich in alle richtingen van het leger, en liep met brandende toortsen, om al wat maer vlammen kon te verdelgen. Eindelyk volgden de ontelbare troswagens met de tenten en het oorlogstuig beladen[(1)].

Het fransch leger, in tien benden verdeeld en boven de zestig duizend man sterk, toog langzaem door de velden en volgde de baen welke naer Kortryk leidde. Het oog kon de uitgestrektheid van dit ontzagchelyk gevaerte niet meten, reeds waren de voorsten op de kim onvatbaer geworden eer de laetsten uit de verschansing gingen, het duerde meer dan eene uer tyds.

Duizende zweepende wimpels dreven in den wind boven het reizend leger, en de zon spiegelde zich met luisterlyken gloed in de uitrusting der trotsche benden. De peerden brieschten hevig en zuchtten onder hunnen last; de wapens kryschten en klonken tegen elkander; een dof geruisch als het bruisschen der stormende zee ontstond uit alle die verschillende geruchten: hetzelve was zoo eentoonig dat het de stilte der verlatene velden niet stoorde. Overal waer die vernielende krygers doorgetrokken waren, verhieven zich de vlammen met dikke rookwolken hemelwaerts. Geene enkele woonplaets ont-

(1) De verdeeling van het fransch leger in tien benden, onder het bevel der ridderen welke als Aenleiders zyn vermeld, komt over een met de historische beschryving welke de heer VOISIN er van geeft.

ging de verwoesting, geen mensch, geen dier werd gespaerd; de kronyken getuigen er van. Des anderen daegs, wanneer de vlammen het al verbrand en ter neder geworpen hadden, kon men noch mensch, noch menschenwerk meer aentreffen; Vlaenderen was van Ryssel af tot Douai en Kortryk zoo schriklyk verwoest dat de Fransche Wandalen zich wel mochten beroemen dat zy het als met eenen bezem gevaegd hadden[(1)].

Diep in den nacht kwam het leger van Mynheer d'Artois omtrent Kortryk. De Chatillon kende het land zeer wel, uit reden hy lang genoeg in de stad had gewoond: hierom werd hy door den Veldheer geroepen om de legerplaets, welke zy verkiezen zouden, aen te wyzen.

Na eene korte raedpleging zakten zy met de onderscheidene benden een weinig ter rechter hand af, en sloegen hunne tenten op den Pottelberg en in de omliggende velden[(2)]. Mynheer d'Artois, met de twee Ko-

(1) Zie hier hoe de Chronyke van Vlaenderen, te Brugge by Andreas Wydts, omtrent den jare 1725 gedrukt, zich in krachtigen styl over de wreedheden der Franschen uitdrukt: ‘het fransche volk, hetwelk met ongehoorde razerny gheel het Zuil-Vlaenderen soo doorliepen dat er van Douai tot Ryssel toe nogte Huis, nogte Casteel, nogte Kerk, nogte boom te vinden en was. Hetgone de hartneckigste Ketters tot nog toe noyt en hadden bestaen, scheen hier onder de Fransche toegelaten. Sy en spaerden nog man, nog vrouw, nog kinderen. De beelden selfs, deweleke sy in Gods kerken vonden, en die de gedagtenis der Heiligen van Vlaenderen voorstelden, hebben sy heyligschendelyk doorsteken. De kloosters wierden verbrandt, de moningen vermoort, de maegden onteert, geschonden en mishandelt. Nogte men konde geen verschil maeken tusschen dese hunne vervloekte ongebondentheyt en de vervolginge van het helsch gespuis.’

(2) De Graef d'Artois kwam met het dikke van zyn leger en ging zich neêrslagen, op eene halve myl Kortryk, op den Berg van Weelde, heden genaemd de Pottelberg, tusschen de Leye en de straet naer Sweveghem. VOISIN

ningen en nog eenige voorname heeren herbergden zich in het slot Hoog-Mosscher, dat naby den Pottelberg gelegen was. Talryke wachten werden uitgezet, en de overigen begaven zich zonder achterdenken ter rust; zy steunden te zeer op de meerderheid van hun getal om te denken dat men hen zou durven aentasten.

Alzoo bevonden zich de Franschen op een vierendeel uers van de legerplaets der ambachten: de voorwachten konden elkander in de duisternis zien wandelen.

De Vlamingen, wetende dat de vyand gekomen was, hadden hunne wachten verdubbeld en bevolen dat men niet dan gewapend mocht ter ruste gaen.

XXIII.

Daer ligt die trotsche heldentrein.
Verstikt in 't bloed, besmeurd met brein!
By *Kortryks* wal op 't *bloedig plein*
Was hem dit lot beschoren.
Hy kwam in losgevierden draf
Te vroeg naer Vlaendrens bodem af
Daer ligt hy neder zonder graf
Daer roesten zyne sporen.
Th. Van Ryswyck.

De vlaemsche ridders, die in Kortryk geherbergd waren, lagen allen te bedde, wanneer de tyding van de komst der Franschen, als een schrikkelyk nieuws door de stad loopende, hen kwam wekken. Seffens deed

Gwyde de bazuinen aenheffen, de trommen rondgaen; en eene uer later waren alle de in de stad zynde mannen tegen de wallen vergaderd. De ridders waren ook in volle uitrusting toegeloopen, in gedachte dat de Franschen hen onmiddelyk zouden aenvallen.

Dewyl het te vreezen was dat de kastelein van Lens gedurende het gevecht uit het kasteel kwame en op de stad viele, deed men de Yprelingen uit de legerplaets komen, om de fransche bezetting te bewaken en derzelver uitvallen te beletten[(1)]. Aen de Steenpoort werd eene tallyke wacht gesteld, om de vrouwen en kinderen binnen de muren te houden; de vervaerdheid trouwens, was zoo zeer onder hen dat zy nog denzelfden nacht door de velden wilden ontvluchten. Een onvermydelyke dood bedreigde hen; van den eenen kant kon de Kastelein van Lens met zyne wreede Soldeniers alle oogenblikken uit het slot vallen; van den anderen kant was het vooruitzicht nog aekliger, want zy hadden geen betrouwen genoeg in het geringe getal hunner gewapende broeders om te hopen dat de zege door hen behaeld werde. En waerlyk indien heldenmoed en onversaegdheid den Vlamingen niet belet hadden het gevaer te merken, zouden zy ook wel aen hunne laetste bede gedacht hebben, want, terwyl er reeds meer voetvolk in het fransche leger dan in het hunne was,

(1) Die van Ypre een groet deel
Lagen binnen ende hoeden den Casteel
Tot XII hondert, wel te gereken
Met swerten rocken gelike peke.

Spiegel Historiael.

bleven er bovendien nog twee en dertig duizend ruiters te bevechten.

De vlaemsche Oversten berekenden de kansen van den aenstaenden slag met kouden bloede; hoe groot de dapperheid en de strydenslust ook in hen was, konden zy zich echter het gevaer niet verbergen: - de heldenmoed belet den menschen niet al het aeklige eener gesteltenis te zien, dezelve doet den ingeboren schrik des doods niet vergaen, maer geeft den man macht genoeg om die krachtroovende aendoeningen te overwinnen en te tarten, - tot daer slechts kan de ziel het lichaem tot zyne vernietiging dryven. Voor zich zelven vreesden de vlaemsche heeren niet, maer het Vaderland, de vryheid, welke men tegen eene zoo ongelyke machtging verspelen, boezemde hun een angstig voorgevoel in. Ondanks de weinige hoop die zy mochten koesteren, besloten zy den stryd aen te nemen en liever als helden op het slagveld te sterven dan eene schandelyke onderwerping te doen.

De jonge Machteld met de zuster van Adolf en meer andere Edelvrouwen werden naer de abtdy van Groeninge gezonden om aldaer eene veilige schuilplaets te hebben, indien de Franschen Kortryk vermeesterden. Dit alles alzoo beschikt zynde, namen de ridders nog eenige andere maetregelen, en vertrokken te gelyk naer het leger.

Het fransche volk heeft altyd de andere natiën misacht en miskend; de opgeblazenheid is het kenmerk hunner inborst. Die ydele waen heeft hun zoo dikwyls verderfelyk geweest! Zoo veel Franschen liggen er op vreemden bodem begraven, die als slagoffer hunner

lichtzinnigheid in den bloei des levens gesneuveld zyn! De Veldheer Robert d'Artois was wel een ervaren en dapper krygsman, maer hy was al te vermetel; hy dacht het hier niet noodig met voorzichtigheid te werk te gaen, en stelde zich voor dat hy met den eersten aenval het vlaemsch leger over hoop zou loopen. Die trotsche meening was ook in de harten zyner mannen, ja zoo ver dat, terwyl het leger van Gwyde zich in de duisternis tot den slag bereid maekte, het fransche leger zoo gerust sliep als of het ergens in eene vriendenstad geherbergd ware geweest. Op hunne tallooze ruitery steunende, waren zy overtuigd dat niets aen zulk een heir wederstand bieden kon: indien zy echter niet zoo onbezonnen en niet met zoo veel vermetelheid waren te werk gegaen, zouden zy de plaets, waer op zy stryden moesten, eerst wel bezien en derzelver voor-en nadeelige ligging berekend hebben. Dan zouden zy hebben bevonden dat de grond tusschen de beide legers hunne ruitery ten onnutte maekte; - doch waer toe kon die overtollige zorg hun dienen? Was het vlaemsche leger hun de moeite weerd om voorzichtigheid te gebruiken? Robert d'Artois dacht het niet.

Het heir der Vlamingen had op den Groeningkouter stand genomen. Achter hen, ten noorden, liep de Leye, eene breede rivier, die allen aenval langs dien kant onmogelyk maekte: vóór de slagorde vloeide de Groeningerbeek[1] welke door hare eigene breedte en hare

(1) De Groeningerbeek, welke in dien tyd volgens de kronyken dertien voet breed was, is heden slechts een geringe waterloop, die, even als de Gaversche beek, uit de moerige weiden der pachthoeve *Vierschare ten ackere* voortspruit.

lage modderige boorden der fransche ruitery eenen onverwinbaren hinderpael aenbood: de rechtervleugel steunde tegen dit deel der wallen van Kortryk in wier nabyheid Sint Maertens Kerk staet: de linker vleugel was door eene bocht der Groeningerbeek omvangen; in zulker voege, dat de Vlamingen als op een eiland stonden, en moeielyk konden aengestast worden. De uitgestrektheid, welke hen van het fransch leger scheidde, bestond uit eenige lage weiden wier gronden door de Mosscherbeek, die er kronkelend doorliep, bewaterd en doorweekt waren. Dus moest de fransche ruitery ten minste over twee kleine rivieren springen, eer zy iets kon uitrichten, en het was niet gemakkelyk die hinderpalen te verwinnen, aengezien de voeten der peerden op de modderige boorden geenen steun vinden konden, en er tot de knien moesten inzakken.

De fransche Veldheer ging te werk als of hy op eenen vasten en harden grond zou stryden, en ontwierp den aenval op eene wyze, die met de krygskunde niet overeenstemde, - zoo waer is het dat een al te groot betrouwen den mensch onvoorzichtig maekt.

By het aenbreken van den dag, eer de zon hare gloeiende schyf op de kim vertoonde, stonden de Vlamingen reeds in slagorde op eene enkele ry tegen de Groeningerbeek. Mynheer Gwyde voerde het bevel over den linkervleugel en had alle de mindere ambachvan Brugge met zich; Eustachius Sporkyn met de lieden

van Veurne stond in het midden dier bende: - de tweede schaer had Mynheer Jan Borluut tot aenleider, en telde vyf duizend Gentenaers: - de derde schaer stond onder Mynheer Willem van Gulik, en was uit de wevers en vrylaten van Brugge gevormd: - de rechtervleugel, die tegen de wallen van Kortryk raekte, bestond uit de beeuhouwers met hunnen Deken Breydel en de Zeeuwsche laten; Mynheer Jan van Renesse was over dezen bevelhebber. De andere vlaemsche ridders hadden geene vaste plaets, zy gingen waer het hun goed dacht of waer hunne hulp kon noodig zyn; de elf honderd naemsche ruiters werden achter de slagorde geplaetst, want men wilde ze niet gebruiken, op dat er door hen geene wanorde onder het voetvolk kwame.

Eindelyk begon het fransche leger zich ook te bereiden,-duizend bazuinen hieven te gelyk hunne scherpe toonen aen, de peerden brieschten, en de wapens klonken met zulk een yslyk geruisch door een, dat de Vlamingen by het naken van dit doodgevaer met eene huiverige koude werden bevangen. Welk eene ontzaglyke wolk vyanden ging op hen storten! Voor die moedige mannen was dit niets, - zy gingen sterven, dit wisten zy; maer hunne verlatene vrouwen en kinderen wat zouden die geworden? Ho, op dit plechtig oogenblik dachten zy allen aen hetgeen zy meest op aerde beminden.- De jonge gezel weende in zyn hart over het meisje dat hem verloofd was; de vader werd met innige pyn gefolterd, nu hy zyne zonen den vreemden tot slaven laten moest; en de zoon zuchtte weemoedig by de heugenis zyns gryzen kranken vaders, welke nu alleen ten prooi der dwingelandy blyven moest. - In

hen waren twee driften, de onversaegdheid en de angst. Wanneer deze twee hartstochten zich in de tegenwoordigheid van een dreigend gevaer te samensmelten, veranderen zy in razerny. Dit gebeurde ook onder de Vlamingen; hunne oogen werden styf en halstarrig, hunne tanden nepen zich bitsig op een, een brandende dorst kwam hunnen mond dor en droog maken, en de adem, die uit hunne hygende longen opkwam, was kort en lastig. Eene schrikverwekkende stilte heerschte boven het leger, niemand gaf zyne aendoeningen aen anderen te kennen want zy waren allen in sombere gepeinzen verzonken. Zy stonden reeds eenigen tyd aldus in eene lange ry geschaerd, wanneer de zon, boven de kim gerezen zynde, hun het leger der Franschen zien liet.[(1)]

De ruiters waren zoo menigvuldig dat een korenveld minder haren draegt dan er speren boven de vyandlyke benden uitstaken. De peerden der voorste gelederen stampten ongeduldig met de voeten, en besproeiden hunne yzeren deksels met witte vlokken schuim. De bazuinen zonden hunne galmende toonen als in een feestgejuich door de zuchtende boomen van het Neer-

(1) Dus begonden die viande naken
Men sal hier mogen doden maken
Vrouwen Weduwen, Kinder Wezen.
Die Vlamingen stonden in vresen
Jegens die vreselike ontmoet;
Si ne mogen achterwerd niet ontgaen
Ende vore eest vlien gedaen.
D'een ging in den andren dringen.
Spiegel Historiael.

landerbosch, - en zweepend speelde de wind in de wentelende vouwen der wimpels en banieren. De stem der Veldheeren kwam dit krygsgerucht by poozen beheerschen, terwyl soms de wapenkreet: Noel! Noel! Frankryk! Frankryk! uit eene bende opging, en al ander geschal verdoofde. Ongedurig en vol moed waren de fransche ridders, zy prikkelden hunne slagpeerden met den punt der spoor, om hen meer drift in te boezemen en dan weder streelden zy dezelve, en spraken tot hen opdat zy de stem huns meesters in den stryd beter zouden herkennen. - Wie zal de eer hebben van den eersten steek te doen? was het algemeen gepeins dat hen met ongeduld vervoerde. Die eer was onder de ridderen zeer groot; wanneer dezelve hun in eenen voornamen slag te beurt viel, roemden zy hun gansch leven er op, als een bewys van onbetwistbare dapperheid; allen hielden daerom hunne peerden gereed en de speer geveld, om op het eerste bevel, op het minste teeken des Veldheers vooruit te springen.

In de weiden, welke nevens het leger lagen, bewogen de fransche voetknechten zich in wentelende scharen en dreven langzaem als eene schrikbare slang met kronkelende wendingen door het veld, terwyl de grootste stilte onder hen heerschte.

Wanneer Gwyde bemerkte dat de aenval ging geschieden, zond hy duizend slingerwerpers, onder het bevel van Salomon heer van Sevecote, tot tegen de tweede beek, om de fransche voorwacht te ontrusten; dan deed hy aen zyne onderscheidene benden eene richting nemen, welke hen in een vierkant schikte en hen toeliet in het midden der legerplaets te zien. Een

altaer van zode was aldaer opgericht, de groote standaerd van Sint-Joris, beschermer der krygers, ontvouwde den ridder met den draek boven het hoofd van den Priester, die in volle plechtgewaed op de trappen van het altaer bezig was met gebeden voor den goeden uitslag des gevechts te storten. Zyne aenroeping geëindigd hebbende, klom hy op den bovensten trap des altaers, keerde zich om naer het volk, en hief zyne handen boven het leger.

Plotselings, en met dezelfde beweging, zonken alle de scharen ten gronde, en ontvongen, in eene doodsche stilte, de laetste zegening(1). Zy werden by die plechtigheid hevig ontroerd; een onbekend gevoel kwam hunne harten in edele zelfverloochening ontsteken, en het scheen hun dat de stemme Gods hen tot de marteldood riep. Met een heilig vuer vervuld, vergaten zy al wat hun op aerde dierbaer was, en zy werden door geestontheffing tot de helden hunne vaderen gevoerd. Dan werd hunne boezem wyder, het bloed stormde onstuimiger door hunne aderen, en zy hegen naer den stryd als naer de verlossing.

De Priester zyne handen tot zich trekkende, richtten zy zich even stilzwygend op; de jonge Gwyde sprong van zyn peerd, kwam te midden onder hen en riep: ‘Mannen van Vlaenderen, geheugt u, de roemryke

(1) Een Priester toonde alsdan het Heilig Sacrament aen het gansche leger en gaf de algemeene zegening. Alle de soldaten, zich in dit plechtig oogenblik nederbuigende, namen van den vaderlandschen grond een weinig aerde, hetwelk zy op hunne lippen brachten.
VOISIN.

daden uwer vaderen, - zy telden hunne vyanden niet. Hun onverschrokken moed bevocht die vryheid, welke de vreemde dwingelanden ons willen ontrooven. Gy ook zult heden uw bloed voor dien heiligen pand doen stroomen, - en zoo wy sterven moeten, het zy dan als een vry en manhaftig volk, als nimmergetemde leeuwenzonen! - Denkt aen God, wiens tempels zy verbrand hebben, aen uwe kinderen die zy moorden zullen, aen uwe benaeuwde vrouwen, aen al wat gy bemint, - en dan zullen onze vyanden, indien wy bezwyken moeten, niet op de zege roemen; want er zullen meer Wallen dan Vlamingen op onzen bodem gevallen zyn. Geeft acht op de ruiters, steekt uwe Goedendags tusschen de beenen der peerden, en verlaet uwe scharen niet. - Wie een' verslagen vyand plundert, al wie uit den stryd wil loopen, zult gy zelf doodslagen, ik beveel het u. - Indien er een enkele laffaerd onder u bevonden wordt, hy sterve door uwe handen; zyn bloed kome over my alleen[(1)]'

(1) Guy seyde lieve broeders ende vrienden! peynst om huwe wyfs en om huwe kinderen en syt vrome lieden en maect goeden moet en vecht, so dat ghi hu lant met eere houden meucht; die cracht van victorien comt van Gode alleenlic denghenen die recht hebben; elc sal spêere yeghen spêere voughen ende pynt altyd omme die peerden te quetsene daer ghi meucht, want die peerden faelgierende dye lieden syn te wille en moeten vallen ter eerden; ende als si van den peerden ghevallen syn dat men se allen dootslae, en niement en vanghe noch en ransoenere, ende dat niement en roove noch pilgiere, noch en vliede. Want soo wie rooft oft vliet men sallen selve dootslaen, dus hebt alle gader goeden moet.
Die excellente Cronike.

Hy bukte zich met hevige geestdrift, en nam een weinig aerde van den grond. Hetzelve in den mond stekende, verhief hy zyne stem hooger, en hernam: ‘Ik zweer by deze duerbare aerde, welke ik in my dragen wil, dat ik heden zal sterven of overwinnen. God hoore my!’

Alle de scharen bukten zich te gelyk, en aten insgelyks een weinig aerde van den vaderlandschen grond. Die aerde in hunnen boezem zinkende, vervulde hen met een gevoel van stille razerny en van sombere wraeklust; vergiftig was de blik hunner weifelende oogen; men zag hunne aengezichten afwisselend bleek of rood worden, terwyl eene doodsche uitdrukking er op bleef staen. - Een dof gebrom, als het bulderen des orkaens in den schoot der holle rotsspelonken, ontstond onder het vervoerde leger; alle de kreten, alle de eeden, alle de vloeken vereenigden zich in een naer gerucht, waer uit men slechts dit verstaen kon:

‘Wy willen en zullen sterven!’

De slagorde werd in allerhaest hernomen, en gelyk te voren tegen de Groeningerbeek geschikt.

Onderwyl was Robert d'Artois met eenige andere fransche Veldheeren tot op eenen kleinen afstand van het vlaemsch leger gekomen, om hetzelve te erkennen. Zyne boogschutters werden terstond tegen de slingerwerpers van Gwydeaengevoerd, en men zag de voorwachten der beide legers zich reeds eenige afzonderlyde pylen of steenen toezenden, terwyl Robert zyne ruiters vooruit deed zakken. Ziende dat Gwyde zich op eene enkele ry met zyn volk geschaerd had, verdeelde hy

zyn leger in drie lichamen[(1)]; het eerste onder Rodolf De Nesle was tien duizend man sterk; het tweede behield hy onder zyn eigen bevel, en vormde hetzelve uit de beste benden ten getalle van vyftien duizend uitgelezene ruiters; het derde, dat de achterwacht hebben moest, en tot de bewaring der legerplaets bestemd was, liet hy onder het bevel van Gui De St.-Pol. Gelyk hy zich bereid maekte om met die verbazende heirkrachten tegen het vlaemsche leger in te loopen, kwam de heer Jan De Barlas, overste der vreemde benden, by hem, en sprak hem aldus aen:

'Om de liefde Gods, Mynheer d'Artois, laet my met myne mannen eerst ten stryde gaen; stel de bloem der fransche ridders niet bloot om door de handen dier byeengeraepte Vlamingen te sterven, het zyn razende mannen die door de wanhoop uitzinnig geworden zyn. Ik ken hunne gewoonte: zy hebben hunnen voorreed in de stad gelaten. Blyf gy hier in slagorde, en ik met myne lichte ruitery zal ze van Kortryk afsnyden en hen met kleine aen vallen bezig houden. De Vlamingen eten veel en den ganschen dag door, - zy hebben veel levensmiddelen noodig; indien wy hun dezelve ontrooven, zullen zy weldra van honger moeten vertrekken, en dan kunt gy in eene gunstigere plaets op hen vallen. Alzoo

(1) Alle de vlaemsche soldaten wierden in eene slagorder gestelt, maer seer digte; hetwelke de Franschen verstaen hebbende, hebben hun volk, hetwelke in negen benden verdeeld was, alleenelyk in dry slagreken gestelt.
Chronyke van Vlaenderen.

zoudt gy dit gespuis geheel verdelgen zonder veel edel bloed te vergieten.'

De Konstabel De Nesle en meer andere heeren keurden dien raed goed, maer Robert, door verbolgenheid verblind, wilde er geenzins van hooren, en raesde tegen Jan De Barlas dat hy zwygen zou.

Alle die bereidingen hadden den tyd doen voorbysnellen: het was reeds zeven uren in den morgen, wanneer de fransche ruiters zich tot op twee slingerworpen van den vyand bevonden. Tusschen de schutters der Franschen en de steenwerpers der Vlamingen lag de Mosscherbeek, in zulker voege dat zy elkander niet naderen konden en er slechts weinig mannen aen beide zyden dood bleven. De Seneskael d'Artois gaf aen Rodolf de Nesle, aenleider van het eerste lichaem, het bevel tot den aenval.

De eerste schaer ruiters sprong met onstuimige drift vooruit, en rende tot by de Mosscherbeek, maer hier zonken zy tot aen de zadels in het slyk. Elkander overhoop loopende, vielen de voorsten van hunne peerden en werden door de Vlamingen doodgeworpen, of zy versmachtten in den modder. Die er uitgeraken konden keerden in allerhaest terug, en dorsten het niet meer wagen zich nog zoo roekeloos bloot te stellen[(1)]. Onderwylen stond het vlaemsche leger beweegloos achter de

(1) De eerste ridders welke, in de vlakte komende, over de beek wilden ryden, zonken tot aen den zadel in het slyk en werden door de pylen der vlaemsche schutters doorboord VOISIN.

tweede beek, den val der vyanden in de diepste stilzwygenheid aenziende.

De Konstabel Rodolf, merkende dat de doortocht voor zyne ruiteren onmogelyk was, kwam by Mynheer d'Artois en riep:

‘Voorwaer, ik zeg u, Graef, dat wy onzelieden in groot gevaer stellen met hen alzoo in die beek te jagen; geen enkel peerd wil, noch kan er over. Laet ons liever onze vyanden uit hunne legerplaets lokken; geloof my, gy waegt ons allen in dit spel.’

Maer de Veldheer was al te zeer door spyt en woede ingenomen, om op dien wyzen raed acht te geven; hy schreeuwde met grammoedigheid:

‘By den duivel, Konstabel! dit is een Lombarden raed. Zyt gy bang van dien hoop wolven, of zoudt gy van hun hair hebben?’

Hier door wilde hy te kennen geven dat de Konstabel de Vlamingen beminde en, ter schade van Frankryk wellicht, begunstigen wilde. Rodolf door dit verwyt gekwetst, ontstak in eenen hevigen toorn, hy naderde dichter by den Veldheer, en antwoordde met bitsigen nadruk:

‘Gy twyfelt aen mynen moed? Gy hoont my? Maer ik vraeg u, - durft gy my op staenden voet en alleen tusschen den vyand volgen? Ik zal u zoo ver brengen dat gy nimmer wederkomen zult..........’

Eenige andere ridders wierpen zich tusschen de twee twistende Veldheeren, en deden zoo veel door hunne woorden dat zy hen tot bedaren brachten; zy vertoonden insgelyks aen den Seneskael dat de doortocht by de beek onmogelyk was; maer hy wilde er niet van ge-

sproken hebben, en gebood aen Rodolf dat hy op nieuw zou vooruitgaen[1].

De Konstabel, door spyt vervoerd, rende met zyne scharen onstuimiglyk naer het vlaemsch leger; maer by de beek vielen alle de ruiters der eerste gelederen overhoop: de eene verpletterde den anderen, en meer dan vyf honderd versmachtten in die verwarring, terwyl de Vlamingen zoo menigvuldige steenen onder hen wierpen dat hunne harnassen en helmen op hunne leden verpletterd werden. - Mynheer d'Artois, dit ziende, werd genoodzaekt de benden van Rodolf terug te roepen. Met de grootste moeite kon men dit lichaem weder tot regelmatige scharen vormen, want er was eene schriklyke verwarring onder hen gekomen.

Intusschentyd had Mynheer Jan De Barlas eene plaets gevonden, waer men door de eerste beek gemakkelyker waden kon, en was met twee duizend kruisboogschutters er overgetogen. In de weide, waer de vlaemsche slingeraers stonden, geraekt zynde, schikte hy zyne mannen in eene dichtgeslotene schaer en begon zoo veel yzeren schichten op de vlaemsche slingeraers te zenden dat de lucht er door verduisterd werd[2]. Een groot ge-

(1) Meer andere oversten, die insgelyks de moeielykheid van den aenval gezien hadden, deden ook hunne aenmerkingen aen den Graef; die Vorst wilde naer niets luisteren.
VOISIN.

(2) Intusschentyd gingen de schutters vooruit en vonden den middel om de eerste beek in eene andere plaets over te gaen, waer de heer Jean De Barlas, welke het bevel over hen voerde, hen in eene dichte slagorde schikte.
VOISIN.

tal Vlamingen vielen dood of gekwetst op de weide, en de fransche schutters wonnen op hen veel gronds.

Mynheer Salomon van Sevecote had zelf de slinger van eenen gesnenvelden ambachtsman opgenomen, en moedigde de zynen door zyn voorbeeld aen; maer een yzeren pyl boorde door het voorstuk van zynen helm en wierp hem dood ter aerde. De Vlamingen hunnen aenleider nevens zoo veel makkers ziende vallen, en geene keien meer hebbende, deinsden zonder wanorde naer hun leger af; een enkele slingeraer van Veurne bleef te midden der weide alleen staen, als of hy de schichten der Franschen trotsen wilde. Beweegloos stond hy, alhoewel de pylen boven zyn hoofd en rondom hem fluitende vlogen(1). Met eene langzame beweging plaetste hy eenen zwaren kei in zynen slinger, en mikte met styve aendacht op het doel dat hy treffen wilde. Na den slinger eenige malen met kracht rondgedraeid te hebben, liet hy het een einde los, en de kei vloog builend door de lucht. - Een pynlyke schreeuw kwam uit de borst van den franschen aenleider, die zonder leven op den grond stortte; zyn helm was tegen zyne hersens verpletterd. - Mynheer Jan De Barlas lag neder in zyn bloed, en zoo sneuvelden de aenleiders der twee strydende benden by denzelfden aenval.

(1) Men ginc gene pesen trecken in.
Het was dat vreselycste begin
Dat noyt man met oogen sach.
Die pilen vlogen op genen dach,
Dat men den hemel cume van dien
Van dickeden niet conde gesien.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

Op dit gezicht werden de fransche schutters zoo verwoed dat zy hunne kruisbogen wegwierpen, den degen in de vuist nemende, liepen zy de vlaemsche slingeraers met onstuimigheid op het lyf, en vervolgden dezelve tot by de tweede beek, welke voor het vlaemsch leger vloeide.

Mynheer Valepaiële, die by Robert d'Artois stond, den voortgang der schutters ziende, riep:

‘ô Seneskael, die slechte voetknechten zullen zoo veel doen dat zy alleen de eer des gevechts zullen halen. Indien zy den vyand uiteendryven, wat komen wy, ridders, hier dan doen? - Dit is schande, wy staen hier als of wy niet dorsten stryden.’

‘Montjoie St.-Denis!’ schreeuwde Robert ‘Vooruit Konstabel! Val aen![1]’

Op dit bevel losten alle de ridderen van het eerste lichaem den teugel, en dreven hunne peerden in wanorde voort; ieder wilde de eerste zyn om den eeresteek te doen. Met zulke onvoorzichtige dwaesheid liepen zy hunne boogschutters overhoop, en boorden door hun eigen volk; honderden voetknechten worstelden met den dood tusschen de voeten der peerden, welke hen verpletterden, de overigen vluchtten langs alle zyden van het slagveld. Zoo deden de ridderen het behaelde voordeel te niet, en gaven aen de vlaemsche slingeraers den tyd om zich weder in geslotene benden te hervormen.

(1) Ende dit geschiede op den XI dach van hoymaent (july 1302) ende was Sinte Benedictus dach, ontrent de VII heuren voor die noene.
Die excellente Cronike.

Er ontstond uit het gekerm der gevallene ridders een akelig doodsgehuil, dat men van verre wel voor het juichen eens zegepralenden legers zou genomen hebben. De ongelukkige ridders, over wier lichaem eene gansche wolk andere ruiters vooruitrende, schreeuwden dat men hen toch niet vertrappen zou; maer er was geen tegenhouden aen[(1)] Reeds was de stem dergenen die eerst gevallen waren, in eenen laetsten doodkreet vergaen; zy, die hen omvergeloopen hadden, werden nu ook door anderen verpletterd, zoo dat het gehuil bleef aenhouden. De achterste benden, denkende dat de stryd aengevangen was, joegen hunne peerden met de spoor in de huid naer de beek op welkers boorden dit gebeurde, en velen van hen kwamen het getal der slagoffers van des Veldheers onbezonnenheid vermeerderen. In die verwarring sneuvelden verbazend veel ridders en voetknechten[(2)].

De Vlamingen hadden zich nog niet verroerd; even

(1) Zy stuwden altyd vooruit, de peerden drongen en stapelden zich verward op een; de ruiters vielen neder en werden door die, welke hen opvolgden, wreedelyk verpletterd. Zoo stierven er een groot getal, zelfs vooraleer zy den vyand konden aenvallen.
VOISIN

(2) D'een liep daer over den andren waden
Te voet, met haren vergouden sporen,
Die onder liegen moesten versmoren
In diepe grachten her ende gens.
Dus goudense swerlike den chens
Dien si wilden sonder waen
Binnen Vlaenderen doen gaen.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

beweegloos en even stilzwygend stonden zy in eene lange ry, en bezagen dit schouwspel met verwondering. Met meer kunde en met meer voorzichtigheid gingen de vlaemsche oversten te werk; door allen anderen ware dit oogenblik tot eenen aenval gunstig gekeurd geweest, en hy zou wellicht over de beek gekomen en de Franschen op het lyf gevallen zyn; maer Gwyde, en Jan Borluut, wiens raed hy geloof gaf, ziende dat hunne standplaets zoo voordeelig was, wilden dezelve om een gedeeltelyk voordeel niet verlaten. De grootste stilte bleef in het leger heerschen opdat de bevelen van ieder wierden gehoord.

Eindelyk waren de twee beken met lichamen van menschen en peerden opgevuld, en het gelukte Rodolf De Nesle met omtrent duizend ruiters er over te geraken. Dezelve dan in eene dikke schaer geschikt hebbende, riep hy:

'Frankryk! Frankryk! Vooruit! Vooruit!'

Met woede en on versaegdheid viel hy tegen het midden van het leger der Vlamingen in; dezen hadden hunne lange Goedendags met het achterst einde in den grond gevestigd en ontvingen de fransche ruiters op den punt van dit verschriklyk wapen. Eene groote menigte vyanden viel by dien schok uit den zadel en zy waren weldra doorstoken[1].- Maer Godfried van Braband,

(1) Daer ontvingen de Vlamingen hen op hunne lange speren, en by dien aenval, alhoewel hunne slagorde gebroken was, viel er eene menigte peerden en ridders doorstoken neder.
VOISIN

die ook met zyne negenhonderd zware ruiters over de beek geraekt was, kwam met zoo veel kracht op de schaer van Willem van Gulik aengeloopen, dat hy dezen ridder met de drie eerste gelederen ten gronde wierp, en in die plaets door de vlaemsche slagorde boorde(1).

Hier begon een vervaerlyk gevecht: de fransche ruiters hadden hunne speren neêrgeworpen, en hakten met hunne schriklyke slagzweerden op de Vlamingen; dezen weerden zich dapper met knodsen en helmbylen en versloegen ook al menigen ruiter, doch het voordeel bleef aen Godfried van Braband; want zyne mannen hadden reeds eenen hoop lyken rondom zich uitgestrekt, - eene wyde gaping was in de vlaemsche slagorde gemaekt. Door die opening kwamen alle de Franschen, welke over de beek geraken konden, dit deel des vlaemschen legers langs achter aenvallen. Deze gesteltenis was voor de Vlamingen verderfelyk; daer de vyand hun van achter en van voren op het lyf was, hadden zy geene wydte genoeg om de goedendags te gebruiken; zy werden dan genoodzaekt zich met helmbylen of knodsen of zweerden te verdedigen; het geen den franschen ruiteren zeer voordeelig

(1) Van Brabant Myn Her Godevard
Reet in die Vlaminge selken scart
Dat hi Guelke, eer hy 't weet,
Met tien orsse ter neder reet,
Ende velde ooc sine baniere.
D'ors keerde over die cupiere
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

was, aengezien zy hooggezeten zynde, op de Vlamingen met gemak houwen konden, en bykans met elken slag eenen het hoofd kloven of een lid van het lyf hakten[1]

Willem van Gulik vocht als een leeuw: hy stond alleen met zynen vaendrager en met Philips van Hofstade te midden van dertig vyanden die zyne baniere wilden ontrooven, maer alle de armen, welke zich hiertoe uitgereikt hadden, waren onder zyn zweerd gevallen.

Arthur De Mertelet, een normandisch ridder, sprong op dit oogenblik met een goed getal ruiteren over de beek, en kwam met vollen draf op Willem van Gulik aenrennen. De komst van die bende moest den toestand der Vlamingen op die plaets nog verergeren, nu toch werd het getal der vyanden te groot, en de aenval onweêrstaenbaer. De Normandiër, de vaen van Willem in het oog krygende, dreef zyn peerd als eenen pyl er naer toe, en velde de speer om den vaendrager te doorbooren; maer Philips van Hofstade, dit merkende, sprong door eenige fransche voetknechten, en rende De Mertelet te gemoet. De schok der twee ridderen was zoo geweldig dat beide hunne speren door de borst van

(1) Doe werd die wych starc ende groet
Daer was die menich in groeter noet.
Die van den Vrien, hen scoffierden
Die Fransoysen, die niet en vierden
Maer dapperlike der werd traken.
Daer horde men menige glavie craken,
Die van den Vrien lagen neder.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

een vyand drongen, - in het hart van elken ridder had het moorddadig yzer eene sckeur gemaekt. - De kampers en hunne peerden bleven beweegloos staen, als of iets bovennatuerlyks hunne drift plotseling verkoeld had; men zou geloofd hebben dat zy elkander met aendacht bezagen, en echter lagen zy nog met alle het gewicht huns lichaems op de speer drukkende, als of zy met meer nydigheid en met een boos vermaek hunnen vyand pynigen wilden; maer dit duerde niet lang, weldra deed het peerd van De Mertelet eene beweging en de twee lyken vielen uit den zadel op den grond.

Mynheer Jan van Renesse, die aen den rechter vleugel stond het gevaer van Willem van Gulik merkende, verliet zyne plaets en achter de slagorde loopende, viel hy met Breydel en zyne beeuhouwers ter zyde op de Franschen[1]. Niets kon aen zulke mannen, als de Macecliers van Brugge waren, weêrstand bieden. Zy wierpen zich met de bloote borst tusschen allerlei wapenen, en ontvingen den doodsteek of den slag die hen kwam treffen, zonder het hoofd eenigzins terug te trekken. Die mannen alleen dorsten waerlyk den dood onder de oogen zien en bespotten; ook viel alles onder hunne voeten,

(1) Doe dit vernam
Myn Her Jan van Rinesse;
Doe trac hi over tot er perssen
Van achter welvende met sire scaren.
Die Fransoyse worden in varen
Doen si dus belopen waren.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

zoodra zy zich vertoonden. Hunne bylen hakten de beenen der peerden af en deden den ridder op den grond rollen; de zelfde byl kloof zyn hoofd. Een oogenblik na dat zy ter hulp van Willem van Gulik gekomen waren, was de plaets zoo zeer gezuiverd, dat er slechts een twintigtal Franschen achter de slagorde overbleef. Onder dezen bevond zich Godfried van Braband, welke voor den vyand zyner tael- en stamgenoten streed.

Mynheer van Renesse hem bemerkende, riep hem toe: ‘Godfried! Godfried! Geef acht, gy gaet sterven.’

‘Gy hebt het van uw eigen gezegd!’ antwoordde Godfried, terwyl hy Mynheer Jan eenen geweldigen slag op het hoofd gaf; maer deze zyn zweerd met eene krachtige wending, van onder naer boven zwaeiende, sloeg hy Godfried zoo sterk tegen de kin dat hy uit den zadel stortte. Dan vielen twintig beeuhouwers hem op het lyf, en hy ontving twintig wonden waer van de minste tot zyne dood genoegzaem was. Intusschen was Jan Breydel met eenigen zyner mannen dieper in den vyand gedrongen, en had zoo lang gevochten dat hy den standaerd van Braband gewonnen had; met denzelven al strydende by de slagorde gekomen zynde, scheurde hy het doek aen stukken, en wierp de schaft weg, roepende:

‘Schande, schande aen die verraders!’

De Brabanders dien hoon willende wreken, vielen met meer woede op den vyand, en deden ongehoorde pogingen om de baniere van Mynheer Willem in weêrwraek ook te scheuren, maer de vaendraeger, Jan Ferrand, vocht met eene dolle razerny tegen al wat hem naderde. Vier mael werd hy ten gronde geworpen, en

vier mael stond hy weder met den standaerd op, alhoewel hy met wonden overdekt was.[1]

Willem van Gulik had reeds een groot getal Franschen voor zyne voeten uitgestrekt, elke houw van zyn reuzenzweerd gaf eenen vyand der dood over. Door al te geweldige pogingen afgemat, en overal door slagen gekneusd, sprong het bloed hem langs neus en mond uit, hy verbleekte en voelde dat de kracht hem begaf. Met bitter spyt vervuld, week hy achter de slagorde om zich een weinig te herstellen. Jan De Vlamynck, zyn schildknaep, deed de riemen van zyn harnas los en ontlastte hem van zyne wapenen om hem vryer te laten ademen[2].

In de afwezenheid van Willem hadden de Franschen weder eenigen grond gewonnen, en de Vlamingen schenen achteruit te willen wyken. Dit ziende, gaf Willem zyne droefheid door wanhopige klachten te kennen. Jan De Vlamynck bedacht seffens eenen aerdigen list, welke van de gewoone dapperheid zyns meesters ge-

(1) Sinen standard droech een Seriant
Crachtelike, een Jan Ferrant.
Dor genen anxt wil di vlien;
Hi was gevelt op sine cnien
Vier werven al achter een
Ende emmer op sine been.

(2) Guelke was vermoet van slagen,
Dat men ne ut moeste dragen;
D'bloet hem uter nese spranc,
So vreselike was geen bedranc.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

tuigt. - Hy deed alle de wapens van Mynheer Willem aen, en zich te midden der vyanden werpende, riep hy: ‘Achteruit, de mannen van Frankryk! Hier is Willem van Gulik weder!’

Terzelfder tyd hakte hy dapper onder de verbaesde vyanden, en wierp er een groot getal op den grond; de anderen deinsden achteruit, en gaven alzoo aen de gelederen den tyd om zich weder aen te sluiten[(1)].

Rodolf De Nesle met de grootste macht zyner ruiters was op de vyf duizend Gentenaers van Mynheer Borluut gevallen. Vruchteloos had de moedige Franschman gepoogd die schaer te doorbooren; reeds driemael hadden de Gentenaren hem met verlies van veel volks afgedreven zonder hunne gelederen te breken. Jan Borluut overwegende dat het zeer schadelyk zou zyn indien hy zyne plaets verliet om de mannen van Rodolf aen te vallen, bedacht eenen ander middel. - Van zyne achterste gelederen nam hy er drie, en vereenigde dezelve spoedig in twee nieuwe scharen, welke hy achter de slagorde schikte, der mate dat het eene einde derzelve tegen den rug des legers en het ander einde dieper

(1) Daer was een Jan die Vlaminc hiet,
Gulers cnape; ende alse hi siet
Dat syn Here dus was vermoyt,
Werd hi gram ende hi vernoyt
Dat tie vianden souden verbliden:
Hi trac wech ten selven tiden,
Ende dede syns Heren wapenen an
Daer maecti menigen bliden man,
Ende riep: noch es Guelken hier!
VAN VELTHEM *Spiegel Historiael*.

in het veld achter de slagorde stond. Hy gebood aen de middenbende, welke zich tusschen den afstand der twee nieuwe scharen bevond, dat zy, by den eersten schok der Franschen, achter uit wyken zou.

Rodolf De Nesle, zyne ruiteren weder in orde gebracht hebbende, viel op nieuw met vollen ren tegen de Gentenaren, terzelfder tyd zakte de middenbende achter uit, en de franschen denkende dat zy de slagorde gebroken hadden, hieven aen met blyde kreten: ‘Noël! Noël! Zege! Zege!’

Zy drongen zich op een in de opening, en meenden het leger langs achter neêr te hakken, maer dit gelukte hun niet; zy vonden overal eenen muer van speren en helmbylen. Jan Borluut, de twee vleugels zyner schaer vooruitzwaeiende, deed zyne vyf duizend Gentenaren in eenen kring dringen, en sloot alzoo het net, waerin hy by de duizend Franschen had gevangen. - Hier begon hy eene akelige slachting; er werd een vierendeel uers lang gehakt, gekorven, gestoken en gepletterd, zonder dat men zien kon wie er bezweek of wie er zegepraelden. De peerden en de mannen lagen het onderste boven, schreeuwend, huilend, briesschend; men hoorde of zag er niets: het was als een schrikkelyke bloedstroom.

Rodolf De Nesle bleef lang, met wonden overdekt en met het bloed der zynen bespat, boven de lyken vechten, zyne dood was zeker. Jan Borluut, dit ziende, gevoelde een innig medelyden voor den heldhaftigen ridder, en riep tot hem:

‘Geef u over, Mynheer Rodolf, ik zou u niet geerne zien sterven!’

Rodolf was van wanhoop en razerny zinneloos geworden, hy verstond de woorden van Borluut wel, en wellicht kwam een dankbaer gevoel zyn hart ontroeren; maer het verwyt van verstandhouding met den vyand, hem door den Seneskael Robert gedaen, had hem met zulke bittere spyt vervuld dat hy niet langer leven wilde. Hy deed met de hand een teeken als of hy Jan Borluut een laetst vaerwel wenschte, en sloeg plotseling nog twee Gentenaren dood. - Eindelyk door eene knods op het hoofd getroffen, viel hy op het lichaem van zynen reedsgesneuvelden broeder levenloos neder[(1)]. Veleandere ridders, die van hunne peerden gevallen waren, wilden hunne wapens afgeven, doch men luisterde er niet naer; - geen enkele Franschman ontkwam uit den kring.

Terwyl de bende van Mynheer Borluut die slachting uitvoerde, werd er even zoo sterk op de geheele lengte der slagorde gevochten. Aen den eenen kant hoorde men het geschreeuw Noël! Noël! Montjoie St-Denis! Daerby kon men verstaen dat de Franschen op de plaets waer die kreten aengeheven werden, het voordeel hadden; aen den anderen kant weder klom het geroep Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is valsch is! Slaet al dood! in krachtige galmen hemelwaerts, hetgeen dan

(1) De twee heeren De Nesle sneuvelden; de Vlamingen zouden den konstabel geerne gered hebben, en de ridder Jan Borluut riep hem dat hy zich zou overgeven, maer de moedige kryger, wiens trouw de Graef d'Artois ten onrechte had verdacht, wilde dien bloedigen dag niet overleven.
VOISIN

ook den ondergang eener fransche bende deed kennen.

De Groeninger-beek was met bloed en lyken opgevuld. Het akelig gehuil der stervenden werd door het geratel der wapenen verdoofd, men hoorde een verschriklyk gerucht dat als een rollende donder boven de strydenden bleef dryven. De speren en knodsen vlogen aen stukken: een lange hoop lyken lag als een dyk overal voor de slagorde. De gekwetsten waren der dood zeker, niemand werd opgeraept, en dus moesten zy in het slyk versmachten, of zy werden onder de peerden vertrappeld[1].

Onderwyl was Hugo van Arckel met zyne acht honderd onverschrokken mannen tot in het midden der Franschen geraekt; zoo zeer was hy aen alle kanten door den vyand omringd, dat het den Vlamingen onmogelyk ware geweest hem nog te zien. Hier vocht hy zoo dapper en met zoo veel behendigheid, dat de menigvuldige vyanden, die hem aenvielen, zyne bende, hoe klein ook, niet doorbooren konden; rondom hem lag een goed aental vyanden op den grond, en al wie hem naken dorst bekocht het met zyn leven. Allengskens drong hy meer en meer naer de legerplaets der Franschen op, en scheen dezelve te willen bereiken. Dit was zyn inzicht niet, want te midden der fransche scharen gekomen

(1) Si sloegen doe achter ende voren;
Ic wane hi noyt en was geboren
Die so vele volx sterven sach.
Als men dede op desen dach.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

zynde, sprong hy ter zyde op den slandaerd van Navarre, en rukte hem uit de handen van den vaendrager. De navarsche bende viel met woede op hem en hakte vele zyner mannen ter neder; doch hy verdedigde het gewonnen vaendel zoo wel, dat de Franschen het niet meer uit zyne handen krygen konden. Hy was reeds bykans tot by het leger der Vlamingen terug, wanneer Louis De Forest hem eenen zoo zwaren slag op de linker schouder gaf dat hy hem den arm half afhakte. Men zag het verlamde lid nevens het harnas hangen, het bloed sprong in dikke stralen nevens zyne zyde, en eene bleeke doodverw verspreidde zich op zyne wangen; toch liet hy den standaerd niet los. Louis De Forest werd door eenen anderen Vlaming doodgeslagen, en Hugo van Arckel kwam byna zonder leven met het vaendel van Navarre in het midden des legers. Den schreeuw Vlaenderen den Leeuw poogde hy nog eens te herhalen; maer zyne stem was vergaen, zyne ziel was langs de wonde met het bloed ontvlucht; - hy stortte met den gewonnen standaerd ter aerde[1].

Aen den linker vleugel, voor de schaer van Mynheer Gwyde werd er nog heviger gevochten; Jacques De Chatillon was met eenige duizende ruiteren legen het Veurnes ambacht gevallen, en had reeds by de honderd

(1) De ridder Hugo Butterman van Arckel onderscheidde zich boven alle anderen en nam den franschen standaerd, zoo als hy het den vlaemschen veldheeren voor den slag toegezworen had; maer hy werd zoodanig gewond dat hy er van stierf.
VOISIN.

mannen neêrgehouwen. Enstachius Sporkyn lag zwaer gewond achter de slagorde, en schreeuwde tegen zyne bende dat zy niet wyken mocht; maer het geweld, dat dezelve terugdreef, was te groot, - zy moest deinzen. Door een groot getal ruiteren gevolgd, hoorde De Chatillon door de slagorde, en men begon boven het hoofd van den nederliggenden Sporkyn te vechten, die dan ook welhaest den geest gaf.

Adolf van Nieuwland was alleen met Gwyde en zynen vaendrager blyven staen, zoo dat zy van het leger gescheiden waren en eenen gewissen dood te verwachten hadden. De Chatillon deed alle mogelyke poogingen om het groote vaendel van Vlaenderen te grypen, doch alhoewel Segher Lonke, die den standaerd droeg reeds menigmael omvergeworpen was, kon De Chatillon zyn doel niet treffen; hy raesde en schreeuwde met verwoedheid tegen zyne mannen, en hakte als dol op de uitrusting der drie onverwinbare Vlamingen[(1)]. Voorzeker zouden deze het niet lang uitgehouden hebben, om zich tegen eene wolk moedige vyanden te verweeren; maer zy hadden er in den eerste zoo veel neêrgehakt dat de lyken, rondom hen door opeenstapeling eene tamelyke hoogte verkregen hebbende, de nadering der andere

(1) Segher Lonke werd oec gevelt,
Die den Ghenschen standert helt,
Vier werven op sinen cnien;
Dor genen anxt wildi vlien,
Ende ember op, met groter cracht,
Daer men boven syn hovet vacht.
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

ruiters moeielyk maekten en hun tot borstweer dienden.

Door woede en ongeduld vervoerd, nam De Chatillon eene lange speer uit de handen van eenen zyner ruiters, en kwam er mede tegen Gwyde ingeloopen. Hy zou den jongen Graef onfeilbaer gedood hebben; want deze tegen andere ridders strydende zag zynen nieuwen vyand niet aenkomen. Reeds scheen de speer tusschen den helm en het harnas in zynen hals te dringen, wanneer Adolf van Nieuwland zyn slagzweerd als eenen bliksem opheffende de speer aen twee stukken hakte, en aldus het leven van zynen Veldheer behield.

Op hetzelfde oogenblik, en eer De Chatillon den tyd gehad had om zyn zweerd te hernemen, sprong Adolf door de lyken, en voor den franschen ridder komende, houwde hy hem zoo verschrikkelyk op het hoofd dat hem een groot gedeelte der wang te gelyk met het stuk van zynen helm ontviel. Het bloed vloeide op zyne schouders, en hy wilde zich nog verweeren, maer twee krachtigere slagen wierpen hem uit den zadel tusschen de voeten der peerden. De Vlamingen trokken hem daeruit, en hem achter de slagorde gesleurd hebbende hakten zy hem aen veel stukken, terwyl zy hem zyne wreede vervolging vloekend verweten.

Intusschen was Arnold van Audenaerde, langs achter, den linker vleugel ter hulp gekomen, hetgeen den stand van zaken geheel veranderde: - het Veurnes-ambacht had zich weder met die nieuwe bende vooruitgeworpen, en de Franschen werden overhoop teruggedreven. De peerden en de ruiters vielen in zoo groot getal ten gronde, de verwarring werd onder dezelve zoo groot, dat de Vlamingen, den stryd gewonnen achtende, op de

gansche ry niet afhielden van juichend te schreeuwen: ‘Zege! Zege! Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is valsch is! Slaet al dood!’

De aenschouwer die op dit oogenblik de beeuhouwers had mogen zien, zonder aen hunne slagen blootgesteld te zyn, zou wellicht van schrik en afgryzen den dood gevoeld hebben. - De hel met hare duivelen, hare verdoemden, hare vlammen kon niets schriklykers aenbieden. - Men zag de Macecliers over de lyken van peerden en menschen, met blootе borst, bloote armen en roodgeverwde bylen loopen en springen, alles omver kappende, gansch met bloed en brein overdekt, hunne haren verward, hun aengezicht met slyk en zweet en bloed onkenlyk gemaekt; en tusschen alle deze yslykheden nog een' venynigen grimlach, die bestendig op hun gelaet bleef, - eenen grimlach, waer in de bittere haet tegen de Franschen en de vreugde des gevechts zich schetste.

De Wallen, die in hunne verwaendheid van de Vlamingen gesproken hadden, als of zy dezelve zoo maer met eenen aenval zouden hebben verpletterd, bevonden ter hunner schade dat men met ydel gezwets op het slagveld niet veel uitricht; zy betreurden de gevolgen hunner onbezonnenheid en merkten, aen de Macecliers, wat slach van volk zy voor handen hadden; echter gaven zy den moed niet op, zy waren toch nog veel talryker dan de Vlamingen, en bezaten nog benden genoeg die niet gevochten hadden.

Terwyl de voorste scharen van het fransch leger dus de nederlaeg hadden, stond de Seneskael d'Artois met het tweede lichaem verder van het vlaemsche leger.

Vermits de slagorde des vyands niet breed genoeg was om met zoo veel scharen in eens bevochten te worden, was hy nog niet vooruitgekomen. Niet wetende hoe het met den stryd gelegen was, stelde hy zich voor dat zyne mannen ongetwyfeld de overhand hebben moesten,- want hy zag er geene terugkomen. Onderwyl zond hy Mynheer Louis De Clermont met vier duizend normandische ruiters door den Neêrlander om de vlaemsche slagorde op den linker vleugel aen te vallen. Het gelukte De Clermont aen die zyde eenen vasteren grond te vinden; hy geraekte met alle zyne ruiteren over de beek, en viel plotseling op de benden van Gwyde. Dezen, door nieuwe vyanden van achter besprongen, terwyl De Chatillon's lieden hen langs voren werk genoeg gaven, konden niet langer weêrstand bieden, de eerste geledederen werden omvergeworpen en aen stukken gehakt; de verwarring kwam onderde anderen, en dit gansche gedeelte des vlaemschen legers week in wanorde achteruit. De stem van den jongen Gwyde, die hen by het Vaderland bezwoer om te blyven staen, gaf hun moeds genoeg; maer dit holp niet, het geweld was te groot, en al wat zy op de bede huns Veldheers doen konden, was hunne ontwyking zoo langzaem mogelyk uit te voeren.

Het ongeluk wilde dat Gwyde op dit oogenblik eenen zoo zwaren slag op den helm kreeg dat hy voorover op den nek van zyn peerd stortte en zyn zweerd vallen liet; in die gesteltenis, verdwelmd en suiselend, kon hy zich niet verweeren. Het ware met hem gedaen geweest, indien de minnaer van Machteld niet met hem geweest ware. Die jonge ridder sprong voor het peerd van

Gwyde, en zwaeide zoo kundig en zoo onversaegd met zyn wapen in het ronde, dat de Franschen, in hem eenen hinderpael vindende, by den jongen Graef niet geraken konden; na eenige oogenblikken van dit felle stryden werd zyn arm zwak en moede; dit was zichtbaer aen de wendingen van zyn zweerd, welke steeds langzamer en trager werden. Het regende slagen en houwen op zyne uitrusting, hy voelde zyn vleesch onder het harnas gepletterd, en hy stuerde reeds eenen laetsten zucht zyner beminde Machteld toe,- want de dood zag hy daer vóór zich, die hem wenkte.

Gedurende dien tyd was Gwyde achter de slagorde geraekt, en van zyne bedwelming teruggekomen; met angst bemerkte hy den toestand zyns redders, en een ander zweerd vattende, kwam hy hem ter zyde en begon op nieuw te vechten. Met hem waren nog eenige der stoutsten toegesneld, en de Franschen werden nog tegengehouden, tot dat er nieuwe vyanden door den Neêrlander gedrongen zynde, de anderen kwamen helpen. De onversaegdheid der vlaemsche ridders kon de Franschen in hunnen loop niet tegenhouden. De schreeuw Vlaenderen den Leeuw! werd door eenen anderen vervangen, nu waren het de Franschen die riepen:

‘Noël! Noël! Vooruit! Aen ons de zege! Slaet dood die voetgangers!’

De Vlamingen werden overhoopgeworpen en uiteengedreven; ondanks de verwonderlyke poogingen van Gwyde, kon hy den aftocht van zyn volk niet stuiten, want er waren wel drie ruiters tegen eenen Vlaming; de peerden stieten hen ten gronde of dreven hen met on-

wêerstaenbaer geweld af. Dan kwam de wanorde onder hunne gelederen, en de helft des vlaemschen legers moest voor den vyand vluchten; een groot getal werd verslagen, de anderen werden allen zoodanig verstrooid dat zy den ruiteren geene tegenweer meer bieden konden en tot tegen de Leye door de Franschen werden vervolgd, alwaer er een groot deel in het water verdronk[1]. Tegen den boord dier rivier had Gwyde zyne mannen weder eenigzins in gelederen kunnen vormen, maer het getal der vyanden was te groot. De lieden van Veurne, alhoewel verstrooid, vochten met eene dolle wanhoop, het schuim stond op hunnen mond, en bloed liep overal langs hunne lichamen af; en nochtans kon die heldenmoed hun niet te baet zyn: zy hadden elk reeds drie of vier ruiteren verslagen, maer hun getal verminderde te zeer, terwyl dit der vyanden steeds aengroeide; - met eer en wraek te sterven was hun gedacht.

Gwyde de nederlaeg van zyn leger ziende, en den slag verloren achtende zou van pyn wel geweend hebben, maer er was geene plaets voor de droefheid in

(1) Die Vlaminge vele hadden ducht,
Ende traken achter op tie vlucht,
Van den velde heymelike,
Elk liet staen daer sine pike;
Som trocken si in die Port,
Ende some opter Leyen bort,
Desen gingen overswimmen.
Ghi riep met ere luder stemme:
Staet Vlaminch!
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*

zyn hartoverig; eene sombere razerny had zich van hem meester gemaekt. Volgens zynen eed wilde hy niet langer leven, en hy dreef als een zinnelooze zyn peerd te midden der zegepralende vyanden. Adolf van Nieuwland en Arnold van Audenaerde volgden hem van naby; zy streden zoo verwoed, dat de vyanden op hunne wonderdaden verschrikten, de ruiters vielen voor hunne zweerden als door toovery neder. - De meeste Vlamingen lagen nu overhoop en de Franschen schreeuwden met recht Noël! Noël! want niets scheen de benden van Gwyde te kunnen redden.

Op dit oogenblik zag men in de richting van Audenaerde, achter de Gaverbeek, iets dat hevig tegen de zou blonk, zich tusschen de boomen bewegen; dit wonderbaer verschynsel naderde met snelheid en kwam eindelyk in het open veld; twee ruiteren vertoonden zich en kwamen in vollen draf naer het slagveld geloopen. De eene was een ridder, dit kon men aen zyne prachtige uitrusting zien; zyn harnas en alle het yzer dat hem en zyn peerd bedekte was verguld en schitterde verwonderlyk. Een groote blaeuwe vederbos rolde op den wind achter zynen rug, het leder van zyn tuig was geheel met zilveren schelpjes bekleed, en op zyne borst was een rood kruis geschilderd: boven dit teeken op eenen zwarten grond stond het woord Vlaenderen in groote zilveren letteren te lezen.

Geen ridder was er op het slagveld zoo prachtig uitgerust als deze onbekende; maer hetgeen hem meest onderscheidde was zyne gestalte, hy was een hoofd langer dan de zwaerste mannen en zoo machtig van lichaem en leden dat men hem voor eenen reuzenzoon

zou genomen hebben. Het peerd dat hy berende, bracht veel tot die wonderbare gestalte toe, want het was ook bovenmate hoog en sterk, - de schoonste duitsche hengst dien men zien mocht. Lange vlokken schuim vlogen om zynen mond, en twee dikke ademwolken gingen blazend uit zyne longen. - De ridder had geen ander wapen dan eenen schrikkelyken marteel of wapenhamer, waervan het stael zich hevig op den gelen glans der vergulde wapenrusting uitlostte.

De andere ruiter was een monnik met slechte uitrusting; zyn harnas en zyn helm waren zoodanig verroest dat zy met rood geverwd schenen. Zyn naem was broeder Willem van Saeftinge. In zyn klooster ter Doest zynde, vernam hy dat men by Kortryk tegen de Franschen ging vechten; hierop nam hy twee peerden uit den stal, en verruilde het eene tegen de verroeste wapenen, welke men op hem bemerkte; met het andere kwam hy nu aengerend om in den stryd tegenwoordig te zyn[(1)]. Hy ook was buitengewoon sterk van leden en onversaegd van harte: een lang slagzweerd blonk in zyne vuist, en zyne oogen gaven genoeg te kennen dat hy eenen vreeslyken kamper zyn moest;

(1) Het gheviel dat een Conveers broeder van der Doest, Willem van Renesse (item omme det hy lange diende te Castynghe, eer hy conveers wort te Doest so hiet mene broeder Willem van Castynghe) hoorde dat dye principaelste ende vroomste van den Noortvrye waren met die van Brugge naer Cortrycke omme wych te hebbene jeghen die Fransoysen, ende hy hoorde dat Mer Jan van Renesse, die heere was van den dorpe daer hi geboren was, ende dat hi was een van den Capiteynen van die van Brugge, hy hadde des voornoens ghehoyt ende als hy dat verhoort hadde, so ghinc hi ter Doest int stal ende nam met hem twee meryen, d'eene vercochte hi en gaf se goeden coop, want hi gaf se om een sweert en een sterke staf, en op d'andere merye reed hy haestelicke te Cortrycke waert ende hy gerocht er al noch te tyde ...... Nochtans soo velde hi er metter hand bet dan sestich ridders die hy alle dootslouch. *Die excellente Cronike*.

hy had den wonderbaren ridder zoo even ontmoet, en daer zy beide dezelfde plaets bereiken wilden, waren zy te samen voortgereden.

De Vlamingen wendden hunne oogen met blyde hoop naer den gulden ridder, die in de verte kwam aenreunen. Zy konden het woord Vlaenderen nog niet lezen, en konden dus niet weten of hy een vriend of een vyand was; maer in hunnen uitersten toestand droomden zy dat God, onder die gedaente hun eenen zyner Heiligen toezond om hen te verlossen. Alles kon hun dit doen gelooven, zyne glansende uitrusting, zyne buitengewoone gestalte en het rood kruis dat hy op de borst droeg.

Gwyde en Adolf, die zich te midden der vyanden verweerden, bezagen elkander met de grootste opgetogenheid, zy hadden den gulden ridder erkend. Nu scheen het hun dat de Franschen veroordeeld waren, want zy hadden een volle betrouwen in de macht en de kunde van dien nieuwen kryger. De blikken, die zy zich onderling toestuerden, zegden:

'ô Geluk, daer is de Leeuw van Vlaenderen!'

De gulden ridder naderde eindelyk by de fransche benden; eer men hem vragen kon wie hy bestryden of bystaen wilde, viel hy op het dikste der ruiters en sloeg

met zynen marteel zoo woest en zoo verschriklyk onder hen, dat zy, met vrees bevangen, elkander omverdrongen om zyne slagen te ontwyken. Alles viel voor zynen pletterenden hamer, - en achter zyn peerd bleef in de vyandlyke scharen een ydel spoor gelyk het sog dat een zeilend schip na zich laet; in dier voege, al wat hy treffen kon overhoop smytende, kwam hy met wonderlyke snelheid tot by de benden, welke tegen de Leye gedreven waren en riep:

'Vlaenderen den Leeuw! Volgt my! Volgt my!'

Deze woorden roepende, wierp hy een groot getal Franschen in het slyk, en ging zoo verbazend in de slachting voort dat de Vlamingen hem als een bovennatuerlyk wezen aenzagen.

Nu Jaelde de moed in hunne harten terug, zy smeten zich te gelyk met een bly gehuil vooruit, en volgden den gulden ridder in wonderdaden na. De Franschen konden aen deze onverschokken leeuwen niet verder wederstaen, de voorsten keerden zich om en wilden vluchten, maer zy vielen tegen de peerden hunner makkers, en wierpen elkander op den grond. - Eene algemeene moordery ving aen op de gansche lengte des legers; de Vlamingen deden niets dan dooden, en sprongen over groote hoopen lyken om de verdere vyanden aen te vallen. Nu werd er niet meer Noël! geschreeuwd; de kreet Vlaenderen den Leeuw! Wat walsch is valsch is! Slaet al dood! beheerste alle ander gerucht, en de stryders werden zoo doof dat zy de slagen hunner eigene wapens niet meer hooren konden.

Broeder Willem, de monnik, was van zyn peerd gestegen en vocht te voet; al wat in zyn bereik kwam

werd door eenen doodelyken slag getroffen, hy zwaeide zyn zweerd als of het eene veder geweest ware, en lachtte spottend tegen de vyanden, die hem wilde aenvallen. Men zou gedacht hebben dat hy zich aen eenig spel verlustigde, want hy was zoo blyde en sprak zoo losse schertsende woorden als of hy met kinderen te kampen had. Niettegenstaende zyne behendigheyd vielen er evenwel menige zweerden op zyn verroest harnas: maer terwyl een ander onder elken dier slagen zou zyn gevallen, bleef Broeder Willem onwrikbaer boven zyne geslachte vyanden staen; al wie het ongeluk had hem te raken viel op hetzelfde oogenblik voor zyn reuzenzweerd en bekocht het met den dood. Eensklaps zag hy Mynheer Louis De Clermont met zyne baniere een weinig verder staen.

'Vlaenderen den Leeuw!' riep Broeder Willem. 'Die standaerd is myn!'

Als of hy dood gevallen ware liet hy zich ten gronde gaen, kroop op handen en voeten onder de peerden heen, en stond nevens Louis De Clermont recht; van allen kanten vielen de zweerden op hem, doch hy wist zich zoo wel te verdedigen dat hem slechts eenige zware kneuzingen bezeerden. Hy deed niet merken dat hy het op den Standaerd gemunt had, ja keerde er zelfs den rug naer toe; maer zich plotseling omkeerende, hakte hy den arm van den vaendrager in eens af, en scheurde de gevallene baniere aen stukken.

Gewis zou de monnik daer de dood gevonden hebben, doch nu was de gansche slagorde reeds tot by hem gekomen en de Franschen, welke om hem stonden, werden overhoop teruggedreven. De Gulden ridder had

de vyanden, die den jongen Gwyde omringden, in eenige oogenblikken verstrooid, en hy ging zonder rusten voort, altyd vooruitdringende; met zynen hamer verpletterde hy helmen en bekkeneelen, en vond niemand die hem wederstand bieden kon, al wie door zyne slagen bedwelmd ten gronde viel, werd onder de voeten der peerden vertrapt. - Gwyde naderde hem, en sprak met haestige woorden:

'ô Robrecht, myn broeder, hoe dank ik God dat hy u hier gezonden heeft! Gy hebt het Vaderland gered.....'

De gulden ridder antwoordde niet, maer plaetste zynen vinger op den mond, als of hy zeggen wilde: 'Geheim! Geheim!'

Adolf had dit teeken ook gezien, en hy besloot zich te houden als of hy den Graef van Vlaenderen niet kende.

Intusschen liepen de Franschen elkander over het lyf, de vlaemsche scharen drongen met geweld tegen den wykenden vyand op, en verpletterden de gevallene ridders met knodsen en helmbylen. Duizende peerden lagen in de geknede aerde half verzonken, en de lyken der vyanden overdekten den grond - in zoo groot getal dat de strydenden niet meer op het gras, maer wel op een bed van doode lichamen en gebrokene wapens vochten. De Groeningbeek kon men niet meer zien, de lyken met dewelke zy opgevuld was, vormden slechts eenen hoop met degene die op de boorden lagen; men zou den loop dier beek wel aen den bloedstroom herkend hebben, doch bloed lag er overal in groote plassen. Het gehuil der stervenden, de klachten dergenen die verstikten, met het gejuich der zegepralende Vlamingen, mengden zich in een afgryzelyk gedruis; daer by de

schaterende toonen der bazuinen, het gekrysch der zweerden op de harnassen, het pynlyk brieschen der gepletterde peerden: - een volkaen die barst en tusschen het rollen der losgebrokene donders het ingewand der aerde scheurt, kan alleen een denkbeeld van dergelyk schrikgeluid geven. - Het was als of het jongste uer gekomen ware.

Negen uren sloeg het op den Halletoren van Kortryk, toen de wykende ruitery van De Nesle en De Chatillon naer de benden van den Seneskael Robert d'Artois gevlucht kwam. - De nederlaeg der zynen vernemende onstak Robert in eene blinde woede, en wilde met het talryk lichaem, dat hy onder zich had, op het vlaemsch leger inloopen. Andere ridders poogden hem van zyn onvoorzichtig voornemen te doen afzien, voorgevende dat geen peerd zich op de strydplaets bewegen kon, maer hy wilde naer niemand luisteren, en sprong, door alle zyne mannen gevolgd, dwars door de vluchtelingen heen. De ruiters, aen de eerste nederlaeg ontkomen, werden door den Seneskael en zyne nieuwe benden het onderste boven gesmeten, en zy liepen in wanorde langs alle kanten van het slagveld, om uit die yslyke verwarring te komen; maer dit was hen niet mogelyk: de eerste scharen werden door de achtersten vooruit gestuwd, en alzoo viel die wolk versche troepen met de grootste vermetelheid op de vlaemsche slagorde. By den eersten schok werd het leger van Gwyde genoodzaekt achter de Groeningbeek te wyken, doch daer dienden de gevallene peerden hun tot borstweer, als of zy binnen eene verschansing getrokken waren.

De fransche ruiters konden zich in den modderigen

grond niet staende houden; zy vielen de eene over den anderen, en doodden elkander in den val. Mynheer d'Artois dit ziende werd uitzinnig, hy sprong met eenige onversaegde ridders over de beek en viel op de benden van Gwyde. Na een kort gevecht, in hetwelk vele Vlamingen sneuvelden, greep Robert d'Artois den grooten Standaerd van Vlaenderen by het doek en scheurde een stuk met den voorsten klaeuw van den Leeuw er af[1]. Een razend gehuil klom uit de omstaende vlaemsche scharen.

'Slaet dood! Slaet dood!' was de algemeene schreeuw.

De Seneskael poogde den standaerd uit de handen van Segher Lonke te rukken, maer Broeder Willem, zyn zweerd weg werpende, sprong tegen het peerd van Mynheer d'Artois op, en sloeg zyne twee armen om den hals van den Veldheer; dan zyne voeten tegen den zadel drukkende, trok hy met zoo veel kracht aen het hoofd van Robert dat deze uit den zadel geraekte, - zy rolden beide op den grond. De beeuhouwers waren ondertusschen toegeloopen, en Jan Breydel die den hoon aen den standaerd van Vlaenderen geschied, wreken wilde, hakte met eenen houw den arm van Robert af. De ongelukkige Seneskael, zich by den dood ziende, vroeg of er geen edelman was aen wie hy zyne wapenen mocht overgeven; maer de beeuhouwers huilden

(1) De graef d'Artois dreef zyn onstuimig peerd tot by den standaerd van Vlaenderen; hy vatte denzelven by de schacht, en ondanks de slagen van knodsen en bylen, welke als een regen op hem vielen, scheurde hy een stuk er af.
VOISIN

dat zy die tael niet verstonden, en hakten en kerfden zoo lang op hem dat hy den geest gaf[1].

Terwylen had Broeder Willem Pierre Flotte, den Kanselier, ook op den grond geworpen, en hief zyn zweerd op om hem het hoofd te klieven; de Franschman smeekte om genade. Broeder Willem lachte spottend, en hakte hem achter in den nek dat hy, van leven beroofd, met het aengezicht in het gestorte bloed viel[2]. De fransche heeren De Tarcanville en d'Aspremont werden door den hamer van den gulden ridder verpletterd, Gwyde kloof het hoofd van Renold De Longueval, met eenen houw, en Adolf van Nieuwland wierp Raoul de Nortfort uit den zadel. In weinig oogenblikken sneuvelden er meer dan honderd edellieden.

Mynheer Rodolf I, heer van Gaucourt, met de twee Koningen Balthazar en Sigis, en met nog zeventien

(1) Ic hebbe dicke horen tellen,
Dat tie monec Artoyse velde,
Van den Orsse...............
Doe wilde hi hem Guelke opgeven,
Ende seide: ic lever u myn swerd,
Ic geve mi op!............
Die Vlamingen riepen: wi ne kennen u niet!
Die Grave riep al in 't fransoys:
Ic ben die Grave van Artoys!
Si riepen hier 's geen edelman,
Noch die u tale verstaen can!
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

(2) De fransche ridders De Tarcanville, d'Aspremont en de Graef Jacques De Chatillon werden te midden van eenen grooten hoop lyken omvergesmeten. De Kanselier Pierre Flotte vroeg menigmael om genade doch kon dezelve niet verkrygen.
VOISIN.

uitgelezene ridders had zich sedert langen tyd tegen de Gentenaers van Jan Borluut verdedigd. Wanneer de twee Koningen met alle de andere ridders reeds gesneuveld waren, en dat zyn peerd ook reeds gevallen was, stond Rodolf nog met eene wonderbare onversaegdheid te midden zyner vyanden. Hy verweerde zich behendiglyk tegen de Gentenaers, en dreef dezelve met schriklyke slagen van zich. Eenen hoop van by de veertig fransche ridders ziende, liep hy te midden onder hen; doch Jan Borluut vervolgde hem met een groot getal Gentenaers. De veertig ridders waren weldra verslagen, en nog verdedigde Rodolf De Gaucourt zich altyd even moedig. Door wonden en vermoeidheid afgemat zonk hy ten laetsten op de lyken zyner wapenbroeders neder en de Gentenaren liepen toe om hem te dooden; maer Jan Borluut wilde den dapperen Franschman niet laten sterven, hy deed hem achter de slagorde dragen, en nam hem onder zyne bescherming(1).

Alhoewel de Franschen by de voorste gelederen gedurende dit gevecht de nederlaeg hadden, voorderde de vlaemsche slagorde slechts weinig, overmits er altyd nieuwe vyanden kwamen toegeloopen om de gesneuvelden te vervangen.

De gulden ridder vocht als een echte leeuw aen den linker vleugel, tegen eene gansche bende ruiters. Aen

(1) De heer Rodolphe I, heer van Gaucourt, maekte deel van eene uitgelezene bende van achttien ridders, die allen, behalven hy alleen, in den slag omkwamen.
VOISIN.

zyne zyde streden met even veel moed, de jonge Gwyde en Adolf van Nieuwland, deze laetste wierp zich gedurig tusschen de vyanden, en stelde zich menigmael in levensgevaer: het was als of hy besloten had onder de oogen van den gulden ridder te sterven. De vader van Machteld ziet my! dacht hy, - en dan voelde hy in zyne longen meer lucht, in zyne spieren meer kracht en in zyne ziel meer mispryzen des doods. De gulden ridder riep menigmael tot hem dat hy zich zoo zeer niet zou blootstellen; maer die woorden, als eene loftuiting in het oor van Adolf klinkende, hadden een verkeerd uitwerksel, dewyl by elken roep des gulden ridders, het peerd van den dapperen minnaer vooruit sprong en dieper in de Franschen sprong. Gelukkiglyk voor den jongeling dat een sterkere arm dan de zyne over zyn leven waekte, en dat er iemand nevens hem was, die uit vaderlyke liefde gezworen had hem te behoeden.

In het gansche leger der Franschen stond maer een standaerd meer recht. De groote Kroonvaen ontrolde nog hare schitterende wapenteekens, hare zilveren leliebloemen, en alle de vonkelende peerlen waer uit het zinnebeeld van Frankryk gevormd was. - Gwyde wees met de hand naer de plaets waer den vaendrager stond, en riep tot den gulden ridder:

'Dat is hetgeen wy hebben moeten!'

Zy poogden vervolgens, elk langs zynen kant, door de fransche benden te dringen; doch dit gelukte hun in den eerste niet, hoe onvermoeid zy ook de vyanden overhoop en uiteendreven. Adolf van Nieuwland, eene gunstigere plaets gevonden hebbende, boorde alleen

door de ruiters en kwam, na eenen langen stryd, by den grooten standaerd.

Welke vyandige hand, wat nydige geest dreef den minnaer alzoo tot zynen dood? - Indien hy geweten had, hoe veel bittere tranen er op dit oogenblik voor hem gestort werden, hoe dikwyls zyn naem, uit den mond eener vrouwe, den Hemel als een gebed werd toegestuerd; - ho, dan zou hy zich zoo roekeloos den dood niet overgegeven hebben, - hy ware wellicht als een lafaerd teruggekeerd.

De Kroonvaen was door een groot getal ridderen omringd. Zy hadden op hunne eer en trouwe gezworen onder dit laetste teeken eerder te sterven dan het te laten ontrooven. Wat kon Adolf tegen zoo vele moedige kampers? Ook zoodra hy zich vertoonde, werd hy door schertsende woorden begroet; alle de zweerden zwaeiden te gelyk boven zyn hoofd, hy was aen alle kanten in eenen kring vyanden gesloten, de slagen vielen zonder ophouden op zyne uitrusting, en ondanks zyne wonderlyke behendigheid, kon hy zich niet meer verdedigen. Reeds liep het bloed onder zynen helm uit, zyn gezicht verduisterde; - zyne spieren waren onder zoo vele kneuzingen verlamd. Met eene razende wanhoop gansch vervuld en voelende dat zyn laetst uer gekomen was, riep hy met luider stemme, dat de Franschen het hoorden:

‘Machteld! Machteld! Vaerwel!’

By dien roep, sprong hy dwars door de zweerden der vyanden heen, tot by den Standaerd, en rukte hem uit de vuist van den vaendrager: - maer tien handen ontnamen hem den zelven, - het regende meer slagen

op zyn lichaem en hy viel krachteloos op den rug van zyn peerd.

De vlotting, welke op dien oogenblik onder de strydenden gebeurde, liet den gulden ridder toe het gevaer van Adolf te merken. Dan dacht hy aen de pyn welke zyne ongelukkige Machteld treffen zou indien de man die hy haer geschonken had door de handen der vyanden stierf, hy wendde zich om tot de scharen, en riep met eene stem, die, als een donder, het krygsgerucht beheerschte:

‘Vooruit, mannen van Vlaenderen. Komt aen! komt aen!’

Gelyk de razende zee, die hare palen met onberekenbaer geweld bestrydt - gelyk zy, na een lang gevecht, den dyk onder eene hemelhooge golf verplet en hare schuimende baren over de velden rollende, de wouden ontwortelt en de steden ten gronde werpt, - zoo sprong de vlaemsche leeuwenschaer by den roep des onbekenden ridders vooruit.

De franschen werden met zoo veel razerny aengetast dat er by den eersten schok heele hoopen nederstortten, de slagen der knodsen en de houwen der bylen vielen zoo menigvuldig op hen, als de hagel die de vruchten der aerde verdelgt. - Nooit zag men zoo een hartnekkig gevecht, alle de stryders waren met bloed overdekt, en vele hadden het wapen nog in de vuist terwyl eene doodelyke wond hen over lang had getroffen. Het was eene verwarring van peerden en menschen, die niet kan beschreven worden. De akeligste moordkreten, de pynlykste klachten vormden eenen enkelen zucht, een bruisschend geraes dat de harten nog meer in woede

kwam ontsteken. De fransche ruiters konden zich niet meer bewegen; want men drong hen ten allen kanten tegen de achterste scharen, terwyl de lyken en zweerden de voorste gelederen beurtelings ter neder hakten.

De gulden ridder had zich met zynen verdelgenden wapenhamer eenen weg door den vyand gebaend, en was by de Kroonvaen van Frankryk genaderd, Gwyde en Arnold van Audenaerde met nog eenigen der moedigste Vlamingen hadden hem van naby gevolgd. Hy poogde in die verwarring de groene veder van Adolf van Nieuwland by den standaerd te ontdekken, doch te vergeefs; het scheen hem echter na een oogenblik dat hy dezelve wat verder tusschen de Vlamingen ontwaerde. De veertig uitgelezene ridderen die nog by de baniere stonden, sprongen als ware helden tegen den gulden ridder op; maer hy zwaeide zynen marteel zoo behendig rond, dat geen zweerd hem raekte. De eerste mael dat hy zynen hamer als een rotsgedeelte vallen liet, sloeg hy het hoofd van den heer Alin De Bretagne te pletten; met den tweeden slag verbryzelde hy het harnas van Richard De Falais en brak hem de ribben in het lyf. Intusschentyd streden de andere Vlamingen met even veel moed; Arnold van Audenaerde kreeg eene wonde aen het hoofd, en meer dan twintig zyner mannen werden door de Franschen neêrgehakt.

De gulden ridder verpletterde al wat hy raken kon; reeds lagen de heeren Jean d'Emmery, Arnould De Wahain en Hugo De Viane voor zyne voeten. Het oog kon de wendigen van zynen hamer niet volgen, zoo snellyk slingerde hy denzelven van den eenen vyand op den anderen. De vaendrager bemerkte welhaest dat de

baniere in die plaets niet kon behouden worden, en vluchtte met dezelve achteruit; maer de gulden ridder, dit ziende, wierp met eene wonderbare kracht drie of vier vyanden uit den weg, en vervolgde den vaendrager te midden der Franschen op eenen grooten afstand des gevechts; hem ingehaeld hebbende vocht hy zoo lang en zoo onversaegd dat hy eindelyk den standaerd kreeg. Eene gansche bende ruiters was op hem gevallen om de baniere te herwinnen; doch de gulden ridder, dezelve als eene speer in den stygbeugel geplaetst hebbende, begon op eens zoo woest onder hen te slagen dat hy er veel om den hals bracht. Nu drong hy al strydende door de vyanden, en kwam te midden onder het vlaemsche leger. Hy hief den gewonnen standaerd in de hoogte, en riep:

'Vlaenderen den Leeuw! Aen ons de zege! Heil! Heil!'

De scharen antwoordden door een galmend gejuich, en zwaeiden hunne wapens in de lucht ten teeken van blydschap; hun moed vergrootte by het zien van het gewonnen teeken.

Gui De St-Pol stond nog by den Pottelberg met omtrent tien duizend voetknechten en eene goede bende ruiteren. Hy had reeds de kostelyke goederen in de legerplaets doen te samenpakken, en wilde zyne lieden door de vlucht redden; maer Pierre Lebrum, een der ridderen die by de Kroonvaen gevochten hadden, en om eene bedwelming zich van het slagveld had vertrokken, dit ziende, kwam by hem en riep:

'ô St.-Pol durft gy dit wel bestaen? Zult gy als een lafaerd de dood van Mynheer d'Artois en van alle onze broeders ongewroken laten? ô ik bid u, om de eer van

Frankryk doe het niet. Laet ons liever sterven om die schande te ontgaen. Leid uwe scharen vooruit, misschien zult gy met uwe versche benden de zege bevechten.'

Gui De St-Pol wilde van geen stryden hooren, de vrees had hem bevangen. Hy antwoordde:

'Mynheer Lebrum, ik weet wat ik te doen heb. Den legertros zal ik niet laten rooven; het is beter dat ik de overblyvende mannen in Frankryk terugbrenge, dan dezelve noodeloos te laten verslagen.'

'En zult gy alle degenen, die nog met het zweerd in de vuist staen, verlaten en den vyand overleveren? Ho, dit is een verraderlyk werk! Indien ik na heden leven mag, zal ik u als een' trouweloozen voor onzen Koning beschuldigen.'

'De voorzichtigheid gebiedt my den aftocht, Mynheer Lebrum. Ik zal vertrekken wat gy ook zeggen moogt, want uw raed is u door de vervoerdheid ingegeven; gy zyt te zeer in woede ontsteken.'

'En gy te zeer door de vrees benaeuwd! Maer het zy zoo, mits gy het wilt; om u te doen zien dat ik meer voorzichtigheid dan gy gebruik, zal ik met eene bende vooruitgaen om den aftocht te bedekken en gemakkelyk te maken. Vertrek nu, ik zal den vyand terughouden[(1)].'

Hy nam eene bende van twee duizend voetknechten, en leidde dezelve naer het slagveld. Intusschen was het

(1) De dood van den Graef d'Artois vernemende wilden de fransche ridders hem wreken of hem niet overleven; zy begonnen dan het gevecht op nieuw. Een van hen, met name Pieter Lebrum, poogde Gui de St.-Pol, die over de achtertocht gebood, tot den slag te doen gaen, maer het was te vergeefs dat hy hem zyne lafheid verweet.
VOISIN.

getal der strydende Franschen zoo zeer verminderd dat in hunne slagorde menigvuldige gapingen waren, dit liet den Vlamingen toe hen langs achter en langs voren te bespringen.

De gulden ridder, die door zyne eigene gestalte en door de hoogte van zyn peerd boven het gansche slagveld zien kon, bemerkte de beweging van Lebrum en verstond zyn inzicht. Het was duidelyk voor hem dat St.-Pol met den legertros wilde ontsnappen; by Gwyde naderende gaf hy hem het voornemen van den vyand te kennen. Met een werden achter de slagorde eenige ridderen gezonden om de bevelen aen de oversten te dragen. Weinig oogenblikken daer na bewogen zich verscheidene benden en spreidden zich langs alle kanten in het veld. Mynheer Jan Borluut met zyne Gentenaers liep nevens de wallen der stad, en viel Lebrum ter zyde aen; de beeuhouwers met hunnen Deken Breydel draeiden om het kasteel van Nedermosschere en besprongen de fransche legerplaets langs achter.

De benden van St.-Pol verwachtten zich niet aen die bevechting, zy waren bezig met de kostelykste goederen in te zamelen, wanneer zy de by bylen der beeuhouwers en terzelfder tyd den dood boven hunne hoofden zagen. Het yslyk geschreeuw der aenvallende Vlamingen verschrikte hen zoo zeer, dat zy in wanorde door elkan-

der liepen, en langs alle kanten door de velden ontvluchtten; de beeuhouwers kapten en kerfden schriklyk onder hen. Gui de St.-Pol op eenen goeden draver gezeten zynde, ontkwam het doodsgevaer, en vlood met snelheid heen, zonder zich meer om zyn volk te bekommeren. De legerplaets was welhaest gezuiverd, er bleef na eenige stonden geen enkele levende Franschman meer in dezelve.

Alzoo wonnen de Vlamingen alle de kostelyke gulden en zilveren vaten en oneindig meer schatten welke de vyand met zich gebracht had.

Op het slagveld was de stryd nog niet ten einde: omtrent duizend ruiters verdedigden zich nog in eenen hoop, en vochten als leeuwen, niettegenstaende dat zy met wonden overdekt waren; onder hen waren meer dan honderd edele ridders, welke deze nederlaeg niet wilden overleven en met eene dolle woedeonder de Vlamingen hakten. Allengskens werden zy onder de wallen der stad in den Bittermeersch(1), gedreven. Hier vielen hunne peerden omverre in de Ronduitebeek of zonken op derzelver boorden in de aerde; de ridders konden zich niet meer met hunne peerden behelpen, zy sprongen de eene na den anderen op den grond en zich weder in eenen kring geschaerd hebbende vochten zy te voet en sloegen menigen Vlaming dood, terwyl er nog meer ridderen in het slyk geraekten. De Bittermeersch

(1) De plaets welke wy hier de *Bittermeersch* noemen, staet op de kaert van den slag onder den naem *Bloedmeersch* aengeteekend. Zy werd later zoo geheeten, ter gedachtenis ven het bloed dat er vergoten werd.

was slechts één plas bloed, waer in de voeten der strydenden zich verborgen. Hoofden, armen, beenen, het lag er al met helmen en gebroken zweerden verward.

Eenige Leliaerts, waer onder Jan van Gistel met een getal Brabanders was, ziende dat er geen uitkomen meer aen was kwamen te midden der Vlamingen geloopen, roepende:

'Vlaenderen den Leeuw! Heil, Heil Vlaenderen!'[(1)].

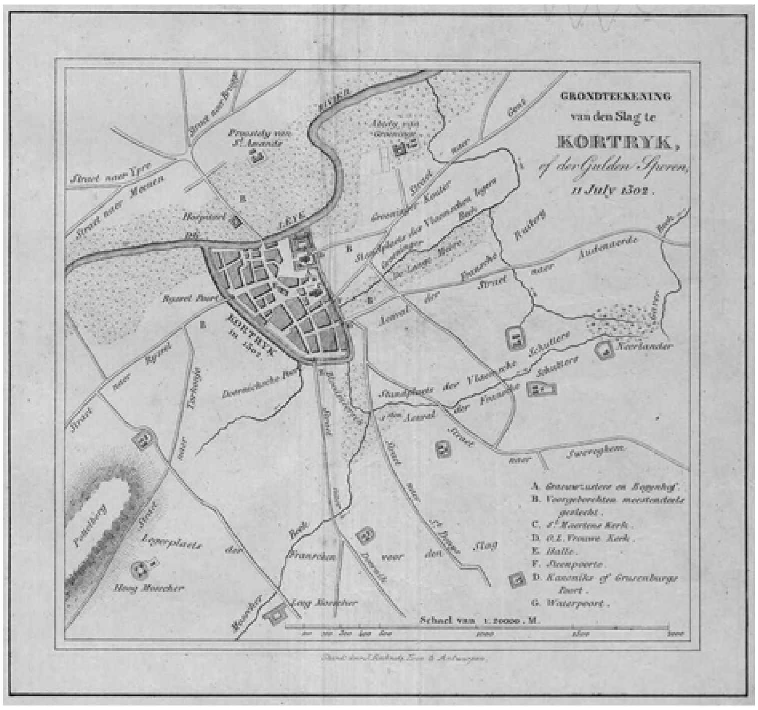
Zy meenden zich daerdoor te redden; maer er kwam dadelyk een wever uit de menigte tot by Jan van Gistel geloopen, en gaf hem zulken zwaren slag op het hoofd dat hy hem den schedel aen stukken brak; de wever morde met doffe stem:

'Myn vader heeft het u gezegd dat gy op uw bed niet sterven zoudt, verrader!'

De anderen werden aen hunne wapenen herkend en als bastaerden neêrgehakt en doorkorven.

De jonge Gwyde kreeg medelyden met de nog overblyvende ridders, welke zich zoo moedig verweerden; hy riep tot hen dat zy zich gevangen geven zouden, opdat het leven hun bewaerd wierde. Overtuigd dat moed en onversaegdheid hen niet meer helpen kon, gaven de ridders zich over en werden ontwapend; Jan Borluut kreeg dezelve onder zyne wacht.

(1) Si leiden te gader daer haer handen,
En de hilden daer in een naect swerd,
Metten appelen ten vianden werd,
Wi willen, seiden si ons opgeven;
Edele Vlamingen laet ons leven!
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

GRONDTEEKENING
van den Slag te
KORTRYK,
of der Gulden Sporen,
11 July 1302.
Straet naer Yypre
Straet naer Meenen
Hospitael
LEYE
Rysselpoort
KORTRYK in 1302
Doorniksche Poort
Groeninger Kouter
Standplaets der Vlaemsche Legers
De Groote Meire
Straet naer Audenaerde
Neerlander
Standplaets der Vlaemsche Schutters
Standplaets der Fransche Schutters
Straet naer Swevegem
Legerplaets der Franschen
Hoog Moescher
Laag Moescher
Pottelberg
E. Halle.
G. Waterpoort.
Schael van 1:20000. M.

De voornaemste dezer edele krygsgevangenen, wier getal tot by de zestig beliep, was Thibaud II, namaels Hertog van Lotharingen; de overigen waren allen van hoogen stam, en als dappere krygers befaemd.

Nu bleef er geen enkele vyand meer op het slagveld te bevechten; maer in alle de richtingen zag men de vluchtelingen zich voortspoeden om het gevaer te ontkomen. De Vlamingen, heel verwonderd dat zy niet meer te stryden hadden, en nog gansch door de drift vervoerd, liepen by hoopen door de velden om de gevluchtten te vervolgen; by Sinte Magdalena's pesthuizen achterhaelden zy eene bende van St-Pols lieden en sloegen ze allen dood; een weinig verder vonden zy Mynheer Willem van Mosschere, den Leliaert, die met nog eenige anderen uit den stryd ontloopen was. Zich omringd ziende, bad hy om genade, en beloofde dat hy Robrecht van Bethune als een getrouwe onderdaen zou dienen; maer er werd niet naer geluisterd, de bylen der beeuhouwers benamen hem de spraek en het leven.

Dit duerde den ganschen dag, tot dat er geen enkele Franschman of franschgezinde meer te vinden was.

XXIV.

Thans verwezentlykt zich alles
Wat gy beiden had gedroomd:
Al die onbeschryfbre weelde
Komt u heden toegestroomd
J.F. Willems.

Ofschoon een groot gedeelte der vlaemsche benden by hoopen den vyand in de velden achtervolgde, bleven er echter nog eenige regelmatige scharen op het slagveld. Jan Borluut had zyne mannen doen blyven

om volgens het gebruik des oorlogs het slagveld tot des anderen daegs te bewaren, slechts weinig hadden door te hevige geestdrift dit bevel miskend; de bende, welke hy met zich had, bestond nog uit drie duizend Gentenaers[1]: ook waren er menigvuldige mannen van alle wapenen, die, door moeite of wonden afgemat, den vyand niet konden najagen, en diensvolgens op het slagveld waren gebleven Nu de stryd gewonnen was, nu de banden des Vaderlands gebroken waren, juichten de opgetogene Vlamingen met blyde kreten:

'Vlaenderen den Leeuw! wat walsch is valsch is! Zege! Zege!'

En dan antwoordden de Yprelingen en Kortrykers van de stadswallen met nog krachtigere galmen. Zy ook mochten zege roepen, want terwyl de twee legers elkander op den Groeningkouter bevochten, was de Kastelein van Lens met honderd zyner mannen van het kasteel in de stad gevallen, en zou dezelve wellicht gansch verbrand hebben, maer de Yprelingen vielen zoo onversaegd op zyne bende dat de Franschen na een lang gevecht in wanorde op het kasteel terugvloden. Mynheer van Lens, zyne mannen optellende, bevond dat

(1) Het was 't recht van den stride.
Die men niet mach verdriven
Mogen bi den doden bliven
Wachten ende hare baniere opsteken
Oft se yemen wil comen wreken
Tot sander dages ter neuwer sonne
Dan mach men secgen: si hebben verwonnen!
VAN VELTHEM. *Spiegel Historiael*.

slechts het tiende deel aen de woede der Burgers ontsnapt was(1).

De meeste Aenleiders en Edelen waren in de legerplaets gegaen, en hadden zich rondom den gulden ridder geschaerd: zy drukten door hunne woorden alle hunne dankbaerheid voor hem uit; maer hy, vreezende zich te doen kennen, antwoordde niet. Gwyde, die by hem stond, zich naer de ridderen keerende, sprak tot hen:

‘Myne heeren, de ridder die ons allen en het Land van Vlaenderen zoo wonderlyk gered heeft, is een kruisvaerder, die begeert dat men hem niet kenne. - De edelste zoon van Vlaenderen draegt zyn naem.’

De ridders spraken niet, maer ieder poogde by zich zelven te raden wie dit ook zyn kon, die zoo edel, zoo dapper, en zoo sterk van lichaem was. Zy die by de samenkomst, in het bosch by den Dale, tegenwoordig geweest waren, wisten reeds lang wie het was; maer zy dorsten hunne meening niet ontdekken, aengezien zy het geheim plechtiglyk beloofd hadden. Onder de anderen waren er vele die niet twyfelden of het moest de Graef van Vlaenderen zelf zyn; het was hun echter genoeg dat Gwyde de begeerte van den gulden ridder

(1) Die Casteleyn van Lens diewelcke hilt 't Casteel te Cortrycke, meenende dat die battaelge ghewonnen was, ende datter dye Vlaminghen al ghebleven waren, quam uyten Casteele wel met hondert mannen diewelcke waren alle versleghen van die van Ypre, dye daer ghelegt waren omme dat te wachtene.
Die excellente Cronike.

had doen kennen, om hun het stilzwygen tot eenen plicht te maken.

Na dat Robrecht eenigen tyd met stille stem tot Gwyde gesproken had, liet hy zyn oog over alle de byzynde scharen gaen. Wanneer hy insgelyks over het wyde slagveld gezien had, kwam hy nader by Gwyde, en sprak:

'Ik zie Adolf van Nieuwland niet, de benaeuwdheid doet my sidderen. Gy weet het, zoo de onversaegde jongeling onder het vyandlyk zweerd gevallen is......... dan zullen er zulke bittere tranen over hem gestort worden.!'

'Gesneuveld zal hy niet zyn, Robrecht, my dunkt dat ik zyne groene veder daer even tusschen de boomen van het Neerlanderbosch nog gezien heb. Gewis jaegt hy nu de overige vyanden na; gy hebt gezien met wat onwederhoudelyke drift hy steeds te midden der Franschen zich begaf. Vrees niet, God zal niet gedoogd hebben dat hy stierve.'

'ô Gwyde! spraekt gy waerheid! Myn hart breekt by het vooruitzicht, dat myn ongelukkig kind, op zulken blyden dag, met doodende pynen zal gefolterd worden. Ik bid u, myn broeder, doe de mannen van Mynheer Borluut over het slagveld gaen, dat men zoeke of het lichaem van Adolf niet te vinden is. - Ik ga myne kranke Machteld troosten; de tegenwoordigheid haers vaders geve haer ten minste een heuglyk oogenblik.'

Hy groette de byzynde ridderen met de hand, en rende snellyk in de richting der abtdy van Groeningen. Gwyde beval Jan Borluut dat hy zyne mannen over het slagveld spreiden zou, om de gewondenen onder

de lyken uit te halen, en de doode ridders in de legerplaets te brengen.

De Gentenaers, op het slagveld tredende, bleven plotseling staen, als of een yslyk gezicht hen verstomd hadde. Nu de vervoerdheid des gevechts in heu vergaen was, dwaelden hunne oogen met afgryzen over dit wyduitgestrekte bloedbad, in hetwelke de geplette lyken, de peerden, de standaerden met de afgehakte leden van zoo veel duizende menschen verward lagen te zwemmen[1]. In de verte zag men hier en daer een stervende den arm, als in een hulpgebed, omhoog heffen, en denzelven smeekend uitreiken. Een vervaerlyk gerucht, honderd mael akeliger dan de ontzagchelykste stilte, heerschte boven de opgehoopte lichamen. Het was de stem der gewondenen, roepende:

'Drinken, drinken......... om Godswil, drinken!'

De zon brandde met hevigen gloed op hunne ontbloote spieren, en pynigde hen met eenen onverdragelyken dorst, hunne lippen kleefden aen elkander, en met moeite konden zy eene ratelende doodklacht vormen. De lucht was met zwarte raven als met eene onweêrsbui behangen; het krassend geschreeuw dier vreetzuchtige roofvogels galmde, als den roep der dood,

(1) Daer bleef die bloeme van Kerstenhede,
Vore volc te voet ende sonder stede.
Het wilde God het moeste wesen!
In horde noyt singen no lesen,
Van selken jammer, alse dit was.
Daer lach van doden menig tas.
VAN VELTHEM, *Spiegel Historiael*.

boven het slagveld, en vervulde de harten der levenden met eene sombere verslagenheid. Weldra vielen de juichende vogels op de lyken neder, en scheurden met hunne klaeuwen de nog bevende spieren er af. De gewondenen worstelden met angst tegen die afschuwelyke vyanden, en sidderden van schrik, wanneer zy dachten dat ieder dezer dieren een deel van hun vleesch eten zou; - voor hen geen ander graf dan het lyf der raven, - voor hen geene rustplaets na de dood, geene gewyde aerde om tot den jongsten dage te slapen.......!

Wat schriklyk vooruitzicht! Welke hartplettende gedachte!

Ontellyke verhongerde honden waren op den reuk van het bloed uit de stad gekomen, zy liepen van het eene lyk naer het andere, en huilden met lange toonen zoo vervaerlyk tegen elkander op, dat men zou gedacht hebben dat de hel hare duivelen uitgezonden had om de komst van zoo velezielen te bezingen. Nochtansscheurden deze dieren niet aen de lichamen; integendeel schenen zy dit misbaer uil droefheid over de gesneuvelden te vormen. Alhoewel zy soms hier of daer het bloed der menschen met het bloed der peerden opslurpten, vochten zy echter met nydigheid tegen de raven, en behoedden alzoo menig lichaem voor derzelver schendende klaeuwen. - By alle die schrikbarende geruchten voegde zich het doffe briesschen of liever het gehuil der stervende peerden en de juichende zegeroepen der in de stad zynde mannen. Afschuwelyk, - afschuwelyk was het gezicht van zoo veel gesneuvelde dapperen, die nu, met de blaeuwe doodverw op het aengezicht tus-

schen hunne verstrooide leden voor eeuwig sliepen[1].

De oorlogstichtende Vorst, die na den stryd over het

(1) Zie hier de namen der voornaemste ridders, welke onder de fransche vaendels gesneuveld zyn, die lyst is uit het meergemelde werk van den heere Voisin getrokken.
Jean, Kamerheer en Graef van Tarcanville; Jean de Ponthieu, Graef van Aumale; Jacques de Chatillon, heer van Leuse, Gouverneur Generael van Vlaenderen, voor den Koning; Hugues de Bruynen, Graef de la Marche en van Angoulême; Angelin, Graef van Vimeu of Vimy; Louis de Forest, heer van Beaujeu en Dombes; de Graef van Soissons; de Graef van Abbeville; de Graef van Foix; Alain van Bretagne; Jean I, Vidaem van Chartres; Froald, Kastelein van Douai; Jean IV, Kastelein van Ryssel; Henri, heer van Ligny; Renauld I, heer van Longueval; de heer van Aspremont; de heer van Fresne; Raoul, heer van Trier; de heer van Frennes, Bondewyn d'Henin, heer van Boussu; Jean, heer van Créqui; Raoul IV, gezegd de Vlaming, heer van Cany; de heer van Breauté; Farald de Reims; Jean Bruslé; Jan, bygenaemd zonder genade, zoon van Jan, Graef van Holland en van Henegauwen; Godfried van Braband, oom van den Hertog van Braband, en zyn zoon Jan, heer van Vierson, kastelein van Doornik; Arnold IV, heer van Wesemael, Maerschalk van Braband; Hendrik heer van Bautersem; Arnold, heer van Wahain, en zyn zoon Laurent; Hugo van Vianen; Geldof van Winghene, Arnold van Eyckhoven met zynen zoon Jan; Hendrik van Wilre; Willem van Redinghen, Arnold van Hofstade, met zyne drie neven; Willem heer van Craenendonk; Baldard de Parvisien; Jean de Kerly; Baldard de Peruwez; Fernand d'Araing; Boudard de Pernes; Hercule heer van Bailleul; achttien ridders die met een groot getal Brabanders rondom de tente van Godfried van Braband sneuvelden; Egide, heer van Antoing; Richard, heer van Falais; Michel heer van Harnes; Aelbrecht, heer van Langendaele; de heeren van Quesnoy, van Salines, van Rutsefort, van Marlois, van Flines, van Malgy, van Alengeac, van Bethisy en van Croy; Gilles heer van Alengy; Robert heer van Montfort; Raoul heer van Nortfort, Jean Cruke; Jean, heer van Emmery, Kamerheer des Konings; de Graven van Angers, van champagne, van Dreux, van Trappe, van Auge, van Los, van Vendôme, van Bourbon, van Tweessen en van Estampes; de Graef van Bar, met zyne drie broeders; de Graef van Albe, met zynen broeder; de Hertog van Berry; de Prins van chimpy.

slagveld wandelt, die zyne Koningsvoeten in het bloed, dat hy deed storten, plaetst, moet in zyne eigen oogen een boosaerdig schepsel zyn, wanneer hy zichzelven toespreekt en zegt:

'Gy zyt het, op wiens hoofd zoo veel edel bloed dryft; gy zyt het, die in éénen dag meer moorden hebt gedaen dan alle de moordenaren uws Ryks gedaen hebben.'

Indien hy dan het vloekbaer zweerd niet voor altyd vallen laet, men verachte hem als een wanschepsel; want hy heeft geen hart, geene ziel, en is den naem van Mensch niet weerdig. - En de volken, die de groote en veldaden zoo wel als de groote deugden bewonderen, geven aen zulken den naem van held, en zeggen: hy is groot. - Om dat hy het menschenbloed by stroomen vergoten heeft! - Omdat hy niet als een struikrover onder den naem van roover, maer als een Koning en onder den naem van Koning gemoord heeft! Wat misdadig vermaek vinden de menschen dan in hunne eigene vernieling, dat zy de werktuigen derzelve met alles wat men op aerde begeeren kan, beloonen?

Naer mate de Gentenaren zich over het slagveld uitspreidden, vlogen de raven voor hen op, en gingen verder, op eene prooi, azen. Men zocht onder alle de neêrliggenden, diegenen wier boezem nog klopte, en men droeg dezelve in de legerplaets, om ze tot het leven terug te roepen. Eene tallyke bende was in alle slach van vaten versch water uit de Gaversche beek gaen putten om de nog levenden te laven. Het was treffend en zielroerend te zien, hoe gulzig de gewondenen het koele water als het leven inzogen, en hoe dankbaer zy, met eene glinsterende traen van vreugde, die lafenis

uit de handen hunner broederen of hunner vyanden ontvingen[1]. Wanneer men dus met eenen bezig was, hieven zich in de nabyheid menige armen smeekend omhoog, en vele zwakke stemmen zuchtten:

'ò Laeft my ook, - eenen enkelen droppel water! - By de passie onzes Zaligmakers, ik bezweer u, broederen, maekt myne lippen nat en bevrydt my van de dood.......'

De Gentenaers hadden het bevel ontvangen om de vlaemsche ridderen, die zy vinden konden, dood of levend, naer de legerplaets te dragen; reeds hadden zy byna de helft der lyken verplaetst en een goed deel van het slagveld overzocht. De lichamen der edele heeren Salomon van Sevecote, Philip van Hofstade, Eustachius Sporkyn, Jan van Severen, Pieter van Brugge waren reeds weggedragen, en men was bezig met het harnas van den gewonden Jan, heer van Machelen, los te maken. - Zy waren nu tot de plaets, waer men het hardnekkigst gevochten had, genaderd, want grootere hoopen lyken lagen verward en bebloed rondom hen. Terwyl zy bezig waren met Mynheer van Machelen te laven, hoorden zy eensklaps een' ratelenden zucht, als uit den grond opkomen; zy luisterden, maer ontwaerden niets meer: geen enkel der om hen liggende lichamen gaf het minste teeken van leven. De lyken verplaetsende, om den klagenden op te zoeken, hoorden

(1) Daer hadde die menige zoo groeten dorst
Dat hem die mond en tonge borst.
Ende 't bloet hem ut er nese spranc
Dat hi weder van node dranc.
VAN VELTHEM.

zy nogmaels den zucht, en bemerkten dat hy een weinig verder tusschen geslachte peerden opklom; met een liepen er anderen by, om hunne makkers te helpen. Na lange poogingen sleurden zy de peerden ter zyde en vonden den stervenden ridder.

Hy lag uitgestrekt op den rug, het bloed stroomde murmelend onder hem, en wendde zich kronkelend als eene bron naer de Groeninger-beek. Afgehakte leden lagen om hem gezaeid; zyn harnas was onder een peerd geplet geweest, zyne rechter hand had het slagzweerd nog niet verlaten, terwyl hy met zyne linker hand eenen groenen sluier vasthield; zyne wangen waren bleek, en droegen het kenteeken der aenkomende dood. Dwalend en flaeuw blikte hy op degenen die hem kwamen verlossen; zyne zwakke wimpers hadden geene kracht meer om de verduisterde oogappelen voor het gloeiend zonnelicht te behoeden. Jan Borluut herkende den ongelukkigen Adolf van Nieuwland.

In allerhaest deed men de riemen van zyn harnas los; men hief zyn hoofd uit het slyk, en bevochtigde zyne lippen met verkwikkend water. Zyne stervende stem suisde eenige onverstaenbare woorden, en zyne oogen sloten zich dit mael gansch toe, als of zyne ziel uit het geplette lichaem ontvlogen was. De nieuwe lucht en de lafenis hadden hem fel geschokt, hy bleef eenige oogenblikken in bezwyming; dan weder ontwakende, maer even zwak, nam hy de hand van Mynheer Borluut, en sprak zoo langzaem, dat tusschen elk woord eene lange poos was:

‘Ik sterf. Gy ziet het, Mynheer Jan, myne ziel zal niet lang meer op aerde blyven. - Maer - beween my

niet. - Ik sterf vergenoegd - nu het Vaderland gewroken is.........'

Zyn adem was te kort om langer te kunnen spreken; hy liet zyn hoofd in den arm van Jan Borluut nedervallen, en scheen meer kracht te willen verzamelen voor het geen hy hem nog wilde zeggen. Dan sprak hy:

'ô, Ik bid u - hoor my in dit stervensuer. Beloof my dat gy myne laetste begeerte zult volbrengen.'

'Ik zweer het by God en myne eer' antwoordde Borluut met eenen doffen toon, die zyne droefheid te kennen gaf.

Adolf bezag hem met dankbaerheid, en hernam:

'Ik zou de aerde zonder droefheid verlaten, want er is nog eene wereld na deze; - maer myne ziel heeft zich der liefde van een aenbiddelyk beeld gewoon gemaekt. Zy zal de afwezenheid van hetzelve na de dood betreuren, - en wellicht zal ik in het koude graf geene rust vinden. Zy zal my roepen, en ik zal niet komen.'

Twee tranen, welke over zyne wangen rolden, trokken het smartwater uit de oogen van alle die hem omringden. Jan Borluut verstond hem niet; hy begreep wel dat de liefde voor eene vrouw den stervenden aldus deed spreken, maer hy kon niet raden wie die betreurde minnares zyn mocht: hy luisterde met meer aendacht op de woorden van Adolf. Deze hernam:

'Ik aenbad Machteld zoo vurig, - zy beminde my zoo teder, - en nu, - nu scheurt het noodlot onze harten bloedend van elkaer. Ik smeek u, Mynheer Jan, ga en troost haer, geef haer dien sluier, welke in het bloed der vreemden gedoopt is; dat zy denzelven als een

teeken myner liefde beware, dat zy nog na myne dood aen my denke - en dat zy om de lafenis myner ziele bidde. - Ik voel de jagingen myns harten vergaen, de dood heeft my geraekt. Vaerwel......... myn vriend, myn broeder, wy zullen elkander daer.........'

By dit vaerwel poogde hy zyne hand op te heffen, om naer den hemel te wyzen, doch hy kon niet meer: zyne oogen sloten zich, en het leven scheen in hem op te houden. - Nochtans bleef zyn boezem kloppen, en de warmte verliet zyn lichaem niet. Jan Borluut bewaerde nog eenige twyfelachtige hoop, en deed den gewondenen ridder met alle mogelyke voorzichtigheid naer de legerplaets voeren.

Machteld had zich met de zuster van Adolf, vóór het gevecht, in eene cel der abtdy van Groeningen vertrokken. Er was voorzeker op dit oogenblik niemand in Vlaenderen die met meer benaeuwdheid, dan die ongelukkige Jonkvrouw gepynigd was: dwars door alle slach van rampen was zy nu zoo ver gekomen dat Adolf haer ten bruidegom beloofd was, dat Vlaenderens vrymaking en de verlossing haers vaders haer toelachten. Alles, wat haer gelukkig op aerde maken kon, was in den stryd, welke ging aenvangen, tegen eene ongelyke macht gewaegd. Indien de Franschen de zege behaelden, voorzag zy de dood haers vaders, de dood haers minnaers, en de vernietiging van alles, waer op zy hare hoop gevestigd had.

Zoodra de krygsbazuin hare klanken over het slagveld zond, sidderden de twee vrouwen, en verbleekten als of een doodelyke slag haer terzelfder tyd getroffen

had; beide beefden voor den man, wiens leven ook haer leven was. - In zulke bange oogenblikken konden zy de aendoeningen harer zielen moeielyk uitdrukken; want ieder woord baerde haer een akeliger vooruitzicht; ook waren zy te gelyk op de knielbank nedergezonken, hare hoofden rustten zwaer op den lessenaer en hare tranen lekten in stilte over hare wangen. - Daer zaten zy, vurig biddende, zonder zich te bewegen, als of zy in eenen diepen slaep geweest waren; van tyd tot tyd kwam een doffe snik uit hare borsten, wanneer het gedruis des stryds zich meer verhief, en dan zuchte Maria:

'ô God almachtig, God der heirkrachten, ontferm u onzer. Staet ons by in den nood, ô Heere!'

En de fyne stem van Machteld antwoordde: 'ô Zoeten Jesus, Zaligmaker, behoed hem! - En roep hem niet tot u, ô goedertieren God!'

'Heilige moeder Gods, bid voor ons.'

'ô Moeder van Kristus, troosteresse der bedrukten, bid voor hem!'

Dan kwam het donderend krygsgerucht meer akelig in hare geschokte harten galmen, en hare handen trilden van schrik als de waggelende bladen der popelieren; hare hoofden bogen zich dieper, hare tranen borsten overvloediger uit hare oogen, en haer gebed werd weder onvatbaer; want de benaeuwdheid ontnam haer de stem.

De stryd duerde lang, het ysselyk geschreeuw der tegen elkander oploopende scharen dreef lang boven de abtdy van Groeningen, maer nog langer duerde het stille gebed der vrouwen, want de gulden ridder klopte

reeds aen de poort van het klooster, en zy waren nog niet van de knielbank opgestaen. Galmende mannenstappen, welke in den gang der cel klonken, deden haer het hoofd omwenden; zy blikten styf op de deur en trilden beide van zoet voorgevoel.

'Adolf komt weder!' zuchtte Maria 'Ho, ons gebed is verhoord geweest.'

Machteld luisterde met meer aendacht, en antwoordde mistroostig:

'Neen, neen hy is het niet, zyn tred is niet zoo zwaer. ô Maria, misschien een ongeluksbode!'

Op dit oogenblik hoorde men de deur der cel op hare hangsels kryschen; eene non opende dezelve en liet den gulden ridder binnen.

Het tengere lichaem van Machteld werd styf, hare oogen hechtten zich twyfelachtig op dengenen die voor haer stond, en zyne armen opende om haer te ontvangen; het scheen haer dat een logendroom haer bedroog, maer die aendoening was vluchtiger dan de bliksem die schynt en vergaet. Zy wierp zich met onstuimigheid vooruit, en viel juichend tegen de borst des gulden ridders.

'Myn vader' riep zy 'ô myn dierbare vader! Ik zie u weder, - vry, zonder keten! Laet my u in myne armen sluiten, - ô God, hoe goed zyt Gy! - Onttrek my uwe wang niet, lieve vader; laet my de vreugde, die ik gevoel, uitstorten.'

Robrecht van Bethune omhelsde zyn teder kind met opgetogene blydschap, hy hield haer tegen zynen boezem tot dat de geestdrift hunner beider harten wat gezonken was, en legde dan zynen helm en zyne yzeren hand-

schoenen op de knielbank. Door moeite afgemat, trok hy eenen zetel by, en liet zich in denzelven nedergaen. De liefderyke Machteld wierp zich op den schoot haers vaders, en omvong zynen hals in beide hare armen; - dan bezag zy met bewonderenden eerbied, dengenen, wiens gelaet voor haer zoo heilgevend als het aenschyn der Godheid was, den Man wiens edel bloed ook in hare aderen vloeide en die haer zoo teder en zoo innig beminde. Zy luisterde met hygenden boezem op de zoete woorden welke de geliefde stem in haer oor deed klinken. ‘Machteld’ sprak hy ‘myn edel kind, de Heer heeft ons lang beproefd; maer nu is al ons leed ten einde, Vlaenderen is vry, het Vaderland is gewroken, de zwarte Leeuw heeft alle de Leliebloemen gescheurd, en alle de vreemden zyn verslagen; vrees nu niet meer, de booze Soldeniers, welke Johanna van Navarre gezonden had, zyn dood.’

Het meisje vatte de woorden met angstige gretigheid op den mond hares vaders, zy blikte dwalend in zyne oogen en grimlachte met zonderlinge uitdrukking. De vreugde vervoerde haer zoo zeer, dat zy beweegloos lag, als of zy van gevoel ware beroofd geweest. Na eenige oogenblikken bemerkte zy dat haer vader niet meer sprak, zy riep:

‘ô God! het Vaderland is vry? - De Franschen zyn verslagen? En u myn vader, u bezit ik weder! Dan zullen wy nog in ons schoone Wynendael terugkeeren; de droefheid zal uwe oude dagen niet meer bitter maken, en ik zal myn leven zoo vrolyk en zoo zalig in uwe armen doorbrengen! Dit geluk mocht ik niet hopen, ik dorst zoo veel van God in myne gebeden niet vragen.’

'Luister wel, myn kind, en word niet mistroostig, ik bid u: heden moet ik u weder verlaten. De edelmoedige krygsman, die my dit mael nog van de banden heeft ontslagen, ontving myn eerewoord dat ik zou terugkeeren, zoodra de slag zou geleverd zyn.'

Het meisje liet het hoofd met diepe treurnis op de borst zinken, en zuchte:

'Zy zullen u vermoorden, myn rampzalige vader.!' 'Wees toch zoo bevreesd niet, Machteld' hernam Robrecht 'myn broeder Gwyde heeft zestig fransche ridders, van edelen bloede, gevangen genomen; men zal Philippe le Bel doen aenkondigen dat hun leven voor het myne verpand is; en het is hem niet veroorlofd die overblyvende dapperen aen zyne wraekzucht op te offeren. Ik heb niets meer te duchten, Vlaenderen is machtiger dan Franktryk; dus bid ik u dat gy niet weent. Wees blyde, de schoonste toekomst wacht ons; ik zal het slot Wynendael doen herstellen, om ons allen weder te ontvangen. Dan zullen wy nog samen ter valkenjacht uitgaen: - verstaet gy, hoe vrolyk onze eerste tocht zyn zal.'

Een grimlach van onuitsprekelyk geluk en een zoen van tedere liefde waren Machtelds antwoord. En myn echtgenoot zal met ons woonen! was het gedacht dat haer nog meer streelde: Zy zegde:

'Maer dierbare vader gy spreekt my niet van Adolf. Waerom komt hy niet met u?'

'Nog eenige zorgen houden hem bezig, myn kind; er loopen nog verstrooide vyanden door de velden, gewis vervolgt hy dezelve. Machteld, ik mag u zeggen dat de liefde u den edelsten ridder, dien ik ken, heeft doen

kiezen; nooit zag ik iemand zich zoo dapper gedragen. De vyanden vielen voor zyn zweerd by hoopen neder, hy was altyd te midden der Franschen, en stelde zich honderd mael in levensgevaer. Nu ook is het myn wil dat hy uwe hand, ten loon zyner trouw en vaderlandsliefde, ontvange; heden nog, indien God het toelaet, zal ik u den man uws harten schenken.'

Machteld liet het hoofd nedergaen, om het schaemrood, dat hare wangen kwam verwen, te verbergen: zy vatte de hand haers vaders en streelde dezelve met dankbare tederheid. - Opgetogen stond Maria op de loftuitingen haren broeder gegeven, te luisteren, zy verblydde zich over het geen zy hoorde, en zag de vreugde, die Adolf treffen moest, in eenen gulden droom vooruit.

Terwyl de jonge Machteld haren vader in verrukking bezag, hoorde men een groot gerucht van verwarde stemmen aen de voorpoort van het klooster. Dit duerde slechts eenige oogenblikken, en alles werd weder stil. Weldra werd de deur der cel geopend, en Gwyde, de broeder van Robrecht, trad langzaem en met verslagen gelaet binnen; hy naderde by hem, en sprak:

'Een groot ongeluk, myn broeder, treft ons heden in eenen man die ons allen dierbaer is, de Gentenaers hebben hem op het slagveld uit de dooden opgehaeld, en hier in het klooster gebracht; zyne ziel zweeft op zyne lippen en wellicht is zyn stervensuer naby. Hy vraegt om u nog te zien eer hy de wereld verlaet. Ik bid u dan, myn broeder, bewys hem die laetste gunst.'

Zich naer de zuster van Adolf keerende, voegde hy er by:

'Hy roept u insgelyks, Edelvrouw.'

Eene zelfde klacht, een pynlyke schreeuw ontvloog uit de borst van beider vrouwen. Machteld viel zonder gevoel in de armen haers vaders, en scheen te sterven; Maria, zonder ergens naer te willen luisteren sprong met hartscheurend misbaer naer de deur, en verliet de kamer. Op die noodkreten kwamen twee nonnen binnen, en ontvongen de zwakke Machteld uit de armen van den gulden ridder; deze zoende zyne dochter met pynend medelyden, en wilde den stervenden Adolf gaen bezoeken, maer de Jonkvrouw, die de oogen opende en zyn inzicht verstond, rukte zich uit de handen der nonnen, en zich aen Robrechts lichaem vasthechtende, riep zy: 'Laet my met u gaen, ô vader! Dat hy my nog eenmael zie. Wee my, wat grievend zweerd gaet door mynen boezem! Myn vader, ik sterf met hem; - reeds voel ik de dood in my - ik wil hem zien; haest u, kom, ô kom ras! - Hy sterft - hy, Adolf!'

Robrecht bezag zyne dochter met medelyden; geene woorden vindende om haer te troosten, bracht hy zyne twee armen om haer en drukte ze vast tegen zyne borst, maer Machteld ontwrong zich welhaest uit die tedere banden; zy trok Robrecht met de hand voort, roepende: 'ô Vader ontferm u myner! Kom, dat ik nog eenmael zyne stem hoore, dat zyne oogen nog eenmael levend my aenschouwen!'

Zy knielde neder voor hem en hernam, terwyl de tranen als uit twee bronnen over hare wangen liepen: 'Ik smeek u, vader, verwerp myne bede niet. Het is de droefheid niet die my vervoert; maer de min dryft my tot hem. - Aenhoor my, ô heer en vader!'

Robrecht had liefst zyn kind der nonnen overgelaten,

want hy vreesde met rede dat het gezicht van den stervenden ridder haer al te zeer treffen zou; echter kon hy het dringend gebed van Machteld niet langer verwerpen: hy nam haer onder den arm, en sprak:

'Wel aen, myne dochter, ga met my, en bezoek uwen ongelukkigen Adolf. Maer ik bid u, bedroef my niet zoo zeer door uwe wanhoop; denk dat God ons heden vele groote gunsten heeft bewezen, en dat Hy zich kan vergrammen om uwe vertwyfeling.'

Zy waren reeds in den gang en uit de cel, wanneer hy die woorden eindigde.

Men had Adolf in de groote eetzael van het klooster gebracht; een vederen bed was op den grond gelegd, en Adolf voorzichtiglyk op hetzelve geplaetst. Een Priester, in de geneeskunde zeer ervaren, had zyn lichaem met veel naeuwkeurigheid onderzocht en geene opene wonden er op bevonden; lange blaeuwe strepen teekenden de ontvangene slagen op zyne huid af, en zware kneuzingen hadden het bloed onder dezelve vergaderd en gestold: zyne leden werden onmiddelyk, na de aderlating gewasschen en met krachtgevenden balsem bestreken. Door de kundige zorg des Priesters was hy een weinig versterkt geworden; echter scheen hy nog altyd stervensgereed, alhoewel zyne oogen zoo aschverwig of zoo verglaesd niet meer waren. Rondom het doodbed stond een groot getal ridderen stilzwygend over hunnen vriend te treuren. Mynheer Jan van Renesse, Arnold van Audenaerde en Pieter Deconinck hielpen den Priester in zyne bezigheden. Willem van Gulik, Jan Borluut en Boudewyn van Paperode bevonden zich aen de linkerzyde, terwyl de jonge Gwyde met Jan Breydel en

de andere voornaem ste ridders aen het voeteinde met gebukten hoofde op den gewondenen staerden.

Breydel was afschuwelyk om aen te zien: zyne wangen waren opengekrabt, een bebloede doek bedekte de helft van zyn hoofd, zyne armen en kleederen waren gescheurd, en zyne botgehakte byl hing aen zyne zyde. De andere ridders hadden insgelyks het een of ander lid met doeken omwonden, en de uitrusting van allen was schriklyk geblutst en doorhakt. - Maria, weenende, zat geknield nevens haren broeder, zy had eene zyner handen gevat, en besproeide dezelve met tranen, terwyl Adolf haer met flaeuwe blikken bezag.

Zoodra Robrecht met zyne dochter in de zael trad, werden alle de ridders met ontroering en verwondering getroffen. Hy die hen, als een geheime verlosser, in den nood was toegekomen, was de Leeuw van Vlaenderen, hunne Graef! - Zy plaetsten allen, met den diepsten eerbied de eene knie ten gronde, en spraken:

‘Eere zy den Leeuw, onzen heer!’

Robrecht liet zyne dochter los, hief de heeren Jan Borluut en van Renesse van den grond, en zoende hen beide op de wang; hy deed aen de overigen een teeken dat zy zouden opstaen, en sprak:

‘Myne trouwe onderdanen, myne vrienden, gy hebt my heden bewezen hoe machtig een heldenvolk is. Myne geringe kroon draeg ik nu met meer hoogmoed dan Philippe le Bel die van het fransche Ryk draegt, want over u mag ik my met recht verhooveerdigen.’

Machteld had zich als zinneloos nevens het hoofd van Adolf nedergeworpen; de schaemte en de zedigheid harer kunne vergat zy op dit oogenblik: zy had hare lippen

meermalen zonder het te weten op de bleeke wangen haers beminden geplaetst, hare tranen vloeiden bitter en droeve snikken gingen brandend uil bare beklemde borst.

Adolf voelde zich onder de liefdeszoenen zyner aengebeden Machteld herleven; hy bleef lang sprakeloos in die blaeuwe oogen, voor hem zoo heilig, staren, en gaf zyne vreugde door eenen zachten en byna onvatbaren grimlach te kennen. - Eindelyk zuchtte hy met zwakke stem:

‘Machteld, myne aengebeden vriendin, ik wilde u door dapperheid en heldenmoed verdienen, uwen sluier heb ik dwars door het vyandlyk leger gedragen, vele franschen zyn onder myn zweerd gevallen; maer God heeft my tot zich geroepen. Ik moet u verlaten: die overtuiging martelt my. Gy, die my zoo zeer bemindet, gy die eens het bloed van uwen doorluchtigen stem mynen zonen moest mededeelen, gy waert my niet bestemd. De Heer had anders over ons beide beschikt.’

De gepynigde Jonkvrouw joeg hare handen bevend en met drift over de verlamde leden van den ridder. Zy meende eenige troostende woorden uit te spreken, maer hare stem versmoorde in doffe snikken.

Dan hernam Adolf:

‘Ween niet, welbeminde Machteld, er is nog een ander leven. Daer zullen onze zielen elkander wederzien, en dan zal de nydige dood ons niet meer kunnen scheiden. Blyf opaerde, ô myne zuivere bruid, wees de steun der oude dagen van uwen doorluchtigen vader, - en denk soms in uwe gebeden aen den man, dien gy bemindet.’

De rampzalige jongeling wist niet dat ieder zyner woorden, als een vergiftige dolk, door het hart zyner bedrukte minnaresse boorde. Afgemat door zoo lange woorden, drukte hy stilzwygend de hand zyner geliefde. Robrecht van Bethune stond met gebogen hoofde op dit tooneel te staren; hy dreef de bittere tranen terug in zyne oogen, en besloot den angst in zynen boezem. Adolf bemerkte hem en sprak:

'ô Myn Heer en Graef, uwe milde hand schonk my de rykste gift, welke op aerde den mensch kan gegeven worden; de Hemel heeft u beloond. Het land uwer vaderen is vrygemaekt, gy zult den leeuwentroon in vredevolle dagen bezitten. Ik sterf met vreugde, nu de toekomst u en uwe edele dochter, blydere dagen voorspelt. - ô Geloof my in myn stervensuer, uw ongeluk was voor my, uwen onweerdigen dienaer, pynlyker dan voor uw zelven, ik heb in het geheim der nachten myne bedstede zoo menigmael met tranen besproeid, wanneer ik aen uwe gevangenis en aen de verdrukking des Vaderlands dacht.......... maer God! - wat is dit? Het schynt my dat eene nieuwe kracht my door de aderen vliet, - zou ik langer leven kunnen! - ô Machteld, gy hebt uwe hand op myne borst gelegd; - dit is het, wat my zoo wonderlyk verkwikt.'

De oogen van Adolf blonken met meer levendigheid; een zachte grimlach zweefde op zyne lippen, en men zou gezegd hebben dat hy eensklaps van de dood ging opstaen.

'ô Gy zult niet sterven!' riep Machteld 'hier, in myn hart is eene stem, die my zegt dat de Heer u nog niet geroepen heeft.'

Zy wendde zich met eene haestige beweging om, knielde neder, vouwde de handen te saem, en zag met smeekende oogen ten hemel. Als of de Almachtige dit stil en plechtig gebed verhoord had, zag men de krachten in Adolf terugkomen. - De Priester had, gedurende dit tooneel, den zieken met scherpe blikken bezien en alle de aendoeningen, welke hem getroffen hadden, nagespeurd. Hy nam en tastte de hand van Adolf met een geheim inzicht, terwyl alle de aenschouwers hem met angst in zyne bewegingen volgden; zy zagen op het gelaet des Priesters dat alle hoop voor de behoudenis van den gewondenen nog niet verloren was. De Geestelyke ging stilzwygend voort; hy hief de oogleden van den zieken op en bezag dezelve, opende hem den mond en liet zyne hand over zyne bloote borst glyden. Dit gedaen zynde, keerde hy zich naer de omstaende ridderen, en sprak op den toon der innigste overtuiging:

'Ik zeg u, Myne heeren, de koorts, welke dezen jongen ridder moest dooden, is voorby, - hy zal niet sterven!'

Alle de ridders werden door eene zonderlinge aendoening getroffen, en men zou geloofd hebben dat een doodvonnis uit den mond des Priesters geklonken had; maer die hevige ontroering van verwondering liet hun welhaest toe hunne blydschap door woorden en gebaren uit te drukken.

Maria had de aenkondiging des Priesters met eenen luiden kreet beantwoord, en had haren broeder in opgetogenheid omhelsd. Machteld bezweek, hare krachten

vergingen; eensklaps opspringende viel, zy hygend in de armen haers vaders, en, daer haer hart te zeer door zalige verrukking geschokt was, kon zy in den eerste niet spreken; nochtans sloten hare oogen zich niet, en de kleuren vergingen ook niet op hare wangen. Eindelyk riep zy:

'ô Myn vader, ô myn Adolf, nu ben ik gelukkig! Ik dank den goedertieren God dat hy het gebed zyner ootmoedige dienaresse zoo spoedig verhoord heeft. - Ja, gy zult leven, myn Adolf, myn bruidegom! - Ik zie het, uwe oogen blinken met het vuer des levens.'

'Machteld' zuchtte Adolf 'aengebeden vrouw, wat kracht heeft uwe engelenstem by God, dat zy my aldus van den dood terugroept? - ô ja, myne tedergeliefde, ik zal leven, - het hart jaegt my zoo krachtig!'

Hetgeen zy allen als een wonderwerk aenzagen was een natuerlyk gevolg van Adolf's toestand. Hy had geene opene noch diepe wonden, maer wel menigvuldige kneuzingen; de martelpynen, welke dezelve veroorzaekten, hadden hem eene gevaerlyke koorts, die hem moest wegrukken, gebaerd: maer de tegenwoordigheid van Machteld, de krachten zyner ziel verdubbeld hebbende, joeg de doodkoorts van hem, en zoo ontsnapte hy aen het graf, dat reeds op hem gaepte.

Robrecht van Bethune liet zyne van geluk verdwaelde dochter nevens Adolf geknield zitten, en voor de ridders komende, sprak hy tot hen in dezer voege:

'Gy, edelste mannen van Vlaenderen, hebt heden eene zege behaeld, welke als een bewys uwer hooge manhaftigheid tot onze zonen zal overgaen; gy hebt der gansche wereld getoond wat het den vreemden kost op

onzen leeuwenbodem den voet te durven zetten. De liefde tot het Vaderland heeft uwe heldenzielen in ongekende onversaegdheid doen ontsteken, en uwe armen, door eene rechtveerdige wraekzucht verstaeld, hebben de dwingelanden verslagen. De vryheid is dierbaer aen een volk dat dezelve met zyn bloed heeft bezegeld. Nu kunnen alle de Vorsten van het Westen de Vlamingen geen oogenblik meer tot slaven maken; want gy zoudt allen sterven eer men over u zegepralen zou. Maer dit mogen wy niet meer vreezen, Vlaenderen heeft zich heden boven alle anderen volken verheven, en het is aen u, edele mannen, dat het Vaderland dien luister verschuldigd is. Nu willen wy dat de vrede en de rust onze onderdanen om hunne trouwe beloone; het zal my een geluk zyn door hen allen met den naem van vader begroet te worden, indien onze zorgende liefde en onophoudende poogingen om hen gelukkig te maken ons dien naem kunnen verdienen. Nochtans, ware het zake dat de Franschen dorsten wederkomen zouden wy nog de Leeuw van Vlaenderen worden, en onze marteel zou u nogmaels ten stryde voeren. Wy bidden u, Myne heeren, zoodra gy in uwe leenen zult teruggekeerd zyn, bedaert de gemoederen, brengt alles tot rust, opdat de zege door geene oproerigheid bevlekt worde, en lydt bovenal niet dat het volk meer vervolgingen tegen de Leliaerts aenvange: het behoort ons over dezelve recht te doen. Wy moeten u verlaten. In onze afwezenheid zult gy onzen broeder Gwyde als uwen Heer en Graef gehoorzamen.'

'Ons verlaten!' riep Jan Borluut met ongeloof 'gy keert

naer Frankryk weder? Doe het niet edele Graef, zy zullen hunne nederlaeg op u wreken.'

'Myne heeren' viel Robrecht in 'ik vraeg het u; wie onder u is er, die uit vreeze des doods zyn eerewoord en zyne riddertrouw zou willen breken?'

Zy bukten te gelyk het hoofd, en spraken geen woord; met droefheid verstonden zy dat niets hunnen Graef kon wederhouden. Deze ging voort:

'Mynheer Deconinck, uwe diepe wysheid is ons van groot nut geweest en zal het nog zyn; wy roepen u in onzen Raed, en begeeren dat gy met ons aen het graeflyk Hof verblyft. Mynheer Breydel, uwe dapperheid en trouw verdienen eene groote belooning; wees van nu af en voor altyd, opperbevelhebber van alle uwe stadgenoten, die ons met wapens dienen kunnen; wy weten hoe eerlyk gy dit ambt kunt bekleeden. Daerenboven zult gy ook tot ons Hof behooren en by hetzelve kunnen woonen, indien u dit belieft. - En gy Adolf, gy die uw leven zoo menigmael voor ons en het Vaderland gewaegd hebt, u zy het kind, dat ik boven al bemin, geschonken en gegeven.'

Sedert eenigen tyd hoorde men een groot gedruis aen de voorpoort der abtdy. Het was even als of er een oploop des volks plaets had. Dit gerucht groeide gedurig meer en meer aen, en by poozen verhief het zich in een hevig gejuich. Er kwam eene non aenkondigen dat er eene groote menigte volks voor de poort stond, dat zy onophoudend schreeuwden dat zy den gulden ridder zien wilden. De deur der zael open zynde, klonk het gejuich verstaenbaer in de ooren der ridders:

'Vlaenderen den Leeuw! Heil onzen verlosser! Heil, Heil!'

Robrecht keerde zich tot de non, en sprak:

'Gelief hun te doen zeggen dat de gulden ridder, dien zy roepen, binnen weinig oogenblikken onder hen komen zal.'

Machteld had haren arm onder het hoofd van Adolf gelegd en hetzelve met tedere zorg opgelicht; zachte onverstaenbare liefdeswoorden werden nu rustiglyk tusschen hen verwisseld. Van tot tyd nochtans kon men de woorden Bruid en Bruidegom op hunne lippen vatten. Geene enkele traen vloeide nog uit de oogen der vrouwen. Maria zat by de andere zyde der legerstede geknield en mengde hare zoete vriendinnestem tusschen dit troostend en brandend gesprek. De vreugde, welke de harten der meisjes vervulde, was eene zalige aendoening, alleen op haer gelaet merkbaer; vol betrouwen in de plechtige woorden des Priesters vreesden zy niets meer, hun hart liep over van geluk.

Robrecht van Bethune kwam by den kranken ridder, vatte hem de nog slappe hand, en sprak:

'Adolf van Nieuwland, myne dierbare Machteld is uwe echtgenote; de zegen des Almachtigen dale over uwe hoofden en geve aen uwe kinderen de dapperheid huns vaders en de tederheid hunner moeder. Het doorluchtig bloed der Graven van Vlaenderen menge zich met uwen edelen stam. Gy hebt meer verdiend; maer het is niet in myne macht u een kostelyker geschenk te geven, dan het kind dat de troost en de steun myner oude dagen zyn moest.'

Hy voegde de hand van Machteld in die van Adolf en hernam:

‘Weest gelukkig; bemint elkander zoo zeer als ik u beide bemin. - Gy, Priester, dienaer Gods, gelief uwen zegen by den mynen te voegen, tot dat een wettig huwelyk hen voor het altaer vereenige.’

De Priester trad nader, en bad in stilte over de twee bevende gelieven. Hunne oogen waren ten gronde gevestigd, hunne harten joegen met kracht, en niettegenstaende de zwakheid van Adolf, brandde zyne hand in de hand zyner aengebeden bruid.

Robrecht kwam vooruit by Gwyde.

‘Myn lieve broeder’ sprak hy ‘ik begeer dat dit huwelyk zoo spoedig mogelyk met pracht gevierd worde en door de gewoone vormen der wetten worde bekrachtigd; dit is myn innige wensch. Myne heeren, ik ga u verlaten, met de hoop dat ik welhaest vry en zonder hinder het geluk myner trouwe onderdanen zal mogen bewerken. Ik verzoek u allen dat gy het grootste geheim over den echten naem van den gulden ridder bewaert; myn broeder Gwyde zal de lieden der abtdy dit insgelyks bevelen.’

Na die woorden, ging hy tot Adolf, en kuste hem op de wang.

‘Vaerwel, myn zoon’ zegde hy.

En zyne Machteld tegen de borst drukkende:

‘Vaerwel myne beminde Machteld. Ween nu niet meer over my; ik ben gelukkig, nu het Vaderland gewroken is.’

Dan omhelsde hy nog zynen broeder Gwyde, Willem van Gulik en eenige andere ridders, zyne vrienden; hy

drukte met ontroering de hand van allen en riep heengaende:

'Vaertwel, vaertwel, gy allen myne trouwe wapenbroeders!'

Op den voorhof klom hy te peerd, en deed zyne uitrusting aen; hy liet het voorstuk van zynen helm vallen, en reed ter poorte uit. Eene ontellyke schaer volks had zich voor dezelve vergaderd; zoodra zy den gulden ridder zagen, scheidden zy zich in twee, om hem door te laten, en begonnen met allerlei juichingskreten hem te begroeten.

'Heil den gulden ridder, Zege! Zege! Onzen verlosser!' werd honderd malen met nieuwe galmen herhaeld. Zy zwaeiden hunne handen, ten teeken van blydschap, in de lucht, en raepten de aerde, als een heiligdom uit de voetstappen van zyn peerd. In hunne bygeloovigheid dachten zy dat St-Joris, dien men gedurende het gevecht in alle de kerken van Kortryk had aenroepen, onder deze gedaente hun was ter hulp gekomen. De langzame stap des ridders en zyne stilzwygenheid staefden die gissing, en vele vielen, terwyl hy voorbyging, biddend op hunne knien ter aerde. Zy volgden hem eene myl juichend in de velden na, en schenen hun gezicht niet genoeg te kunnen verzadigen; want de gulde ridder werd hoe langer hoe wonderbarer voor hen; hunne inbeelding herschiep hem in zulke gedaente als zy de Heiligen droomden: - een teeken van Robrecht ware genoeg geweest om zich door die opgetogene menschen te doen aenroepen.

Eindelyk gaf hy zyn peerd de spoor, en verdween als eene schicht tusschen de boomen des wouds. Het volk

poogde zyn gulden harnas tusschen het loof nog te ontdekken, maer te vergeefs: de draver had zynen meester reeds verre uit het bereik hunner oogen gevoerd; dan bezagen zy elkander, en zuchtten met droefheid:

‘Hy is in den Hemel teruggekeerd!’

EINDE.

Historisch vervolg tot aen de verlossing van Robrecht van Bethune XXIII[e] graef van Vlaenderen.

Van de zestig duizend man, die, om Vlaenderen te verwoesten, door Philippe le Bel gezonden waren, ontvluchtten er slechts omtrent de zeven duizend, die in aller yl langs verschillende wegen op den franschen

bodem zochten te geraken. Gui De St-Pol had er by Ryssel vyf duizend in eene bende vergaderd en meende met dezelve in Frankryk te trekken, maer, een gedeelte des vlaemschen legers hem aenvallende, werd hy in een bloedig gevecht verslagen en meest alle zyne mannen vonden daer de dood, die hen op het slagveld te Kortryk had gespaerd. *De excellente Cronike* zegt ons hoe veel Franschen in hun Vaderland terugkeerden: - '*Ende van alle diere ontquamen en ontvloden mochten syn ontrent drie duijsent mannen van alle der groter menichte, die daer versaemt waren omme Vlaenderen al gheheel te niete te doene; ende die mochten die nieumare dragen van haerlieder aventuere, die sober was*.'

De byzonderste Edelen, de dapperste ridders bleven voor Kortryk dood, derzelver getal was zoo groot dat er, volgens de geschiedenis, geen slot, geene heerlykheid in Frankryk was, waer men den rouw niet aennam, overal werden er tranen over de dood eens echtgenoots, eens vaders of eens broeders gestort, en het gansche land werd met klachten vervuld. Door de zorg der vlaemsche Veldheeren werden de gesneuvelde koningen en de doorluchtigsle Landheeren in de abtdy van Groeningen begraven, als blykt uit eene oude schildery, welke in St-Michiels kerk te Kortryk nog bestaet; zy draegt het volgende opschrift, door den heer P. Vanduyse ter plaetse letterlyk afgeschreven: - '*Den slag van Groeninghe gehouden op den XI*^{en} *julius 1302 en wiert gheslegen op den Groninck Coutere daer de Audenarsche straete deurgaet neffens de stede van Curterik, dit syn de namen van den edelen die in den*

stryt verslagen en in 't clooster te Groeninghe begraven waren.

'Eerst, de Coninck van Majorke: de Coninck van Meliden: dhertoge van Corcinen: dhertoge van Brabant: de Bisschop van Beauvais: de Grape van Archois: de Prinse van Aspermont: Jacob van Simpel: de Grave van Clermont: de Prince van Champaingen: de Grave van Melli: de Grave van Trappe: de Grave van Lingui: de Grave van Bonnen: de Grave van Henegauwe: de Grave van Frison: de Grave de la Marche: de Grave van Bar: item zyn dry broeders de Heere van Bentersam: de Heere van Wenmele: de Castelein van Rysele: de Heere van Flines: Clarion des Coninck van Melidens broeder: Mher Jan van Creky: de heere van Van Merle: de Grave van Lingui in Barrois: de Heere van Marloos: de Heere van Albemarke: des Bisschop van Beauvais broeder: de Heere van Versen: de Heere van Rochefort: Mher Gillis van Olingy: de heere van Montfort: Godefroid 's Graven van Bonnen broeder, en meer dan seven hondert vergulden sporen.

Godt sy alle gheloofvege sielen ghenaedich.'

Er bestaet in de boekzael van den heere Goethals-Vercruyssen, te Kortryk, nog een steen, welke op het graf van Koning Sigis gelegen heeft, en, met zyne wapenteekenen, het volgende opschrift draegt: - '*In 't jaer os Here* MCCCII *up sente Benedictus dach in Hoymaent was de stryt te Curtruke. Onder deze es gegraven de conync Sigis. Bidt Gode voor alle zielen. Amen* MCCCII.

Boven de gouden vaten, kostelyke stoffen en ryke

wapenen, vond men op het slagveld zeven honderd vergulde sporen, welke de Edelen alleen dragen mochten; men hing dezelve met de gewonnen standaerden aen het gewelf der Vrouwekerk te Kortryk, en daer van werd het gevecht den slag der gulden sporen genaemd. Eenige duizende peerden vielen ook in de macht der Vlamingen, die dezelve in de volgende oorlogen met groot voordeel gebruikten. Buiten de Gendpoorte, op weinig afstand van Kortryk, heeft men in 1831, te midden van het gewezen slagveld, eene kapel ter eere van Ons lieve Vrouw van Groeningen gebouwd; op het altaer leest men de namen der gesneuvelde fransche Veldheeren, en een der echte vergulde sporen is te midden van het gewelf opgehangen. In Kortryk werd dien heugelyken dag alle jaren door eene openbare plechtigheid en door volksvermaken gevierd; de gedachtenis dier feest is er tot heden toe in eene kermis, welke men *vergaderdagen* noemt, overgebleven. Ieder jaer, in de maend july, gaen de arme lieden van huis tot huis de oude kleederen vragen om dezelve te verkoopen, gelyk men in 1302 met den ryken buit gedaen heeft; door eenen vioolspeler vergezeld, begeven zy zich naer den Pottelberg, de oude legerplaets der Franschen, en vermaken zich daer tot het einde van den dag.

De tyding van het verlies des legers in Frankryk komende bedreef men grooten rouw aen het Hof; Philippe le Bel ontstak in woede tegen zyne gemalin Johanna, wier boosheid de schuld dier onheilen was. Hy verweet haer dit met bittere woorden, gelyk Lodewyk van Velthem, een dichter die in dien tyd leefde en

alsdan zyne rymkronyk (Spiegel historiael) schreef, met de volgende woorden verhaelt:

> Doe werp die coninc haer in den scoet
> Ene letter van bloede roet.
> Want be die die se screef
> Ontfoer daer Artois doet bleef
> Met groter smarten doorwont

En wat verder:

> Hi seide doe: Coninginne Vrouwe!
> Maniert u selven in uwen rouwe!
> Haddes u te voren bedacht;
> Dit heb di al selve toebracht;
> Gi ne dorvet niemant anders tien
> Dan u selven wildy 's lien!

Men vindt, in de meeste fransche geschiedboeken, Johanna van Navarre geheel anders dan kwaedaerdig afgeschetst. De Franschen met hun nationael karakter, dat ik zeer loffelyk acht, verschoonen licht de ondeugden hunner Vorsten (wanneer zy dood zyn) maer de waerheid is in onze kronyken te tastbaer om aen de hatelyke inborst van Johanna te twyfelen.

De Wethouders van Gent allen Leliaerts zynde, en denkende dat Philippe le Bel in allerhaest een nieuw leger naer Vlaenderen zou afzenden, wilden hunne poorten gesloten houden om de stad zoo lang aen de Franschen te bewaren; zy werden welhaest door de Gentenaren over dit verraderlyk inzicht gestraft. Het volk liep te wapen, Wethouders en Leliaerts werden vermoord en de voornaemste Burgers brachten de sleutelen der stad aen den jongen Gwyde, wien zy eene eeuwige trouw toezwoeren.

Onderwylen kwam Jan Graef van Namen, broeder

van Robrecht van Bethune, naer Vlaenderen en nam het bewind des lands in handen, hy vormde met haest een nieuw en machtiger leger om aen de Franschen te kunnen wederstaen, en bracht de Besturen der steden in orde. Zonder zyne benden langer te laten rusten trok hy voor Ryssel, hetwelk zich na eenige stormloopingen overgaf; van daer naer Dowai trekkende won hy insgelyks die stad en nam de bezetting krygsgevangen; de stad Cassel gaf zich ook op zekere voorwaerden over. Nog eenige andere sterke plaetsen den Franschen ontnomen hebbende, en ziende dat er geene nieuwe vyanden uit Frankryk kwamen, zond Jan van Namen het grootste gedeeite zyns legers naer huis en behield slechts eenige keurbenden van ervarene krygsknechten.

Het land was gerust en de koophandel begon op nieuw te bloeien; met betere hoop op eenen goeden oogst werden de verwoeste landen weder bezaeid, en het scheen dat Vlaenderen een nieuw leven, eene nieuwe kracht verkregen had: men dacht met eenige rede dat Frankryk nu genoeg geleerd was, gelyk Van Velthem zingt:

> Wacht u vort van selken spele,
> Ghi Fransoyse syt hier onteert,
> Ghi syt anderwerven geleert.

Philippe le Bel had inderdaed niet veel lust om den oorlog weder aen te vangen, maer de roep om wraek, welke uit alle de deelen van Frankryk zich deed hooren, de klachten der ridderen wier broeders voor Kortryk gesneuveld waren, en bovenal de aenhitsing der wraekzuchtige Koningin Johanna, deden hem eindelyk tot den kryg overhellen. Hy vergaderde dan een leger van

80,000 man, in hetwelk zich by de 20,000 ruiters bevonden; echter was hetzelve op verre na zoo aenzienlyk niet als het eerste dat hy verloren had, vermits het nu meest gehuerde of gedwongene soldaten waren. Het Opperbevel werd aen Louis Koning van Navarre gegeven; deze moest, eer hy slag leveren zou, Douai en de andere fransche grenssteden uit de handen der Vlamingen zoeken te verlossen. Dit leger naer Vlaenderen komende sloeg zyne tenten op twee uren van Douai, by Vitry, in het veld neder.

Zoodra men in Vlaenderen vernomen had dat er een fransch leger gevormd werd, liep de schreeuw te wapen! te wapen! door het gansche land; nooit zag men zulken geestdrift, uit alle steden, uit de minste dorpen kwamen groote hoopen volks met allerlei wapens toegeloopen, men ging al zingende en vol vreugde naer den vyand; in dier voege dat Jan van Namen, vreezende dat de levensmiddelen zouden ontbreken, er een groot getal terugzenden moest. Die welke als Leliaerts bekend waren, willende hun vorig gedrag doen vergeten, smeekten dringend om hun bloed voor het Vaderland, ten bewyze hunner bekeering te vergieten, hetgeen hun dan ook met blydschap werd toegestaen. Onder Jan van Namen, de Veldheer, bevonden zich meest alle de ridderen die zich in den slag te Kortryk hadden doen kennen: de jonge Gwyde, Willem van Gulik, Jan van Renesse, Jan Borluut, Pieter Deconinck, Jan Breydel en meer anderen. Adolf van Nieuwland, nog niet van zyne ziekte hersteld zynde, kon dien tocht niet bywoonen.

Die macht in verscheidene benden verdeeld zynde,

trokken de Vlamingen tot op twee mylen van den vyand en namen daer hunne standplaets, weinig tyds daer gelegen hebbende togen zy voort tot tegen de rivier de Scarpe, by Flines; zy gingen dagelyks de Franschen tot den stryd beroepen, doch mits de Veldheeren, zoo wel de vlaemschen als de franschen, den stryd schenen te ontwyken werd er niets uitgericht. De oorzaek van den stilstand was, dat Jan van Namen, de verlossing zyns vaders en zyns broeders willende bemerken, boden naer Frankryk gestuerd had om te zien of men de vrede met Philippe le Bel niet zou kunnen treffen. Het schynt dat men by het fransche Hof over de voorwaerden het niet eens worden kon, want de boden bleven weg, en men kreeg slechts ongunstige antwoorden.

Het vlaemsch leger begon te morren en wilde, ondanks het verbod van den Veldheer, tegen de Franschen stryd leveren; dit duerde zoo lang en de wil der benden deed zich zoo ernstig gevoelen, dat Jan van Namen gedwongen werd over de Scarpe te trekken om den vyand aen te vallen. Er werd eene brug op vyf schuiten over de rivier gelegd en het vlaemsch leger, verheugd om dat men ging stryden, toog zingend en vol blydschap er over; maer er kwam een twyfelachtig nieuws van Frankryk, hetwelk hen nog eenige dagen wederhield. Eindelyk wilden de benden zich in geener wyze stil houden en gaven ernstige blyken van oproer. Alles werd dan tot den aenval bereid gemaekt en de Vlamingen trokken op tegen de Franschen; dezen den slag niet durvende wagen braken hun leger haestig op en togen in wanorde af. De Vlamingen vielen de vluchtende Franschen op het lyf en versloegen er een aen-

zienlyk getal; voortgaende namen zy het kasteel van Harne, waer de koning van Navarre den legerstapel gesteld had. De voorraed, de tenten, en alles wat het fransche leger met zich gebracht had verviel in de handen der Vlamingen. Daer na hadden nog eenige geringe gevechten plaets, welkers gevolg was dat de Franschen, met schande overladen, tot diep in Frankryk verjaegd werden; zoo zingtonze vaderlandsche Dichter Vanduyse met recht ter dier gelegenheid:

> Triumf, myn Vaderland! roem roem der vaedren daden;
> Onsterflyk groenen uwe aloude lauwerbladen,
> De Faem vermeldt uw' roem aen 't gansch vieroordig rond:
> Blyft zoo verheerlykt tot der wereld avondstond!

De vlaemsche Veldheeren, ziende dat men den vyand in het open veld niet meer te bestryden had, dankten het leger ten deele af en bewaerden slechts genoeg mannen, om aen de bezettingen der fransche grenssteden, het rooven en branden te beletten.

Uit het stedeken Lessines, op de palen van Henegauwen, vielen dagelyks hoopen Soldeniers op den vlaemschen bodem en deden veel kwaed aen den inwooner ten platten lande. Jan van Namen dit vernemende trekt met eenige bende derwaerts, bestormt, verovert en verbrandt Lessines, hetwelk den Graef van Henegauwen behoorde.

Ondertusschen trekt Willem van Gulik met de ambachten van Brugge en van Kortryk naer St-Omer om die stad den Franschman te ontnemen. Daer gekomen zynde wordt hy door de fransche ruitery, die veel sterker in getal was, met onstuimigheid aengetast; geene uitkomst ziende schikt hy zyne mannen in eenen kring

en verweert zich tot dat de duisternis hem toelaet achteruit te wyken, en dus eene gewisse nederlaeg te ontgaen. Eenige dagen later kwam Jan van Namen, van Lessines terug by Willem, hetgeen hunne te saemgevoegde macht tot 30,000 man sterk maekte. Het fransche leger aenvallende sloegen zy hetzelve op de vlucht en hakten de vyandige benden aen stukken.

Men begon St-Omer te bestormen, alle dagen werd de stad met eenen ongewoonen moed langs verschillende zyden aengevallen, doch, de bezetting zeer sterk zynde, werden de belegeraers dikwyls met verlies van veel volks afgedreven; dit belette hun echter niet eene menigte zware steenen over de wallen te werpen en de huizen grootelyks te beschadigen: er werden ook veel inwooneren van St-Omer in de straten onder de steenen verplet. De Franschen voor de behoudenis der stad vreezende, en willende eene krachtige pooging doen, brachten alle de Burgers te wapen en bekwamen by dien middel eene aenzienlyke krygsmacht, welke zy in twee lichamen verdeelden. Des nachts, wanneer eene ondoordringbare duisternis de velden overdekte, gingen zy bedektelyk uit de stad en legde de helft van hunne macht in een dicht bosch, dat ter zyde der vlaemsche legerplaets stond; het andere gedeelte toog tot by het kasteel van Arcques, hetwelk insgelyks door de Vlamingen belegerd was. By het ryzen der zon begon den aenval by Arcques, met zoo veel geweld dat de Vlamingen zich dus verrast ziende, meenden te vluchten, doch de stem hunner Veldheeren gaf hun den moed weder; zy dreven de Franschen achteruit en de zege scheen naer hunne zyde te hellen, tot dat eene groote

bende ruitery, hun langs achter op het lyf vallende, by den eersten schok verscheidene gelederen overhoop wierp, en de vlamingen na eenen hardnekkigen stryd uit eenen op de vlucht gedreven werden.

Het andere gedeelte des vlaemschen legers onvoorziens, door de in het bosch verborgene soldaten aengevallen zynde, schikte zich met haest in slagorde en toog zonder wanorde achteruit; wellicht zouden zy zonder groot verlies ontkomen zyn, maer een beklagelyk ongeluk moest de oorzaek van hunne nederlaeg worden. By de rivier de Aa gekomen zynde begaven zy zich, in zoo groot getal en zoo dicht in een gesloten, op de brug, dat dezelve, het gewicht van zoo veel menschen niet kunnende dragen met yslyk gekraek, in de rivier stortte. Het geschreeuw, het gehuil dergenen die gepletterd in het water vielen, bracht de verslagenheid onder de vlaemsche benden, die nog vóór de rivier stonden; zonder op de stem der Oversten te luisteren begaven zy zich op de vlucht en liepen verward van het slagveld. Die nederlaeg kostte den Vlamingen by de vier duizend man.

Jan van Namen en Willem van Gulik ziende dat de vyand, om hunne verlatene legerplaets te gaen plunderen, opgehouden had hen te vervolgen, vergaderden de vluchtelingen zoo zy best konden, en hun de schande dier nederlaeg onder het oog gelegd hebbende, spraken zy hun de begeerte tot eene spoedige weêrwraek in het hart. Dan tot den vjand wederkeerende verraste zy hem, bezig zynde met de legerplaets te rooven, en vielen hem met een groot geschreeuw onvoorziens op het lyf; de meeste plunderaers werden verslagen en de

anderen in de stad gedreven, alzoo behielden de Vlamingen hunne goederen, met de zege van dien dag.

Terwyl men tegen Frankryk eenen langdurigen en weinigbeduidenden oorlog voerde was Zeeland, door afsterven, zonder Heer geworden. Willem van Henegauwen wilde dit land in bezit nemen, voorgevende dat het hem door erfrecht toebehoorde; de zonen van den Graef van Vlaenderen maekten insgelyks aenspraek op dien eigendom. Jan van Namen rustte met haast eene vloot uit en landde met een vlaemsch leger op het eiland Cadsant; na een gering gevecht vervolgde hy zynen tocht naer Walcheren, by ter Vere, dat ach overgaf. Willem van Henegauwen had insgelyks een leger te been gebracht en kwam met hetzelve in Zeeland, alwaer hy den slag aen Jan van Namen kwam bieden. De Vlamingen verwonnen hem in een vreeselyk gevecht en sloegen hem op de vlucht tot by Arnemuiden. Willem van Henegauwen, dáér eenige versche hulpbenden vindende, vergaderde zyn verstrooid leger en trok op nieuw tegen de Vlamingen; maer dit mael was zyne nederlaeg nog schriklyker, want hy werd genoodzaekt op het eiland Schouwen te vluchten. Korts hier op veroverde de Vlamingen de stad Middelburg met nog vele andere steden. Dit bracht Willem van Henegauwen tot een tydelyk bestand, by hetwelk het grootste gedeelte van Zeeland aen de Vlamingen werd afgestaen.

Philippe le Bel vergaderde onderwyl een machtig leger om zich over den slag van Kortryk te wreken; hy gaf het opperbevel deszelfs aen Walter De Chatillon, hem bevelende, by zyne aenkomst in Vlaenderen, alle de bezettingen uit de grenssteden te lichten, waer door

zyn leger boven de 100,000 man sterk moest worden.

Philippus een der zonen van den ouden Graef van Vlaenderen, die in Italië de graefschappen van Tyetta en van Lorette beërfd had, de vorming van het fransch leger vernemende, kwam met eenige hulpbenden naer Vlaenderen, waer hy door zyne broeders tot Opperveldheer werd verkozen. By het leger dat in Zeeland geoorlogd had nog meer mannen voegende, bracht hy zyne macht tot 50,000 man, toog tot by St-Omer om de Franschen af te wachten en overrompelde het kasteel van Arcques.

De twee legers kwamen weldra voor elkander. De twee eerste dagen hadden er eenige afzonderlyke gevechten plaets, in dewelke Pierre De Courtrenel, een der Fransche Veldheeren, met zyne zonen het leven leit en de Franschen veel volks verloren. Walter De Chatillon met vrees bevangen dorst den algemeenen slag niet wagen; hy trok dan des nachts met zyn leger naer Atrecht, en dit zoo bedektelyk dat de Vlamingen, niets van dien aftocht gemerkt hebbende, des morgens verwonderd en verbaesd waren daer zy geenen enkelen Franschman meer ontwaerden. Philippus, de ontwyking des vyands ten nutte makende, bestormde en nam de steden Terwanen, Lens, Lillers en Bassée. Uit wederwraek van hetgeen de Franschen vóór den slag van Kortryk in Vlaenderen gepleegd hadden, werd het gansche land daer omtrent door de Vlamingen verwoest en verdorven, tot dat zy, met ryken buit beladen, weder terug in Vlaenderen kwamen.

De Koning van Frankryk door zoo tallyke nederlagen vertuigd zynde, dat het hem onmogelyk was Vlaende-

ren door de wapenen nog te winnen, zond Amedeus van Savoyë, als vredegezant naer den Vlaemschen Veldheer Philippus. De kinderen van den gevangen Graef niets meer verlangende dan de verlossing huns vaders Gwyde en huns broeders Robrecht van Bethune te kunnen verkrygen, wenschten innig om den vrede met Frankryk, en stapten geerne over eenige moeielykheden; er werd dan eenen stilstand van wapenen getroffen, tot dat de voorwaerden van wederzyde zouden aengenomen zyn.

Ondertusschen werd er aen het fransche Hof een vredeverdrag opgesteld, hetwelk verschillende voor Vlaenderen schadelyke punten inhield; echter hoopte Philippe le Bel dezelve door list te doen aennemen. Hy liet den tachentigjarigen Graef van Vlaenderen uit zyne gevangenis, van Compiègne, naer Vlaenderen gaen, hem zyn eerewoord afeischende dat, indien hy de aenneming van het verdrag, zoo als het by het fransche Hof was opgesteld, niet kon verkrygen, hy in de maend Mei van het volgende jaer in zynen kerker zou terugkomen. De oude Graef werd door zyne onderdanen met pracht ingehaeld en ging op het slot Wynendael woonen. De voorwaerden der vrede met Frankryk, voorgesteld hebbende, werden dezelve in het algemeen door de steden afgekeurd, doch de oude Graef, nog tyd voor zich hebbende, hoopte dat hy derzelver goedkeuring met meer moeite zou kunnen verkrygen.

De wapenstilstand met Willem van Henegauwen geëindigd zynde, vernam de Graef, dat er een Hollandsch leger te been gebracht werd, om Zeeland in te nemen; met allerhaest werden Jan van Renesse en

Florens van Borsele derwaerts gezonden om die nieuwe vyanden het hoofd te bieden. - De Vlamingen verwonnen de hollandsche vloot in eenen Zeeslag, waer in de Hollanders en Henegauwers meer dan 3,000 man en meest alle hunne schepen verloren; men nam den Bisschop van Utrecht, Veldheer der Utrechtsche benden, gevangen en men bracht hem naer Wynendael, waer hy bewaerd werd. In denzelfden slag sneuvelden Willem van Horn, Diederik van Haerlem, Diederik van Zulen en Suederus van Beverenweerdt. De Vlamingen, zegepralend door geheel het Noordholland trekkende, veroverden meest alle de steden, behalven Haerlem, dat zich hardnekkig bleef verweeren; de voornaemste inwooners van Noorholland werden als gyzelaers gevangen en naer Gent overgebracht.

Terwyl de Graef van Henegauwen, het veld verlatende, Holland aen de Vlamingen overleverde stond in Dordrecht een dapper man op, met name Nicolaus van den Putte; deze zyn Vaderland willende verlossen vergaderde eenige krygsbenden en, met dezelve op eene afdeeling Vlamingen vallende, versloeg hy er by de 2,000 in een langdurig gevecht: langs eenen anderen kant bracht Witte, van Haemstede, ook een dapper man, insgelyks veel krygers, by eenen kort daerna een legergedeelte der Vlamingen te Hillegom ontmoetende, versloeg hy hetzelve tot den laetsten man. Die afzonderlyke gevechten veranderden weinig aen den stand van zaken in Zeeland, en beletteden niet, dat men steeds in het beleg van Zierickzee voortging.

Onderwyl naderde het einde van het bestand met Frankryk en alles voorspelde eenen nieuwen oorlog,

mits men de vrede niet had kunnen treffen, de voorwaerden derzelve niet aennemelyk voor de Vlamingen zynde. Vóór den laetsten dag der maend april keerde de oude Gwyde met ziekte en ongemak beladen, als een andere *Regulus* terug naer Frankryk in zyne gevangenis. - Philippe le Bel had gedurende het bestand alle mogelyke middelen gebruikt om een ontzagchelyk leger by een te krygen; in alle landen had men voor zyne rekening hulpbenden aengeworven en verscheidene nieuwe schattingen waren op het volk gebracht om in de kosten van den oorlog te kunnen voorzien. De Koning zelf kwam op het einde van juny in persoon met zyn leger op de vlaemsche grenzen; alhoewel hy onder zich de grootste krygsmacht die Frankryk immers bezeten had, voerde, kwam er nog eene ontzagchelyke vloot, onder Reinier Grimaldi van Genua, op de vlaemsche zeekust, om den jongen Gwyden en Jan van Renesse, die in Zeeland waren, te bestryden.

Philippus van Vlaenderen had intusschen ook eenen roep in het land gedaen en veel krygsbenden onder zyn bevel vergaderd; met dezelve toog hy vóór het fransche leger om Philippe le Bel den slag aen te bieden: de twee legers waren zoo dicht by elkander dat men uit dezelve de beide vaendels kon zien waeien. Den eersten dag gebeurde er een gevecht, in hetwelke de fransche aenleider Genuilla, met alle zyne mannen, verslagen werd. De Vlamingen, ongedurig zynde, en om den stryd roepende, stelden zich des anderendaegs in slagorde en bereidden zich tot eenen geweldigen aenval; maer de Franschen dit bemerkende trokken in allerhaest naer Atrecht af, en lieten hunne legerplaets ten roof der

Vlamingen, die eenen grooten buit maekten en alle de werken, welke de Franschen gebouwd hadden, afbraken en vernietigden. De stad Bassée werd voor de tweede mael door hen veroverd en de voorgeborchten der stad Lens afgebrand.

Philippe le Bel, willende Vlaenderen langs de Henegauwsche grenzen aenvallen, toog met zyn leger naer Doornik; maer reeds den eersten dag zyner aenkomst waren de Vlamingen by hem; hy was niet gezind den slag aen te nemen, vooraleer hy weten zou wat zyne vloot in Zeeland zou hebben verricht; om niet handgemeen te worden brak hy byna alle nachten het leger op en zweefde, steeds door de Vlamingen gevolgd, van den eenen kant naer den anderen.

Den 10^n augustus 1304, had den zeeslag tusschen de twee vloten plaets; het gevecht duerde twee dagen, van den morgen tot den avond: den eersten dag was het voordeel aen de zyde der Vlamingen en wellicht zouden zy de zege ten vollen behaeld hebben, maer hunne schepen des nachts op eene zandplaet vastgeraekt zynde, werden zy des anderendaegs door de Franschen, onder den befaemden zeeoverste Reinier Grimaldi, geslagen; hunne schepen werden verbrand en de jonge Gwyde verviel met vele anderen in de handen van den vyand. Jan van Renesse, de moedige Zeelander, die met weinig volks Utrecht bewaerde, willende die stad verlaten, begaf zich in eene schuit om de Leck over te varen; maer het schip te zeer geladen zynde, zonk te midden van den vloed, en de edele ridder Jan vond er een beklagelyk einde, - hy verdronk. De Vlamingen dit door vluchtelingen verstaende, betreurde hem met droeve klachten

en zwoeren dat zy hem niet ongewroken zouden laten.

Wanneer het nieuws van den uitval des zeeslags in het fransch leger kwam bevond hetzelve zich by Ryssel op den Peuvelberg. Philippe le Bel trok een weinig ter zyde af en verliet die gunstige plaets, dewelke dan ook onmiddelyk door de Vlamingen werd ingenomen. Dezen wilden den slag niet langer uitstellen, het was den Veldheeren onmogelyk hen langer nog te wederhouden; zy stelden zich dan in slagorde om den vyand aen te tasten. Philippe le Bel dit ziende zond eenen bode om de vrede voor te stellen, maer de Vlamingen wilden geenzins er naer luisteren en sloegen den bode dood. Korten tyd daerna vielen zy met yslyk geschreeuw, met donderend gehuil op het fransch leger, dat verbaesd en verschrikt dooreenliep. By den eersten schok werden de voorste benden overhoop geworpen en verpletterd; er was onder het vlaemsche leger nog meer razerny dan in den slag te Kortryk; ook konden de Franschen hun slechts eenen zwakken tegenstand bieden, alhoewel zy met even veel moeds vochten. - Philippus van Vlaenderen en Willem van Gulik drongen door alle de vyandlyke benden tot by den koning Philippe le Bel, die daer door in groot gevaer geraekte. Men hakte zyne lyfwachten rondom hem ter neder, en hy ware voorzeker gevangen of dood geweest, indien men hem zynen mantel en andere kenteekenen niet had ontnomen; alzoo onkenlyk gemaekt zynde vluchtte hy van die plaets weg en ontfing eene lichte wonde van eene yzeren schicht. - Dit lang gevecht had voor gevolgen dat het fransche leger in volle vlucht geslagen werd en de Vlamingen de zege behaelden.

De fransche Kroonvaen (Oriflamme) werd aen stukken gescheurd, gelyk het de *Cronyke van Vlaenderen*, aen dewelke wy dit verhael ontleenen, met de volgende woorden getuigt: *Hier wierdt de fransche Oriflamme, op dewelke sy soo seer gewoon waeren te roemen, gescheurt en den standaert-draeger Cherosius gedood*. In dien slag verloor Willem van Gulik, de Priester, het leven. De Vlamingen hielden zich tot den avond bezig met 's Konings tente en alle de andere kostelyke goederen tot buit te maken. Zy keerden dan om wat te spyzen naer den Peuvelberg terug, doch niets daer vindende trokken zy op naer Ryssel. Des anderdaegs ging elk naer zyn huis. - Die slag geschiedde den 15 Augustus 1304.

Vyftien dagen daer na kwam Philippe le Bel weder met een leger naer Vlaenderen om Ryssel te belegeren. De vlaemsche Burgery sloot hare winkels en nam in menigte de wapens op; Philippus van Vlaenderen, hen te Kortryk vergaderd hebbende, toog eenige dagen daer na naer Ryssel in het gezicht der Franschen. Hun groot getal ziende riep Philippe le Bel met verwondering uit:

‘My dunkt dat Vlaenderen soldaten spuwt of regent!’

Geene nederlaeg meer durvende wagen stelde hy, na eenige schermutselingen, de vrede voor en men trad in onderhandeling, terwyl er eene wapenschorsing gesloten was. Het duerde vry lang eer men de voorwaerden van wederzyde aennam.

Gedurende dien tyd stierf de oude Graef Gwyde te Compeigne, in zyne gevangenis: Johanna van Navarre overleed insgelyks.

Eindelyk werd de vrede tusschen Philippus van

Vlaenderen en Philippe le Bel gesloten en geteekend.

Robrecht van Bethune, met zyne twee broeders Willem en Gwyde en met alle de andere gevangene ridders, werd losgelaten en naer het Vaderland teruggezonden. - Het volk was over de voorwaerden van het verdrag niet te vrede, en noemde hetzelve het *verbond van ongerechtigheid;* dit ongenoegen had echter voor alsdan geene gevolgen.

Robrecht van Bethune, in Vlaenderen gekomen, werd met buitengewoone plecht als Graef ingehuld. - Hy leefde nog zeventien jaer, hield de eer en den roem van Vlaenderen staende, en ontsliep in den Heer den 18 September 1322.

....

Gy Vlaming, die dit boek gelezen hebt, overweeg, by de roemryke daden welke hetzelve bevat, wat Vlaenderen eertyds was - wat het nu is - en nog meer wat het worden zal indien gy de heilige voorbeelden uwer Vaderen vergeet!

EINDE.